

Lotta Lehtonen

Ympäristöpolitiikan muotoutuminen Britannian parlamentin keskusteluissa
vuosina 1969–1979

Pro gradu -tutkielma
Historian ja etnologian laitos
Jyväskylän yliopisto
Toukokuu 2014

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Historian ja etnologian laitos
Tekijä – Author Lotta Lehtonen	
Työn nimi – Title Ympäristöpolitiikan muotoutuminen Britannian parlamentin keskusteluissa vuosina 1969–1979	
Oppiaine – Subject Yleinen historia	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year Toukokuu 2014	Sivumäärä – Number of pages 128
Tiivistelmä – Abstract Ympäristöaiheesta tuli Britanniassa näkyvä huolenaihe 1960- ja 1970-lukujen taitteessa, mikä näkyi nopeasti myös julkisen vallan toiminnassa. Britanniaan perustettiin vuonna 1969 ympäristökomitea ja vuonna 1970 maailman ensimmäinen ympäristöministeriö. Voidaan ajatella, että nämä toimet merkkasivat Britannian modernin ympäristöpolitiikan alkua. Tässä tutkielmassa tarkastellaan Britannian ympäristöpolitiikan muotoutumista ympäristökomitean perustamispäätöksestä vuonna 1969 konservatiivi Margaret Thatcherin pääministerikauden alkamiseen eli vuoteen 1979. Alkuperäislähteinä hyödynnetään Britannian parlamentin täysistuntokeskusteluja, ympäristökomitean raportteja ja pääpuolueiden vaaliohjelmia. Lisäksi The Guardianin ja The Timesin ympäristöaiheinen uutisointi huomioidaan kontekstiovassa mielessä. Tarkoituksena on hahmottaa ennen kaikkea millaista ympäristökeskustelu oli Britanniassa vuosina 1969–1979 ja miten se muovautui. Tätä tutkitaan tarkastelemalla ajanjakson politiikkaa kielenkäytön kautta. Tutkimusmetodina käytetään hyväksi mahdollisuuksien mukaan uudelle poliittiselle historialle ominaista käsite- ja debattianalyysia Reinhart Koselleckin ja Quentin Skinnerin teorioiden mukaan. Parlamentin ympäristöpoliittisen keskustelun päälinjat kulkivat ajanjaksolla vähitellen saastumisen eri muodoista ja kansainvälisten merkkitapahtumien herättämästä mielipiteenvaihdosta kansainvälisiin ympäristöaiheisiin kuten erilaisiin kokouksiin ja sopimuksiin. Pinnalla oli myös Britannian suhde Euroopan talousyhteisön ympäristöpolitiikkaan erityisesti sen jälkeen, kun Britannia liittyi yhteisöön vuonna 1973. Lisäksi energiaresurssit nousivat ajanjaksolla koettujen kriisien myötä keskustelun keskiöön. Ympäristöpolitiikkaa harjoitettiin Britanniassa läpi 1970-luvun hyvin yhdenmukaisesti, eikä hallituspuolueen vaihtumisilla näyttänyt olevan suurta merkitystä siihen. Britannian ympäristöpolitiikka alkoi kuitenkin vasta muotoutua tutkimusajanjaksolla, eikä 1970-luvulla näyttänyt olevan varmuutta siitä, mitkä asiat kuuluivat siihen. Kokonaisuudessaan Britannian ympäristöpolitiikka kuitenkin monipuolistui, tarkentui ja ennen kaikkea kansainvälistyi vuosikymmenen aikana. Ympäristökeskusteluja leimasi 1970-luvulla Britannian parlamentille poikkeuksellisen vahva yksimielisyys siitä, että ympäristön suojeleminen on tärkeää. Tästä huolimatta joitain erimielisyyksiä esiintyi. Vuosikymmenen alkupuolella ne liittyivät pääosin ympäristöongelmien ratkaisemisen tärkeysjärjestykseen ja eri toimijoiden vastuualueisiin, kun vuosikymmenen lopulla ne koskivat enemmän lakiehdotusten ja kansainvälisten sopimusten yksityiskohtia. Näissä kiistoissa puolueilla ei usein ollut määrättyä kantaa ympäristöpolitiikan yksityiskohtiin, ja siten ne eivät usein jakaantuneet puoluerajojen mukaan. Kokonaisuudessaan ympäristöpolitiikka näytti olevan ajanjaksolla melko epäpoliittista. Selvä merkki tästä oli se, että ympäristöaiheista äänestettiin parlamentin debattien yhteydessä ala- ja ylähuoneessa vain harvoin ja suuri osa keskusteluista käytiin nimenomaan parlamentin ylähuoneessa. Kiistat pysyivät näin suhteellisen maltillisina ja käsitteelliset muutokset eivät osoittautuneet silmiinpistäviksi.	
Asiasanat – Keywords Britannia, ympäristöpolitiikka, parlamentit	
Säilytyspaikka – Depository Historian ja etnologian laitos	
Muita tietoja – Additional information	

1 JOHDANTO.....	1
1.1 Taustaa	1
1.2 Aikaisempi tutkimus	4
1.3 Tutkimuskysymykset ja aineisto.....	7
1.4 Ympäristöhistorian metodikeskustelu	11
1.5 Ympäristöhistoria osana uutta poliittista historiaa.....	14
2 HUOLI YMPÄRISTÖSTÄ KASVAA, VUODET 1969–1970.....	18
2.1 Kansainvälinen ympäristöpolitiikka hahmottuu	18
2.1.1 Parlamentin suhtautuminen muiden maiden ympäristöpolitiikkaan	20
2.1.2 Euroopan luonnonsuojeluvuosi	22
2.2 Ympäristöpolitiikan rakenteita valetaan.....	24
2.3 Ympäristökeskustelun ääriviivat muotoutuvat	31
2.4 Saastumiskeskustelun painopisteet	33
2.5 Ympäristöteema nousee puolueiden vaaliohjelmiin	37
3 YMPÄRISTÖPOLITIikka VAHVISTUU, VUODET 1970–1974.....	39
3.1 Kansainvälinen yhteistyö käynnistyy.....	39
3.1.1 Parlamentin suhtautuminen muiden maiden ympäristöpolitiikkaan	41
3.1.2 EEC:n ympäristöpolitiikka ja kansainväliset ympäristöongelmat	43
3.2 Hallintojärjestelmää virtaviivaistetaan.....	46
3.3 Ympäristökeskustelu tarkentuu	50
3.3.1 Saastumisen monet muodot.....	53
3.3.2 Melusaaste ja Lontoon kolmas lentokenttä	58
3.3.3 Saastumista vastustetaan yksimielisesti	61
3.4 Energiapolitiikka osana ympäristöpolitiikkaa	66
3.5 Ympäristöteema laajenee puolueiden ohjelmissa	69
4 YMPÄRISTÖPOLITIIKAN UUDET PAINOPISTEET, VUODET 1974–1979	74
4.1 Kansainvälinen ja kansallinen ympäristöpolitiikka lähentyvät.....	74
4.1.1 Merten saastuminen	76
4.1.2 Ydinvoiman uhat	81
4.1.3 Uhanalaisten lajien kansainvälinen kauppa.....	87
4.1.4 Parlamentin suhtautuminen muiden maiden ja EEC:n ympäristöpolitiikkaan	92
4.2 Ympäristöpolitiikan rakenteiden ongelmia	97
4.3 Kansallinen ympäristökeskustelu laajenee	101
4.3.1 Saastumista rajoittava laki.....	102
4.3.2 Integroitu lähestymistapa saastumiseen syntyy	107
4.4 Ympäristöteema pysyy puolueiden vaaliohjelmissa	109
5 PÄÄTÄNTÖ	114
LÄHTEET.....	122

1 JOHDANTO

1.1 Taustaa

Britanniassa on poikkeuksellisen pitkä historia ympäristön saastumisen, mutta myös sen vastaisen työn saralla. Esimerkiksi jo 1300-luvulla Britannian alueella oltiin huolissaan jokien saastumisesta, joten maan parlamentti määräsi sakkorangaistuksen niiden saastuttamisesta kaupunkien ja kylien lähellä.¹ Britannian ympäristö alkoi rasittua toden teolla 1700-luvun lopulla. Tekstiili- ja metalliteollisuuden kasvu, nopea väestönkasvu, ruokailutottumusten muuttuminen ja kaupungistuminen loivat ympäristölle ennennäkemätöntä rasitetta. Näin Britannia joutui ensimmäisenä teollisuusmaana kohtaamaan ensimmäisenä myös teollistumisen aiheuttamat ympäristöongelmat.²

Kasuvat ympäristöongelmat eivät sopineet brittien vuosisatojen saatossa luomaan ajatukseen saarestaan ”vihreänä ja luonnonkauniina maana”.³ Varsinainen ympäristöajattelu syntyi Britanniassa kahdessa aallossa, ja niistä ensimmäinen koettiin 1860-luvulla. Sen taustat olivat syvällä teollistumisen vaikutuksissa luontoon.⁴ Tuolloin Britanniassa alettiin säätää varhaisinta merkittävää saastumisen vastaista lainsäädäntöä, joka on lisääntynyt asteittain siitä lähtien.⁵ Tästä ei kuitenkaan vielä syntynyt ympäristöliikettä, vaan se kehittyi vasta toisen aallon myötä 1960- ja 1970-luvuilla.⁶

Britannian ympäristöpolitiikassa tapahtui tärkeä murros 1960- ja 1970-lukujen taitteessa, jolloin ympäristön tilasta ja ennen kaikkea sen saastumisesta alettiin keskustella yhtäkkiä aiempaa enemmän sekä parlamentissa että lehdistössä. Ympäristökeskustelun käynnistyttyä julkinen valta tehosti toimiaan ympäristön suojelemiseksi nopeasti. Jo vuonna 1969 Britanniaan päätettiin perustaa ympäristökomitea (*The Royal Commission on Environmental Pollution*) ja vuonna 1970 maailman ensimmäinen ympäristöministeriö (*The Department of the Environment*)⁷. Niiden perustamista voidaan pitää uudenlaisen brittiläisen ympäristöpolitiikan alkuna.

¹ Clapp 1994, 31, 72.

² Simmons 2008, 112–113, 123, 132.

³ Arnold 1996, 137. ”Englands green and pleasant Land” -kuvaus on peräisin William Blaken runosta ja se on vakiintunut kuvaamaan englantilaisten perinteistä kuvaa maaseudusta.

⁴ Young 1993, 17.

⁵ O’Riordan & Weale 1989, 280.

⁶ Clapp 1994.

⁷ HC Deb 11.12.1969 vol 793 c 638–639, Wilson; Cm 4506, 312–313.

Ympäristöherääminen eli ympäristöaiheen nouseminen näkyväksi huolenaiheeksi 1960- ja 1970-lukujen taitteessa johtui monesta eri syystä. Ympäristökatastrofeilla oli siinä iso merkitys, ja esimerkiksi suuret öljyvuodot kiinnittivät ihmisten huomion aiempaa enemmän meriympäristön vahingoittumiseen⁸. Britannian ympäristökeskusteluun vaikutti erityisesti öljytankkeri Torrey Canyonin haaksirikkoutuminen Englannin rannikolle maaliskuussa 1967, sillä se aiheutti maalle valtavat ympäristövahingot ja rahalliset menetykset.⁹ Torrey Canyonin onnettomuutta pidettiin osoituksena uusien teknologisten mahdollisuuksien tuomista vaaroista. Se vaikutti suoraan hallituksen päätökseen perustaa ympäristökomitea.¹⁰

Britanniassa ja muissa länsimaissa 1960- ja 1970-luvulla tapahtunut ympäristöherääminen liittyi myös yhteiskunnan ja demografian muutoksiin sekä toisen maailmansodan jälkeisen maailman uusiin arvoihin. Ihmiset alkoivat esimerkiksi olla aiempaa enemmän huolissaan ympäristöuhkien vaikutuksista terveyteen, kun länsimaissa oli 1900-luvun myötä saatu keskeisimmät tartuntataudit kuriin. Kiinnostus ympäristöä kohtaan liittyi tiiviisti ihmisten pyrkimykseen saavuttaa parempi elämänlaatu ja elintaso. Lisäksi toisen maailmansodan jälkeen syntyneellä uudella massakeskiluokalla oli vaikutuksia ihmisten ympäristöasenteisiin. Kulutuksen rakenne muuttui, ja keskiluokka alkoi kuluttaa aiempaa enemmän palveluihin ja mukavuushyödykkeisiin, jollaisena myös ympäristö nähtiin. Monet ihmiset liittyivät ympäristöjärjestöihin ja alkoivat arvostaa ulkoilmaharrastuksia.¹¹ Britannian 1960- ja 1970-lukujen ympäristönsuojelijat olivat usein tällaisia keskiluokan radikaaleja, jotka liittyivät luonnonsuojelusäätiöihin ja olivat huolissaan erityisesti maaseudun uhatuista alueista.¹² Britannian politiikassa myös uudella politiikkasukupolvella saattoi olla oma osuutensa ympäristöasioiden esiin nostamisessa, sillä heidän aatemaailmansa poikkesi maailmansotien aikana vallalla olleiden poliitikkojen ajatuksista.¹³ Ympäristöaatteet sopivat hyvin tähän aatteelliseen muutokseen, ja ehkä niiden esiintuomisella haluttiin erottautua edellisestä sukupolvesta. On huomattava, että vuosikymmenen taitteessa ympäristöasioita näytti ajavan Britannian politiikassa sekä oikeiston että vasemmiston edustajat.

⁸ Sheail 2002, 11.

⁹ Hamblin 2008, 542–543.

¹⁰ HC Deb 21.7.1970 vol 804 c 318, McNair-Wilson.

¹¹ Hays 1991, 20, 25–26.

¹² Adams 1997, 277.

¹³ Green 2002, 236.

Britanniassa tapahtuneeseen ympäristöheräämiseen liittyi myös ympäristösuojeluliikkeiden (*environmentalism*)¹⁴ synty. Ne kuuluivat niin sanottuihin uusiin yhteiskunnallisiin liikkeisiin, joita olivat myös esimerkiksi rauhanliike, naisasia-liike, kehitysmaaliike ja paikalliset kansalaisliikkeet.¹⁵ Voidaan ajatella, että ympäristönsuojeluliike syntyi, kun ihmiset alkoivat pitää ympäristökysymyksiä niin tärkeinä, ettei niitä voitu enää jättää yksin hallituksen ja sen neuvonantajien ratkaistaviksi. Sheailin mukaan samaan aikaan myös yritysjohtajat alkoivat omaksua rakentavamman lähestymistavan kestävästä kehityksestä kohtaan.¹⁶ Historioitsijoilla on ollut tapana liittää ympäristönsuojeluliikkeen nousu 1960-luvun opiskelijaliikkeeseen ja -protesteihin. Woodhousen mielestä opiskelijaprotestit keskittyivät suurimman osan 1960-lukua kuitenkin pääasiassa yhteiskunnallisen tasa-arvon, kuten köyhyyden ja feminismin ympärille. Uutena vasemmistona (*The New Left*) tunnettu opiskelijaliike alkoi tukea ympäristöajattelua toden teolla vasta vuosikymmenen lopussa.¹⁷

On huomattava, että ympäristöliike ei ollut 1970-luvulla Britanniassa yhtä vahva kuin esimerkiksi Saksassa. Siellä ympäristöliike keskitti voimansa tuolloin ydinvoiman vastustamiseen, mikä vahvisti sitä. Britanniassa näin ei käynyt, sillä Britannian hallituksella ei ollut yhtä suurta painetta laajentaa ydinenergiakapasiteettia kuin Saksalla, koska maassa oli enemmän hiili-, öljy- ja kaasuvaroja.¹⁸ Koska Britannian ympäristöliikkeillä ei ollut selkeää agenda, eivät menestyneet yhtä hyvin kuin Saksan vastaavat liikkeet.

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan ympäristöpolitiikan muotoutumista Britanniassa vuonna 1969 tehdystä ympäristökomitean perustamispäätöksestä konservatiivi Margaret Thatcherin pääministerikauden alkamiseen eli vuoteen 1979. Koska uudenlaisen ympäristöpolitiikan voidaan perustellusti nähdä alkaneen Britanniassa tutkimusajankohtana, on aihe Britannian ympäristöpolitiikan kehityksen kannalta erittäin tärkeä. Ajanjakso on

¹⁴ Oxford English Dictionary. Englanninkielinen termi *environmentalism* voi viitata teoriaan, joka liittyy ympäristön vaikutukseen kehityksessä, huoleen luonnonympäristön säilyttämisestä ja ihmisen aiheuttamasta vahingosta ympäristöön tai politiikkaan tähän liittyen. Termillä ei näin ollen ole täydellistä suomenkielistä vastinetta, joten se on käännetty tässä tutkielmassa alkuperäislähteen tai tutkimuskirjallisuuden kontekstiin mukaan ympäristöajatteluksi tai ympäristönsuojeluliikkeeksi.

¹⁵ Myllyntaus 1994, 17.

¹⁶ Sheail 2002, 11; UND, A/42/427. On huomattava, että vaikka Sheail käyttää termiä kestävä kehitys (*sustainable development*) kuvaamaan yritysjohtajien asenteita 1970-luvulla, määritteli YK:n Brundtlandin komitea termin varsinaisesti vasta vuonna 1987, eikä sitä käytetty usein ennen sitä. Kestävän kehityksen taustalla oleva ajatus ympäristön suojelemisesta tulevaisuuden sukupolvia varten ei silti ollut uusi. Ks. esim. HL Deb 22.12.1976 vol 378 c 1356.

¹⁷ Woodhouse 2009, 53–54.

¹⁸ Rootes 2008, 300–301.

ympäristökeskustelun heräämisen ja instituutiorakenteen uudistamisen lisäksi kiinnostava myös siksi, että Britannia oli lähes koko vuosikymmenen taloudellisessa kriisissä. Maata piinasivat toistuvat lakot sekä 1970-luvun alkupuolella vakava energiapula¹⁹. Energiakriisiin tosin saatiin helpotusta 1970-luvun loppupuolella, kun Britannia pääsi hyödyntämään vastikään löytyneitä Pohjanmeren öljy- ja kaasuvaroja. Lisäksi Britannia liittyi vuonna 1973 Euroopan talousyhteisön (*European Economic Community, EEC*) jäseneksi.²⁰ Jälkikäteen ajateltuna näiden tekijöiden voidaan nähdä vaikuttaneen ympäristöpolitiikkaan, vaikka se ei välttämättä vielä tuolloin ollut yhtä selvää.

Kiinnostavan lisänsä Britannian ympäristöpolitiikan tutkimiselle antaa se, että Britannialla oli ollut edelläkävijän maine saastumisen vastaisessa lainsäädännössä vielä 1900-luvun puolivälissä, mutta ympäristöheräämisestään huolimatta Yhdysvallat ohitti sen tässä suhteessa noin vuonna 1970. Pian maailman johtaviksi maiksi ympäristöasioissa nousi osa Pohjoismaista ja hieman myöhemmin johtavan maan aseman peri Saksa.²¹ Britannian asemanmuutos muutamassa vuosikymmenessä oli selkeä, sillä 1980-luvulla Britannia oli jo saanut lempinimen ”Euroopan likainen mies”.²² Asemanmuutoksesta huolimatta voidaan perustellusti väittää, että 1960- ja 1970-luvun taite oli Britanniaassa ympäristöpolitiikan käännekohta. Tuolloin Britanniaassa heräsi uudenlainen, virkeä ympäristökeskustelu, ja maassa ryhdyttiin ponnekkaisiin ja moderneihin ympäristöpoliittisiin toimiin. Britanniaan perustettiin vuonna 1973 myös Euroopan ensimmäinen vihreä puolue²³.

1.2 Aikaisempi tutkimus

Aiemmassa Britannian ympäristöpolitiikkaa käsittelevässä tutkimuksessa on paneuduttu 1970-lukuun vain hyvin pintapuolisesti. Toisin kuin Britanniaasta, Yhdysvaltojen ympäristöpolitiikasta 1960- ja 1970-lukujen osalta löytyy runsaasti tutkimusta, josta Samuel Haysin (1991) ja Robert Cameron Mitchellin (1991) jo hieman vanhemmat tutkimukset ovat hyviä esimerkkejä. Britannian ympäristöhistoriaa koskevat aiemmat tutkimukset keskittyvät erityisesti yksittäisiin ympäristöongelmiin, kuten esimerkiksi Jacob Darwin Hamblinin (2008) tutkimus merten saastumisesta ja radioaktiivisesta jätteestä, sekä ajallisesti laajempiin yleiskatsauksiin Britannian

¹⁹ Morgan 1992, 326–402, Rubinstein 2003, 310–311.

²⁰ Ibid.

²¹ Dryzek et al. 2002, 675.

²² Jordan 2004, 206. ”The dirty man of Europe”.

²³ Rüdig & Lowe 1986, 263.

ympäristöhistoriasta, joista tunnetuimmat ovat B. W. Clappin (1994) ja John Sheailin (2002) tutkimukset. Clapp on tutkinut Britannian ympäristöhistoriaa teollistumisen jälkeen ja Sheail on keskittynyt yleisesti 1900-lukuun. Clapp ja Sheail lähestyvät Britannian ympäristöhistoriaa kuvailemalla Britannian historiallisia ympäristöongelmia ja niiden syitä ja kehitystä. Clapp päätyy tutkimuksessaan korostamaan talouden ja ympäristön tiivistä suhdetta ja Sheail lähinnä pohtimaan välineitä, joilla ympäristöongelmiin on Britanniassa tartuttu.

Erityisen kiinnostavia tämän tutkimuksen kannalta on Andrew Jordanin (2002, 2004) tutkimukset, joissa hän on tarkastellut Britannian ja Euroopan unionin (EU) ympäristöpolitiikan ja politiikanteon välistä suhdetta. Hän on muun muassa havainnut, että EU:lla on ollut pitkällä aikavälillä vaikutusta Britannian ympäristöpolitiikan tyyliin, rakenteisiin ja menettelytapoihin. Jordan on nimittänyt ilmiön ympäristöpolitiikan eurooppalaistamiseksi (*europization*). Hän on tutkinut sen syitä ja analysoinut sen vaikutuksia Britanniaan. Jordan on havainnut, että erityisesti Britannian ministeriöt ovat olleet eurooppalaistamisen ja integraation välittäjiä. Jordan on myös havainnut, että vaikka aluksi Britannia omaksui eurooppalaista ympäristöpolitiikkaa, on se lopulta päätyntä muokkaamaan EU:n ympäristöpolitiikkaa omanlaisekseen.

Britannian ympäristöpolitiikan historian osalta alan yksi tärkeimmistä tutkijoista on brittiläinen Susan Owens, joka on perehtynyt ennen kaikkea ympäristöön liittyvän päätöksenteon, asiantuntijuuden ja politiikanmuodostuksen yhteyksiin. Kiinnostavin hänen tutkimuksistaan tämän tutkielman kannalta on hänen artikkelinsa (2012) Britannian ympäristökomitean toiminnasta sen elinaikana vuosina 1970–2011. Siinä hän esittelee komitean toimintaa yleisesti ja kuvaa komitean vaikutuksia laajemmassa asiantuntijuuden ja politiikanmuodostuksen kontekstissa. Ympäristökomitea onnistui Owensin mukaan saamaan itselleen tiettyjä ominaisuuksia, jotka auttoivat sitä rakentamaan itselleen maineen, jonka avulla se pystyi toisinaan todella vaikuttamaan. Tutkimuksessa Owens on havainnut, että eri vaikutusten kautta neuvoo-antavat elimet voivat samaan aikaan toimia useissa eri rooleissa ja että asiantuntijuuden ja politiikan suhteet ovat monimutkaiset ja epävarmat. On huomattava, että Susan Owens toimi itse ympäristökomiteassa vuosina 1998–2008 eli vain vähän ennen sen lakkauttamista, millä on voinut olla vaikutusta hänen myötämieliseen näkemykseensä komitean toiminnasta²⁴.

Myös Edward Haigin (2002) artikkeli ympäristökeskustelun kehittymisestä Britannian puolueiden vaaliohjelmassa ajanjaksolla 1945–2001 on erittäin kiinnostava. Hän on tutkinut

²⁴ Cambridgen yliopiston Maantieteen laitoksen Internet-sivusto.

ympäristödiskurssin muutoksia brittiläisessä politiikassa keräämällä puolueiden vaaliohjelmista kieliaineistoja, joihin hän listannut aiheeseen liittyvien sanojen esiintymistiheyksiä. Haig on keskittynyt erityisesti uudelle työväenpuolueelle (*New Labour*)²⁵ ominaiseen ympäristödiskurssiin. Tämän tutkielman kannalta huomionarvoista on Haigin johtopäätös siitä, että useita uusia ympäristöön liittyviä termejä esiintyi vaaliohjelmissa ensimmäisen kerran 1970-luvulla. Kolme suurinta puoluetta erosivat hänen mukaan vaaliohjelmissaan hyvin vähän toisistaan ympäristöasioiden osalta sen perusteella, kuinka usein niissä viitattiin ympäristöön. Lisäksi Haig on väittänyt, että työväenpuolue ja konservatiivit saattoivat tukea ympäristönsuojelijoiden ajatuksia epärehellisesti (*pay lip service*), ja että liberaalit olivat ainut puolue, jonka ympäristöhuomiot olivat verrattavissa vihreään puolueeseen.

Muita keskeisiä Britannian ympäristöpolitiikan tutkijoita ovat esimerkiksi Timothy O’Riordan ja Albert Weale. Tässä tutkielmassa on hyödynnetty heidän hieman vanhempaa tutkimustaan (1989) vuonna 1987 perustetun Britannian saastumisen valvontaelimen (*Her Majesty’s Inspectorate of Pollution*) syntyyn johtaneista tekijöistä sekä haasteista, joita se kohtasi. Jo aiemmin mainittu Andrew Jordan (1993) on myös tutkinut integroitua saastumisen rajoittamista ja ympäristöregulaation kehitystä ja rakennetta Britanniassa.

Kaiken kaikkiaan aiemmassa Britannian ympäristöpolitiikkaa käsittelevässä tutkimuksessa on paneuduttu 1970-lukuun vain vähän, mikä on yllättävää ottaen huomioon, että se oli maan ympäristöpolitiikan muotoutumisen kannalta kenties tärkein vuosikymmen. Aihetta on usein käsitelty lähinnä laajemmissa useita vuosikymmeniä tai vuosisatoja kattavissa teoksissa, jolloin 1970-luvun tarkastelu on väkisinkin jäänyt pintapuoliseksi. Poliitiikan muotoutuminen on näissä teoksissa esitetty usein luettelomaisesti joukkona ajanjaksolla aikaansaatuja lakeja, uusia institutionaalisia elimiä, kansainvälisiä konferensseja ja sopimuksia. Tutkimuksessa ei ole pureuduttu esimerkiksi siihen, mitä näistä puhuttiin, oliko pinnalla muita aiheita, miten eri aiheita painotettiin ja miten keskustelu ylipäättään kehittyi. Toisaalta tutkimusta on tehty yksittäisistä ajanjakson ympäristöongelmista kuten meren saastumisesta, muttei hahmotettu laajempaa politiikan kehityskulkua. Aiempaan tutkimukseen liittyy myös joukko muita ongelmia, jotka liittyvät tehdyn tutkimuksen ikään ja siihen, että aiheeseen perehtyneet tutkijat ovat itse olleet usein aktiivisesti mukana politiikassa tai julkisessa keskustelussa. Tuoreelle, riippumattomalle ja ulkopuolisen näkökulmasta laaditulle tutkimukselle on siis paljon tilaa.

²⁵ Uudella työväenpuolueella viitataan Britannian työväenpuolueen historiaan noin 1990-luvun puolesta välistä 2000-luvun alkuun.

Aihe on erittäin tärkeä nykypäivän kannalta ympäristöpolitiikan muodostuessa jatkuvasti yhä tärkeämmäksi politiikan alaksi niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla. Jotta nykypäivän ympäristöpolitiikkaa voidaan ymmärtää ja harjoittaa, on menneisyyden politiikasta oltava tietoisia. Menneisyyden avaaminen kertoo paljon esimerkiksi siitä, mikä koetaan missäkin olosuhteissa tärkeäksi, miten politiikan fokus siirtyy ja mikä sen saa aikaan. Britannia on erinomainen tutkimuskohde, koska maailman ensimmäisenä teollisuusmaana se oli yksi ensimmäisistä maista, jossa modernia ympäristöpolitiikkaa alettiin luoda. Erityisen kiinnostavaa nykypäivän kannalta on myös se, että joitain 1970-luvulla Britannian ympäristöpolitiikkaa mullistaneista rakenteista on viime aikoina purettu. Ympäristökomitea lakkautettiin vuonna 2011 nykyisen konservatiivihallituksen (2010–) tekemien valtionhallinnon säästötoimenpiteiden seurauksena²⁶. Ympäristöministeriö jatkaa kuitenkin yhä toimintaansa, ja se tunnetaan nykyään nimellä ympäristö- ruoka- ja maatalousasiainministeriö (*The Department for Environment, Food and Rural Affairs*).

1.3 Tutkimuskysymykset ja aineisto

Tässä pro gradu -tutkielmassa selvitetään, millaista ympäristökeskustelu oli Britanniassa vuosina 1969–1979. Lisäksi tavoitteena on tarkastella, miten keskustelu muovautui tarkasteluajanjaksolla. Ympäristökeskustelun ytimeen päästään tutkimalla sitä, miten aiheesta keskusteltiin parlamentissa ja miten Britannian suurimmat puolueet huomioivat ympäristönäkökohdat ohjelmissaan. Ennen kaikkea tarkastellaan sitä, mitkä teemat ja käsitteet nousivat esille, miten ne muuttuivat tutkimusajankohtana ja miksi. Nämä asiat saattavat paljastaa lisää siitä, miksi ympäristöpolitiikkaa muuttuu. Britannian kansainvälisen aseman merkittävyyden ja 1970-luvulla tapahtuneen ympäristöpolitiikan kansainvälistymisen vuoksi tutkielmassa on myös huomioitava kansainvälinen näkökulma osana Britannian kansallista ympäristöpolitiikkaa. Näin ollen silmällä pidetään myös sitä, miten Britanniassa suhtauduttiin muiden maiden ympäristötoimiin ja oliko kansainvälisillä ympäristötapahtumilla vaikutuksia Britannian ympäristöpolitiikkaan.

Tutkimuskysymysten avulla pyritään luomaan kokonaiskuva Britannian ympäristöpoliittisesta tilanteesta 1970-luvulla monipuolisten alkuperäislähteiden valossa. Ensisijaisena aineistoina käytetään Britannian parlamentin ala- ja ylähuoneessa vuosina 1969–1979 käytyjä keskeisimpiä

²⁶ Britannian hallituksen Internet-sivusto.

ympäristöaiheisia täysistuntopöytäkirjoja. Tarkastelussa hyödynnetään myös uuden ympäristökomitean vuosina 1970–1979 laatimia raportteja sekä kolmen tärkeimmän puolueen eli konservatiivi-, työväen- ja liberaalipuolueen vaaliohjelmia. Tutkimuksessa huomioidaan julkinen keskustelu kontekstoivana elementtinä tarkastelemalla keskustavasemmistolaisen *The Guardianin* ja keskustaoikeistolaisen *The Timesin* ympäristöaiheista uutisointia tutkimusajankohtana²⁷. Parlamentin jäsenten taustoja selvitetään Oxfordin julkaiseman elämäkertatietosanakirjan (*The Oxford Dictionary of National Biography*) sekä eri lehdissä julkaistujen muistokirjoitusten avulla.

Politiikka on luonteeltaan monipaikkaista, koska sitä tapahtuu, se rakentuu, siitä kiistellään ja sitä toistetaan eri tasoilla yhtäaikaaisesti eri paikoissa ja ajassa. Tietoisuus menneisyyden poliittisten diskurssien monipaikkaisuudesta auttaa analysoimaan useita eri lähteitä samanaikaisesti kielenkäytön näkökulmasta.²⁸ Runsaiden ja toisiinsa yhteydessä olevien lähteiden avulla on mahdollista sitoa parlamentissa käydyt keskustelut osaksi laajempaa poliittista toimintaa.

Britannian parlamenttikeskustelut on kirjattu Hansard-tietokantaan ylös lähes sanasta sanaan ilmeisimpiä toistoja ja virheitä lukuun ottamatta.²⁹ Ympäristöaiheisten keskustelujen valtava määrä tarkasteluajanjaksolla muodostaa tutkimukselle joitain haasteita. Ympäristöteema oli 1970-luvulla nosteessa, ja moni parlamentin jäsen halusi antaa oman panoksensa keskusteluun, vaikka keskustelun pääteema ei aina ollutkaan suoraan sidoksissa ympäristöön. Siihen liittyviä keskusteluja voitiin käydä esimerkiksi turvallisuus- ja puolustuspolitiikan, luonnonsuojelun, asumispolitiikan tai liikenteen puitteissa. Myös urheilu kuuluu ympäristöministeriön toimialaan ja näin keskustelujen piiriin. Tämä tekee relevanttien keskusteluiden löytämisen työlääksi. Apua tuo oikeiden hakusanojen löytäminen, mikä puolestaan vaatii aiheen aiemman tutkimuksen tuntemusta. Hallituksen asiakirjat ja ympäristökomitean raportit antavat myös vihjeitä keskustelujen teemoista, sisällöistä ja termeistä, mikä helpottaa tärkeimpien keskustelujen löytämisessä. Tässä tutkielmassa esille nostetut debatit tai puheenvuorot on valittu niin, että ne joko heijastavat hyvin yleistä ja toistuvaa keskustelua aiheesta tai ovat jollain tavalla poikkeuksellisia.

²⁷ Butler & Butler 2000, 536. *The Times* kannatti vuoden 1970 ja helmikuun 1974 vaaleissa konservatiiveja/liberaaleja, lokakuussa 1974 konservatiivien ja liberaalien koalitiota. *The Timesin* kannasta vuoden 1979 vaaleissa ei ole tietoa. *The Guardian* sen sijaan kannatti vuonna 1970 työväenpuoluetta/liberaaleja, helmikuussa 1974 pääpuolueiden tasapainoa, lokakuussa 1974 liberaaleja ja vuonna 1979 työväenpuoluetta.

²⁸ Halonen, Ihalainen & Saarinen 2014.

²⁹ Rogers & Walters 2006, 170.

Parlamenttikeskustelut ovat historiantutkijalle antoisa lähde monessa mielessä. Soininen ja Turkka esimerkiksi korostavat, että parlamenttikeskusteluille on ominaista argumentointi puolesta ja vastaan käsiteltävistä aiheista. Siten niistä on löydettävissä mahdollisia eroavaisuuksia eri puolueiden periaatteiden ja näkemysten välillä. Puheet eivät pysy aina puoluelinjojen sisällä, vaan myös yksilöiden näkemykset tulevat niissä esiin. Usein puolueiden yksimielisyys ja mielipiteiden ehdottomuus ovat vain näennäisiä³⁰. Harvoin jäsenet kuitenkaan räikeästi nousevat puolueen yleistä linjaa vastaan, vaan erimielisyys on usein hienovaraisempaa. Yksittäiset parlamentin jäsenet joutuvat aina tekemään joitain kompromisseja omien ajatustensa ja puolueen linjausten kanssa, minkä lisäksi heidän myös odotetaan korostavan oman vaalipiirinsä ja heitä äänestäneiden asioita³¹. Parlamentissa käydyt puheet paljastavat parlamentin jäsenten ajatuksia ja käsityksiä usein kirjoitettuja dokumentteja paremmin, sillä vaikka puheet ovat usein tarkkaan suunniteltuja, saattavat jäsenet toisinaan innostua puhumaan suunnittelematta ja harkitsemattomasti.

Parlamenttikeskusteluja tutkittaessa on muistettava, että niiden osoittamaa ala- ja ylähuoneiden jäsenten suhtautumista ei voida soveltaa suoraan tavallisiin kansalaisiin. Parlamentin jäsenet ovat usein etuoikeutetussa asemassa, ja heillä on todennäköisesti keskivertokansalaista vahvemmat poliittiset mielipiteet. Tästä huolimatta vaaleilla valitun alahuoneen edustus kattaa koko maan ja useat yhteiskunnalliset ryhmät, joten keskusteluista on löydettävissä koko maata koskevat kiistat ja epäkohdat³². Ylähuoneen jäsenet eivät edes nimellisesti edusta koko kansaa, sillä ylähuone koostuu elinikäisistä jäsenistä, tuomareista, piispoista ja valituista aatelisista. Suurin heistä kuuluu johonkin puolueeseen, mutta esimerkiksi Rogers ja Walters painottavat, että ylähuoneen jäsenet edustavat ennen muuta itseään.³³ Tässä tutkimuksessa ei erotella ylähuoneen jäseniä aateliarvoittain vaan käytetään heistä yksinkertaisesti joko arvonimeä lordi tai lady.

Hyvin tieteelliset ympäristökomitean raportit osoittavat, mitkä ympäristöasiat huolestuttivat eniten asiaan perehtyneitä komitean jäseniä. Komitea oli nimellisesti riippumaton, joten sen voidaan nähdä pyrkineen puolueettomuuteen. Komitea koostui pääosin joukosta alansa asiantuntijoita eli lähinnä luonnontieteilijöitä³⁴. Tässä tutkimuksessa keskitytään

³⁰ Soininen & Turkka 2008, 9.

³¹ Rogers & Walters 2006, 98.

³² Young, 1962, 39.

³³ Rogers & Walters 2006, 35–38.

³⁴ Ks. esim. HC Deb 11.12.1969 vol 793 c 638–639, Wilson.

ympäristökomitean raportteihin, eikä esimerkiksi ympäristöntutkimusneuvoksen (*The Natural Environment Research Council*) raportteihin, sillä ympäristökomitea oli luotu keskeiseksi itsenäiseksi lähteeksi hallitukselle³⁵. Tutkimukseen sisällytetään myös tutkimusajanjaksolla ympäristöpolitiikkaa koskevat White Paperit. Nämä asiakirjat ovat Britannian hallitukselle tärkeitä välineitä, joissa se esittelee tulevaisuuden politiikan yksityiskohtia ja jotka toimivat usein myös pohjina lakiehdotuksille³⁶. Ajanjakson ympäristöpolitiikkaa käsittelevillä White Papereilla oli usein tiivis yhteys ympäristökomitean toimintaan. Niissä joko pyydettiin komitealta lisäselvitystä tai otettiin kantaa sen selvityksiin.

Britannian pääpuolueiden vaaliohjelmista löytyvät puolueiden ympäristöpoliittiset linjaukset. Ne ovat erittäin hyvä lisä tutkimukseen keskustelujen rinnalle, koska ne ovat aina hyvin tarkkaan harkittuja, intentionaalisia ja niistä käy hyvin ilmi puolueiden näkemykset. Onkin kiinnostavaa pitää silmällä, miten vaaliohjelmien luoma puolueen linjaus näkyy keskusteluissa ja pysytäänkö siinä.

Sanomalehtien avulla on mahdollista tutkia laajemmin yhteiskunnallista keskustelua ympäristöteeman ympärillä. Sanomalehdet uutisoivat kunkin hetken tärkeinä pidetyt asiat, joten ne ilmaisevat hyvin aikalaistensa ajatusmaailmaa. Uutisoinnilla on luonnollisesti suuri vaikutus kansalaisten mielipiteiden muodostumiseen. Sen lisäksi, että sanomalehdet tuovat esiin parlamentissa käsiteltyjä aiheita ja siellä esiinnoitettuja käsitteitä, luovat ne myös itse käsitteitä. On huomattava, että uutisaiheiden valinta, tiettyjen asioiden korostaminen sekä tapa kertoa niistä heijastavat aina kirjoittajan mielipiteitä ja ajatuksia. Siten myös lehdet ovat poliittisia toimijoita ja niiden taustat on selvitettävä ennen tarkempaa analyysiä. Ottamalla tutkimukseen mukaan sekä keskustavasemmistolaisen että keskustaoikeistolaisen lehden, saadaan luotettavampi kuvan julkisen ympäristökeskustelun eri näkökulmista. Vaikka sanomalehtien uutisointi huomioidaan tässä tutkielmassa, hyödynnetään sitä lähinnä kontekstoivana ja täydentävänä elementtinä muiden lähteiden lisäksi.

The Oxford Dictionary of National Biographyyn laaditut elämäkerrat ja sanomalehdissä julkaistut muistikirjoitukset ovat yleisesityksiä jo menehtyneiden merkkihenkilöiden elämänvaiheista. Tämän tutkielman kannalta ne ovat kiinnostavia, koska ne voivat paljastaa poliitikkojen elämistä ja taustoista seikkoja, joilla on voinut olla vaikutusta heidän ajatteluunsa ja

³⁵ Cm 4373, 181.

³⁶ Britannian parlamentin Internet-sivusto.

toimintaansa. Lähdekritiikin kannalta on tärkeää huomata, että elämäkerrat ja muistokirjoitukset on kirjoitettu vain edesmenneistä henkilöistä. Näin ollen niiden sävy on useimmiten kunnioittava, ja niissä korostetaan positiivisia asioita. Monesti artikkeleiden kirjoittajat ovat tunteneet henkilöt ja olleet itse mukana politiikassa samaan aikaan heidän kanssaan. Kirjoittaja on usein myös ollut edesmenneen puoluetoveri. Näin tekstit saattavat olla värittyneitä. Muistokirjoituksia hyödynnettäessä on muistettava, että sanomalehtien poliittinen kanta on usein vaikuttanut tekstien pituuteen ja sävyyn.

Tutkielma on jaettu karkeasti hallituskausien perusteella. Toinen luku alkaa kuitenkin vasta vuodesta 1969, jolloin ympäristökomitean perustettiin, eikä vuodesta 1964, jolloin työväenpuolueen hallituskausi alkoi. Ympäristökomitean perustamisen ajankohta on ympäristöpolitiikan muodostumisen kannalta merkityksellisempi, koska keskustelu ympäristöstä lisääntyi parlamentissa vasta tuolloin. Tutkielma päättyy toukokuuhun 1979, jolloin pääministeriksi nousi konservatiivien Margaret Thatcher. Kolmen käsittelyluvun alussa tarkastellaan ensin Britannian ympäristöpolitiikan kansainvälisiä ulottuvuuksia, minkä jälkeen pureudutaan kansallisiin institutionaalisiin rakenteisiin ja kansallisen ympäristöpolitiikan keskeisiin kysymyksiin. Lukujen lopussa tarkastellaan ympäristöpolitiikan näkymistä puolueiden politiikassa yleisvaalien aikaan.

1.4 Ympäristöhistorian metodikeskustelu

Ympäristöhistoriassa tutkitaan ihmisen ja yhteiskunnan vuorovaikutusta menneisyydessä, mikä on historiantutkimuksessa varsin uusi näkökulma.³⁷ Ympäristöhistorian varhaisimpana suunnannäyttäjänä on pidetty ranskalaista Annales-koulukuntaa 1920-luvun lopulla.³⁸ Sen piirissä oltiin kiinnostuneita ympäristöön liittyvästä yhteiskunnan perustasta ja kritisoitiin perinteistä tapahtumakeskeistä, narratiivista historiaa liiallisesta ihmiskeskeisyydestä. Heidät on nähty perinteisen poliittisen historian keskeisimpinä 1900-luvun alun kriitikoina.³⁹ Moderni ympäristöhistoria syntyi kuitenkin varsinaisesti vasta 1970-luvulla,⁴⁰ jolloin ei enää tutkittu vain sitä, miten ympäristö on vaikuttanut ihmiseen vaan, miten ihminen on vaikuttanut ympäristöön.⁴¹ Nykyisen ympäristöhistorian tärkein anti on monien tutkijoiden mielestä se, että se tarjoaa ymmärrystä ihmisten suhteesta ympäristöön menneisyydessä. Näin ollen ympäristöhistorian

³⁷ Myllyntaus & Saikku 1999, 124.

³⁸ Grove 2001, 261–262.

³⁹ Myllyntaus & Saikku 1999, 121–123; Worster 1988, 292.

⁴⁰ Grove 2001, 261–262.

⁴¹ Myllyntaus 1991, 291.

avulla voidaan osoittaa, mitkä asiat onnistuivat tai epäonnistuivat menneisyyden ympäristötoimissa, ja niistä voidaan ottaa opiksi.⁴²

Koska ympäristöhistoria on melko uusi historian tutkimusala, on metodikeskustelu sen piirissä ollut melko yksimielistä. Keskustelu näytti usein keskittyneen tutkimustyyppien erotteluun ja aikakäsityksen pohtimiseen, eikä niinkään käytännön tutkimusmenetelmien selvittämiseen. Tutkijat ovat olleet yksimielisiä alan tärkeydestä, sen pyrkimyksestä arvioida uudelleen vallitsevia näkemyksiä menneisyydestä sekä alan monitieteisyydestä.⁴³ Erimielisyyttä on ollut siitä, mikä on keskeisintä ympäristöhistoriassa, ja mitä ympäristöhistorioitsijoiden pitäisi tutkia. Kriitikki on kohdistunut tällöin useimmiten ympäristöhistorian poliittista suuntausta tai lyhyen aikavälin tutkimusta kohtaan.

Ympäristöhistorian tunnetuimpiin tutkijoihin lukeutuva Donald Worster on jakanut ympäristöhistorian tutkimukset kolmeen tasoon. Näistä ensimmäisessä tutkimukset pureutuvat luonnon ekologiaan ja menneisyyden ympäristön rekonstruktioon. Toisessa tasossa tutkimukset keskittyvät ympäristön, yhteiskunnan ja talouden vuorovaikutukseen. Kolmas taso kattaa sen sijaan tutkimukset, joissa keskitytään ihmisten aatteelliseen, psyykkiseen ja intellektuaaliseen suhteeseen ympäristöön nähden. Tällöin tutkimukset tarkastelevat tyypillisesti tieteellisiä virtauksia, myyttejä, arvoja, uskontoja, lainsäädäntöä ja eettisiä näkemyksiä, jotka liittyvät ympäristön käyttöön.⁴⁴

Worsterin tasoja on tulkittu ja kehitelty monilla eri tavoilla. Ilmo Massa on esimerkiksi lisännyt malliin neljännen tason, ympäristöpolitiikan historian.⁴⁵ Massa näyttää pitävän ympäristöpolitiikan historiaa niin tärkeänä, ettei sitä voida niputtaa muihin tasoihin, vaan se on erotettava omaksi alakseen. Ympäristöpolitiikan historian tutkimukset näyttävät kuitenkin sisältyvän jo Worsterin toiseen tasoon. Worster huomauttaa, että valta tehdä päätöksiä ympäristöön tai muihin asioihin liittyen on yhteiskunnassa harvoin jakautunut tasaisesti, joten myös ympäristöhistoriassa on tutkittava vallan jakautumista⁴⁶. Tästä huolimatta esimerkiksi Myllyntaus hyväksyy Massan lisäämän tason. Myllyntaus painottaa, että ympäristöhistorian

⁴² AHR conversation 2008, 1436, 1449.

⁴³ Ks. esim. McNeill 2003, 9–11; Myllyntaus & Saikku 1999, 125–131; AHR conversation 2008, 1431–1440.

⁴⁴ Worster 1988, 290, 293.

⁴⁵ Massa 1991, 297.

⁴⁶ Worster 1988, 293.

täytyy tutkia yhteiskuntien taloudellisia ja poliittisia rakenteita, jotta niiden suhteita ympäristöön voitaisiin ymmärtää.⁴⁷

Myös McNeill on kehittänyt Worsterin mallia nimeämällä tasot uudelleen ja sisällyttämällä niihin hieman eri asioita. Keskeisin sisällöllinen muutos on ympäristöön liittyvän poliittisen tutkimuksen nostaminen omaksi tasokseen. McNeill ei kuitenkaan näytä pitävän sitä yhtä tärkeänä ympäristöhistorian suuntauksena kuin esimerkiksi fyysisen ympäristön tutkimusta materiaalisella tasolla.⁴⁸ Hänen mukaansa ympäristöpolitiikan historiassa tutkitaan valtioiden ja luonnon suhdetta sekä intressiryhmien toimintaa luonnon puolesta. McNeill korostaa, että poliittisen ympäristöhistorian tutkijat ovat yleensä ainoita ympäristöhistorioitsijoita, jotka sopivat vaivattomasti historian valtaviiran tutkimukseen. Hänen mielestään poliittisen historian tutkimus ei olekaan yhtä haastavaa kuin ympäristöhistorian tutkimus muilla tasoilla. Erityisen paljon McNeill näyttää kritisoivan poliittisen ympäristöhistorian tutkijoita siitä, että he asettavat poliittiset kiistat tutkimustensa keskiöön ja pitävät kansallisvaltioita keskeisinä tutkimusyksikköinä.⁴⁹

McNeillin kritiikki näyttää Annales-koulukunnan poliittiseen historiaan kohdistuvan kritiikin jatkumolta. On selvää, että menneisyyden fyysisen ympäristön tutkiminen on tärkeää, kuten myös ihmisen ja ympäristön intellektuaalisen ja kulttuurisen suhteen tutkiminen. Tämä ei kuitenkaan vähennä poliittisen ympäristöhistorian tärkeyttä. Ympäristöön kohdistuneet poliittiset päätökset, sopimukset ja keskustelu kuvaavat erinomaisesti sitä, miten ihmiset ovat eri aikoina arvostaneet ympäristöä, nähneet itsensä suhteessa siihen ja toimineet sen tilan parantamiseksi.

Voidaan katsoa, että poliittisen ympäristöhistorian vaivaton dialogi valtaviiran historian tutkimuksen kanssa tulee nähdä vahvuutena. Sen lisäksi, että ympäristöhistorian täytyy keskustella muiden tieteenalojen kanssa, on sen keskusteltava myös rakentavasti muun historian tutkimuksen kanssa. Poliittinen ympäristöhistoria tarjoaa tuoreita näkökulmia ja esittää uusia kysymyksiä lähdeaineistoille siinä missä muutkin ympäristöhistorian lajit. Ympäristöhistorian lähtökohtana ei pitäisi olla koko historian kirjoittaminen uudelleen ympäristön ympärille, vaan ennen kaikkea tarkentaa ja syventää historian kirjoitusta sekä paikata sitä niiltä osin kuin se on tarpeellista.

⁴⁷ Myllyntaus & Saikku 1999, 132–133.

⁴⁸ McNeill 2003, 6–7.

⁴⁹ Ibid, 8.

On myös huomattava, että vaikka poliittisen ympäristöhistorian kannalta useat keskeiset arkistot on luotu kansallisvaltioiden sisällä, ympäristöpoliittiset toimet ylittivät valtioiden rajat jo 1970-luvulla. Tuolloin yleistyneet kansainväliset ympäristökonferenssit ja -sopimukset ovat tästä kiistaton osoitus. Kansallisvaltiot ovat silti relevantti tutkimusyksikkö ympäristöpolitiikan tutkimuksessa. Esimerkiksi Jänicke on todennut, että kansallisvaltiot ovat olleet ympäristöpolitiikassa suhteellisen vahvoja toimijoita⁵⁰. Kansallisvaltioiden vahvuus on johtunut siitä, että niillä on ollut paljon taloudellisia resursseja, työvoimaa, ammatillista osaamista ja kykyä pakottaa.⁵¹

Kaiken kaikkiaan vaikuttaa siltä, että ympäristöhistorian tutkimuksessa ollaan hyväksytty poliittinen ympäristöhistoria tai ympäristöpolitiikan historia yhdeksi alan tutkimuskohteeksi. Vastaanotto on ollut kuitenkin vaihtelevaa, ja sen tärkeys muiden suuntausten rinnalla on toisinaan hieman vanhanaikaisesti kyseenalaistettu. Kuten jo aiemmin todettiin, ympäristöhistorian metodikeskustelu on verrattain nuorta, ja todennäköisesti sen vuoksi keskittynyt usein tutkimusten tyypittelyyn. Loppujen lopuksi ei kuitenkaan liene tärkeää kategorisoida tutkimuksia, vaan selvittää yhteiskuntien ja ympäristön vuorovaikutussuhteita menneisyydessä mahdollisimman monipuolisesti. Näin ollen ympäristöhistorioitsijoiden tulisi yhä enemmän keskittyä käyttämiensä menetelmiensä avaamiseen ja syventämiseen niiden luokittelun sijaan.

1.5 Ympäristöhistoria osana uutta poliittista historiaa

Uuden poliittisen historian tutkimusmenetelmät voivat tarjota hyödyllisiä välineitä myös ympäristöhistorian tutkimukselle. Uudessa poliittisessa historiassa tarkastellaan menneisyyden politiikkaa ennen kaikkea kielenkäytön, viestinnän ja kulttuurin avulla⁵². Alan vahvuus piilee siinä, että tarkastelemalla kielessä tapahtuneita muutoksia, voidaan hahmotella menneisyyden ajatusmaailmaa. Alalle tyypillisten käsite- ja debattianalyysin avulla voidaan löytää kielessä, ja siten myös ajattelussa sekä toiminnassa, tapahtuneita muutoksia. Ihmisten käyttämät käsitteet, uskomukset ja käytännöt nimittäin liittyvät tiiviisti toisiinsa, vaikuttavat toisiinsa ja muuttuvat toistensa mukana. Voidaan ajatella, että kieli rakentaa todellisuutta.⁵³ Käsitehistoriaa ei ole juuri hyödynnetty ympäristöhistoriassa, vaikka kielen tarkastelun avulla voidaan selvittää aikaisten ympäristökäsityksiä, -aatteita ja -toimintaa hyvin kattavasti. Menneisyyden kielenkäyttöä

⁵⁰ Jänicke 2005, 132.

⁵¹ Ibid.

⁵² Ihalainen 2013, 30.

⁵³ Ihalainen 2006, 115–120.

tutkimalla voidaan päästä aatehistorian keinoin suoraan luonnon ja ihmisen suhteen ytimeen, mikä on kiistattomasti yksi ympäristöhistorian perimmäisistä tavoitteista.

Parlamentissa käydyt täysistuntokeskustelut ovat erinomainen lähde uuden poliittisen historian tutkimuksen kannalta, sillä niistä voidaan löytää paljon poliittisesti merkittävää.⁵⁴ Niitä hyödynnetään myös tässä tutkielmassa, mikä osoittaa kuinka monipuolisesti erilaisia lähteitä voidaan käyttää ympäristöhistorian tutkimuksessa. Parlamenttikeskusteluilla on omat erityispiirteensä, jotka tekevät niiden tutkimuksen erityisen antoisaksi niin poliittisen historian kuin ympäristöhistoriankin kannalta. Vaihtoehtojen puntarointi ympäristöaiheista vastakkaisista näkökulmista voi paljastaa mahdollisia eroavaisuuksia sekä eri puolueiden että yksittäisten parlamentin jäsenten periaatteiden ja näkemysten välillä⁵⁵. Tällainen kielenkäyttö, jossa suostutellaan muita jäseniä omalle puolella monipuolisilla argumenteilla, metaforilla ja innovatiivisella kielenkäytöllä⁵⁶, osoittaa hyvin mitä ympäristön osalta koettiin tärkeäksi poliittisessa keskustelussa. Parlamenttikeskustelut heijastelevat hyvin myös yleistä aikalaiskeskustelua käsiteltävästä aiheesta⁵⁷.

Ihmisen ja luonnon suhdetta menneisyydessä voidaan tutkia parlamenttikeskustelujen avulla joko etsimällä niistä laajempia yhteisöjen tasolla tapahtuneita kielenkäytön merkitysmuutoksia tai pureutumalla ympäristöön liittyviin käsitteisiin yksittäisten puhetekojen ja argumenttien kautta.⁵⁸ Ensin mainittua käsitehistorian menetelmää on hyödynnetty erityisesti Manner-Euroopassa ja sen keskeisimpiin tutkijoihin lukeutuu Reinhart Koselleck. Jälkimmäinen tapa on sen sijaan ollut tyypillistä angloamerikkalaiselle tutkimukselle ja sen edustajista Quentin Skinner lienee tunnetuin. Tässä tutkielmassa pyritään hyödyntämään molempia tapoja ja näin valottamaan Britannian parlamentissa käytyä ympäristökeskustelua 1970-luvulla sekä mikro- että makrotasolla. Käsitehistoriaan ei kuitenkaan sitouduta, vaan sitä pidetään asenteena, jolla alkuperäisaineistoa luetaan.

Koselleckin kantava ajatus on, että käsitteiden merkitykset muuttuvat ajan kuluessa. Käsitehistorian avulla pyritäänkin etsimään käsitteiden sisällössä tapahtuneita merkitysmuutoksia tai mahdollisia jatkuvuuksia. Nämä taas voivat paljastaa pidemmän aikavälin

⁵⁴ Palonen 2012, 30.

⁵⁵ Palonen 2012, 51.

⁵⁶ Ihalainen 2013, 33.

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ Ihalainen 2006, 125.

rakenteellisia muutoksia. Koselleck painottaa, että ennen kuin lähdeaineistosta voidaan paljastaa ei-kielellisiä asioita, kuten poliittisia konfliktitilanteita tai yhteiskunnallisia rakenteita, täytyy käytettyjen käsitteiden merkitysten jatkuvuudet, muutokset ja uudet merkitykset kaivaa perusteellisesti esiin. Koselleck myös muistuttaa käsitteiden ja sanojen erosta huomauttamalla, että kaikkiin käsitteisiin liittyy sanoja, mutta kaikki sanat eivät ole yhteiskunnallisia tai poliittisia käsitteitä. Sanoista muovautuu käsitteitä vasta niiden muuttuessa monitulkintaisiksi.⁵⁹

Hyvä esimerkki tällaisista pidemmän aikavälin käsitteiden merkitysmuutoksista, joiden taustalla piili yhteiskunnan rakenteellisia muutoksia, saattoi olla ympäristöpolitiikan käsitteen (*environmental policy*) ilmestyminen Britannian parlamenttikeskusteluihin 1970-luvun alussa. Sitä alettiin käyttää toistuvasti debateissa, jotka koskivat Britannian liittymistä Euroopan talousyhteisöön (*European Economic Community, EEC*)⁶⁰. Käsitettä käytettiin kansallisiin ympäristöasioihin liittyvissä debateissa aluksi vain harvoin ja silloinkin lähes vahingonomaisesti. Näytti siltä, että ympäristöpolitiikan käsite omaksuttiin Britanniaan hiljalleen nimenomaan mannereurooppalaisen ympäristöyhteistyön myötä. Tämä on osoitus poliittisen keskustelun valtioiden rajat ylittävistä luonteesta⁶¹. Yhteisössä todennäköisesti oli käytetty ympäristöpolitiikan käsitettä jo aiemmin, sillä pääministeri Edward Heathin esitellessä EEC:n vuoden 1972 huippukokouksen asioita alahuoneelle, kahdeksantena käsiteltävänä kohtana oli ympäristöpolitiikka.⁶² Vaikutti myös siltä, että EEC:hen liittyvä ympäristöpolitiikka herätti parlamentin jäsenissä enemmän epäluuloa kuin ympäristöaiheet yleensä. Tämä on osoitus ympäristöpolitiikan käsitteen poliittisesta luonteesta.

Quentin Skinner, toisin kuin Koselleck, painottaa yksittäisten puhetekojen ja argumentoinnin perinpohjaisen avaamisen, kontekstoimisen sekä puhujan tarkoitusperien selvittämisen tärkeyttä käsittehistoriassa. Hänen mukaansa tutkijan odotukset tekstistä vaikuttavat aina siitä tehtyyn tulkintaan. Menneisyyden tekstien tulkinnassa vaarana piilee erityisesti anakronismi, epämääräisten tekstien selkeyttäminen jälkikäteen sekä tekstien merkittävyyden ennakointi.⁶³ Skinnerin alleviivaama anakronismin vaara ilmenee menneisyyden ympäristöpolitiikkaa tutkittaessa etenkin siinä, että lähteistä voidaan helposti nostaa esille sellaisia ympäristöaspekteja, jotka ovat nykypäivänä tärkeitä, mutta jotka eivät vielä tekstin kirjoittamisen

⁵⁹ Koselleck 1979/2004, 81–83, 85.

⁶⁰ Ks. esim. HC Deb 3.2.1972 vol 830 c 197–9W.

⁶¹ Ihalainen 2013, 31.

⁶² HC Deb 23.10.1972 vol 843 c 811, Heath.

⁶³ Skinner 2002, 58, 60, 66–67, 72, 76.

hetkellä olleet niin merkittäviä. Ympäristöön liittyviä argumentteja tutkittaessa on myös vaara käsitteellistää niitä nykytermein ja selkeyttää niitä nykytietämyksellä, jolloin alkuperäisestä aineistosta voidaan etääntyä liikaa.

Skinnerin mukaan menneisyyden tekstien lukemiseen liittyvät mahdolliset ongelmat voidaan ratkaista selvittämällä kirjoittajan intentiot ja erilaiset kontekstit tekstin taustalla. Skinnerin mukaan tutkijan täytyy selvittää, mitä teksteillä on pyritty tarkoittamaan ja miten ne on tarkoitettu vastaanotettavaksi. Hän painottaa myös, että kaikkia tekstejä on aina tutkittava yksittäisinä teksteinä.⁶⁴ Yksittäisten puhetekojen taustalla vaikuttavien intentioiden selvittäminen ympäristökeskusteluista on ensiarvoisen tärkeää silloin, kun jotkut parlamentin jäsenet esittävät poikkeuksellisia näkemyksiä, ovat toistuvasti äänessä tai käyttävät erityisen rikasta ja innovatiivista kieltä. Skinnerin painottamat taustatekijät on huomioitava myös niiden henkilöiden osalta, jotka tekevät harvinaisempia keskustelualoitteita tai nostavat esille tiettyjä toistuvia teemoja.

Kontekstointi on tärkeää tarkasteltaessa esimerkiksi Britannian parlamentissa käytyä saastekeskustelua, jota dominoi usein keskustelu lentokenttien melusaasteesta sekä Lontoon kolmannen lentokentän ja kanaalitunnelin rakentamisesta Maplin Sandsin alueelle. Etenkin Heathrown ja Gatwickin alueen edustajat valittivat melusta toistuvasti, jolloin heidän intentionsa oman vaalipiirin eduista vaikuttivat heidän argumentointiinsa ja koko saastumiskeskustelun fokukseen⁶⁵. Kolmannen lentokentän ja kanaalitunnelin rakentamispäätöksen perumiseen vuonna 1974 vaikutti sen sijaan öljykriisistä ja kaivostyöläisten lakoista aiheutunut hintojen nousu⁶⁶. Näin ollen on siis tärkeää myös huomioida aikakauden muut merkittävät tapahtumat ja niiden mahdollinen vaikutus keskusteluun.

Vaikka käsittehistoria tarjoaa kiehtovia mahdollisuuksia Britannian ympäristöpolitiikan historian avaamiseen, hyödynnetään menetelmää tässä tutkielmassa ainoastaan mahdollisuuksien mukaan. Koska Britannian 1970-luvun ympäristöpolitiikan kehityslinjoja ei ole selvitetty aiemmissä tutkimuksissa juuri lainkaan, on niiden selvittäminen tutkielman yksi tärkeimpiä tavoitteita. Näin ollen tutkimuksessa huomioidaan myös instituutioiden rakenteet ja toiminta, poliittisia käytännöt sekä tapahtumahistoria, joilla on oma merkityksensä historiassa⁶⁷. Ne paljastavat paljon

⁶⁴ Skinner 2002, 79, 84, 86, 88.

⁶⁵ Ks. esim. HL Deb 26.4.1971 vol 317 c 935–44; HC Deb 03.3.1972 vol 832 c 950.

⁶⁶ Ks. esim. HC Deb 18.7.1974 vol 877 c 257W.

⁶⁷ Koselleck 2004, 86; Ihalainen 2013, 30.

esimerkiksi siitä, miten ympäristöongelmiin tartuttiin konkreettisesti tai siitä kuinka tärkeänä ympäristötoimia pidettiin verrattuna muihin toimiin.

Kaiken kaikkiaan uudelle poliittiselle historialle tyypillinen käsite- ja debattianalyysi tarjoavat oivallisen apuvälineen yhteiskunnan ja ympäristön suhteen tarkasteluun. Erityisesti parlamenttikeskustelut ovat vivahteikas ja rikas lähdeaineisto, josta voidaan löytää paljon ympäristöhistorian kannalta kiinnostavaa. Monipuolinen lähdeaineisto on kaikessa historian tutkimuksessa ensiarvoisen tärkeää. Tämän vuoksi myös Britannian ympäristöpolitiikkaa tutkittaessa sanomalehtien tarkastelu kontekstina elementtinä sekä parlamentin virallisten asiakirjojen läpikäyminen avaavat yleistä ympäristökeskustelua entistä paremmin.

2 HUOLI YMPÄRISTÖSTÄ KASVAA, VUODET 1969–1970

2.1 Kansainvälinen ympäristöpolitiikka hahmottuu

Britanniassa ja kaikkialla maailmassa alettiin 1900-luvun puolivälin jälkeen ymmärtää ympäristövaikutusten ja saastumisen ylittävän valtioiden rajat.⁶⁸ Ympäristönsuojelijat ja poliitikot vaativat kansainvälisiä kokouksia, joissa ongelmista keskusteltaisiin, ja niihin löydetäisiin ratkaisu. Lopulta vaatimuksiin vastattiin, ja kansainvälisiä neuvotteluja ja tapahtumia ympäristön suojelemiseksi ryhdyttiin järjestämään.⁶⁹ Näin ympäristöpolitiikka kansainvälistyi nopeasti 1970-luvulla, ja eri maat alkoivat toimia tiiviimmässä yhteistyössä saastumista vastaan.⁷⁰ Hyvä esimerkki yhteistyöstä oli esimerkiksi Euroopan luonnonsuojeluvuosi 1970.

The Timesissa kirjoitettiin vuoden 1969 lopussa:

Saastumisen ongelmat ja luonnonsuojelu tulivat myöhään suuren yleisön tietoon – mutta vuosi 1969 täytyy nähdä vuotena, jolloin Eurooppa heräsi siihen, mitä se oli tekemässä itselleen.⁷¹

⁶⁸ Hughes 2008, 263.

⁶⁹ Hamblin 2008, 541.

⁷⁰ Yhteistyötä oli ollut myös aiemmin, mutta se oli ollut koordinoimatonta ja hyvin spesifiä. Kansainväliset sopimukset koskivat usein esimerkiksi kalastuksen rajoituksia tai veden käyttöä. Ks. esim. McNeill 2003, 349.

⁷¹ The Times 31.12.1969, Adam Fergusson, ”Pollution”. ”The problems of pollution and conservation came late to the general public’s attention – but 1969 must be seen as the year when Europe woke up to what it was doing to itself.”

Tämä osoitti hyvin sen, kuinka ympäristöstä alettiin kantaa huolta erityisen paljon juuri vuonna 1969. Kun aiheesta keskusteltiin, oli sen käsittely Britanniassa luonteeltaan heti kansainvälistä ja usein eurooppalaista. Myös *The Guardian*issa nostettiin ympäristöaihe esiin alkuvuodesta 1970. Artikkelissa painotettiin sitä, että lordi Wayland Youngin mukaan saastumisen rajoittaminen riippui kansainvälisestä yhteistyöstä ja että sen ”vaihtoehto oli ihmisrodun loppuminen”.⁷² 1970-luvun alkupuolen ympäristöuutisointiin liittyi kansainvälisyyden lisäksi uhkakuvien maalailu, mikä ilmeni myös Youngin kommentista.

Kasvavalla huolella ympäristöstä ja uhkakuvien esittämisellä oli kääntöpuoli. Keväällä 1970 *The Times*in pääkirjoituksessa todettiin: ”- - jos ”saastumisesta” tulee nimi kaikkien lempi-inhon kohteelle, saattaa se menettää uskottavuutta käytännön huolenaiheena.”⁷³ Tällä *The Times* osoitti sen, että julkinen mielipide oli jo saastumista vastaan. Aiheesta oli tullut jopa niin muodikas, että termiä käytettiin jo kenties liian laveasti. Näin ollen oli vaarana, että aihe saattoi menettää merkityksensä.

1960-luvun lopulla ympäristökeskustelun käynnistyessä Britanniassa oli vallassa Harold Wilsonin työväenpuolueen hallitus kesäkuuhun 1970 asti. Näin ollen ympäristöteema nousi tärkeäksi poliittiseksi aiheeksi vasta Wilsonin kauden loppupuolella⁷⁴. Hallitus reagoi kasvavaan huoleen ympäristöstä ripeästi. Se julkaisi toukokuussa 1970 ympäristönsuojelua koskevan White Paperin, jossa se esitteli aiheeseen liittyvää politiikkaansa. Wilsonin hallitus painotti jo siinä aiheen kansainvälisiä ulottuvuuksia, sillä niille oli uhrattu asiakirjassa kokonainen luku. Asiakirjassa luokiteltiin erilaisia kansainvälisiä ympäristötoimia ja linjattiin hallituksen politiikkaa niiden suhteen. Hallitus lupasi ottaa osaa kansainvälisiin ympäristöprojekteihin, välttää maiden välistä päällekkäistä työtä, luoda menetelmiä ympäristön saastumisen valvontaan, kehittää kansainvälisiä standardeja saastumisen hillitsemiseksi sekä auttaa kehittyviä maita pitämään huolta ympäristöstään.⁷⁵

⁷² *The Guardian* 2.2.1970, kirjoittaja ei tiedossa, ”Control pollution ’or human race will end”. ”The alternative is the end of the human race”. Wayland Young toimi tuolloin työväenpuolueen asumis- ja paikallishallintoministeriön osastopäällikkönä (*Parliamentary Secretary to the Ministry of Housing and Local Government*). Young oli yksi aloitteentekijöistä ympäristökomitean perustamisessa.

⁷³ *The Times* 4.4.1970, kirjoittaja ei tiedossa, ”Cleaning up”. ”- - if ”pollution” is to become the label for everybody’s pet aversion, the cause will lose credit as an object of practical concern.”

⁷⁴ UK General Elections Party Manifestos. Ympäristöä ei nähty poliittisesti kovin tärkeänä vielä 1960-luvun alkupuolella, mistä hyvänä osoituksena on se, että ympäristö mainittiin pääpuolueiden vuosien 1964 ja 1966 vaaliohjelmissa vain yhden kerran. Kyseessä oli konservatiivien vuoden 1964 vaaliohjelma. Haig on kuitenkin todennut, että vuoden 1964 konservatiivien vaaliohjelman yhden lauseen mainintaa ympäristöstä voidaan pitää tilastollisesti vieraana havaintona (*outlier*) ja todeta, että ympäristö esiintyi vaaliohjelmissa ensimmäisen kerran varsinaisesti vasta vuoden 1970 vaaliohjelmissa. Haig 2002, 227.

⁷⁵ Cm 4373, 202–203.

2.1.1 Parlamentin suhtautuminen muiden maiden ympäristöpolitiikkaan

Tyypillistä Britannian parlamentin 1960- ja 1970-lukujen taitteen ympäristökeskusteluille oli se, että niissä oltiin erittäin tyytyväisiä maan ympäristötoimiin ja että Britanniaa pidettiin niissä maailman johtavana maana. Tästä huolimatta parlamentissa näytettiin pitävän silmällä myös erityisesti Yhdysvaltojen ympäristöpolitiikkaa. Yksittäisistä kansainvälisistä ympäristöongelmista merten saastuminen sai osakseen eniten huomioita.

On kiinnostavaa, että hallituksen White Paperin perusteella erityisesti meriin ja rantoihin liittyvä toiminta saastumisen vähentämiseksi oli Britanniassa kansainvälistä jo vuonna 1970. Asiakirjassa kerrottiin, että Britannia oli hallitustenvälisen merenkulkujärjestön (*The Inter-Governmental Maritime Consultative Organizationin, IMCO*) jäsen ja sen puitteissa Britanniassa noudatettiin tarkkoja määräyksiä ja sääntöjä laivoille ja tankkereille. Siinä myös mainittiin, että Britannialla oli ollut IMCO:n sopimuksien onnistumisessa johtava rooli ja hallituksen oli tarkoitus ylläpitää tätä asemaa myös tulevaisuudessa.⁷⁶ Merten saastumiseen liittyvä kansainvälinen politiikka näytti olevan Britannialle erityisen tärkeää 1960-luvun lopulla tapahtuneen Torrey Canyonin öljykatastrofin jälkeen. Merten ja vesistöjen saastuminen sai paljon huomiota Britannian 1970-luvun ympäristöpolitiikassa, ja katastrofi mainittiin keskusteluissa toistuvasti⁷⁷. Hyvä osoitus merten ja vesistöjen keskeisyydestä oli se, että ympäristökomitean ensimmäinen laaja selvitys yksittäisestä ympäristöongelmasta koski juuri rannikkovesiä ja jokisuita⁷⁸.

Britannia ei ollut ainut maa, jossa kansainväliset toimet merten saastumisen osalta oli nostettu tärkeään asemaan. Merten tila oli myös Yhdysvaltojen ympäristöön liittyvän ulkopolitiikan keskeisimpiä kohteita. Hamblinin mukaan Yhdysvaltojen poliitikot halusivat kilpaa olla ympäristön vartijoita, ja vain harva vastusti merien suojelua. Erityisesti presidentti Richard Nixon ajoi ympäristöagendaa vahvasti läpi ja tavoitteli Yhdysvalloille johtavan maan asemaa ympäristötoimissa.⁷⁹

Britanniassa oltiin hyvin tietoisia siitä, mitä Yhdysvaltojen ympäristöpolitiikassa tapahtui ja Yhdysvallat mainittiin Britannian ympäristöä koskevissa parlamentin keskusteluissa

⁷⁶ Cm 4373, 197.

⁷⁷ Hansard. Hakusanat torrey+canyon tuottavat Hansard-tietokannassa 288 osumaa 1960-luvulla ja 176 osumaa 1970-luvulla.

⁷⁸ Cm 5054. Raportti oli ympäristökomitean kolmas.

⁷⁹ Hamblin 2008, 543–546. Useat historioitsijat ovat arvioineet, että Nixonin ympäristötoiminnan motiivina saattoi olla muun muassa halu voittaa takaisin äänestäjiä, jotka eivät pitäneet tämän politiikasta Vietnamin.

toistuvasti.⁸⁰ Konservatiivien Michael McNair-Wilson totesi, että amerikkalaisten keskittyminen saastumiseen Nixonin presidenttikampanjan aikaan ja sen jälkeen, sai ihmiset Britanniassakin tietoisemmiksi aiheesta. Näin se myötävaikutti jopa Britannian ympäristökomitean perustamiseen.⁸¹ Tämä ei ole yllättävää ottaen huomioon Britannian ja Yhdysvaltojen läheiset suhteet historiallisesti sekä Yhdysvaltojen keskeinen asema kylmän sodan jakamassa maailmassa.⁸²

On muistettava, että Britannian asema kylmässä sodassa väheni 1960-luvun loppupuolella sen taloudellisen tilanteen kiristyttyä, ja sen merkitys suurvaltana laski.⁸³ Tämä taas heikensi Yhdysvaltojen ja Britannian välistä angloamerikkalaista erityissuhdetta, sillä Britannian hyödyllisyys Yhdysvaltojen globaalina militaarisena kumppanina heikentyi. Hynesin mukaan Wilsonin pääministerikaudella Britannian ja Yhdysvaltojen suhde keskittyi lopulta lähinnä talous- ja energia-asioihin⁸⁴. Ehkä Wilson näki myös ympäristöpolitiikan osa-alueena, jonka avulla Washingtonin suhteita voitiin parantaa. Väitettä tukee se, että kun The Guardianin pääkirjoituksessa kerrottiin helmikuussa 1970 Nixonin tuoneen ympäristöuhkat näkyvästi esille vuosittaisessa Kansakunnan tila puheessaan, uumoiltiin kirjoituksessa, että Wilson löytäisi tästä uuden kohdan maiden väliselle erityissuhteelle⁸⁵.

On kiinnostavaa, että parlamentissa Britannian ajateltiin olevan maailmalla johtavassa asemassa ympäristöasioiden hoitamisessa samaan aikaan kun Nixon pyrki saavuttamaan johtajan roolin Yhdysvalloille. Alahuoneessa itsetyytyväisyyden nosti esille muun muassa työväenpuolueen Arthur Blenkinsop huomauttamalla, että muut Länsi-Euroopan maat hakivat Britanniasta johtajuutta ympäristötoimissa.⁸⁶ Jopa pääministeri Harold Wilson osallistui keskusteluun ja lujitti vallitsevaa itsetyytyväisyyttä alleviivaamalla sitä, että Britannia oli ollut maailmalla johtaja näissä asioissa.⁸⁷ Britannian ympäristötoimia ylistettiin myös ylähuoneessa ja hallituksen White Paperissa⁸⁸. Konservatiivien Geoffrey Johnson Smith oli yksi harvoista parlamentin jäsenistä, joka kehujen keskellä muistutti muita työstä, jota oli vielä tehtävä ympäristön eteen.⁸⁹

⁸⁰ Ks. esim HL Deb 19.2.1969 vol 299 c 821–904.

⁸¹ HC Deb 21.7.1970 vol 804 c 318, McNair-Wilson.

⁸² Renwick 1996, x–xi.

⁸³ Rubinstein 2003, 288, 293.

⁸⁴ Hynes 2009, 11.

⁸⁵ The Guardian 2.2.1970, kirjoittaja ei tiedossa, ”Wealth, filth, and th future”.

⁸⁶ HC Deb 21.7.1970 vol 804 c 310, Blenkinsop.

⁸⁷ HC Deb 11.12.1969 vol 793 c 640, Wilson.

⁸⁸ Ks. esim. HL Deb 9.12.1970 vol 313 c 1021–1022, Wynne-Jones.

⁸⁹ HC Deb 21.7.1970 vol 804 c 348, Johnson Smith.

Kehuva puhe ei kuitenkaan ollut pelkkää selkään taputtelua: Britannia todellakin oli menestynyt kansainvälisessä saastumisen vastaisessa työssä ja oli ollut 1900-luvun puolivälissä lainsäädäntönsä puolesta johtava saastumista vastustava maa. Tästä huolimatta Yhdysvallat ohitti sen saastumisen vastaisessa lainsäädännössä noin vuonna 1970, ja pian se jäi jälkeen myös pohjoiseurooppalaisista naapureistaan.⁹⁰

2.1.2 Euroopan luonnonsuojeluvuosi

Euroopan neuvosto julisti vuoden 1970 Euroopan luonnonsuojeluvuodeksi (*The European Conservation Year*), mikä oli hyvä osoitus kansainvälisestä ympäristöyhteistyöstä 1970-luvun alussa. Sen tarkoituksena oli kasvattaa eurooppalaisten ympäristötietoisuutta ja kannustaa eurooppalaisia tekemään töitä ympäristön eteen.⁹¹ Myös Britannian hallituksen White Paperissa mainittiin luonnonsuojeluvuosi, mutta se jäi lähes viitteelliseksi maininnaksi siitä, että Britannia olisi aktiivinen niin kansainvälisessä työssä kuin oman maan ympäristön suojelemisessakin.⁹²

Vaikka ympäristöaihetta pidettiin tärkeänä, olivat parlamentin keskustelut luonnonsuojeluvuodesta usein pintapuolisia. Ne olivat pääosin joko lyhyitä yksittäisiä kysymyksiä tai pidempiä keskusteluja muista aiheista, joissa Euroopan luonnonsuojelu mainittiin vain ohimennen. Kysymykset koskivat esimerkiksi sitä, mitä toimenpiteitä luonnonsuojeluvuoden järjestämiseksi oltiin tekemässä⁹³, kuka niistä vastaisi⁹⁴, mitä ympäristönsuojelutoimia tehtiin luonnonsuojeluvuotena⁹⁵ tai miten luonnonsuojeluvuoden ohjelma rahoitettiin⁹⁶. Ministerien vastaukset kysymyksiin olivat monesti lyhyitä ja laveita.

Esimerkiksi työväenpuolueen Gordon Oakes kysyi työväenpuolueen aluehallinto- ja paikallisuunnitteluministeri (*The Secretary of State for Local Government and Regional Planning*) Anthony Croslandilta, mitä suunnitelmia hänen ministeriöllään oli ympäristön parantamiseksi Englannissa ja Walesissa Euroopan luonnonsuojeluvuotena. Crosland vastasi melko epämääräisesti, että ympäristön parantaminen oli jatkuva prosessi, jossa monet parlamentin jäsenet olivat mukana. Tämän jälkeen hän mainitsi lyhyesti hallituksen kannattavan ”Maaseutu vuonna 1970” -liikettä (*”The Countryside in 1970”*) ja ottavansa itse osaa Euroopan

⁹⁰ Dryzek et al. 2002, 675.

⁹¹ Sheail 2002, 146.

⁹² Cm 4373, 202–203.

⁹³ HC Deb 16.12.1969 vol 793 c 263–4W.

⁹⁴ HC Deb 24.6.1969 vol 7805 c 224W.

⁹⁵ HC Deb 2.12.1969 vol 792 c 268–9W; HC Deb 3.2.1970 vol 795 c 88–9W; HC Deb 27.1.1970 vol 794 c 335W.

⁹⁶ HC Deb 2.3.1970 vol 797 c 27W.

neuvoston konferenssiin seuraavana vuonna.⁹⁷ Muita ympäristöaiheita käsittelevissä pidemmissä keskusteluissa parlamentin jäsenet pyrkivät puolestaan antamaan lisäpontta edistämälleen asialla vain mainitsemalla luonnonsuojeluvuoden lyhyesti pureutumatta siihen sen tarkemmin. Luonnonsuojeluvuosi toimi erinomaisena perusteluna sille, miksi jokin yksittäinen ympäristöteko oli tehtävä viipymättä.⁹⁸

Luonnonsuojeluvuodesta käytiin ainoastaan yksi pidempi keskustelu alahuoneessa vuonna 1969. Sen avasi työväenpuolueen ahkera ympäristön puolestapuhuja Arthur Blenkinsop, joka oli ollut jo tuolloin mukana monessa ympäristön ja maaseudun tilaan liittyvässä konferenssissa ja komiteassa. Hän nosti puheenvuorossaan esille useita maaseudun tilaan liittyviä seikkoja. Hän myös kysyi puoluetoveriltaan yhdistetyltä asumis- ja paikallishallintoministeriön osastopäälliköltä (*The Joint Parliamentary Secretary to the Ministry of Housing and Local Government*) Arthur Skeffingtonilta, tukiko hallitus hänestä riittävästi Euroopan luonnonsuojeluvuotta. Blenkinsop korosti sitä, että Euroopassa pidettiin Britanniaa alan johtajana ja että Britannia oli tehnyt Euroopassa eniten maaseudun uusiokäytön mahdollisuuksien, maaseudun ymmärtämisen ja sen suojelun tasapainon hyväksi.⁹⁹ Arthur Skeffington vastasi Blenkinsopille, että luonnonsuojeluvuodella oli merkittäviä seurauksia Euroopan maaseudun tulevaisuudella. Sen onnistuminen oli hänestä tärkeää kaikille, etenkin kun maaseutu oli ollut briteille niin rakas menneisyydessä.¹⁰⁰

Vaikka Euroopan luonnonsuojeluvuoden tarkoituksena oli alun perin lisätä yleistä ympäristötietoisuutta, näytti keskustelu silti keskittyvän lähinnä maaseudun ympärille. On luontevaa, että maaseutu oli ympäristönsuojelun keskiössä puhuttaessa Euroopan luonnonsuojeluvuodesta, sillä Britannialla oli sen osalta olemassa jo vahva lainsäädännöllinen ja hallinnollinen historia, josta parlamentissa oltiin hyvin ylpeitä¹⁰¹. Vielä huomionarvoisempaa on se, että Euroopan talousyhteisön maatalouspolitiikka (*The Common Agricultural Policy, CAP*) oli yksi yhteisön läpitukenimmista ja keskeisimmistä politiikka-aloista.¹⁰² Tällä oli merkitystä, koska 1960-luvulla Britannian liittymisestä EEC:n käyty poliittinen debatti oli jatkuvaa, eikä se

⁹⁷ HC Deb 2.12.1969 vol 792 c 268–9W, Oakes, Crosland.

⁹⁸ Ks. esim. HL Deb 4.2.1970 vol 307 c 839, 668, Molson, Hurcomb; HC Deb 3.2.1970 vol 795 c 332, Emery; HC Deb 14.4.1970 vol 799 c 1339, Blenkinsop.

⁹⁹ HC Deb 10.3.1969 vol 779 c 1127–30, Blenkinsop.

¹⁰⁰ HC Deb 10.3.1969 vol 779 c 1133–1138, Skeffington.

¹⁰¹ Ibid.

¹⁰² Ackrill 2000, 15.

ollut päättynyt siihen, että Britannian jäsenhakemus oli hylätty vuoden 1967 lopussa¹⁰³. Skeffingtonin ja Blenkinsopin itsetyytyväisyys Britannian maaseudusta onkin nähtävä tässä 1960-luvun yhteiseurooppalaisessa kontekstissa, jossa Britannian kolhiintunut itsetuntoa pyrittiin parantamaan parlamentissa verbaalisesti. Kaiken kaikkiaan maatalous, maaseutu ja Eurooppa nähtiin erottamattomassa yhteydessä toisiinsa, mikä heijastui myös ympäristökeskusteluun jo 1960-luvun lopussa.

Kansainvälisyys oli läsnä Britannian ympäristökeskusteluissa heti 1960- 1970-luvun taitteesta lähtien. Se nousi esiin aluksi esiin muun muassa Euroopan luonnonsuojeluvuoden ja tiettyjen ympäristöongelmien kuten merten saastumisen yhteydessä. Myös Yhdysvallat ja sen aktiivinen ympäristöpolitiikka huomioitiin keskusteluissa. Näytti siltä, että Yhdysvaltojen kasvavalla kiinnostuksella ympäristötoimia kohtaan saattoi olla kylmän sodan kansainväliset suhteet huomioon ottaen merkitystä Britanniassa, jossa Yhdysvaltojen toimia seurattiin tarkkaavaisesti. Huomionarvoista kansainvälisessä ympäristökeskustelussa oli se, että Britannian parlamentissa pidettiin Britanniaa maailman johtavana maana ympäristötoimissa. Kaiken kaikkiaan kansainvälinen ilmapiiri muuttui selkeästi tiedostavammaksi siitä, että saastuminen ei tuntenut kansallisia rajoja. Sopimuksia ja kokouksia alettiin suunnitella, mutta niiden toteutusta saatiin Britanniassa vielä odottaa.

2.2 Ympäristöpolitiikan rakenteita valetaan

Harold Wilsonin hallitus reagoi yleiseen ympäristöhuoleen konkreettisesti perustamalla Britanniaan hallituksesta riippumattoman ympäristökomitean (*The Royal Commission on Environmental Pollution*).¹⁰⁴ Tällaiset komiteat (erityisesti *Royal Commissions*) ovat Britannian poliittisessa päätöksenteossa keskeisiä, sillä niissä tutkitaan tärkeitä huolenaiheita ja tehdään niistä virallisia suosituksia, joiden pohjalta usein toimitaan.¹⁰⁵ Ympäristökomitean perustaminen oli merkittävää monessa mielessä. Ensinnäkin se oli yksi ensimmäisistä Britanniassa toteutetuista luonnonsuojelualoitteista, joka voidaan nähdä seurauksena 1960-luvun vahvistuneesta innostuksesta luontoa kohtaan¹⁰⁶. Toiseksi se oli tärkeä signaali siitä, että ympäristötoimiin suhtauduttiin vakavasti ja ympäristöongelmiin alettiin aidosti etsiä ratkaisuja. Lisäksi ympäristökomitean perustaminen kiihdytti ympäristökeskustelun parlamentissa

¹⁰³ Morgan 1992, 307.

¹⁰⁴ Cm 4585, 583.

¹⁰⁵ Britannian parlamentin Internet-sivusto.

¹⁰⁶ Nicholson 1970, 155, 161; HC Deb 11.2.1949 vol 461 c 104–6W.

ennennäkemättömiin mittoihin. Ympäristökomitean perustamisen voidaan nähdä viitoittaneen Britanniassa uudenlaisen ympäristöpolitiikan alkua.

Ympäristökomitean perustamisesta vastasi työväenpuolueen paikallishallinto- ja aluesuunnitteluministeri. Ministerin virka oli perustettu vasta vuonna 1969, ja myös sillä oli keskeinen osa uuden ympäristöpolitiikan perusteissa. Viranhaltijalle kuuluivat kaikki ympäristön saastumisen hallintaan liittyvät vastuut, jotka olivat aiemmin jakautuneet kymmenelle eri ministerille.¹⁰⁷ Tähän koordinoivaan virkaan nimitettiin työväenpuolueen Anthony Crosland, joka oli aiemmin toiminut koulutus- ja tiedeministerinä (*The Secretary of State for Education and Science*). Paikallishallinto- ja aluesuunnitteluministerin paikka oli kuitenkin niin sanotusti alempi ministerin virka¹⁰⁸, johon kunnianhimoinen Crosland joutui Jenkinsin mukaan tyytymään.¹⁰⁹ Jenkins on väittänyt Croslandia käsittelevässä artikkelissa, että Croslandin nimitys virkaan johtui osittain siitä, ettei Crosland ollut erityisen läheisissä väleissä pääministeri Wilsonin kanssa.¹¹⁰ Voi kuitenkin olla, että Jenkins yliarvioi henkilökohtaisten suhteiden vaikutuksen nimeämiseen. Koulutus- ja tiedeministerin vastuisiin oli kuulunut luonnonsuojelu jo pitkään ja näin ollen Crosland, jota pidettiin yhtenä aikansa terävimmistä ja älykkäimmistä poliitikoista¹¹¹, oli aiheesta todennäköisesti enemmän perillä kuin muut ministerit. The Timesissa uutisotsikon ”Benn ja Crosland siirtyvät ylöspäin. Pääministeri muodostaa kaksi uutta Whitehallin imperiumia” perusteella uusi virka oli Croslandille ylennys.¹¹² Kenties Crosland nähtiin henkilönä, joka kykeni haastavaan tehtävään.

Vaikka ympäristökomitean perustaminen käynnisti uudenlaisen ajan Britannian ympäristöpolitiikassa, ei ympäristönsuojelu ollut uusi aihe valtionhallinnossa. Jo toisen maailmansodan jälkeen Britanniaan oli perustettu luonnonsuojeluun keskittyviä hallinnon virastoja. Yksi keskeisistä virastoista oli vuonna 1949 perustettu luonnonsuojelulautakunta (*The Nature Conservancy*), joka itse asiassa oli maailman ensimmäinen valtion lakiperusteinen

¹⁰⁷ Cm 4373, 180; HC Deb 11.12.1969 vol 793 c 638–639, Wilson.

¹⁰⁸ Rubinstein 2003, 314. Ylempiä ministerin virkoja olivat pääministerin, valtiovarainministerin, ulkoministerin, sisäministerin virat. Loput kuuluivat alempiin virkoihin.

¹⁰⁹ Howard 2007; Jenkins 2004. Työväenpuolueen Roy Jenkins toimi itse useissa eri ministerin viroissa 1960- ja 1970-luvuilla. Croslandin toimiessa paikallishallinto- ja aluesuunnitteluministerinä Jenkins itse toimi valtiovarainministerinä (1967–1970). Tämä puolestaan oli Croslandin ihannevirka. Voi siis olla, että Jenkinsin näkemyksiin Croslandista vaikutti se, että he olivat kilpailleet samasta virasta.

¹¹⁰ Jenkins 2004.

¹¹¹ Jenkins 2004; HC Deb 10.3.1969 vol 779 c 1135, Skeffington.

¹¹² The Times 6.10.1969, David Wood, ”Benn and Crosland move up. Prime Minister forms two new Whitehall empires”. Myös teknologiaministeri Anthony Bennin vastuualueita kasvatettiin muun muassa yhdistämällä teknologia- ja voimaministeriöt (*The Ministry of Technology* ja *The Ministry of Power*).

luonnonsuojeluelin. Toinen tärkeä elin oli vuonna 1965 perustettu ympäristöntutkimusneuvosto (*The Natural Environment Research Council*), jonka tarkoitus oli edistää, suunnitella ja toteuttaa ihmisympäristöön liittyvää tutkimustyötä. Se toimi eräänlaisena katto-organisaationa muille sen hetkisille hallinnon ympäristöjärjestöille.¹¹³ Näiden toiminta pohjautui tieteen varaan ja niiden toiminta kietoutui tiiviisti politiikkaan. Luonnonsuojelulautakunnassa toimi esimerkiksi joitain parlamentin jäseniä, kuten jo aiemmin mainittu työväenpuolueen Arthur Blenkinsop.¹¹⁴

Uudella ympäristökomitealla oli paljon enemmän poliittista painoarvoa aiempiin ympäristöön keskittyviin virastoihin verrattuna.¹¹⁵ Sen tehtävänä oli ottaa selvää ympäristön tilasta ja antaa parlamentille, hallitukselle ja yleisölle tietoa sekä saastumisesta että siihen liittyvistä tutkimus- ja kehitystarpeista. Tehtävä oli määritelty kansalliseksi ja kansainväliseksi. Komitean tarkoituksena oli myös laatia ehdotuksia siitä, kuinka ympäristönlautakunta voisi parantaa koulutuksen, lainsäädännön, taloudellisten toimenpiteiden ja kansainvälisten sopimusten avulla. Monet sen jäsenistä olivat tutkijoita, ja komitea muodostettiin hallituksesta riippumattomaksi. Näin ollen sillä nähtiin olevan mahdollisuus antaa objektiivisia neuvoja siitä, kuinka resursseja tuli käyttää saastumisen vähentämiseksi ja kuinka kokonaisvaltaista politiikkaa ympäristön suojelemiseksi voitiin edistää.¹¹⁶

Ympäristöongelmista ja etenkin uuden komitean perustamisesta käytiin runsaasti keskustelua parlamentissa. Koska parlamentin tärkeimpiin tehtäviin kuului keskustella hallituksen ehdotuksista ja muuttaa ja hyväksyä ne¹¹⁷, nousi ympäristökomitean perustaminen luonnollisesti parlamentin asialistalle. Keskusteluissa heijastui monipuolisia näkemyksiä komiteasta yleisesti ja eri laitosten prioriteeteista. Tällainen keskustelujen monipuolisuus on tyypillistä parlamentille, jonka tarkoituksena on käydä läpi hallituksen ehdottaman politiikan vaikutuksia ja usein yrittää saada hallitusta muuttamaan mielensä¹¹⁸.

¹¹³ HC Deb 11.2.1949 vol 461 c 104–6W; Natural Environment Research Council. Report for the council for the period 1 June 1965 – 31 March 1966, 778; Nature Conservancy Council. First report covering the period 1 November 1973–31 March 1975, 11. Luonnonsuojelulautakunta muuttui vuonna 1973 luonnonsuojeluneuvostoksi (*The Nature Conservancy Council*), ja se toimi ympäristöntutkimusneuvoston alaisuudessa vuoden 1965 jälkeen.

¹¹⁴ Nicholson 1990, 97–99.

¹¹⁵ HL Deb 11.12.1969 vol 306 c 670, Shackleton.

¹¹⁶ Cm 4585, 583–584.

¹¹⁷ Young 1962, 22.

¹¹⁸ Ibid.

Ympäristökomitea otettiin ensimmäisen kerran esille parlamentissa vuoden 1969 lopussa pääministeri Harold Wilsonin ilmoittaessa alahuoneelle komitean perustamisesta. Hän oli samassa keskustelussa luvannut myös hallituksen julkaisevan seuraavana vuonna jo aiemmin mainitun ympäristön saastumista koskevan White Paperin.¹¹⁹ Parlamentin alahuoneen keskustelusta kävi ilmi, että ympäristöongelmien ratkaisemista pidettiin yleisesti suotavana ja hyväksyttävänä. Miltei kaikki debattiin osallistuneet parlamentin jäsenet kertoivat puheenvuoronsa alussa, kuinka tyytyväisiä komitean perustamiseen oltiin ympäri maata. Yksimielisyyttä rikkoneet soraäänit nousivat tasapuolisesti kaikista kolmesta pääpuolueesta. Komitean perustamiseen kohdistunut epäluulo liittyi hallinnon työnjakoon, vastuualueisiin ja hallituksen nopeuteen tarttua ympäristöongelmiin.

Työväenpuoleen Arthur Blenkinsop oli huolissaan siitä, että komitean perustamisen myötä eri osapuolten vastuualueet saattoivat mennä päällekkäin. Liberaalien Eric Lubbock puolestaan ilmoitti komitean perustamisen olevan tervetullut, mutta ihmetteli komitean ja muutamaa vuotta aikaisemmin perustetun ympäristöntutkimusneuvoston välistä suhdetta. Pääministeri Wilson vastasi parlamentin jäsenten esittämiin epäilyihin ja kysymyksiin tähdentämällä, että komitea vähentäisi päällekkäisyyksiä ja toimisi keskittävänä elimenä, joka pystyisi takaamaan nopean toiminnan. Komitean oli tarkoitus pitää huolta siitä, että eri ministeriöt ja paikalliset viranomaiset ottivat toiminnassaan ympäristöasiat huomioon. Mitä työnjakoon muiden neuvostojen kanssa tuli, pääministeri luetteli uuden komitean vastuualueeksi koota ja järjestää tutkimustulokset sekä varoittaa tutkimusneuvostoja ja muita elimiä uusista ympäristöongelmista.¹²⁰

Myös oppositiojohtaja konservatiivipuolueen Edward Heath osallistui keskusteluun. Sekä pääministerin että oppositionjohtajan osallistuminen ympäristökeskusteluun oli Wilsonin kaudella melko harvinaista, mikä jo itsessään osoitti keskustelun olevan poliittisesti tärkeä. Heath arvosteli pääministeriä siitä, ettei tämä ollut määritellyt tarkasti ministerien vastuuta ja tapoja toimia kriisitilanteissa käyttäen esimerkkinään Torrey Canyonin onnettomuutta, jonka hoitamisessa hallituksella oli ollut vakavia ongelmia. Wilson puolustautui kertomalla, että uuden komitean järjestämisen myötä hätätapausten käsittely ja tutkimuksen aloittaminen olisi nopeampaa. Lisäksi hän korosti, että paikallishallinto- ja aluesuunnitteluministerillä oli vastuu

¹¹⁹ HC Deb 11.12.1969 vol 793 c 638–639, Wilson.

¹²⁰ HC Deb 11.12.1969 vol 793 c 640–642, Blenkinsop, Lubbock, Wilson.

koordinoinnista pitkällä aikavälillä.¹²¹ Torrey Canyonin onnettomuus oli tapahtunut työväenpuolueen hallituskaudella, mikä vaikutti konservatiivien syylistävään tapaan nostaa se keskusteluissa esille. Torrey Canyonin vaikeudet vaikuttivat myös suoraan siihen, että työväenpuolueen täytyi tarttua ympäristöongelmiin konkreettisesti. Torrey Canyonin tapaus oli erittäin merkittävä taustatekijä Britannian uudenlaisen ympäristöpolitiikan muotoutumisessa.

Britannian parlamenttidebateille tyypilliseen tapaan konservatiivien David Lane arvosteli komitean perustamista hienovaraisen syyttävään sävyyn. Hän tiedusteli Wilsonilta:

Onko pääministeri tietoinen, että ”parempi myöhään kuin ei milloinkaan” -periaatteen mukaan on helpottavaa, että hallitus on viimein herännyt tekemään jotakin ympäristön saastumiselle?¹²²

Tämän jälkeen Lane nosti esille Irlanninmeren ongelmat ja painotti sitä, ettei yleisö halunnut neuvoja, konsultaatiota tai koordinointia vaan toimintaa. Wilson näpäytti Lanea takaisin vastaamalla tälle, ettei aikonut ottaa vastapuolelta viittauksia siitä, että ympäristöongelmiin tarttumisessa olisi viivytelty. Tällä hän selkeästi viittasi siihen, että juuri työväenpuolue oli ottanut ensimmäiset askeleet ympäristön suojelun käynnistämässä ei konservatiivit. Irlanninmeren suhteen Wilson oli samaa mieltä Lanen kanssa.¹²³

Lanen ja Wilsonin lyhyt ja yksinkertainen dialogi kuvastaa hyvin ympäristökeskustelua vuosina 1969–1970 sekä Britannian politiikalle hyvin ominaista polarisoitumista konservatiiveihin ja työväenpuolueeseen.¹²⁴ Yksittäisistä ympäristöongelmista eli tässä tapauksessa Irlanninmeren ongelmista oltiin pääasiallisesti parlamentissa yhtä mieltä puolueesta riippumatta. Erimielisyydet olivat usein hyvin näennäisiä ja keskusteluissa ilmenevät lievät yhteenotot liittyivät enemmän konservatiivien ja työväenpuolueen yleisiin keskinäisiin suhteisiin kuin ympäristöpolitiikkaan yleensä. Lanen ja Wilsonin keskustelussa opposition osoittamalla kritiikillä ei ollut paljонkaan perusteita, sillä molemmat puolueet tarttuivat ympäristöteemaan ensi kertaa vasta vuoden 1970

¹²¹ HC Deb 11.12.1969 vol 793 c 643–645, Heath, Wilson.

¹²² HC Deb 11.12.1969 vol 793 c 639, Lane. “Is the Prime Minister aware that, on the principle of better late than never, there will be great relief that the Government have at last been stirred to do something about environmental pollution?”

¹²³ HC Deb 11.12.1969 vol 793 c 639–640, Lane, Wilson.

¹²⁴ Vaikka liberaalit olivat parlamentissa edustettuina 1960- ja 1970-luvuilla, olivat he kuitenkin selkeästi vähemmistö. Kyseisinä vuosikymmeninä liberaalit onnistuivat saamaan parhaimmillaan yli 600 parlamenttipaikasta ainoastaan 14 paikkaa helmikuun vaaleissa vuonna 1974. UK General Elections since 1832.

vaaleissa. Työväenpuolue oli hallituksessa 1960-luvun lopussa ja sai kunnian käynnistää uudenlaisen ympäristöpolitiikan Britanniassa. On helppoa kuvitella, että ympäristökomiteaa vastaava elin olisi perustettu myös konservatiivien ollessa vallassa, jos otetaan huomioon Britannian yleinen mielipideilmasto sekä vallitseva huoli ympäristöstä.

Myös ylähuoneessa ympäristökomitean perustamista pidettiin tärkeänä, ja siitä käytiin keskustelu joulukuussa 1969 ylähuoneen puhemiehen työväenpuolueen lordi Edward Shackletonin aloitteesta.¹²⁵ Tämä oli tärkeää, sillä vaikka ylähuoneella on vain rajoitettu valta lainsäädäntöön ja sen tehtävät ovat vaikeasti määriteltävissä, käydään sielläkin kriittisiä ja asiantuntevia keskusteluja yleisestä politiikasta. Tämän lisäksi siellä tarkastetaan ja joskus jopa muokataan lainsäädäntöä.¹²⁶

Konservatiivien lordi Henry Brooke kysyi ympäristökomitean perustamista käsittelevässä keskustelussa Shackletonilta, oliko hän tietoinen siitä, että Brooke yhdessä muiden ylähuoneen konservatiivien kanssa olivat huolissaan ympäristötoimien täytäntöönpanosta sekä siitä, että ilmoitus ympäristökomitean perustamisesta saattoi olla vain silmänlumetta (*window-dressing*). Lisäksi Brooke kertoi, ettei hän epäillyt lainkaan ympäristön saastumisen vuoksi tehtävän työn tärkeyttä, mutta huomautti monen epäilevän ympäristökomitean merkitystä ja uskovan, että ministerien toiminta olisi tehokkaampaa kuin ei-parlamentaarisen elimen.¹²⁷ Brooke saattoi kannattaa ministeriöiden toimintaa komitean sijaan, koska hän oli itse toiminut aiemmin ministerirooleissa ja vuosina 1957–1961 nimenomaan asumis- ja paikallishallintoministerinä.

Myös liberaalipuolueen presidentti lordi Timothy Beaumont totesi komitean perustamisen olevan erittäin tervetullut, vaikka se tuli mahdollisesti myöhässä. Tämän jälkeen hän ilmaisi huolensa saastumisen hoitamisen tuomista taloudellisista haitoista sekä kustannusten allokoinnin ongelmista, koska näitä aspektoja ei oltu nostettu esille komitean perustamislauseunna. Beaumont huomautti, että ympäristökomitean rinnalla tulisi toimia myös taloustieteilijöitä.¹²⁸ Beaumontin tapa yhdistää puheenvuorossaan talous, tiede ja ympäristö lisääntyi jatkossa niin ala- kuin ylähuoneessakin. Niillä näytti olevan tiivis yhteys Britannian ympäristöpolitiikassa 1960- ja 1970-luvuilla. Keskustelusta käy ilmi, että ylähuoneessa suhtauduttiin ympäristökomitean perustamiseen hyvin samankaltaisesti alahuoneen kanssa. Ympäristön

¹²⁵ HL Deb 11.12.1969 vol 306 c 665–671.

¹²⁶ Young 1962, 57–58.

¹²⁷ HL Deb 11.12.1969 vol 306 c 670, 666–671, Brooke, Beaumont.

¹²⁸ Ibid.

saastumisen vuoksi tehtävää työtä pidettiin hyväksyttävänä, mutta komitean perustaminen herätti epäluuloa.

Shackleton puolusti ympäristökomitean perustamista vastatessaan, että useammat eri ministerit olivat vastuussa ja useampien eri ministeriöiden tuli myös jatkossa toimia ympäristön hyväksi. Nyt yksi ministeri ottaisi päävastuun, käsittelisi ongelmaa kokonaisuudessaan ja koordinoisi toimintaa. Hän myönsi Beaumontin olevan oikeassa huomauttaessaan saastumisen hoitamisen aiheuttamista taloudellisista kustannuksista ja myönsi, että aiheesta olisi syytä tehdä kustannusanalyysi. Näiden teemojen lisäksi ylähuoneessa keskusteltiin myös komitean tulevista jäsenistä, komitean työkentästä ja alahuoneen tavoin komitean työnjaosta ympäristöntutkimusneuvoston kanssa.¹²⁹

Ympäristökomitean perustaminen lisäsi merkittävästi ympäristökeskustelua parlamentin ala- ja ylähuoneessa. Myös lehdistössä huomioitiin komitean perustaminen muutamilla uutisilla, mutta siihen ei varsinaisesti otettu kantaa¹³⁰. Vaikka paikallishallinto- ja aluesuunnitteluministerin viran perustaminen oli merkittävä rakenteellinen uudistus ympäristöpolitiikan kannalta, eivät siitä käydyt lukuisat kiivaat keskustelut keskittyneet juuri lainkaan ympäristöön. Tämä johtui toisaalta siitä, että samaan aikaan tehtiin myös muita merkittäviä rakenteellisia uudistuksia, kuten esimerkiksi teknologiaministeriön (*The Ministry of Technology*) perustaminen ja taloussuhteiden ministeriön (*The Department of Economic Affairs*) poistaminen¹³¹. Toisaalta tähän vaikutti se, että paikallishallinto- ja aluesuunnitteluministeri oli vastuussa hyvin merkittävistä paikallishallinnon reformin neuvotteluista Englannissa.¹³² Reformia suunniteltiin Redcliff-Maud raportin pohjalta, jossa sivuttiin ympäristöä vain hyvin lyhyesti.¹³³ Reformi aiheutti paljon enemmän erimielisyyttä ja näin ollen myös yleistä keskustelua parlamentissa kuin ympäristön saastuminen.

¹²⁹ HL Deb 11.12.1969 vol 306 c 665–671, Shackleton.

¹³⁰ Ks. esim. The Times 12.12.1969, kirjoittaja ei tiedossa, ”Permanent body to advise on pollution of environment” ja The Guardian 11.1.1970, Laurence Marks, ”Wilson’s speech”. Ympäristökomitean perustamisesta uutisoitiin laajemmin The Timesissa, jossa komitean esittelemisen lisäksi käsiteltiin myös alahuoneessa käytyä keskustelua aiheesta.

¹³¹ HC Deb 13.10.1969 vol 788 c 31–35, Wilson.

¹³² Ibid.

¹³³ Cm 4039, 11, 19

2.3 Ympäristökeskustelun ääriiivat muotoutuvat

1960- ja 1970-lukujen taitteessa ympäristöstä ei puhuttu Britannian parlamentissa vain enemmän, vaan myös kokonaan uudella tavalla. Aiemmin keskustelua oli käyty ennen kaikkea luonnon suojelemisesta ja säilyttämisestä (*conservation of nature* tai *nature conservancy* ja *preservation of nature*)¹³⁴, tosin huomattavasti pienemmässä mittakaavassa. 1960- ja 1970-lukujen taitteessa alettiin puhua yhä enemmän ympäristöstä (*environment*) ja ympäristön saastumisesta (*environmental pollution*).

Ennen 1960-lukua Britanniassa oltiin oltu kiinnostuneita luonnosta. Tämä liittyi toisen maailmansodan jälkeen vahvasti perinteisen maaseudun ulkonäön ja luonnon säilyttämiseen¹³⁵. Luonnonsuojelualoitteet liittyivät ennen 1960-luvun loppua usein siihen, kuinka luonnosta pääsisivät nauttimaan mahdollisimman monet ihmiset ja kuinka luonto voitiin säilyttää kauniina. Näissä keskusteluissa mainittiin ympäristö tai saastuminen vain harvoin. Niissä nousi jatkuvasti esiin maaseudun kauneuden säilyttäminen, vapaa-aika, luonnon merkitys ihmisen henkiselle ja fyysiselle hyvinvoinnille sekä eläinten ja kasvien elinympäristö.¹³⁶ Luonto nähtiin ennen 1960-lukua ikään kuin erillisinä ihmisestä, johon haluttiin palata vapaa-ajalla. Kyse oli siitä, miten luonto vaikutti ihmiseen.

1960-luvun lopussa ja 1970-luvun alussa ympäristöön liittyvä keskustelu alkoi muuttua Britanniassa. Parlamentin keskusteluissa ympäristöongelmat eivät koskeneet enää vain erillistä luontoa, vaan alkoivat liittyä yhä tiiviimmin ympäristön ja ihmisen suhteeseen ja ennen kaikkea ihmisen vaikutuksiin ympäristöön. Puhuttiin yhä enemmän ympäristöstä, ympäristönsuojelemisesta ja saastumisesta. Aiempi luontokeskustelu säilyi kuitenkin yhä ympäristökeskustelun rinnalla¹³⁷. Tämä muutos näkyi esimerkiksi vaaliohjelmissa, joissa termit ympäristö (*environment*) ja saastuminen (*pollution*) yleistyivät kaikki vasta 1970-luvulla, vaikka ne oli saatettu mainita yksittäin myös aiemmin¹³⁸. Ennen tätä vaaliohjelmissa oli puhuttu ennen

¹³⁴ Saikku 2008, 14. Saikun mukaan luonnonsuojelulla tarkoitetaan usein luonnonvarojen rationaalista ja kestävä, tieteseen pohjautuvaa hyväksikäyttöä, kun säilyttämisellä sen sijaan pyrkimystä laajamittaiseen luonnon säilyttämiseen sen itsensä takia.

¹³⁵ Ks. esim. HC Deb 31.3.1949 vol 463 c 1461–1568.

¹³⁶ Ibid.

¹³⁷ Ks. esim. HC Deb 12.12.1969 vol 793 c 792–879 Keskustelu oli toinen luenta hylkeiden suojelua koskevasta lakialoitteesta.

¹³⁸ Haig 2002, 222, 225.

kaikkea maaseudusta (*countryside*), slummeista (*slum*) ja luonnosta (*nature*).¹³⁹ Sama ilmiö näkyi myös parlamentin keskusteluissa.

	environmental+pollution	environment+pollution
1950-luku	0	0
1960-luku	34*	2
1970-luku	505	30
1980-luku	652	44
1990-luku	686	54
2000-luku	234	16

*33 osumaa vuodelle 1969 ja vain yksi vuodelle 1966.

Taulukko 1. Ympäristön ja saastumisen termien esiintyminen yhdessä ylä- ja alahuoneen keskusteluissa 1950-luvulta 2000-luvulle.¹⁴⁰

Taulukosta 1. voidaan nähdä, kuinka keskustelu ympäristön saastumisesta kirjaimellisesti käynnistyi Britannian parlamentissa vuonna 1969 eli ympäristökomitea perustamisen aikaan. Osittain se johtui ympäristökomitean (*The Royal Commission on Environmental Pollution*) nimestä, mutta termit esiintyivät myös muissa ympäristöaiheisissa keskusteluissa. Vaikka hakutulokset sisältävät muutamia keskusteluja, jotka eivät koskeneet ympäristöä vaan esimerkiksi julkista säädyttömyyttä¹⁴¹, oli ympäristökeskustelujen räjähdysmäinen kasvu 1970-luvulla silmiinpistävä. Myös ympäristön saastumisen liittäminen muihin aiheisiin, heijasti sitä, että ympäristökeskustelu oli hyvin ajankohtaista. Koska parlamentin jäsenet vastustivat poikkeuksellisen yksimielisesti saastumista, oli siihen viittaaminen kenties keino pyrkiä saavuttamaan samanlaista saumattomuutta muissa aiheissa. Keskustelu ympäristön saastumisesta kasvoi hiljalleen aina 2000-luvulle saakka, jolloin se alkoi hiipua muiden ympäristöaiheiden kuten ilmastonmuutoksen (*climate change*) ja ilmaston lämpenemisen (*global warming*) saadessa enemmän huomioita.

On huomattava, että 1960-luvun loppupuolella saastuminen näyttäytyi keskusteluissa hyvin laajana terminä, ja itse asiassa Wilsonin pääministerikaudella parlamentissa näytettiin vasta tunnusteltavan, mitä se piti sisällään. Ylähuoneen konservatiivien lordi Henry Strauss päätteli saastumisen kattavan erilaiset uhkat ympäristölle, mutta pohti, kuuluiko siihen esimerkiksi melu. Hallituksen näkemys määritelmästä jäi auki ylähuoneen puhemiehen työväenpuolueen lordi

¹³⁹ Ibid.

¹⁴⁰ Hansard.

¹⁴¹ Ks. esim. HC Deb 13.4.1973 vol 854 c 1686–751.

Shackletonin kieltäytyessä tarkentamaan sitä Straussin sitä häneltä tiedustellessa.¹⁴² Määritelmän pohtimiseen palattiin parlamentissa uudestaan vasta hallituksen vaihduttua heinäkuussa 1970 (ks. luku 3.3).¹⁴³ Vaikka White Paperissakaan ei suoraan määritelty saastumista, käsiteltiin siinä kattavasti saastumisen eri muotoja kuten ilman, maan, puhtaan veden, merten ja rannikon saastumista, melua sekä radioaktiivista saastumista.¹⁴⁴ Tällä jaottelulla se loi kuin vahingossa rungon tulevalle saastumiskeskustelulle ja ympäristökomitean ensimmäiselle raportille.

Keskusteluissa tapahtunut termistön muutos on yhdenmukainen Mitchellin tutkimukselle, jossa ympäristö- (*environmentalist movement*) ja luonnonsuojeluliikkeet (*conservation movement*) on jaettu kahteen sukupolveen. Ennen 1960-lukua vaikuttaneen ensimmäisen sukupolven huolenaiheet koskivat tyypillisesti tiettyä paikkaa tai lajia. 1960-luvulla toinen sukupolvi kantoi huolta ympäristöongelmista, joiden seuraukset näkyivät viiveellä ja piilevästi, mikä jätti tilaa väittelylle. Vuosikymmenen loppuun mennessä luonnonsuojelijaryhmät olivat Mitchellin mukaan omaksuneet sekä ensimmäisen että toisen sukupolven näkökulmat.¹⁴⁵ Haysin mukaan luonnonsuojeluliike nousi asiantuntijoiden, tiedemiesten ja hallinnon pyrkimyksistä tehostaa luonnonresurssien käyttöä. Ympäristöliike syntyi puolestaan laajemman yleisön kiinnostuksesta ympäristön heikkenevään tilaan. Hays on painottanut, että luonnonsuojeluliike kantoi huolta luonnonvarojen käytöstä, kun ympäristöliike puolestaan painotti ihmisten suhdetta luonnonvaroihin.¹⁴⁶ Haysin ja Mitchellin näkemyksillä voidaan nähdä yhteys sillä, ensimmäisen sukupolven ympäristöliikkeitä voidaan pitää luonnonsuojeluliikkeinä ja toisen sukupolven liikkeitä ympäristönsuojeluliikkeinä.

2.4 Saastumiskeskustelun painopisteet

Vaikka saastumisesta keskusteltiin parlamentissa yhä enemmän vuosina 1969 ja 1970, dominoivat ympäristökomitean perustamiseen liittyvät käytännön kysymykset ja kommentit ympäristökeskustelua aina Wilsonin pääministerikauden loppuun asti. Itse saastumiskeskustelu käynnistyi todenteolla vasta hallituksen vaihduttua kesäkuussa 1970 ja ympäristökomitean julkistaessa ensimmäisen raporttinsa helmikuussa 1971. Wilsonin hallitus ehti julkaista paikallishallinto- ja aluesuunnitteluministeri Anthony Croslandin laatiman White Paperin, joka

¹⁴² HL Deb 13.10.1969 vol 304 c 1244, Strauss, Shackleton.

¹⁴³ HC Deb 21.7.1970 vol 804 c 286–396.

¹⁴⁴ Cm 4373, 177–203.

¹⁴⁵ Mitchell 1991, 84–86.

¹⁴⁶ Hays 1991, 22–25.

käsitteli ennen kaikkea ihmisen vaikutusta ympäristöönsä ja saastumista¹⁴⁷. Vaikka White Paperista ei ennätetty keskustella parlamentissa ennen hallituksen vaihtumista muiden asioiden ollessa todennäköisesti tärkeysjärjestyksessä ennen sitä, oli asiakirjan olemassaolo poliittisesti tärkeä. White Paperin laatiminen oli kiistaton merkki siitä, että ympäristö ja saastuminen olivat nousseet virallisesti poliittiseen agendaan ja uudenlainen ympäristöpolitiikka oli muotoutumassa Britanniassa.

Laaja-alaisuudessaan saastumiskeskustelut tarjosivat parlamentin jäsenille oivallisen keinon päästä avautumaan suoraan tai epäsuoraan oman vaalipiirin käytännön ongelmista. Parlamentin jäsenten omat intentiot vaikuttivat puheenvuoroihin saastumisen osalta erityisen vahvasti. Työväenpuolueen Julian Snow esimerkiksi nosti ympäristökomitean perustamista käsittelevässä debatissa esiin Birminghamin alueen tulvaongelmat, jotka koskettivat hänen vaalipiiriään Lichfieldia ja Tamworthia,¹⁴⁸. Chelmsfordin vaalipiiriä edustava konservatiivien Norman St John-Stevas puolestaan esitti huolensa kasvavien rikkidioksidipäästöjen vaikutuksista rakennuksiin ja ihmisiin yleisessä keskustelussa ympäristön saastumisesta¹⁴⁹. Hänen motiivinsa piili todennäköisesti siinä, että Chelmsford osana Essexiä sijaitsee heti Lontoon kupeessa, joten moni sen asukkaista kävi Lontoossa töissä. Näin Lontoon ilmanlaadulla oli vaikutusta myös heidän terveyteensä.

Kaikista saastumisen muodoista erityisesti melu toistui poikkeuksellisen paljon keskusteluissa 1960- ja 1970-lukujen taitteessa. Aiheen tärkeyden osoittaa muun muassa se, että pääministeri Wilson nosti sen nopeasti esille ympäristökomitean perustamista käsittelevässä keskustelussa joulukuussa 1969¹⁵⁰. Jopa ylähuoneessa kriittisesti ympäristökomitean perustamiseen suhtautuneet konservatiivien Strauss ja Henry Brooke olivat tyytyväisiä siihen, että Wilson oli painottanut ongelmaa puheenvuorossaan.¹⁵¹ Melu sai runsaasti tilaa myös White Paperissa, jossa sen aiheuttajiksi laskettiin erityisesti lento- ja tieliikenne sekä teollisuus.¹⁵² Keskusteluissa tai White Paperissa ei kuitenkaan mainita suoraan, miksi juuri melu nähtiin niin tärkeänä yksittäisenä saastumisen muotona. Voidaan olettaa, että taustalla vaikutti ennen kaikkea Lontoon kolmannen lentokentän suunnittelu. Sitä oltiin kaavailtu 1950-luvulta lähtien, mutta debatti

¹⁴⁷ Cm 4373, 179.

¹⁴⁸ HC Deb 11.12.1969 vol 793 c 641, Snow.

¹⁴⁹ HC Deb 18.11.1969 vol 791 c 1099, St. John-Stevas.

¹⁵⁰ HC Deb 11.12.1969 vol 793 c 639, Wilson.

¹⁵¹ HL Deb 11.12.1969 vol 306 c 670, Brooke, Strauss.

¹⁵² Cm 4373, 188–190.

aiheesta kiihtyi merkittävästi 1960-luvun loppuun tultaessa¹⁵³. Vuonna 1968 Britanniaan oli perustettu Roskillin komitea (*The Commission on the Third London Airport*), jonka tehtävänä oli pohtia kolmannen lentokentän mahdollista sijaintia ja sen rakentamiseen sopivaa ajankohtaa.¹⁵⁴ Komitean perustamisen, sen vuonna 1969 julkaiseman lentokenttien sijaintia koskevan vaihtoehtolistan sekä vuonna 1971 julkaiseman raportin myötä Britanniassa käynnistyi lentokentän sijoittamisesta hyvin kiivas ja aktiivinen debatti, jossa melulla oli tärkeä rooli.

On huomionarvoista, että vaikka hallituksen julkaiseman White Paperin luku melusaasteesta keskittyi isolta osin lentokoneiden meluun, ei siinä mainittu sanallakaan uuden lentokentän suunnittelua sen poliittisesta keskeisyydestä huolimatta. Luvusta huokui vahva tyytyväisyys sen hetkisiin melun rajoittamiseen tähtääviin toimiin. Raportissa kerrottiin esimerkiksi Britannian olevan johtavassa roolissa kansainvälisissä konferensseissa, jotka koskivat usein lentokoneiden melua. Liikenteen aiheuttaman melun osalta puolestaan todettiin, että uusille ajoneuvoilla kaavailut melun vähennysehdotukset olivat pidemmällä kuin missään muussa Euroopan maassa.¹⁵⁵ Päätös olla mainitsematta lentokentän suunnittelua White Paperissa kertoo kenties siitä, että Wilsonin työväenpuolueen hallitus ei halunnut ottaa kantaa niin sisäpoliittisesti arkaluontoiseen rakennushankkeeseen vuoden 1970 vaalien kynnyksellä.

Pääministeri Harold Wilson nimesi ympäristökomitean perustamislauseunsa myös toisen yksittäisen saastumisongelman melun lisäksi, nimittäin tuholaistorjunta-aineiden vaikutukset.¹⁵⁶ Tämä tuskin oli sattumaa, sillä aihe oli ollut pinnalla Britannian julkisessa keskustelussa siitä lähtien kun yhdysvaltalainen vesieläintieteilijä Rachel Carsonin oli julkaissut vuonna 1962 teoksen *Äänetön kevät* (*Silent Spring*). Teos koski tuholaismyrkkujen harkitsematonta käyttöä, mutta myös yleisesti eläinten ja kasvien suhdetta ympäristöön eli ekologiaa. Se sai runsaasti kansainvälistä huomioita, ja teoksen julkaisuhetkeä on usein pidetty ympäristöliikkeen alkuna.¹⁵⁷ Britannian ympäristöpolitiikan kannalta on kiinnostavaa, että teoksen johdannon oli laatinut aiemmin mainittu työväenpuolueen lordi Edward Shackleton. Shackleton kuvaili johdannossa Carsonin päätelmiä yleisesti ja liitti uhkakuvat Britanniaan korostamalla sitä, että myös Britannian tarinalla synkkä puoli. Hän kertoi johdannossaan esimerkkejä tuholaistorjunta-

¹⁵³ Helsey & Codd 2011, 3, 15.

¹⁵⁴ Ibid.

¹⁵⁵ Cm 4373, 188–190.

¹⁵⁶ HC Deb 11.12.1969 vol 793 c 639, Wilson.

¹⁵⁷ Ks. esim. McNeill 2000, 339; Hansard. Carsonin ja hänen teoksensa nimi esiintyivät parlamentissa useaan otteeseen 1960-luvulta lähtien aina 2000-luvulle.

aineiden vaikutuksista Britanniassa.¹⁵⁸ On merkittävää, että juuri brittiläinen, jo aikanaan arvostettu ja kuuluisa ylähuoneen jäsen Edward Shackleton oli kirjoittanut johdannon. Se todennäköisesti kasvatti teoksen lukijakuntaa Britanniassa ja esti Carsonin ydinsanomien ohittamisen siihen vedoten, että vaarat koskivat vain Yhdysvaltoja.

Myös White Paperissa mainittiin tuholaistorjunta-aineiden mahdolliset vaikutukset ja huomautettiin suoraan, kuinka ne aiheuttivat ”suurinta julkista pelkoa”.¹⁵⁹ Aihetta käsiteltiin maan saastumisen yhteydessä, mikä osoitti kuinka keinotekoisia saastumisen jakaminen eri muotoihin oli. Asiakirjan mukaan tuholaistorjunta-aineilla oli haitallisia vaikutuksia erityisesti vesistöihin erilaisten maatalouden hyödyntämien lannoitteiden huuhtoutuessa maalta veteen. Yksittäisistä tuholaistorjunta-aineista nostettiin esiin DDT (dikloori-difenyylitrikloorietaani) kertomalla, kuinka viime aikaisissa tutkimuksissa oli esitetty, että sillä saattoi olla joitain ennalta arvaamattomia biologisia vaikutuksia.¹⁶⁰ Tämä liittyi suoraan Carsonin teokseen, jossa oli esitelty ensimmäisten joukossa DDT:n myrkyllisyyttä ja vaaroja.¹⁶¹ Britanniassa ja muissa Euroopan maissa, kuten Ranskassa ja Saksassa, reagoitiin DDT:n uhkiin paljon hitaammin kuin Yhdysvalloissa, jossa sen käyttö kiellettiin 1970-luvun alussa. Vaikka joissain Pohjoismaissa oli tiedostettu DDT:n vaarat samoihin aikoihin kuin Yhdysvalloissa, kiellettiin DDT suurimmassa osassa Euroopan maita vasta 1980-luvulla.¹⁶²

Harold Wilson nosti siis melun ja tuholaistorjunta-aineiden vaikutukset esiin yksittäisinä ongelmina puheessaan ympäristökomitean perustamisesta. Nämä aiheet olivat todennäköisesti tarkasti valittuja ja kuvastivat erinomaisesti Britannian saastumiskeskustelun painopisteitä Wilsonin pääministerikauden lopulla. Melusaaste oli hyvin ajankohtainen ongelma, jonka ulottuvuudet olivat erityisesti paikalliset. Tuholaistorjunta-aineiden vaikutukset puolestaan kuvastivat laajempaa huolta saastumisesta ja sen ulottuvuudet voidaan nähdä kansallisina tai jopa kansainvälisinä, sillä levisihän huoli siitä Britanniaan juuri Yhdysvalloista. On kuitenkin tärkeää muistaa, etteivät nämä olleet ainoat ajankohtaiset saastumisen muodot. White Paperissa käsiteltiin monipuolisesti myös muita aiheita kuten jo aiemmin tuli esiin. Näistä ilman ja vesistöjen saastuminen, maaperän rappeutuminen sekä radioaktiivinen saastuminen olivat keskeisiä.

¹⁵⁸ Carson 1962/1999, 11–17; Independent 24.9.1994, Dalyell, ”Obituary: Lord Shackleton”. Shackleton oli merkittävä ylähuoneen jäsen ja tutkimusmatkailija hänen kuuluisan isänsä Ernest Shackletonin tavoin.

¹⁵⁹ Cm 4373, 191. ”the greatest public anxiety”

¹⁶⁰ Ibid.

¹⁶¹ Carson 1962/1999, 35–41.

¹⁶² Vogel 2003, 599; Johnson 1973, 77.

2.5 Ympäristöteema nousee puolueiden vaaliohjelmiin

Harold Wilsonin kaudella ympäristöpolitiikka oli alkanut muotoutua Britanniassa. Hallitus ja parlamentti olivat reagoineet ennen kaikkea yleiseen huoleen ympäristöstä, mikä oli voimistunut 1960-luvun lopussa ja johtanut hallinnon rakenteiden uudistamiseen. Keskustelu ympäristöstä kiihtyi jatkuvasti parlamentissa, ja parlamentin jäsenet kaikista pääpuolueista joutuivat ottamaan aiheeseen yhä useammin kantaa. Onkin luontevaa, että vuoden 1970 parlamenttivaaleissa niin työväenpuolue ja konservatiivit kuin liberaalitkin huomioivat ympäristöaspektin osana vaaliohjelmiään¹⁶³. Tämä oli hyvin merkittävää Britannian ympäristöpolitiikan kehitykselle, sillä vaaliohjelmien kautta ympäristöaihe legitimoitui osaksi puolueiden ja Britannian sisä- ja ulkopoliittikkaa, joissa se on pysynyt aina nykypäivään saakka¹⁶⁴.

Ympäristö ei ollut minkään puolueen ohjelman keskiössä. Harold Wilsonin pääministerikausi oli ollut kaikin puolin vaikea, mikä näkyi vaaliteemoissa. Maan maksutase oli ollut vuonna 1968 historiallisen heikko, Pohjois-Irlannissa oli ollut runsaasti väkivaltaisuuksia, hallituksella oli ollut vakavia ongelmia ammattiliittojen kanssa, ja se oli ollut kyvytön reformoimaan teollisuussuhteita tai paikallishallintoa suunnitelmien mukaan. 1960-luvun lopulla Britanniassa oli ollut myös runsaasti rodullisia, alueellisia ja yhteiskunnallisia jännitteitä. Wilsonin hakemus Euroopan yhteismarkkinoihin oli hylätty ja Britannian asema maailmalla oli muutenkin heikentynyt.¹⁶⁵ Nämä seikat vaikuttivat vaaliohjelmiin huomattavasti enemmän kuin huoli ympäristöstä.

Vaikka ympäristö näytteli kaikkien pääpuolueiden ohjelmissa sivuroolia, esiintyi se niissä kuitenkin ensimmäistä kertaa, mikä oli vahva signaali aiheen nousemista poliittiseen agendaan.¹⁶⁶ McNaughtonin mielestä ympäristö ei saanut Britannian vuoden 1970 tai sen jälkeisissä vaaleissa yhtä paljon tilaa kuin muut poliittiset aiheet, koska ympäristöä ei ole Britanniassa pidetty aiheena, jolla voitetaan tai hävitään vaalit. Asia oli hänestä näin siitä huolimatta, että suurin osa ihmisistä oli ympäristön tilasta huolissaan. McNaughton on painottanut, että poliittiset puolueet ovat olleet äänestäjien käyttäytymisestä tietoisia, joten

¹⁶³ UK General Elections Party Manifestos.

¹⁶⁴ Ibid. Konservatiivipuolue ja työväenpuolueen vaaliohjelmissa ajalta 1959–2010 sisältävät ympäristöaspektin vuodesta 1970 uusimpiin vuoden 2010 ohjelmiin asti. Ympäristöä ei mainita liberaalipuolueen vuoden 1974 lokakuun vaaliohjelmassa, mutta muuten myös liberaalien ja myöhemmin liberaalidemokraattien ohjelmissa löytyy ympäristöaspekti vuodesta 1970 lähtien.

¹⁶⁵ Morgan 1992, 281–308.

¹⁶⁶ UK General Elections Party Manifestos, Conservative Manifesto 1964. Vuoden 1964 konservatiivien vaaliohjelmassa ympäristö oli jo mainittu kerran.

ympäristö ei ole ollut niille tärkein prioriteetti. Ainut poikkeus tästä oli hänen mielestään vuonna 1973 perustettu vihreä puolue.¹⁶⁷

Tästä huolimatta esimerkiksi The Timesin pääkirjoituksessa esitettiin pari kuukautta ennen vuoden 1970 yleisvaaleja, että ”likavesissä ei ollut ääniä” -sanonta oli osoittautunut vääräksi.¹⁶⁸ Alkuperäisellä hallinnollisella sanonnalla ”ei ääniä likavesissä”¹⁶⁹ oli kirjaimellisesti tarkoitettu sitä, kuinka jätevedet eivät olleet houkutteleva aihe puolueiden politiikalle.¹⁷⁰ Lehden mukaan saastuminen kaikissa sen muodoissa oli kuitenkin noussut julkisen ja poliittisen keskustelun etualalle ensin Yhdysvalloissa ja sitten Britanniassa.¹⁷¹ 1970-luvun alkupuolella sanontaa alettiin hiljalleen käyttää puhuttaessa ympäristön tilasta myös yleisesti,¹⁷² mikä heijastaa hyvin muutosta ajattelumaailmassa. Paikallinen saastumiskeskustelu tuli muuttumaan pian laajemmaksi ympäristökeskusteluksi. Näytti myös siltä, että The Timesin mukaan ympäristöaiheella oli merkitystä puolueiden politiikassa ja ihmisten äänestyskäyttäytymisessä.

Ympäristön osalta työväenpuolueen ja konservatiivien ohjelmat olivat hyvin samankaltaisia. Molemmissa korostettiin ympäristöön liittyvien kansainvälisten sopimusten tärkeyttä, listattiin erilaisia saastumisen muotoja hyvin yhdenmukaisesti White Paperin kanssa ja yhdistettiin saastuminen Britannian teollistumisen historiaan. Liberaalien ohjelmassa vain lyhyesti mainittiin käynnistynyt ympäristöherääminen ja saastumisen aiheuttamat vaarat. Konservatiivien ohjelma oli tulevaisuuden kannalta tärkein siksi, että voitettuaan vaalit Edward Heathin johdolla, alkoivat he toteuttaa ohjelmassaan määrittelemäänsä ympäristöpolitiikkaa. Näin jälkikäteen merkittävimpanä ympäristöön liittyvänä kohtana voidaan nähdä konservatiivien lupaus parantaa hallituksen koneistoa ja lainsäädäntöä ympäristöongelmien huomioimiseksi sekä tavoitella kansainvälisiä sopimuksia ympäristön turvaamiseksi. Uusi hallitus alkoi kamppailla saastumista vastaan näillä keinoilla päästyään valtaan.

¹⁶⁷ McNaughton 2003, 121.

¹⁶⁸ The Times 4.4.1970, kirjoittaja ei tiedossa, ”Cleaning up”.

¹⁶⁹ ”no votes in sewage” tai ”no votes in the sewers”.

¹⁷⁰ Ks. esim. HL Deb 3.12.1959 vol 219 c 1168, 1187, Balfour, Alexander; HC Deb 1.4.1960 vol 620 c 1707, Doughty; Cm 5054, 1077.

¹⁷¹ The Times 4.4.1970, kirjoittaja ei tiedossa, ”Cleaning up”.

¹⁷² Ks. esim. HC Deb 25.10.1972 vol 843 c 1297, Reed.

3 YMPÄRISTÖPOLITIikka VAHVISTUU, VUODET 1970–1974

3.1 Kansainvälinen yhteistyö käynnistyy

Ympäristöpolitiikka kansainvälistyi nopeasti 1970-luvun alkupuolella ja eri maat alkoivat toimia tiiviissä yhteistyössä saastumista vastaan.¹⁷³ Vuonna 1972 pidettiin Yhdistyneitten Kansakuntien (YK) Tukholman konferenssi (*The United Nations Conference on the Human Environment*), joka oli ensimmäinen YK:n kokous, jossa käsiteltiin kansainvälisiä ympäristökysymyksiä laajemmin.¹⁷⁴ Sen tarkoituksena oli selvittää eri maiden velvollisuuksia suojella maapallon ympäristöä ja kehittää instituutioita sitä varten. Samalla perustettiin YK:n ympäristöohjelma (*The United Nations Environment Programme, UNEP*). Konferenssia on pidetty virstanpylväänä, joka heijasti muuttuvia näkemyksiä kansainvälissä ympäristösuhteissa ja aloitti uuden modernin aikakauden kansainvälisessä ympäristölainsäädännössä.¹⁷⁵

Vuosi 1972 oli muutenkin kansainvälisen ympäristöpolitiikan kannalta keskeinen, sillä Rooman klubi julkaisi silloin kuuluisan ja keskustelua herättäneen maapallon kantokykyä ja luonnonvaroja koskevan raportin *Kasvun rajat (The Limits to Growth)*. Myös *The Ecologist* -lehti julkaisi tuolloin monen mielestä vaikutusvaltaisen tekstin selviytymisen keinoista (*A Blueprint for Survival*). Hajerin mukaan nämä tekijät yhdessä loivat uskottavuutta sille, että ympäristökriisi oli vakava asia.¹⁷⁶ Lisäksi Britannian ympäristöpolitiikan kannalta oli merkittävää, että maa liittyi Euroopan talousyhteisöön (*The European Economic Community, EEC*) vuonna 1973. Britannia alkoi sen myötä omaksua yhteisön ympäristölinjauksia, joita EEC:ssä oli alkanut syntyä vuodesta 1972 lähtien.¹⁷⁷

Britannian hallitus vaihtui kesäkuussa 1970 ja valtaan nousi pääministeri Edward Heathin johtama konservatiivihallitus.¹⁷⁸ Kansainvälinen ympäristöpolitiikka muuttui aiempaa tärkeämmäksi konservatiivien hallituskaudella vuosina 1970–1974. Keskustelu kansainvälisestä ympäristöön liittyvästä yhteistoiminnasta vilkastui ennennäkemättömiin mittoihin pitkälti kansainvälisten merkkitapahtumien yhteydessä. Kansainvälistymistä oli ennakoitu jo vuoden

¹⁷³ Yhteistyötä oli ollut myös aiemmin, mutta se oli ollut koordinoimatonta ja hyvin spesifiä. Kansainväliset sopimukset koskivat usein esimerkiksi kalastuksen rajoituksia tai veden käyttöä. Ks. esim. McNeill 2002, 349.

¹⁷⁴ Hughes 2008, 341–342.

¹⁷⁵ *The Yale Law Journal* 1973, 1659; Sand 2007, 31–34.

¹⁷⁶ Hajer 1995, 79.

¹⁷⁷ Young 1993, 47.

¹⁷⁸ UK General Elections since 1832, UK General Elections Party Manifestos. Labour, Conservative ja Liberal Manifestos 1970. Vuoden 1970 kesäkuun vaaleissa konservatiivit saivat 322 paikkaa, työväenpuolue 284, liberaalit 6, Skotlannin kansallinen puolue 1, Ulsterin unionistit 8 ja muut 5 paikkaa.

1970 konservatiivien vaaliohjelma, jossa oli luvattu, että konservatiivihallitus pyrkisi solmimaan kansainvälisiä sopimuksia ympäristön suojelemiseksi ja ympäristön parantamiseksi¹⁷⁹.

Tukholman konferenssi mainittiin Britannian parlamentin keskusteluissa vuonna 1972 lukemattoman monessa eri yhteydessä, ja sitä pidettiin yksimielisesti tärkeänä. Samalla se herätti kiihvasta keskustelua monista käytännön aiheista: miten konferenssiin lähtöön valmistaudutaan, ketkä edustavat Britanniaa ja saavatko Itä-Euroopan maat osallistua konferenssiin.¹⁸⁰ Käytännöllisyydestään huolimatta nämä olivat tärkeitä aiheita ja heijastivat kylmän sodan aikaisia kansainvälisiä suhteita. Vaikka konferenssi lujitti merkittävästi ympäristöliikettä ja antoi nostetta useille erilaisille ympäristöehdotuksille, söi sen painoarvoa esimerkiksi se, että Kiinan kansantasavalta politisoi tapahtumaa entisestään kritisoimalla Yhdysvaltoja¹⁸¹. Lisäksi Neuvostoliitto boikotoi konferenssia ja veti sieltä pois liittolaisiaan, koska Saksan demokraattinen tasavalta oli suljettu konferenssin ulkopuolelle.¹⁸²

Britannian asemoitumisesta ja yleisestä politiikasta oltiin konferenssin suhteen parlamentissa yksimielisiä. Britannian osallistumisen tärkeimpänä tavoitteena pidettiin ympäristöongelmien tuomista koko maailman tietoisuuteen. Britannian oli määrä säilyttää pragmaattinen, valikoiva ja rakentava lähestymistapa ongelmiin siten, että Tukholmassa priorisoitiin sellaisia ympäristöön liittyviä huolenaiheita, jotka olivat ajankohtaisia, toteuttamiskelpoisia ja oikeasti kansainvälisiä. Tarkoituksena oli myös saada kansainväliset järjestöt organisoiduiksi paremmin ja luoda sopivat järjestelmät kansainväliseen valvontaan, etenkin merien saastumisen kontrolloimiseksi. Viimeisenä poliittisena tavoitteena kansainvälisessä ympäristöyhteistyössä oli varmistaa, että kehittyviin maihin annettavassa avussa otettaisiin huomioon myös niiden ympäristö.¹⁸³

The Guardianin mukaan brittidelegaatio oli Tukholman konferenssissa päättäväisesti pitänyt jalat maassa ja esittänyt politiikkapapereita, jotka olivat merkittäviä niiden ”- - ei-järjettömästä, käytännöllisestä lähestymistavasta saastumisen kontrolliin”.¹⁸⁴ Britannia kannatti enemmän kansallista ja paikallista kuin kansainvälistä toimintaa ja vastusti uutta YK:n ympäristöerikoisjärjestön perustamista. Lehti jatkoi, että Britannia vastusti myös epärealistisia

¹⁷⁹ UK General Elections Party Manifestos, Conservative Manifesto 1970.

¹⁸⁰ Ks. esim. HC Deb 22.12.1971 vol 828 c 1595–608.

¹⁸¹ Hamblin 2008, 552.

¹⁸² Ibid.

¹⁸³ Ks. esim. HC Deb 22.12.1971 vol 828 c 1603–1605, Griffiths.

¹⁸⁴ The Guardian 5.6.1972, Thomas Harford, ”UK keen to keep feet on ground”. ”- - no-nonsense, nuts-and-bolts approach to pollution control”.

kansainvälisiä saastumisen standardeja ja kontrollia. Britannian näkemys oli, että oli kaikkien kansojen oma tehtävä määrätä omat vaatimukset. Meren saastumisen osalta oli parasta neuvotella sopimukset niiden kansojen kesken, jotka olivat suoraan yhteydessä ongelmaan alueellisella tasolla.¹⁸⁵ The Timesissa kirjoitettiin sen sijaan valvonnan tärkeydestä kansainvälisessä ympäristötoiminnassa ja lueteltiin erilaisia kannatettavia valvonnan keinoja.¹⁸⁶ The Timesin ja The Guardianin erot olivat selvät. The Timesissä haluttiin enemmän kansainvälistä yhteistoimintaa ja The Guardianissa oltiin tyytyväisiä hallituksen valitsemaan pragmaattiseen linjaan, jossa keskityttiin enemmän paikallisiin ongelmiin. Tämä osoittaa, kuinka lehdistö ei varsinaisesti kannattanut perinteisesti tukemiaan puolueita. Keskustavasemmistolainen The Guardian näytti olevan tyytyväinen oikeistohallituksen politiikkaan konferenssissa ja keskustaoikeistolainen The Times kaipasi enemmän muutosta.

Kansainvälisten ympäristötapahtumien myötä poliitikot halusivat yhtäkkiä olla ympäristömyönteisiä ja ympäristöstä tuli politiikassa periaatekysymys riippumatta siitä, ymmärsivätkö poliitikot ekologiaa vai eivät. Vaikka ympäristöaihe nousi osaksi Britannian kansainvälisiä suhteita ja diplomatiaa, on Hamblin huomauttanut, että Britannian ympäristöasenteissa ja -politiikassa oli todellisuudessa enemmän jatkuvuutta aiempaan nähden kuin mitä on ajateltu. Tiedemiehet ja poliitikot pyrkivät hänen mukaansa etsimään keinoja jatkaa olemassa olleita toimintatapoja esimerkiksi meriin laskettavien päästöjen osalta. He pyrkivät tekemään näin antaen samalla ymmärtää, että ne olivat kielletty. Näin heidän onnistui neutralisoida ympäristöaktiivisuuden voimaa. Kansainvälisissä konferensseissa esimerkiksi kiellettiin erittäin radioaktiivisen jätteen päästäminen meriin, mutta erittäin radioaktiivisen määritelmä jätettiin auki. Näin aiemmat toimintatavat pystyivät jatkumaan Britanniassa lähes muuttumattomina kasvaneesta debatista ja kansainvälisestä aktiivisuudesta huolimatta.¹⁸⁷ Herää kysymys, kätkeettiinkö mahdollinen haluttomuus tehdä muutoksia pragmaattisuuden nimiin.

3.1.1 Parlamentin suhtautuminen muiden maiden ympäristöpolitiikkaan

Ennen Heathin pääministerikautta kansainvälisyyttä sivuavissa parlamentin ympäristökeskusteluissa pidettiin Britanniaa yleisesti maailman johtavana maana saastumisen vastaisissa toimissa. Yleinen asenne alkoi hieman muuttua 1970-luvun ensimmäisellä puoliskolla, jolloin viittaukset Britannian erinomaisuuteen parlamentin keskusteluissa alkoivat olla aiempaa vaatimattomampia. Nyt keskusteluissa ylistettiin usein Britannian pitkää historiaa

¹⁸⁵ Ibid.

¹⁸⁶ The Times 3.6.1972, kirjoittaja ei tiedossa, ”Planetary affairs at Stockholm”.

¹⁸⁷ Hamblin 2008, 541–542, 556, 559.

saastumisen vastaisissa toimissa instituutioiden perustamisen ja ympäristötoimien osalta sekä sitä, miten paljon Britannialla oli annettavaa kansainväliseen saastumisenvastaiseen työhön.¹⁸⁸

Puolueiden vaaliohjelmissa ei tällaista hienovaraista asennemuutosta näkynyt, vaan niissä painotettiin Britannian erinomaisuutta ympäristöasioissa entiseen tapaan. Esimerkiksi konservatiivien vaaliohjelmassa vuonna 1974 oltiin tyytyväisiä ympäristötekoihin edellisellä hallituskaudella ja todettiin, että ”olemme nyt tunnustettuja maailman johtajia ympäristötoiminnassa pitäessämme huolta kylistä, kaupungeista, joista ja maaseudusta”¹⁸⁹. On tietenkin huomattava, että vaaliohjelmissa oli tarkoitus näyttää mahdollisimman hyvältä äänestäjien silmissä, ja usein on ollut tapana, että hallituksessa oleva puolue puolustaa harrastamaansa politiikkaa ja kehuu saavutuksiaan ja maan tilaa ohjelmassaan. Oppositiossa oleva puolue sen sijaan yrittää löytää epäkohtia, joita se korjaisi päästessään valtaan.

Vaikka Britannian parlamentin keskusteluissa sivuttiin myös muiden maiden ympäristöpolitiikkaa, Heathin pääministerikaudella parlamenttikeskusteluissa oli huomattavissa tarkkaavaisuus jälleen erityisesti Yhdysvaltojen ympäristötoimia kohtaan. Esimerkiksi työväenpuolueen Raymond Carter kysyi ympäristöministeriltä, oliko tämä tietoinen viimeaikaisesta lainsäädännöstä Yhdysvalloissa ja Neuvostoliitossa lyijyasteen vaikutuksista ja aikoko tämä edesauttaa samanlaisen lainsäädännön saamista myös Britanniaan. Ministeri vakuutti Carteria siitä, että oli tietoinen muiden maiden lainsäädännöstä ja siitä, että Britannian ympäristössä oleva lyijy ei ollut terveydelle vaarallista.¹⁹⁰ Konservatiivien Robert Adley sen sijaan nosti esille amerikkalaisten kansallisen ympäristöpolitiikkalain (*The National Environmental Policy Act*), jossa huomioitiin hänen mielestä lentokoneteollisuuden ja ympäristönsuojelun suhde esimerkillisesti.¹⁹¹ Oli tyypillistä, että keskusteluissa käytiin näin läpi muiden maiden menestyneitä tai epäonnistuneita ympäristötoimia, joista haluttiin ottaa mallia tai oppia. Yleisesti ottaen näytti siltä, että usein keskusteluissa Yhdysvaltojen ympäristötoimia jopa ihailtiin. Esimerkiksi konservatiivien lordi John Whyte-Melville-Skeffington totesi ylähuoneessa ympäristötoimien tiimoilta, että ”- - miksemme tee niin kuin muissa maissa on tehty ja erityisesti Amerikan Yhdysvalloissa.”¹⁹²

¹⁸⁸ Ks. esim. HC Deb 22.12.1971 vol 828 c 1601, Griffiths.

¹⁸⁹ UK General Elections Party Manifestos, Conservative Manifesto February 1974. “As a result, we are now acknowledged world leaders in environmental action in caring for towns, cities, villages, rivers and the countryside.”

¹⁹⁰ HC Deb 21.4.1971 vol 815 c 395–6W, Carter, Walker.

¹⁹¹ HC Deb 29.6.1971 vol 820 c 348, Adley.

¹⁹² HL Deb 27.11.1973 vol 347 c 85, Whyte-Melville-Skeffington. “- - why we do not do what is done in other

Yhdysvalloissa oli presidentti Richard Nixonin johdolla alettu omaksua joitain tiukempia ympäristösäännöksiä 1970-luvun alkupuolella kuin mitä Euroopassa. Yhdysvaltojen uudenlainen ympäristöpolitiikka oli Britannialle paikka paikoin ongelmallista, koska Britanniassa ei haluttu sitoutua yhtä tiukkoihin määräyksiin. Tässä valossa on luontevaa, että Britannia alkoi luoda tiiviimpiä suhteita sen Euroopan liittolaisiin ympäristöpolitiikan suhteen.¹⁹³ Myös yleinen kansainvälisten suhteiden kehitys saattoi vaikuttaa Britannian tiiviimpään ympäristöyhteistyöhön Euroopan maiden kanssa. Britannian ja Yhdysvaltojen suhteet viilenivät Heathin kaudella muutenkin, sillä Heath ei ollut yhtä Amerikka-myönteinen kuin hänen maailmansodan jälkeiset edeltäjänsä. Heath oli sitoutunut eurooppalaisuuteen, ja hänen prioriteettinsa pääministeriksi tullessaan oli ennen kaikkea turvata Britannian liittyminen Euroopan talousyhteisöön.¹⁹⁴ Myös tällä saattoi olla vaikutusta siihen, että Britannian kansainvälinen ympäristöyhteistyö keskittyi käytännössä enemmän Eurooppaan. EEC-jäsenyys aiheutti paljon poliittista eripuraa Britanniassa ja moni parlamentin jäsen olisi halunnut yhä ylläpitää entisiä erityissuhteita Washingtoniin. Tämä saattaa osittain selittää sitä, miksi Yhdysvallat nousi niin usein esiin parlamentin keskusteluissa ihailevassa sävyssä. Tietenkin myös Yhdysvaltojen ympäristötoimien edistyksellisyydellä oli osansa.

Kuten Wilsonin pääministerikaudella 1960-luvun lopussa niin myös Heathin kaudella 1970-luvun alussa, kaikissa Britannian puolueissa näytettiin yhä olevan ylpeitä Britannian kansallisesta ympäristöpolitiikasta verrattuna muihin maihin. Parlamenttikeskusteluissa esiintyi kuitenkin joitain huomautuksia Yhdysvaltojen ympäristöpolitiikan erinomaisuuteen. On huomionarvoista, että vaikka Yhdysvaltojen johtoasema nostettiin välillä esille, pidettiin Britanniaa kuitenkin vähintään yhtenä kärkimaista.

3.1.2 EEC:n ympäristöpolitiikka ja kansainväliset ympäristöongelmat

Ympäristöön liittyvä keskustelu alkoi sivuta yhä useammin Euroopan talousyhteisön ympäristöpolitiikkaa vuodesta 1971 lähtien. Tämä johtui aktiivisesta keskustelusta Britannian liittymisestä EEC:hen, johon se liittyikin vuonna 1973. Debatti ympäristöstä ja EEC:stä yhdessä on luontevaa, sillä Jordanin mukaan osa ensimmäisistä talousyhteisön vaikutuksista Britannian kansalliseen politiikkaan kytkeytyivät nimenomaan ympäristöpolitiikkaan. Jordan on kuitenkin huomauttanut, että vaikutukset olivat Britanniassa rajallisia, koska yhteisön ympäristöpolitiikka

countries, and particularly in the United States of America.”

¹⁹³ Hamblin 2008, 547.

¹⁹⁴ Hynes 2009, 4, 16; Renwick 1996, 206.

oli vielä melko kehittymätöntä. Hänen mukaansa Britannian ympäristöministeriö pystyi jossain määrin jopa vaikuttamaan yhteisön yhteisen ympäristöpolitiikkaan sääntöihin.¹⁹⁵

Talousyhteisön maiden johtajat panivat alulle virallisen yhteisen ympäristöpolitiikan vuonna 1973 laatimalla lyhyen ja yksinkertaisen ympäristötoiminnan ohjelman (*The Programme of Action on the Environment*). Tämän suhteen EEC toimi niin kuin muutkin kansainväliset organisaatiot 1970-luvulla antamalla jäsenvaltioiden valita osat, jotka ne halusivat omaksua. Vaikka vuosina 1973–1974 käynnistyneen talouden taantumana vuoksi talousyhteisön yhteistyö eteni hitaasti, meni ympäristöön liittyvä yhteistyö Jordanin mukaan eteenpäin. Tästä huolimatta on huomattava, että kansallisiin ympäristöministeriöihin verrattuna yhteisön byrokraattinen kapasiteetti ympäristöasioissa oli todella pieni. Toinen huomionarvoinen seikka on, että Britanniassa pidettiin YK:n Tukholman konferenssia tärkeämpänä kuin EEC:n ympäristöasioihin keskittyvää Pariisin huippukokousta ja ensin mainittuun valmistauduttiin huolellisemmin.¹⁹⁶ Tämä ilmenee myös parlamenttikeskusteluista, sillä Tukholman konferenssi mainittiin huomattavasti useammin kuin Pariisin kokous.

Tukholman konferenssista tärkeydestä huolimatta Britanniassa nimenomaan EEC:hen liittyvä ympäristödebaatti aiheutti keskusteluissa käsittemuutoksen. Parlamentissa alettiin puhua ensi kertaa toistuvasti ympäristöpolitiikasta (*environmental policy*) EEC:n yhteydessä, vaikka välillä sitä käytettiin myös muusta kansainvälisestä ympäristöpolitiikasta. Käsitettä käytettiin kansallisia ympäristöasioita käsiteltäessä vain harvoin ja silloinkin lähes vahingonomaisesti. Vaikutti siltä, että ympäristöpolitiikan käsite omaksuttiin Britanniaan mannereurooppalaisen ympäristöyhteistyön myötä. EEC:hen liittyvä ympäristöpolitiikka näytti 1970-luvulla herättävän enemmän epäluuloa parlamentissa kuin muut ympäristöaiheet. Parlamentin edustajat tiedustelivat ympäristöministeriltä muun muassa, millaista ympäristöpolitiikkaa harjoitettiin yhdessä EEC:n kanssa, mitä vaikutuksia sillä oli Britanniaan ja Britannian talouteen¹⁹⁷. Tällaiset aiheet olivat huomattavasti herkempiä kiistoille kuin esimerkiksi se, onko ympäristöstä huolehtiminen tärkeää. Keskusteluja ei kuitenkaan käyty aiheesta vielä Heathin pääministerikaudella kovin usein, ja ne lisääntyivät vasta työväenpuolueen hallituskaudella 1974–1979.

¹⁹⁵ Jordan 2002, 12.

¹⁹⁶ Ibid, 30.

¹⁹⁷ Ks. esim. HC Deb 3.2.1972 vol 830 c 197–9W.

Ympäristöpolitiikan käsitteen omaksuminen Britanniaan EEC:n kautta vaikuttaa luonnolliselta jatkumolta, sillä yhteisössä todennäköisesti puhuttiin ympäristöpolitiikasta jo aiemmin. Esimerkiksi Edward Heathin esitellessä EEC:n vuoden 1972 huippukokouksen asioita parlamentille kahdeksantena käsiteltävänä kohtana oli ympäristöpolitiikka. Heath totesi lyhyesti, että hallitusten johtajat painottivat yhteisön ympäristöpolitiikan tärkeyttä ja että toimintaohjelma ja aikataulu sen toteuttamiseksi tuli laatia ennen vuoden 1973 heinäkuun loppua.¹⁹⁸ Myös hallituksen laatimassa, kuningattaren lukemassa parlamenttikauden avajaispuheenvuorossa käytettiin ympäristöpolitiikan käsitettä EEC:n yhteydessä jo vuonna 1972. Siinä tosin vain luvattiin lyhyesti saada aikaan yhteiskunta- ja ympäristöpolitiikkaa Euroopan skaalassa.¹⁹⁹

Kansainvälinen ympäristöön liittyvä toiminta haluttiin Britanniassa kohdistaa kansainvälisiin ympäristöongelmiin, ja erityisesti yksittäisistä kansainvälisistä ympäristöongelmista keskusteltiin vilkkaasti. Näistä selvästi toistuvimmat ja ympäristöpoliittisesti merkittävimmät olivat Heathin kaudella ydinasetestaukseen liittyvä saastuminen ja siihen liittyvä ilmakehän saastuminen sekä merten saastuminen²⁰⁰. Eniten huomioita saaneet kansainväliset ympäristöongelmat asettuivat näin ollen sujuvasti kylmän sodan luomaan viitekehykseen.

Yksittäiset ympäristöongelmat saivat Britannian parlamentissa jälleen enemmän huomioita, koska niihin oli helpompi reagoida kuin laajempiin ja monimutkaisempiin ympäristöongelmiin, jotka olivat kenties kiistanalaisia. Keskustelujen perusteella kansainvälisissä toimissa näytti olevan tärkeää se, että toimet olivat konkreettisia ja nopea edistys oli mahdollista. Hallitus pyrki keskittymään sellaisiin ympäristötoimiin, joissa Britannialla oli eniten annettavaa ja saavutettavaa. Näitä olivat nimenomaan merien saastuminen, valvonta ja toiminta kansainvälisissä järjestöissä²⁰¹.

Näytti siltä, että Edward Heathin pääministerikaudella parlamentin ylä- ja alahuoneessa sekä kaikkien puolueiden kesken vallitsi lähes yksimielisyys siitä, että kansainvälinen yhteistyö ympäristöasioissa oli tervetullutta ja Britannian toivottiin asettuvan johtajan rooliin sen järjestämisessä. Neljässä vuodessa ehti tapahtua myös suuri käsitemuutos ympäristöpolitiikan käsitteen ilmestyessä Britannian parlamentin keskusteluihin. Kansainvälisyys eri muodoissa alkoi kietoutua tiiviiksi osaksi Britannian kansallista ympäristöpolitiikkaa. Ainakin

¹⁹⁸ HC Deb 23.10.1972 vol 843 c 811, Heath.

¹⁹⁹ HL Deb 31.10.1972 vol 336 c 1, Queen.

²⁰⁰ Ks. esim. HL Deb 18.7.1972 vol 333 c 675–695.

²⁰¹ HC Deb 22.12.1971 vol 828 c 1603, Griffiths.

keskustelutasolla oli ymmärretty, että saastuminen todella ylitti valtioiden rajat ja että siihen oli puututtava yhteistyössä muiden maiden kanssa.

3.2 Hallintojärjestelmää virtaviivaistetaan

Heathin pääministerikauden ensimmäisiä ympäristöpolitiikan kannalta merkittäviä toimenpiteitä oli hallintorakenteen uudistaminen. Konservatiivihallitus siis ikään kuin jatkoi työtä, jonka työväenpuolue oli aloittanut ympäristökomitean perustamisella. Merkittävin uudistus ympäristöpolitiikan kehityksen kannalta oli ympäristöministeriön (*The Department of Environment*) perustaminen pian hallitusvallan vaihduttua vuonna 1970. Näytti siltä, että vuoden 1970 yleisvaalien, lisääntyvän kansainvälisen ympäristöyhteistyön sekä erityisesti ympäristöministeriön perustamisen myötä ympäristöpolitiikasta alkoi konservatiivien kaudella tulla selvemmin yksi politiikan osa-alue.

Britannian ympäristöministeriö oli maailman ensimmäinen integroitu ympäristöministeriö, ja yksi teollistuneen maailman ympäristöhallinnon vanhimmista järjestelmistä.²⁰² Ympäristöministeriön tarkoitus oli virtaviivaistaa hallintojärjestelmää Britanniassa, ja se yhdistikin asumis- ja paikallishallintoministeriön (*The Ministry of Housing and Local Government*), rakennusministeriön (*The Ministry of Public Building and Works*) ja liikenneministeriön (*The Ministry of Transport*) yhdeksi ministeriöksi. Ministeriön vastuisiin alueellisesti, kansallisesti ja joissain tapauksissa myös kansainvälisesti kuuluivat maansuunnittelu, teollinen rakentaminen sekä ympäristöasiat kuten miellyttävän ympäristön (*amenity*) säilyttäminen, rannikon ja maaseudun suojeleminen, historiallisten kaupunkien ja monumenttien säilyttäminen sekä ilman-, vesistöjen-, ja melusaasteen kontrolloiminen.²⁰³ Ministeriö perusti myös lukuisia selvitystyöryhmiä, jotka olivat kaikki erilaisia kokoonpanoltaan, kestoltaan, tarkoitukseltaan ja vastuultaan. Ympäristökomitea siirtyi ympäristöministeriön alaiseksi työryhmäksi, mutta säilytti riippumattomuutensa.²⁰⁴

²⁰² Jordan 2002, 12. Vertailun vuoksi mainittakoon, että esimerkiksi Yhdysvaltain ympäristönsuojeluvirasto (*The United Nations Environmental Protection Agency, EPA*) perustettiin joulukuussa 1970.

²⁰³ Cm 4506, 312–313. Kansainvälinen vastuu mainitaan, mutta sitä ei avata tarkemmin. Ympäristöministeriö ei ollut vastuussa Skotlannissa eikä Irlannissa, vaan niissä toimintaa jatkoivat niiden omat virastot ympäristöasioissa. Se ei myöskään ollut vastuussa kaikista saastumisen muodoista, vaan myös muut ministeriöt kuten kauppa- ja teollisuusministeriö oli vastuussa ympäristönsuojelemisesta. Ks. esim. Cm 4585, 584.

²⁰⁴ HC Deb 29.2.1972 vol 832 c 93–4W.

Ympäristöministerin tehtävä oli koordinoida hallituksen toimia liittyen ympäristön saastumiseen ja jakaa vastuuta muille ministereille, joita asiat koskivat.²⁰⁵

Työnjakoa monimutkaisti se, että 1970-luvulla Britanniassa operaationaalista ympäristöpolitiikkaa valvoivat ammattilaisvirastot, kuten esimerkiksi teollisen ilmansaastumisen tarkastusryhmä (*The Industrial Air Pollution Inspectorate*) ja alkalivalvontaelin (*The Alkali Inspectorate*) eikä ympäristöministeriö.²⁰⁶ O’Riordan ja Wealen mukaan saastumisen kontrolloinnin hajanaista kuvaa sotki myös se, että eri elimillä oli eri määrä valtaa ja oikeus laillisesti erilaisiin toimenpiteisiin.²⁰⁷

Ympäristöministeriön perustamisesta huolimatta ympäristöpoliittinen työnjako vaikutti yhä monimutkaiselta. Se herätti myös Heathin pääministerikaudella paljon keskustelua, etenkin eri elinten toimenkuvien ja vastuualueiden tiimoilta. Vasta ympäristökomitean joulukuussa 1974 julkaistu neljäs raportti pyrki selkeyttämään hallintorakennetta listaamalla kaikkien hallituksen ja paikallisten osastojen sekä vesiviranomaisten vastuut²⁰⁸. Myös lehdistössä oltiin kiinnostuneita hallinnon työjaosta ympäristön osalta. The Timesin pääkirjoituksessa mainittiin uudistuksen astuttua voimaan, että vaikka Whitehallin koneiston rakennetta on joskus pidetty vähäpätöisenä, hallituksen ministeriöiden ja kabinetin ja pääministerin välisten suhteiden muodolla on selkeä käytännöllinen ja perustuslaillinen merkitys²⁰⁹.

Debatti työnjaosta ei ole yllättävää, sillä esimerkiksi Jordan on huomauttanut, että ministeriöitä on pidetty Britannian hallinnollisen järjestelmän solmukohtina ja jako niiden välillä on aiheuttanut toistuvasti poliittisia konflikteja. Lisäksi Ponting on todennut, että Britanniassa ministeriöille on ollut ominaista niiden oman aseman puolustaminen, vaikka usein hallituksen ja yleisten intressien kannalta voisi olla hyödyllisempää olla joustavampi.²¹⁰ Näin ollen ympäristöministeriö, joka yhdistettiin kolmesta ministeriöstä ja kolmesta erilaisesta

²⁰⁵ HC Deb 16.11.1972 vol 846 c 209W, Rippon.

²⁰⁶ Jordan 2002, 28; McCormick 1991, 8–10; Clapp 1994, 24, 32–34. Alkalivalvontaelimen tehtävänä oli hillitä ympäristölle vahingollisen alkaliteollisuuden ja raskaan kemikaaliteollisuuden vaikutuksia. Sen perustamista vuonna 1863 on pidetty yhtenä tärkeimpänä historiallisena ympäristötoimena Britanniassa. Siitä tuli Heathin kaudella alkali- ja puhtaan ilman valvontaelin (*The Alkali and Clean Air Inspectorate*), ja se yhdisti näin kaksi keskeistä virastoa.

²⁰⁷ O’Riordan & Weale 1989, 281.

²⁰⁸ Cm 5780, 218–226.

²⁰⁹ The Times 16.10.1970, kirjoittaja ei tiedossa, ”Better machine for policy”.

²¹⁰ Jordan 2002, 24–25. Jordan viittaa Pontingin teokseen, jota ei ole tällä hetkellä saatavilla. Ponting, C. (1986), *Whitehall: Tragedy and Farce*. London: Hamish Hamilton.

ministeriökulttuurista, aiheutti roolillaan ja vastuualueillaan aluksi epäselvyyttä. Sen perustamiseen oltiin silti yleisesti ottaen tyytyväisiä parlamentissa kaikkien pääpuolueiden keskuudessa. Myös lehdistössä uudistusta kannatettiin. Britannian ensimmäisenä ympäristöministerinä vuosina 1970–1972 toiminut konservatiivien Peter Walker esitti näkemyksensä vallitsevasta konsensuksesta:

Ympäristöministeriö luotiin 16 kuukautta sitten molempien kamareiden yksimielisyydellä. On totta, että mikäli työväenpuolue olisi valittu, olisivat myös he perustaneet samanlaisen ministeriön samanlaisilla voimilla ja järjestyksellä.²¹¹

Tällainen sovinnollisuus oli parlamentissa hyvin poikkeuksellista. Walker oli maltillinen konservatiivi, kuten monet Heathin kauden ministerit, ja konservatiivien lisäksi myös monet työväenpuolueen vasemman laidan poliitikot pitivät hänestä. Heathin oli helppoa antaa uuden niin sanotun ”superministeriön” salkku Walkerille, joka oli paitsi toimeen pätevä ja Heathin politiikan suuri kannattaja niin myös opposition suosiossa.²¹² Walkerin toimintaan ympäristöministerinä näytettiin olevan tyytyväisiä kaikissa pääpuolueissa, mikä tuotiin parlamentissa esille useaan otteeseen. Työväenpuolueen Denis Howell suorastaan ylisti Peter Walkerin työtä onnittelemalla häntä ja hänen kollegoitaan nopeudesta, jolla he olivat toimineet sekä ministeriön ehdotusten laajuudesta ja syvyydestä. Lisäksi hän vakuutti Walkerille, että hänellä oli takanaan opposition täysi tuki.²¹³ Howellin tuella oli merkitystä, koska hän oli itse toiminut edellisellä hallituskaudella aluehallinto- ja paikallisuunnitteluministeriössä urheiluministerinä.

Myös lehdistössä otettiin ympäristöministeriön perustamispäätös vastaan positiivisesti ja keskushallinnon uudistus nähtiin tärkeänä uutisena. Sekä The Timesissä että The Guardianissa ilmestyi pääkirjoitus aiheesta heti 16. lokakuuta 1970. The Timesissa painotettiin sitä, kuinka uusi ympäristöministeriö yksinkertaisti kabinetin vastuualueita ja oltiin pääosin toiveikkaita

²¹¹ HC Deb 3.3.1972 vol 832 c 891–985, Walker. “When the Department of the Environment was created 16 months ago it met with the agreement of both sides of the House. It is true to say that, had a Labour Government been elected, they, too, would have created such a Department, with similar powers and disciplines.”

²¹² The Guardian 23.6.2010, Ian Aitken, ”Lord Walker of Worcester obituary”. Superministeriö termiä käytettiin kuvaamaan uutta ympäristöministeriötä sen laajan vastuualueen vuoksi jo aikanaan niin The Guardianissa kuin The Timesissäkin. Ks. esim. The Guardian 16.10.1970, kirjoittaja ei tiedossa, ”Whitehall refashioned”; The Times 14.4.1972, Tony Aldous, ”Great Britain”.

²¹³ HC Deb 3.3.1972 vol 832 c 910, Howell.

koko hallinnon uudelleenjärjestelystä. Sen suhteen oltiin myös varauksellisia. Kirjoituksessa pelättiin, että ympäristöministeriön nimestä huolimatta, luonnonsuojelulla ei olisi välttämättä riittävää painoa hallinnon uudessa rakenteessa. Lisäksi huomautettiin, että muutos saattoi luoda jopa lisää vastuualueiden hajaannusta.²¹⁴

The Guardianin pääkirjoitus keskittyi The Timesia huomattavasti vähemmän ympäristöministeriöön osana uudistusta. Siinä mainittiin lyhyesti, että ympäristöministeriön perustaminen oli järkevä ratkaisu sekä todettiin sen olevan parannus entiseen.²¹⁵ Vasta pari päivää tämän jälkeen The Guardianissa julkaistiin artikkeli, jossa pohdittiin ympäristöministeriön merkitystä laajemmin. Artikkelissa esimerkiksi kerrottiin, että lordi Hurcombin alainen komitea piti epätodennäköisenä, että uusi ainoastaan luonnonsuojelua varten perustettu ”superministeriö” toimisi tehokkaasti. Näin ollen ministeriö oli käytännössä tuhoon tuomittu. Vaikka The Guardian oli keskustavasemmistolainen lehti, puolusti se konservatiivihallituksen päätöstä ympäristöministeriön perustamisen osalta. The Guardianin mukaan ministeriön vahvuus oli siinä, että ympäristöministerillä oli kokonaisvastuu ympäristöstä ja että samalla hänen alaisillaan ministereillä oli lakisääteistä valtaa. Näin ollen Hurcombin kritiikki mitätöitiin. Artikkelin lopussa muistutettiin mahdollisista epäilyksistä, joita ministeriön perustamiseen liittyi. Lehti pysyi työväenpuolueelle uskollisena epäilemällä esimerkiksi sitä, oliko uusi konservatiivien ympäristöministeri Peter Walker valmis puolustamaan luonnonsuojelua asutus-, teollisuus- ja tieasioita vastaan.²¹⁶

Osa parlamentin jäsenistä oli varauksellisia ympäristöministeriön suhteen. Konservatiivien Laurance Reed oli esimerkiksi huolissaan siitä, ettei ympäristöministeriö vastannut kaikista saastumisen muodoista ja ehdotti uuden ministerinviran luomista sitä tarkoitusta varten. Lisäksi – toisin kuin muut parlamentin jäsenet – työväenpuolueen Terry Davis oli tyytymätön ympäristöministeriön toiminnan nopeuteen.²¹⁷ Työnjakoon liittyvää epäselvyyttä kuvastaa hyvin konservatiivi Robin Chichester-Clarkin esittämä kysymys puoluetoverilleen ympäristöministeri Walkerille työryhmien toiminnasta. Hän halusi tietää, mitä sellaisia ympäristöministeriön

²¹⁴ The Times 16.10.1970, kirjoittaja ei tiedossa, ”Better machine for policy”; The Times 16.10.1970, David Wood, ”Ministries of Environment and Industry formed in Mr Heath’s reshuffle”.

²¹⁵ The Guardian 16.10.1970, kirjoittaja ei tiedossa, ”Whitehall refashioned”.

²¹⁶ The Guardian 18.10.1970. Laurence Marks, ”Environment: top Tories’ task”; The Times 8.8.1975, kirjoittaja ei tiedossa, ”Lord Hurcomb”. Lordi Hurcomb oli vaikutusvaltainen valtion virkamies, joka toimi muun muassa kansainvälisen luonnon- ja luonnonvarojen suojeluliiton (*The International Union for Conservation of Nature and Natural Resources, IUCN*) varapääjohtajana.

²¹⁷ HC Deb 3.3.1972 vol 832 c 970, 947, Reed, Davis.

työryhmiä oli olemassa, joissa työskenteli muita kuin valtion virkamiehiä, milloin ne aloittivat toimintansa ja mitkä olivat niiden määrääjat. Walkerin vastaus lyhykäisyydessään oli, ettei kattavaa tietoa näistä ole saatavilla keskitetysti ja että niiden hankkiminen olisi mahdollista vain kohtuuttoman suurilla kustannuksilla.²¹⁸ Näytti siltä, ettei edes ympäristöministeri itse ollut kovin selvillä hallinnon ympäristöpoliittisesta koneistosta ja sen kokoonpanosta.

Myös yhteistyö muiden virastojen kanssa askarrutti parlamentin jäseniä. Työväenpuolueen Alexander Eadie kysyi Walkeria seuranneelta ympäristöministeriltä, konservatiivien Geoffrey Ripponilta (virassa vuodet 1972–1974), miten ympäristöministeriö toimi yhteistyössä skotlantilaisen vastaavan viraston kanssa. Rippon ei saanut annettua tähän selvää vastausta.²¹⁹ Tähän saattoi tosin vaikuttaa se, että Rippon oli ollut ympäristöministerin virassa vasta reilun kuukauden verran vastatessaan Eadille. Muutamaa kuukautta myöhemmin Rippon sai jo listattua työväenpuolueen Edward Bishopin pyynnöstä tammikuun 1971 jälkeen perustetut ympäristöministeriön alaiset komiteat ja työryhmät, sekä lueteltua niiden johtohenkilöt ja jäsenmäärät.²²⁰

Kansallista ympäristöpolitiikkaa hoidettiin siis Britanniassa aluksi järjestelmällä organisaatorakennetta, mikä näytti olevan tyypillinen tapa briteille kohdata vastaantulevat ympäristöön liittyvät ongelmat 1970-luvulla. Uusien instituutioiden tehtävät oli lähes aina määritelty saastumisen kontrolloimiseksi. Saastuminen puolestaan jaettiin osa-alueisiin niin keskusteluissa kuin ympäristökomitean raporteissakin, minkä jälkeen osa-alueista esitettiin tärkeimpiä näkökulmia, kokemuksia ja toimenpide-ehdotuksia.

3.3 Ympäristökeskustelu tarkentuu

Kun hallintorakenne oli saatu mukautettua uuteen tilanteeseen, oli hallinnon alettava käytännön toimiin ympäristön tilan parantamiseksi. Mitä konkreettisemmaksi puhe ympäristötoimista muuttui, sitä tarpeellisemmaksi tuli määritellä, mikä laskettiin saastumiseksi ja mitä ympäristö oikeastaan edes tarkoitti. Termit saastuminen ja ympäristö muuttuivat hieman monitulkintaisimmiksi, mutta eivät varsinaisesti politisoituneet, sillä keskustelu pysyi yhä

²¹⁸ HC Deb 29.2.1972 vol 832 c 93–4W.

²¹⁹ HC Deb 6.12.1972 vol 847 c 1293–4.

²²⁰ HC Deb 30.4.1973 vol 855 c 240–3W.

Britannian parlamentille maltillisena, eikä niistä vielääkään kiistelty. Kokonaisuudessaan ympäristökeskustelu tarkentui Edward Heathin kaudella.

Heathin kauden alun alahuoneen pitkässä ympäristökeskustelussa otettiin kunnolla kantaa saastumisen määritelmään. Työväenpuolueen William Molloy esitti, että ihmisten ei tulisi olla huolissaan ainoastaan saastumisen vaikutuksista ihmisiin vaan myös sen vaikutuksista lintuihin ja eläimiin.²²¹ Molloy'n huomio oli erittäin tärkeä, sillä ympäristökeskustelu oli kiihtyessään keskittynyt yhä enemmän siihen, miten saastuminen vaikutti ihmisiin. Ympäristökomitean ensimmäinen raportti keskittyi esimerkiksi enimmäkseen ilman saastumiseen, jätteen hävittämiseen, puhtaan veden saastumiseen sekä radioaktiivisen jätteen hävittämiseen, joilla kaikilla oli hyvin suoraviivaiset vaikutukset ihmisen terveyteen ja yleiseen viihtyvyyteen²²².

Konservatiivien McNair-Wilsonin mielestä ympäristön saastumista kuvasi parhaiten Yhdysvaltojen presidentin erityisen tieteellisen neuvonantokomitean (*The American President's Special Scientific Advisory Committee*) määritelmä. Tämän mukaan ympäristön saastuminen oli ”ympäristön epäedullista muuttamista kokonaan tai suurelta osin ihmisen toiminnan sivutuotteena suoran tai epäsuoran energiakäyttötymisen, säteilytasojen, organismien fyysisten rakenteiden muutosten kautta.”²²³ Pari kuukautta keskustelun jälkeen McNair-Wilson esitteli käsitystään saastumisesta myös *The Guardianissa*:

Saastuminen on liiallisen jätteen sivutuote. Se syntyy silloin, kun jätteentuotanto ylittää luonnon keinot hävittää se. Kuten liian täysi roskasäiliö, roskat näyttävät ensin pahalta, sitten niistä tulee riesa, ja lopulta ne muuttuvat terveysriskiksi.²²⁴

Tämä määritelmä oli periaatteessa yhdenmukainen hänen aiemman puheenvuoronsa kanssa. *The Guardianissa* esitetty määritelmä oli selkeämpi kärjistys, joka oli kohdistettu laajalle yleisölle, kun yhdysvaltalainen määritelmä oli puolestaan sen tieteellisempi versio. *The Guardianissa*

²²¹ HC Deb 21.7.1970 vol 804 c 312–313, Molloy.

²²² Cm 4585.

²²³ HC Deb 21.7.1970 vol 804 c 318–327, McNair-Wilson. ”- - the unfavourable alteration of our surroundings, wholly or largely as a by-product of man's action, through direct or indirect effects of changes in energy patterns, radiation levels, chemical and physical constitution and abundances of organisms.”

²²⁴ *The Guardian* 6.10.1970, Michael McNair-Wilson, ”All the world's a dustbin”. ”Pollution is a by-product of excessive waste. It arises when the production of waste outstrips nature's means of disposal. Like an overfull dustbin, the rubbish becomes first and eye-sore, then a health hazard.”

esitetty määritelmä poikkesi amerikkalaisesta versiosta siinä, että siinä keskityttiin enemmän saastumisen vaikutuksiin ihmisiin.

Ympäristökomitean jäsen ja yksi maailman luonnonsäätiön perustajista (*The World Wide Fund for Nature, WWF*) Aubrey Buxton oli huomannut tämän saastumisen määritelmän sisällön muutoksen. Hän kritisoi omassa artikkelissaan *The Times*issa pari vuotta myöhemmin sitä, että huoli luonnosta oli muuttunut huoleksi ihmisympäristöstä. Kun aiemmin oltiin oltu huolissaan öljystä ja merilinnuista, nyt oltiin huolissaan siitä, miten ihminen voi selviytyä, jos meret saastutetaan.²²⁵ Myös ympäristökomitean raportissa mainittiin, että komitea oli toistuvasti törmännyt oletukseen, ettei saastuminen ollut vaara, ellei se suoraan vaarantanut ihmisen terveyttä. Ympäristökomitea painotti, että vaara elämän muille muodoille ei välttämättä ollut vähemmän vakava asia.²²⁶

Työväenpuolueen Hugh Jenkins halusi tuoda debattiin mukaan saastumisen taloudellisen puolen. Hän mainitsi lyhyesti, että ympäristön saastuminen oli kasvun puoli ja että kasvu toi mukanaan saastetta. Näin ollen tuli pohtia, kuinka kontrolloida kasvua niin, ettei se tuhoasi ihmistä. Jenkinsin puoluetoveri Denzil Davies puolestaan jatkoi, että ei pitänyt huijata itseään sillä, että ympäristön saastuminen oli väistämätön teollisen edistyksen ja teknologisen muutoksen sivutuote. Hänestä saastuminen oli seurausta ihmisen ahneudelle, eikä saastuminen ollut muutoksen sivutuote vaan vanha vaatimus maksimoida voittoja.²²⁷ Tällä hän viittasi konservatiivien McNair-Wilsonin lainaamaan viitteeseen Amerikan presidentin erityisen tieteellisen neuvonantokomitealta. Kommentin tarkoitus oli todennäköisesti kritisoida konservatiivien talouspolitiikkaa yleensä. Tätä pidemmälle erimielisyyksissä ei keskustelussa päästy, mutta tämä heijasti hyvin sitä, kuinka talousaspektin mukaantulo ympäristökeskusteluun aiheutti välittömästi hieman räväkämpää kielenkäyttöä ja osoitti puolueiden perustavanlaatuisimmat eroavaisuudet.²²⁸

Konservatiivien asumis- ja paikallishallintoministeriön osastopäällikkö Eldon Griffiths osallistui keskusteluun hallituksen puolesta. Hän ei harmittavasti ottanut kantaa saastumisen määritelmään

²²⁵ *The Times* 2.11.1972, Aubrey Buxton, ”Concern for nature”.

²²⁶ Cm 5054, 1074.

²²⁷ HC Deb 21.7.1970 vol 804 c 346, 337, Davies, Jenkins.

²²⁸ Työväenpuolue on perinteisesti kritisoinut konservatiiveja muun muassa rikkaiden etujen ajamisesta työväenluokan ja köyhempien kustannuksella. Konservatiivien tehtävään on sen sijaan kuulunut moittia työväenpuoluetta esimerkiksi julkisen sektorin paisuttamisesta kestävämmällä lainanotolla ja potentiaalisten investoijien karkottamisesta maasta korkean verotuksen vuoksi.

sen tarkemmin, mutta ainoana parlamentin jäsenenä tarkensi kyseisessä keskustelussa ympäristön määritelmää. Hän totesi:

”Ympäristöllä” ei ainoastaan tarkoiteta maaseutua ja meidän upeita rannikon maisemia: tarkoitamme, ja meidän täytyy tarkoittaa, ilmaa, jota hengitämme; vettä, jota juomme ja jolla pesemme; eikä vähimpänä kaupunkiympäristöämme, johon sisältyy asumisemme laatu ja rakennettujen alueidemme mukavuudet.²²⁹

Tämä oli selvä muutos 1960-lukuun, jolloin maaseutu ja luonto oli nähty lähes yhtenä. Ympäristö nähtiin nyt luontoa laajempänä terminä, joka kattoi luonnon lisäksi myös ihmisen rakennetun elinympäristön. Myös Griffithsin ympäristön määritelmästä heijastuu se, kuinka huoli ympäristöstä kytkeytyi tiiviisti huoleen ihmisten hyvinvoinnista. Ympäristön ja saastumisen määritelmässä oli paljon samaa.

Vaikka parlamentin jäsenet avasivat saastumisen ja ympäristön termejä enemmän kun aiemmin, olivat ne keskustelujen sivuosassa eivätkä aiheuttaneet runsaasti debattia. Usein heidän esittämiin määritelmiin näytti vaikuttavan enemmän kiinnostus ajaa jotain omaa asiaa kuin aito kiinnostus termeihin. McNair-Wilsonia näytti esimerkiksi kiinnostavan lähinnä paikallishallinto- ja aluesuunnitteluministerin viran²³⁰ ja ympäristökomitean olemuksen kyseenalaistaminen ja näin edellisen hallituksen kritisointi sekä oman Itä-Lontoon vaalipiirinsä ongelmien kuten liikenteen melun, päästöjen ja likaisen ilman esiintuominen. Denzel Daviekselle tärkeintä vaikutti olevan puolestaan oman walesilaisen vaalipiirin esittelemisen, kuten ensipuheeseen kuuluu, ja sen teollistumiseen liittyvien ympäristöongelmien osoittaminen.

3.3.1 Saastumisen monet muodot

Heathin kauden ympäristökeskustelun ytimessä olivat kansainvälisten ympäristötoimien ja hallinnonrakenteen ohella saastumisen eri muodot. Erityisen tärkeinä saastumisongelmina pidettiin yhä melusaastetta, ilman ja vesistöjen saastumista, jäteongelmia sekä maaperän rappeutumista (*derelict land*)²³¹. Ne oli nostettu esiin jo Wilsonin kaudella julkaistussa White

²²⁹ HC Deb 21.7.1970 vol 804 c 347, Griffiths. “By "the environment" we mean not only the countryside and our incomparable coastal scenery: we mean, and we must mean, the air we breathe, the water we drink and wash with and, not least, our urban environment, including the quality of our housing and the amenities of our built-up areas.”

²³⁰ Kyseinen keskustelu oli käyty 6.10.1970 eli ennen uuden ympäristöministerin perustamista.

²³¹ Maaperän rappeutumisella tarkoitettiin maata, joka oli vahingoittunut teollisuuden tai muun kehityksen tuloksena

Paperissa.²³² Niiden asemaa poliittisessa agendassa oli vahvistanut se, että lähes kaikki niistä mainittiin myös konservatiivien ja työväenpuolueen vaaliohjelmissa vuonna 1970 sekä ympäristökomitean ensimmäisessä raportissa. Tässä luvussa esitetään lyhyesti Britannian nämä saastumisen muodot, joista oltiin erityisen huolissaan 1970-luvun alussa. Melusaasteesta keskusteltiin saastumisen muodoista kaikista eniten, minkä vuoksi sitä käsitellään luvussa 3.3.2 tarkemmin. Luvussa 3.3.3 käsitellään saastumisen muodoista käydyn keskustelujen yleistä luonnetta tarkemmin.

Yksi keskeisistä ympäristöongelmissa Britanniassa oli ilmansaasteet, minkä Clapp on korostanut juontuvan edeltävän vuosisadan teollistumisesta. Britanniassa oli ollut merkittäviä sumu- ja ilmansaasteongelmia aiemmin, ja esimerkiksi kuuluisa Lontoon vuoden 1952 sumu oli johtanut useisiin tuhansiin kuolemantapauksiin. Sen seurauksena Britanniaan oli jo vuonna 1956 säädetty maailman ensimmäinen laaja ilmansaastumista rajoittava puhtaan ilman laki (*The Clean Air Act*), jonka tarkoituksena oli ollut puhdistaa ilmakehää ja päästä eroon maan ”mustista” alueista.²³³ Parlamentin keskusteluissa oltiin 1970-luvun alussa yhteen ääneen ylpeitä lainsäädännöllisestä edistyksellisyydestä ja puhtaan ilman laista. Samaan aikaan oltiin huolissaan eri vaalipiirien hiilidioksiditasoista, emäksen määrästä ilman pölyssä ja tomussa (*dust and grit*) sekä lyijyä sisältävän polttoaineen vaikutuksista.²³⁴

Ilman saastumisesta puhuttiin kansainvälisellä tasolla jonkin verran, mutta erityisen poikkeuksellista oli, että ympäristökomitean ensimmäisessä raportissa käsiteltiin ilmaston saastumisen globaaleja vaikutuksia (*global effects of atmospheric pollution*). Raportissa todettiin, ettei ihmisen aiheuttamia pitkän aikavälin vaikutuksia ympäristöön tiedetä, joten hiilidioksidin, vesihöyryn ja muiden saastuttajien vaikutusta ilmakehään pitäisi tutkia lisää, samoin kuin pilvipeitteen ja jäätiköiden muutoksia.²³⁵ Aihe oli Heathin kaudella vielä parlamentin keskusteluissa harvinainen. Onkin osuvaa, että komitean neljännessä raportissa ei ilman saastumisen globaaleja vaikutuksia enää mainittu vaan keskityttiin samoihin saastumisen muotoihin kun keskusteluissa²³⁶.

ja jota oli mahdotonta hyödyntää ilman erityiskäsittelyä. Ks. esim. HL Deb 14.12.1970 vol 313 c 1226, Bowden.

²³² Ks. esim. HC Deb 3.3.1972 vol 832 c 975, Griffiths ja Cm 4373.

²³³ McCormick 1991, 9; Clapp 1994, 14–50.

²³⁴ Ks. esim. HC Deb 3.3.1972 vol 832 c 891–985.

²³⁵ Cm 4585, 625.

²³⁶ Cm 5780.

Toinen keskeinen saastumisen muoto oli raskaasti saastunut maaperä. Ilman saastumisen tavoin sitä on pidetty perintönä Britannian teollisesta vallankumouksesta. Keskusteluissa maaperän rappeutuminen liittyi tiiviisti kaatopaikkoihin, vanhoihin kaivoksiin ja sitä kautta maaseudun tilaan ja ulkonäköön²³⁷. Maaperä nousi toistuvasti keskusteluissa esiin, mikä on luontevaa ottaen huomioon, että konservatiivien puolueohjelmassa oltiin vuonna 1970 luvattu taata Britannian maaseudun ja rannikon luonnonkauneuden säilyttäminen²³⁸. Aiheesta käytiin ylähuoneessa vuonna 1971 pitkä keskustelu, jossa ympäristöministeriön osastopäällikkö (*The Under-Secretary of State for the Department of the Environment*) konservatiivipuolueen lordi John Edmondson kiteytti turhautumisen maaperän saastumiseen Britanniassa toteamalla:

Ympäristöministeriölle minkä tahansa mittakaavan hellittämätön maan rappeutuminen on skandaali ja häpeä; ja meille kaikille tällä pienellä saarella, jossa on niin vähän maata jaettavissa niin monelle ihmiselle, mikä tahansa maa, joka jätetään rappeutumaan on silkkaa haaskausta!²³⁹

Edmondsonin kommentti oli debatille tyypillinen. Sekä ylähuoneessa että alahuoneessa oltiin yhteen ääneen huolissaan maan rappeutumisesta. Erityisesti ylähuoneessa, jossa on historiallisesti ollut paljon maanomistajia²⁴⁰, koettiin maan rappeutuminen huolestuttavana ja jopa häpeällisenä. Se saatettiin nähdä häpeällisenä, koska maaseudulla on nähty olevan tärkeä rooli brittien kansallisen identiteetin rakentamisessa²⁴¹.

Keskustelu vesistöjen saastumisesta oli hyvin tärkeä osa Britannian ympäristökeskustelua 1970-luvun alussa. Erityisesti jokisuiden tilan heikkeneminen kytkeytyi vahvasti keskusteluun maan kansallisesta energiansaannista, mikä puolestaan oli yksi tärkeimmistä politiikka-aiheista Heathin pääministerikaudella. Vesistöjen tila liittyi kansalliseen energiansaantiin, sillä öljyllä toimivat voimalaitokset sijoitettiin rannikoille ja jokisuihin, missä pystyttiin hyödyntämään helpommin vettä laitosten jäähdyttämiseen²⁴². Lisäksi voimalat oli kannattava sijoittaa lähelle Pohjanmeren öljylähteitä ja öljytankkereita. Britanniaan kehitettävä öljyteollisuus aiheutti runsaasti ympäristövahinkoja jokisuihin, mikä oli omiaan herättämään ympäristökomitean ja suuremman yleisön huolen jokisuiden tilasta. Myös ydinvoimalat sijoitettiin lähes poikkeuksetta

²³⁷ Ks. esim. HL Deb 17.11.1971 vol 325 c 661–743.

²³⁸ UK General Elections Party Manifestos, Conservative Manifesto 1970.

²³⁹ HL Deb 17.11.1971 vol 325 c 681, Edmondson. “For the Department of the Environment, any large-scale, persistent dereliction is a scandal and a reproach, and for all of us in this small island, where so little land has to be shared among so many people, any land left derelict is a wicked waste.”

²⁴⁰ Rogers & Walters 2006, 34.

²⁴¹ Arnold 1996, 137.

²⁴² Cm 5054, 1092.

jokisuiden ääreen hallituksen ydinvoiman sijoituspolitiikan mukaisesti. Huoli jokisuista oli verrattain uutta Britanniassa. Entiset hiilellä käyvät energiavoimalat oli sijoitettu lähelle hiilikaivoksia sisämaahan, koska sähkön kuljettaminen oli halvempaa kun hiilen.²⁴³ Kun saastumiskeskustelun vakioaiheita oli aiemmin ollut hiilikaivosten aiheuttama raskaasti saastunut maaperä, nousi sen rinnalle nyt entistä vahvemmin vesistöjen saastuminen.

Jo ympäristökomitean ensimmäinen raportti painotti, että välitöntä toimintaa vaativia ympäristöongelmia olivat jätevesien käsittely, kiinteiden ja puolikiinteiden myrkyjätteiden hävittämisen valvonta sekä mereen laskettavien myrkyllisten materiaalien valvonta²⁴⁴. Näin ollen komitean toinen raportti käsitteli ainoastaan teollisuuden aiheuttamaa saastumista ja kolmas saastumista brittiläisissä jokisuissa ja rannikkovesistöissä.²⁴⁵ Hyvin ytimekkään ja lyhyen toisen raportin ydinkohtia oli, että tiedot teollisuuden jätevesistä ja päästöistä eivät saaneet olla salaisia ja että kemikaalien mahdollisille ympäristövaikutuksille tuli luoda varhainen varoitusjärjestelmä. Raportissa selviteltiin myös, tuliko potentiaalisesti vaarallisten jätteiden kaatamista maahan valvoa säännösten avulla.²⁴⁶ Kolmas raportti oli toista raporttia huomattavasti laajempi. Siinä käsiteltiin jokisuiden ja rannikkovesien saastumista, siihen liittyvää politiikkaa ja suosituksia sekä kuvattiin hallinnollisesta valvontaa ja tutkimustyötä. Lisäksi siinä pohdittiin saastumisen taloudellisia näkökulmia, joista esiintyi erityisen paljon erimielisyyksiä. On merkittävää, ettei edes komitea päässyt aiheesta yksimielisyyteen.²⁴⁷

Erimielisyyttä aiheutti se, oliko parempi keino saastumisen vähentämisessä taloudelliset insentiivit eli saastumismaksut vai suora regulaatiopolitiikka. Komitean kolmannen raportin lopussa julkaistiin lordi Zuckermanin ja professori Beckermanin eriävä mielipide (*minority report*), joka oli esitys saastumisen hallinnasta maksujärjestelmän avulla. Järjestelmän perusajatus oli, että saastuttajille tarjottaisiin houkutin olla saastuttamatta hintamekanismin avulla. Enemmistö komitean jäsenistä ei uskonut, että maksujärjestelmä olisi riittävän tehokas keino takaamaan vesien laatua ja kannattivat näin ollen regulaatiopolitiikkaa.²⁴⁸ Kyseessä oli ikään kuin varhainen päästökauppa, vaikka termiä ei vielä tuolloin käytetty.

²⁴³ Ibid.

²⁴⁴ Cm 4585, 611–616.

²⁴⁵ Cm 4894; Cm 5054.

²⁴⁶ Cm 4894, 1057–1060.

²⁴⁷ Cm 5054.

²⁴⁸ Cm 5054, 1139–1140, 1147.

Eriävä mielipide oli komitean historiassa ainutkertainen ja siksi erityisen huomionarvoinen²⁴⁹. Sen vuoksi on poikkeuksellista, että siitä ei kiistelty parlamentissa, vaikka se olisi tarjonnut hyvän pohjan kiihkeämmällekin keskustelulle. Pari kuukautta raportin julkaisun jälkeen konservatiivien Laurance Reed tiedusteli ympäristöministeriltä, millaisen painotuksen tämä antoi eriävälle mielipiteelle. Konservatiivien Eldon Griffiths vastasi Reedille lyhyesti ja epätarkasti, että ympäristöministeriö aikoi tutkia aihetta lisää.²⁵⁰ *Oppositio* ei näyttänyt tarttuvan aiheeseen. Tämä kuvasti hyvin sitä, kuinka vähän eriävä mielipide herätti parlamentissa debattia ja kuinka yksimielisyydestä haluttiin pitää kiinni.

Keskustelu vesistöjen ja jätteiden osalta oli hyvin monipuolista läpi Heathin kauden. Jätekeskustelu kattoi muun muassa kierrätyksen, teollisuuden myrkkijätteet ja ydinjätteen sijoituksen.²⁵¹ Keskustelu meristä ja joista puolestaan liittyi usein kansainvälisiin sopimuksiin, uuden lainsäädännön valmisteluun sekä lukuisiin yksittäisiin ongelmiin etenkin jokien osalta.²⁵² Jokien ja merien saastuminen yhdistettiin keskusteluissa myös öljynporauksen aiheuttamiin ympäristövaikutuksiin ja mahdollisiin uhkiin. Keskustelun taustalla näytti vaikuttavan yhä muistot Torrey Canyonista, sillä siihen viitattiin useasti puheissa. Koko maassa oltiin yhä huolissaan sen aiheuttamista ympäristövahingoista ja sen aiheuttamasta tahrasta Britannian maineelle.²⁵³

Ympäristökomitean kolme ensimmäistä raporttia laadittiin Heathin pääministerikaudella Sir Eric Ashbyn toimiessa komitean puheenjohtajana, mikä saattoi aiheuttaa raporttien yhteneväiseen linjaan ja priorisointeihin. Ashby oli lahjakas ja tunnettu kasvitieteilijä ja yliopistojohtaja, joka oli perehtynyt myös kemiaan, matematiikkaan, geologiaan ja fysiologiaan.²⁵⁴ Ashbyn monipuoliset kiinnostuksen kohteet vaikuttivat varmasti ympäristökomitean painotuksiin ja esityksiin. Ashbyn aikana komitean raportit olivat hyvin tieteellisiä ja painotus oli vesistöissä. Niissä tähdennettiin usein lisätutkimuksen tarvetta, ja voidaan varovaisesti todeta, että hänen aikanaan komitean ympäristöpolitiikkasuosituksissa lähdettiin liikkeelle biologiasta ja ihmisen vaikutuksista luonnonympäristöön.

²⁴⁹ Owens 2012, 16.

²⁵⁰ HC Deb 6.11.1972 vol 845 c 84–5W, Reed, Griffiths.

²⁵¹ Ks. esim. keskustelua kierrätyksestä HL Deb 11.3.1970 vol 308 c 806–823 ja HL Deb 18.12.1973 vol 348 c 183–6, myrkkijätteestä HC Deb 13.3.1972 vol 833 c 187–259, radioaktiivisen jätteestä HC Deb 15.3.1973 vol 852 c 437W.

²⁵² HC Deb 8.7.1971 vol 820 c 1675–86 ja HC Deb 8.11.1973 vol 863 c 242–3W.

²⁵³ Ks. esim. HL Deb 9.12.1970 vol 313 c 949–950, Molson.

²⁵⁴ Burges & Eden 2004.

Britannian 1970-luvun ympäristökeskustelussa saastumisen eri muotoihin nähtiin kuuluvaksi kaikki ympäristöongelmat aina maan, vesistöjen ja ilman saastumisesta spesifimpiin ongelmiin kuten meluun. Heathin kauden keskeisimmät saastumisen muodot näyttivät olevan juuri vesistöjen saastuminen sekä melusaaste. Vesistöt olivat ympäristökomitean toisen ja kolmannen raportin keskiössä. Parlamentissa sen sijaan pureuduttiin erityisesti melusaasteeseen. Heathin kauden saastumiskeskustelulle oli ominaista vahva yksimielisyys. Edes ympäristökomitean raportin eriävistä mielipiteistä ei debatoitu parlamentissa, vaikka se olisi tarjonnut hyvän lähtökohdan komitean valintojen kyseenalaistamiselle. Kiistoja ei esiintynyt saastumisesta parlamentissa juuri lainkaan, koska parlamentin jäsenet eivät todennäköisesti halunneet vähätellä ympäristöasioita julkisesti. Parlamentissa käyty ympäristökeskustelu ei vaikuttanut yksimielisyytensä vuoksi olevan kovin poliittiselta.

3.3.2 Melusaaste ja Lontoon kolmas lentokenttä

Melusaaste oli hallitseva osa saastumiskeskustelua, ja se oli Heathin pääministerikaudella yksi harvoista ympäristöaiheista, joka aiheutti selkeästi kiistaa parlamentissa. Näin ollen se vaikutti olevan luonteeltaan muita saastumisen muotoja poliittisempi. Keskustelu melusta liittyi pääosin liikenteen aiheuttamaan meluun, vaikka ympäristökomitean ensimmäisessä raportissa sen aiheuttajiksi luettiin myös teollisuus ja neljännessä naapurustot ja työpaikat²⁵⁵. Keskustelu lentomelusta kietoutui erottamattomasti 1970-luvun alussa käytyyn kiistaan Lontoon kolmannen lentokentän rakentamisesta.

Useimmiten lentomelusta valittivat ne parlamentin jäsenet, joiden vaalipiiriä asia koski. Vastaava ministeri puolestaan jaksoi ymmärtäväisesti korostaa yhä uudelleen sitä, kuinka teknologiaa kehitettiin hiljaisempien lentokoneiden rakentamiseksi ja kaikki mahdolliset toimet tulitaisiin tekemään melun hillitsemiseksi. Lisäksi ympäristöministeri muistutti jäseniä toistuvasti kolmannen lentokentän tärkeydestä.

Heathin kaudella kaikkein kiivainta keskustelua melun, ja itse asiassa koko ympäristön saastumisen osalta, käytiin Lontoon kolmannen lentokentän rakentamisesta, minkä suunnittelu Foulnessiin aloitettiin konservatiivihallituksen päätöksestä vuonna 1971. Sen tarkoituksena oli hillitä maan kaakkoisosan kasvavaa liikenteen painetta sekä helpottaa melu- ja

²⁵⁵ Cm 4585, 609; Cm 5780, 214. Ensimmäinen raportti keskittyi ympäristön tilan yleisen tilan selvittämiseen ja neljäs ympäristötoimien edistymiseen ja ongelmiin.

ympäristöongelmia, joita jo olemassa olevat lentokentät aiheuttivat.²⁵⁶ Hallitus väitti, että lentokentän rakentaminen rannikolle oli pienempi paha kuin sen rakentaminen sisämaahan, jossa se olisi vaikuttanut maaseutuun ja useampiin ihmisiin.²⁵⁷

Ympäristöministeriön osastopäällikkö konservatiivi Eldon Griffiths totesi uuden lentokentän olevan ”maailman ensimmäinen ympäristölentokenttä”.²⁵⁸ Monet parlamentin jäsenet näyttivät todella pitävän lentokentän rakentamista ympäristötekona. Toisaalta työväenpuolueen varjoympäristöministeri Anthony Crosland painotti toistuvasti, että lentokentän rakentaminen Foulnessiin vahingoittaisi alueen rannikkoa ja luontoa.²⁵⁹ Vaikka ympäristöä käytettiin laajasti perusteluna Foulnessin projektin puolesta ja vastaan, ei ympäristöön liittyviä аспектеjä avattu keskustelussa juuri lainkaan. Yksikään parlamentin jäsen ei vaatinut tähän tarkennusta. Tämä on huomionarvoista, sillä ympäristö oli yksi pääperusteluista lentokentän rakentamiselle. Lentoliikenteen vaikutus lintuihin oli melun lisäksi yksi harvoista konkreettisista ympäristövaikutuksista, joka nousi keskusteluissa esiin. Tärkeimpänä syynä lintujen esiintuomiselle näytti kuitenkin olevan, että suuret määrät lintuja alueella saattoivat aiheuttaa mahdollisia vaaratilanteita lentoliikenteelle²⁶⁰.

Työväenpuolueen Anthony Crosland kritisoi konservatiivien lentokenttäpäätöstä kovin ottein koko Heathin kauden ajan. Croslandin kantaan saattoi vaikuttaa se ensinnäkin se, että hänen vaalipiirinsä Grimsby sijaitsi Foulnessin tavoin Britannian itärannikolla. On huomattava, että Croslandin edellisellä ministerikaudella vaikuttanut Roskillin komitea ei ollut kannattanut lentokentän kohteeksi Foulnessia vaan Cublingtonia²⁶¹, mikä ehkä vaikutti Croslandin asemoitumiseen. Croslandin näkemys selittynee kuitenkin ennen kaikkea sillä, että hänen tehtävänsä varjoympäristöministerinä oli johtaa oppositiota lentokenttäkeskustelussa. Varjoministerit ovat toiseksi suurimman puolueen nimeämiä parlamentin jäseniä, jotka tarkastavat hallitusministerien toimintaa²⁶². Opposition kärkenä he käyvät läpi hallituksen päätöksiä, kyseenalaistavat hallituksen toimintaa, kehitelevät vaihtoehtoisia politiikkamalleja ja vaativat hallitusta tilille sen toiminnasta.²⁶³

²⁵⁶ HC Deb 26.4.1971 vol 816 c 34–45; HL Deb 26.4.1971 vol 317 c 935 c 935–44.

²⁵⁷ Ks. esim. Helsey & Codd 2011, 17 ja HC Deb 4.3.1971 vol 812 c 1977, Blenkinsop.

²⁵⁸ HC Deb 9.8.1972 vol 842 c 1747, Griffiths. ”world’s first environmental airport”

²⁵⁹ Ks. esim. HC Deb 4.3.1971 vol 812 c 1920, Crosland.

²⁶⁰ Ks. esim. HC Deb 26.4.1971 vol 816 c 39, McAdden tai HC Deb 9.8.1972 vol 842 c 1750 McNair-Wilson, Griffiths.

²⁶¹ Helsey & Codd 2011, 16.

²⁶² Britannian parlamentin Internet-sivusto.

²⁶³ Ibid.

Crosland korosti, että Foulnessin valinta oli täysin väärä päätös ympäristön kannalta erityisesti rannikolle aiheutuvan vahingon, kotien tuhoutumisen, kulujen ja turvallisuuden vuoksi. Lisäksi hän tiedusteli ministeriltä, miten melun vähentämiseen puututtaisiin jo olemassa olevilla lentokentillä, jos Foulness rakennettaisiin ja siitä tulisi ”vuosisadan valkoinen norsu”²⁶⁴. Davies vastasi Croslandille, että kulut voitiin oikeuttaa juuri ympäristönäkökulmasta, Foulness rakennettaisiin ja että sen rakentaminen helpottaisi muiden Lontoon lentokenttien meluongelmia. Työväenpuolueen Hugh Jenkins ilmoitti, että hänen puoluetoverinsa Croslandin mielipide oli tämän henkilökohtainen, eikä aiheesta oltu keskusteltu kollektiivisesti oppositiossa. Jenkins näytti olevan tyytyväinen hallituksen päätökseen rakentaa lentokenttä. Hän tiedusteli Daviesilta muun muassa sitä, miten tämä toimisi, jotta Foulnessin rakennustöiden aikana Heathrow’n lentokentän toiminta ei kasvaisi. Davies kertoi asuvansa lähellä Jenkinsiä ja totesi asian olevan siten lähellä myös hänen sydäntään. Hän kertoi pystyvänsä vakuuttamaan Jenkinsin siitä, että kaikki keinot käytettäisiin meluongelman rajoittamiseksi. Moni parlamentin jäsen nousi tässä vaiheessa seisomaan vaatién puheenvuoroa, mutta puheenjohtaja eväsi ne kaikilta vedoten aikatauluun.²⁶⁵ Puheenvuorojen pyytäminen johtui kaikesta siitä, että Daviesin ja Jenkinsin nähtiin ajavan asiassa omaa etuaan, mitä muut jäsenet todennäköisesti olisivat halunneet kritisoida.

Lentokenttäprojektin kannatus ei jakautunut puoluerajojen mukaan vielä vuonna 1971 vaan usein peittelemättömästi parlamentin jäsenten omien etujen pohjalta. Esimerkiksi Jenkins ja Davies asuivat molemmat lähellä Heathrow’n lentokenttää ja halusivat todennäköisesti vähentää melua omalla asuinalueellaan. Oppositio alkoi vastustaa lentokenttäprojektia yhtenäisemmin Croslandin johdolla vasta vuonna 1973²⁶⁶. Tuolloin projekti oli laajentunut kattamaan myös uuden rannikkokaupungin rakentamisen lentokentän lisäksi. Keskustelu ei muuttunut ympäristön osalta yhtään aiempaa tarkemmaksi. Vuoden 1973 aikana debattia ei käyty enää lentokentän sijainnista ja miten ympäristöongelmat ja paikallinen tyytymättömyys voitaisiin minimoida tai välttää. Debattia käytiin siitä, oliko lentokenttää tarpeellista rakentaa lainkaan. Vaikeuksista huolimatta pääministeri Heath uskoi, että hallitus oli oikeassa jatkaessaan Maplinin projektin suunnittelua.²⁶⁷

²⁶⁴ Oxford English Dictionary. Valkoisella norsulla tarkoitetaan jonkin hyödyttömän tai vaivalloisen omistamista erityisesti silloin, kun sen ylläpito on kallista tai siitä on vaikea päästä eroon. Kuvausta käytettiin jatkossa usein Foulnessin yhteydessä. Ks. esim. HC Deb 8.2.1973 vol 850 c 664–795.

²⁶⁵ HC Deb 26.4.1971 vol 816 c 37–44, Crosland, Davies, Jenkins.

²⁶⁶ Ks. esim. HC Deb 8.2.1973 vol 850 c 664–795; HC Deb 23.10.1973 vol 861 c 1004–111.

²⁶⁷ Ibid.; Helsey & Codd 2011, 18–19. Lentokenttäprojektista alettiin puhua Foulnessin sijaan Maplinin projektina vuodesta 1972 lähtien. Jotkut kriitikot esittivät, että Maplinia alettiin käyttää, koska se kuulosti miellyttävämmältä

On huomattava, että lentoliikenne oli Heathille tärkeä aihe hänen omien kiinnostustensa puolesta. Hän oli toiminut uransa alussa 1940-luvulla ilmailuviranomaiskomiteassa, jonka tehtävä oli ollut tarkkailla Heathrow'n lentokentän kehitystä. Näin ollen Heath näki Maplinin projektin mahdollisuutena kehittää yksi maailman moderneimmista lentokentistä Britanniaan.²⁶⁸ Crosland tuomitsi Heathin suunnitelmat Mapliniin ”hulluna suunnitelmana Kaakkois-Essexin Heathogradina”,²⁶⁹ viitaten Neuvostoliiton entisten johtajien mukaan nimettyihin kaupunkeihin Leningradiin ja Stalingradiin.

Huomattakoon, että kun työväenpuolue nousi hallitukseen alkuvuodesta 1974, päätti hallitus tehdä heti uuden arvion Maplinin suunnitelmasta, minkä seurauksena hallitus ilmoitti heinäkuussa 1974 luopuvansa hankkeesta.²⁷⁰ Maplinin lisäksi työväenpuolue päätti luopua myös Kanaalitunnelin rakentamisesta.²⁷¹ Myös Concorde-lentokoneprojektin hylkäämisestä puhuttiin, mutta niin ei kuitenkaan käynyt.²⁷² Merkittävimmät syyt Maplinin ja Kanaalitunnelin hankkeiden kaatumiselle olivat todennäköisesti niiden kustannusten kasvu ja talouden syvä taantuma. Kaikista näistä liikenneprojekteista käytiin useita keskusteluja työväenpuolueen hallituskaudella.²⁷³ Suhteessa muihin työväenpuolueen kaudella käytyihin ympäristökeskusteluihin, liikennehankkeita käsittelevissä debateissa ympäristö jäi useimmiten selkeään sivuosaan. Ympäristökeskustelu tarkentui muissa yhteyksissä niin paljon vuosina 1974–1979, että maininnat ympäristöstä liikennehankkeiden yhteydessä eivät näyttäneet enää kovin merkittäviltä ympäristöpolitiikan muotoutumisen kannalta. Näin ollen tämän tutkielman puitteissa ei ole relevanttia käsitellä näiden liikennehankkeiden yhteydessä käytyä ympäristökeskustelua työväenpuolueen hallituskaudella tämän tarkemmin.

3.3.3 Saastumista vastustetaan yksimielisesti

Saastumiskeskustelu jatkui edellisen hallituskauden tavoin parlamentin keskusteluille poikkeuksellisen yksimielisesti. Työväenpuolueen Harold Walker totesi heti hallituksen vaihduttua, että kasvava huoli ympäristön saastumisesta oli universaalia ja ettei millään

kuin Foulness, sillä *foul* tarkoittaa jotakin vastenmielistä tai inhottavaa. Ks. esim. HC Deb 8.2.1973 vol 850 c 720, Steel.

²⁶⁸ Helsey & Codd 2011, 18–19.

²⁶⁹ HC Deb 24.7.1973 vol 860 c 1415, Crosland. ”mad plan for Heathograd in South-east Essex”.

²⁷⁰ HL Deb 21.3.1974 vol 350 c 388, Beswick; HC Deb 18.7.1974 vol 877 c 675, Shore.

²⁷¹ HC Deb 20.1.1975 vol 884 c 1021, Crosland.

²⁷² HC Deb 18.3.1974 vol 870 c 666–676.

²⁷³ Ks. esim. HC Deb 30.4.1974 vol 872 c 960–1041; HL Deb 10.4.1974 vol 350 c 1334–1357.

puolueella ollut hyviin ympäristöaikeisiin monopolia²⁷⁴: Ainoastaan Lontoon kolmanteen lentokenttään liittyvä keskustelu näytti herättävän parlamentin jäsenet rohkeampaan argumentointiin. Tämä johtui todennäköisesti siitä, että lentokenttä vaati ympäristöön liittyviä käytännön päätöksiä, jotka puolestaan vaativat paljon rahaa. Lisäksi uusi lentokenttä olisi siirtänyt meluongelmia alueelta toiselle, mikä luonnollisesti aiheutti eripuraa.

Saastumiskeskusteluiden yksimielisyyteen saattoi vaikuttaa yleinen 1970-luvun sisäpoliittinen tilanne, joka oli läpi Heathin kauden todella tulehtunut. Lakot, kova inflaatio, työttömyys, paha energiapula sekä ongelmat Pohjois-Irlannissa dominoivat sisäpoliittista keskustelua neljän vuoden ajan EEC:hen liittymiseen liittyvän keskustelun ohella. Sen lisäksi, että puolueiden keskinäiset välit olivat kireät, oli myös isoimpien puolueiden sisällä poikkeuksellisen paljon kitkaa.²⁷⁵ Taistelu ympäristön saastumista vastaan oli harvoja aiheita, joista voitiin olla samaa mieltä. Kun aiheesta keskusteltiin, korostivat molemmat puolueet puolueiden välistä yksimielisyyttä lähes kilpaa.

Heathin kaudella käyty ensimmäinen laaja ympäristön saastumista käsittelevä keskustelu heinäkuussa 1970 oli monessa mielessä mielenkiintoinen, sillä se ikään kuin asetti lähtökohdat koko hallituskauden saastumiskeskustelulle. Siinä käsiteltiin laaja-alaisesti saastumisen käsitteen lisäksi niin lentomelua ja kolmannen lentokentän rakentamista, kaivoksien aiheuttamaa maaperän rappeutumista kuin myös ilman ja vesistöjen saastumista. Yleisesti ottaen keskustelu eteni niin kuin suurin osa keskusteluista Heathin kaudella. Jäsenet esittivät kantansa tiettyihin, usein omaa vaalipiiriään koskeviin saastumisen muotoihin ja tyytymättömyytensä niiden saamaan riittämättömään huomioon. Usein ympäristöministeri tai muu asiasta vastaava ministeri tai osastopäällikkö reagoi näihin puheisiin ymmärtäväisesti korostaen olevansa samaa mieltä. Vallitseva konsensus ympäristöasioissa oli Britannian parlamentille poikkeuksellista. Suurin osa kansallisista, ympäristöön liittyvistä erimielisyyksistä liittyi Heathin kaudella siihen, mitkä ongelmista laitettaisiin etusijalla, miten ne ratkaistaisiin käytännössä ja kenen vastuulla ne olisivat.²⁷⁶

On kuvaavaa, että jopa viisi parlamentin jäsentä piti ensimmäisen puheensa (*maiden speech*) edellä mainitussa keskustelussa.²⁷⁷ Ensipuhe on ollut tapana pitää aiheesta, josta ollaan

²⁷⁴ HC Deb 21.7.1970 vol 804 c 358, Walker.

²⁷⁵ Morgan 1992, 317–318, 344.

²⁷⁶ HC Deb 21.7.1970 vol 804 c 286–396.

²⁷⁷ Ibid.

parlamentissa yksimielisiä. Näin ollen ympäristön saastumisen valinta ensipuheen aiheeksi, kuvasti hyvin sitä, kuinka epäpoliittista ja sopuisaa keskustelu siitä usein oli. Uudet parlamentin jäsenet kertoivat niissä lähinnä omien vaalipiiriensä ympäristöongelmista ja korostivat ympäristöasioiden tärkeyttä. Työväenpuolueen Ronald King Murrayn puhe oli muista debatissa esitetyistä ensipuheista poikkeava, sillä siinä esiintyi Britannian parlamentille tyypillistä polarisaatiota. Hän esitti saastumisen paradoksin:

Moni on sitä vastaan, mutta harva on valmis estämään sitä. Paradoksin lähde on ihmisluonto itsessään. Uusien tieteen ja teknologian tuotteiden vastuuttomasta käytöstä - - aiheutuva saastuminen on peräisin samasta lähteestä, joka tuotti teollisen vallankumouksen aiemmat pahuudet - -. Lähde on rajattoman tuoton motiivi, jota on joskus kaunistelevasti kutsuttu yrittäjänvapaudeksi.²⁷⁸

Kommentin alkuosa osoittaa hyvin sen, kuinka suurin osa vastusti saastumista, mutta kuinka vähän saastumisen estämiseksi käytännössä tehtiin. Puhuessaan rajattomasta tuotosta ja yrittäjänvapaudesta hän arvosteli konservatiivien filosofiaa, jossa hänen mielestään keskityttiin liikaa tuottoon. Puheenvuoronsa lopussa Murray myönsi, että ensipuheen oli tarkoitus olla suhteellisen kiistaton ja päätti puheensa sopuisasti toteamalla, että konservatiiveilla oli pitkä perinne suojella hyvää ja rajoittaa pahaa. Muut kyseisen debatin ensipuheet olivat rauhanomaisempia. Työväenpuolueen David Clarkin ensipuhe oli poikkeuksellinen sen vuoksi, ettei hän kritisoinut siinä konservatiiveja vaan vanhempaa sukupolvea yleisesti:

Uskon, että me nuoremman sukupolven edustajat voimme ehkä antaa anteeksi vanhemmille henkilöillemme heidän poliittiset virheensä, mutta en usko että annamme anteeksi yhteisön vanhemmille jäsenille, jos he eivät auta meitä pääsemään eroon saastumisen arvista.²⁷⁹

Clark edusti Colne Valleyta, jolla oli ollut merkittävä rooli teollisen vallankumouksen kehityksessä tekstiilituotannon ydinalueena. Näin ollen Clarkin oli luontevaa puhua saastumisen arvista, jotka olivat vakiintuneet tarkoittamaan teollistumisen aikaansaamia ympäristövahinkoja. Clark satoi neuvokkaasti yhteen vaalipiirinsä historialliset ympäristöongelmat ja edellisten

²⁷⁸ HC Deb 21.7.1970 vol 804 c 298, Murray. "So many are against it, but so few are prepared to prevent it. The source of this paradox is human nature itself. Pollution by irresponsible use of the new products of science and technology - - springs from the same source that produced the earlier evils of the Industrial Revolution - -. That source is the unbridled profit motive, sometimes euphemistically called free enterprise."

²⁷⁹ HC Deb 21.7.1970 vol 804 c 372, Clark. "I think that we of the younger generation can perhaps forgive our elders for their political mistakes, but I do not think that we shall forgive the elder members of the community if they do not help us to get rid of the scars of pollution."

sukupolven vastuun niistä. Aiemmat sukupolvet olivat aiheuttaneet ongelmia, joita nuorempi polvi halusi ryhtyä korjaamaan puoluerajoista riippumatta. Kenties uudet parlamentin jäsenet halusivat profiloitua ympäristöteeman kautta.

Parlamentissa käsiteltiin ympäristökomitean ensimmäistä raporttia heinäkuussa 1971. Se oli hyvä esimerkki keskustelusta, jossa parlamentin jäsenet olivat samaa mieltä saastumisen vahingollisuudesta, mutta eivät olleet tyytyväisiä tehtyihin priorisointeihin. Esimerkiksi työväenpuolueen Brynmor Johnin mielestä raportti ei huomionnut riittävästi teollisuuden aiheuttamaa maaperän rappeutumista ja Britannian historiallisia ympäristöongelmia. Lisäksi se keskittyi hänestä liikaa ”trendikkäisiin” aiheisiin kuten globaali ilmaston saastuminen.²⁸⁰ Oli ympäristökeskustelulle tyypillistä, että esimerkiksi John ei kieltänyt siinä globaalin ilmaston saastumisen huomioimisen tärkeyttä kritisoidessaan priorisointeja, vaan ehdotti ainoaksi ratkaisuksi uuden elimen perustamista. Samassa keskustelussa useampi muukin parlamentin jäsen kritisoi raporttia siitä, ettei siinä käsitelty riittävän huolellisesti heidän vaalipiirinsä ympäristöongelmia. Ympäristöongelmien ratkaisussa näytettiin kaipaavan läpi Heathin kauden samanlaista pragmaattista ja valikoivaa lähestymistapaa, jonka perään kuulutettiin myös kansainvälisen ympäristöpolitiikan osalta. Brynmor John painotti, että ”meidän täytyy kääntää ylevät tunteet käytännön sovellukseksi, joka hyödyttää kansaa”.²⁸¹ Haluttiin saada aikaan konkreettisia tuloksia ja siksi ympäristökomitean haluttiin keskittyvän sellaisiin saastumisen muotoihin, joihin voitiin vaikuttaa helpoiten.

Parlamentin keskustelut saastumisesta jaksottuivat Heathin kaudella ympäristökomitean raporttien, kansainvälisten ympäristötapahtumien ja ympäristöön liittyvien lakialoitteiden mukaan. Pelkästään saastumista käsittelevät keskustelut liittyivät yleensä ympäristökomitean raportteihin, ja ne käytiin useimmiten pian raporttien julkaisemisen jälkeen. Lehdistössä saastumiseen liittyvät uutiset mukailivat parlamentin keskusteluja hyvin tunnollisesti, ja kaikkia Heathin kaudella julkaistuja ympäristökomitean raportteja kommentoitiin sekä The Timesissa että The Guardianissa. On tärkeä huomata, että vaikka saastumisesta kirjoitettiin lehdistössä vähän verrattuna muihin uutisiin, pidettiin uutisia silti tärkeinä, sillä usein ympäristökomitean raportteja kommentoitiin pääkirjoituksissa erityisesti The Timesissa²⁸².

²⁸⁰ HC Deb 27.7.1971 vol 822 c 210–216. Historiallisilla ympäristöongelmilla John viittaa hiilikaivostoiminnan aiheuttamiin ympäristöongelmiin, joita koettiin etenkin hänen vaalipiirissään Pontypriddissä, Etelä-Walesissa.

²⁸¹ Ibid. “We must translate lofty sentiments into a practical application which will benefit the nation.” Ks. myös HC Deb 21.3.1972 vol 833 c 1461, Leadbitter.

²⁸² The Times 24.2.1971, kirjoittaja ei tiedossa, ”Cautious observers of possible dooms”; The Times 8.3.1972,

Sekä The Guardianissa että The Timesissa otettiin komitean raportit positiivisesti vastaan. The Timesissa kommentoitiin 1970-luvun alussa ympäristökomitean raportteja enemmän kuin The Guardianissa. Usein The Guardianissa tiivistettiin raporttien sisältöä tai otettiin niiden varjolla kantaa yleisesti ympäristön saastumiseen. The Guardianissa painotettiin myös saastumisen taloudellisia puolia sekä saastumisen ja sosiaalipolitiikan yhteyksiä, jotka eivät saaneet The Timesissa palstatilaa.²⁸³ Esimerkiksi Jeremy Swift korosti The Guardianin sunnuntaipainoksessa The Observerissa vuonna 1971 ympäristöongelmien yhteyttä sosiaaliseen epätasa-arvoon. Artikkelin mukaan luonnon tarveleminen oli saman poliittisen ja teollisen prosessin tulos, mikä aiheutti ghettoja ja köyhyyttä.²⁸⁴ Usein The Guardianissa kritisoitiin tällä tavalla hieman epäsuoraan konservatiiveja. Samanlaista argumentointia ympäristön ja sosiaalisen hyvinvoinnin yhteyksistä ilmeni myös työväenpuolueen jäsenten puheenvuoroissa parlamentissa, kuten jo aiemmin todettiin (ks. luku 3.3).

Vaikka The Times oli poliittisesti hiukan enemmän oikeistoon päin kallellaan, vaikutti se olevan The Guardiania kriittisempi komiteaa kohtaan. The Timesissa kirjoitettiin muun muassa, että niin sanotut ”tuhonbongaaajat” (*”doomsotters”*)²⁸⁵ eivät tulisi olemaan tyytyväisiä ensimmäisen raportin sävyyn, koska sen voitiin nähdä olevan riittämätön esittämään ympäristöasian kiireellisyyden. Komitean olisi The Timesin mukaan pitänyt painottaa raportissaan enemmän valvonnan tarvetta. The Timesissa kannatettiin varhaisen varoitusjärjestelmän kehittämistä kansainvälisesti ja kansallisesti. Kaiken kaikkiaan lehdessä oltiin kuitenkin tyytyväisiä aiheisiin, joita komitea lupasi priorisoida.²⁸⁶ Toista raporttia pidettiin The Timesissa sen sijaan liian köykäisenä, varsinkin kun se ilmestyi samoihin aikoihin Rooman klubin raportin Kasvun rajat kanssa.²⁸⁷ Kolmannen raportin osalta puolestaan lehdessä keskityttiin raportin yhteydessä esitetyn eriävän mielipiteen esittelemiseen ja arviointiin.²⁸⁸ On kiinnostavaa, että

kirjoittaja ei tiedossa, ”How to move a government”; The Times 20.9.1972, kirjoittaja ei tiedossa, ”Policing or paying for pollution”; ks. myös The Guardian 24.2.1971, kirjoittaja ei tiedossa, ”Cleanliness pays in some ways”.

²⁸³ Ks. esim. The Guardian 24.2.1971, kirjoittaja ei tiedossa, ”Cleanliness pays in some ways” ja The Guardian 8.3.1972, Anthony Tucker, ”Control of pollution ‘better than threats’”.

²⁸⁴ The Observer 28.2.1971, Jeremy Swift, ”The trouble with conservation: Jeremy Swift comments on last week’s report of the Royal Commission on Environmental Pollution”.

²⁸⁵ Puhe tuhosta (*doom*) ja tuomiopäivästä (*doomsday*) lisääntyivät 1970-luvulla puhuttaessa ympäristön tilasta ja ihmiskunnan tulevaisuudesta. ”Tuhonbongaaajiksi” (*”doomsotters”* tai *”doom-watcher”*) kutsuttiin henkilöitä, jotka ennustivat ihmiskunnan tuhoa. Ks. esim. HL Deb 20.4.1972 vol 330 c 191–268.

²⁸⁶ The Times 24.2.1971, kirjoittaja ei tiedossa, ”Cautious observers of possible dooms”.

²⁸⁷ The Times 8.3.1972, kirjoittaja ei tiedossa, ”How to move a government”; Cm 4894; Cm 5054. Kritiikki oli ehkä osittain aiheetonta, sillä toinen raportti oli lyhyt (16 sivua), koska siinä oli tarkoitus nostaa esille sellaisia asioita, jotka komitea oli huomannut saastumisesta yleisesti tehdessään tutkimuksiaan jokisuiden saastumisesta ja sen vähentämisestä. Kattava selvitys (134 sivua) tästä julkaistiin syyskuussa 1972 kolmantena raporttina.

²⁸⁸ The Times 20.9.1972, kirjoittaja ei tiedossa, ”Policing or paying for pollution”.

ympäristökomitean toisessa raportissa reagoitiin The Timesin ehdotukseen varhaisesta varoitusjärjestelmästä. Raportissa ehdotettiin nimittäin varhaisen varoitusjärjestelmän luomista uusien kemikaalien ja kaupallisessa tuotannossa käytettyjen uusien aineiden ympäristövaikutuksia varten.²⁸⁹ Näin ollen lehdistöllä saattoi olla yllättävän suoraviivainen vaikutus Britannian ympäristöpolitiikan kehitykseen.

Heathin pääministerikaudella eri puolueet ja lehdet olivat yksimielisiä ympäristön tärkeydestä ja sen suojelemisesta. Monet parlamentin jäsenet ja erityisesti nuoremman sukupolven edustajat halusivat profiloitua ympäristön puolustajina. Erimielisyydet liittyivät useimmiten käytännön asioihin, kuten tehtyihin priorisointeihin. Ympäristökeskustelun teemoihin vaikuttivat useat tekijät, mutta yksi tärkeimmistä oli ympäristökomitean raportit, joita käsiteltiin sekä parlamentissa että lehdistössä tunnollisesti. Komitean merkitys oli näin ollen koko 1970-luvun suuri. Raporttien lisäksi myös muut tekijät vaikuttivat ympäristökeskustelun fokukseen. Kansainväliset tapahtumat ja kriisit veivät keskustelua uusille urille, ja esimerkiksi 1970-luvun alun öljykriisillä oli oma vaikutuksena siihen.

3.4 Energiapolitiikka osana ympäristöpolitiikkaa

Energiapolitiikkaa on suhteellisen haastava tarkastella osana brittiläistä ympäristöpolitiikkaa 1970-luvulla, sillä monesti se nähtiin ympäristöstä erillisenä osa-alueena. Energiapolitiikka oli ympäristöpolitiikan tavoin limittäinen monen politiikka-alueen kanssa, mikä näkyi muun muassa eri ministeriöiden työnjaossa. Esimerkiksi energia- tai ympäristöministeriö eivät olleet vastuussa ydinvoimaloista peräisin olevan radioaktiivisuuden valvonnasta vaan maatalous-, kala- ja ruokaministeriö (*The Ministry of Agriculture, Fisheries and Food*)²⁹⁰. Tässä tutkielmassa energiapolitiikkaa käsitellään ympäristöpolitiikan osana silloin, kun se kietoutuu selkeästi osaksi ympäristöä eli useimmiten puhuttaessa energiansaannin ympäristövaikutuksista tai energiasta luonnonvarana. Energiapolitiikka oli kiinnostava osa Britannian ympäristöpolitiikkaa 1970-luvulla, sillä energia- ja ympäristöpolitiikan kietoutuessa toisiinsa, esiintyi parlamentin debateissa toisinaan erimielisyyksiä. Valinnat ympäristönsuojelun ja energiansaannin turvaamisen välillä eivät olleet helppoja varsinkaan kun Britanniassa vallitsi energiapula.

Vuoden 1973 lokakuusta vuoden 1974 maaliskuuhun jatkunut öljykriisi näytti vaikuttavan lähes kaikkeen politiikkaan Britanniassa. Maassa vallitsi vuoden 1974 alussa hätätilanne, ja Heath

²⁸⁹ Cm 4894, 1057–1058.

²⁹⁰ Cm 4585, 609.

joutui asettamaan maahan kolmepäiväisen työviikon energian säästämiseksi. Tilannetta pahensi samanaikainen hiilikaivostyöläisten lakko helmikuussa 1974.²⁹¹ Ympäristön saastumiseen liittyvä keskustelu alkoi saada uusia sävyjä kriisin ja lakkojen myötä. Ne nostivat keskusteluun yhä useammin luonnonresurssien hyödyntämisen ja säilyttämisen sekä öljynporauksen ja hiilikaivostoiminnan aiheuttamat ympäristöongelmat. Myös vaihtoehtoiset energiamuodot ilmestyivät keskusteluun. Hallitus reagoi kohtaamaansa ongelmavyöhyttiin perustamalla maahan tammikuussa vuonna 1974 uuden energiaministeriön (*The Department of Energy*), jonka vastuualueeseen kuului hiiliteollisuuden, ydinvoiman ja merellä sijaitsevien öljy- ja kaasuresurssien kehitys Britanniassa sekä energiapolitiikkaan liittyvät toimet ulkomailla²⁹².

Kun luonnonvaroista ja energiasta keskusteltiin yhdessä, liittyi keskustelu useimmiten Britannian kansallisiin öljyvaroihin ja erityisesti Heathin kaudella tehtyihin merkittäviin öljylöytöihin Pohjanmerellä Skotlannin rannikon läheisyydestä. Niiden hyödyntämisestä ei oltu parlamentissa yksimielisiä. Ristiriita piili energiavarojen hyväksikäytön ja luonnon suojelemisen tasapainon löytämisessä. Etenkin skotlantilaiset olivat huolissaan öljyvarojen hyödyntämisen ympäristövaikutuksista. Osa parlamentin jäsenistä olisi halunnut säästää resursseja mahdollisimman paljon suojellakseen Skotlannin luontoa, mutta osa piti öljyn työllistäviä vaikutuksia Skotlannille tärkeäimpinä. Tämä ilmeni muun muassa liberaalien Roderick Mackenzie puheenvuorossa, jossa hän esitti:

- - köydenveltoa on taipuvaista ilmenemään ääriluonnonsuojelijoiden ja osan meistä välille. Luonnonsuojelijat ovat usein niitä etelään asettautuneita ihmisiä, jotka tulevat etsimään rauhaa Skotlannin ylämailta. Me taas olemme pitkään kamppailleet pysäyttääksemme alati kasvavan työttömyyden ja nuoremman väestömme suuren poismuuton. Olkaamme selkeitä siinä, että suurin osa meistä, jotka ovat nähneet jonkinlaisen teollisuuden käyttöönoton tarpeellisuuden, olemme yhtä innokkaita luonnonsuojelijoita kuin toinenkin puoli. Me emme toivo, että maailman kaunein maamme muuttuisi ”synkkien saatanallisten tehtaiden” alueeksi, kuten kävi menneisyydessä ja mikä tarpeettomasti pilasi niin monia alueita Skotlannin alankovyöhykkeeltä ja isoja alueita Englannista.²⁹³

²⁹¹ Morgan 1992, 318, 346–348.

²⁹² HC Deb 9.1.1974 vol 867 c 11, Heath.

²⁹³ HL Deb 13.12.1972 vol 337 c 617–742, Mackenzie. ”- - tug-of-war which is apt to occur between extreme conservationists—often people coming from the South to find peace in the Highlands where they have settled—and those of us who have for so long struggled to stem the ever-increasing unemployment and exodus of our younger population. Let us be quite clear that the great majority of us who have seen the necessity for the introduction of some form of industry are just as keen conservationists as are the other side, and we certainly do not wish the most beautiful country in the world to be turned into an area of "dark satanic mills", as happened in the past and unnecessarily spoilt so many areas in the Lowland belt of Scotland and large parts of England.”

Puheenvuorosta kävi ilmi, kuinka Mackenzie korosti öljyvarojen tärkeyttä Skotlannin hyvinvoinnille. Hänen puheenvuorossaan oli nähtävissä brittien historiallinen arvostus maaseutua kohtaan, mikä näkyi viittaamisessa ”maailman kauneimpaan maahan”. Hän huomioi teollistumisen raskaat ympäristövaikutukset nostamalla esiin alueet, jotka olivat muuttuneet ”synkkien saatanallisten tehtaiden” alueiksi. Sanontaa on käytetty yleisesti Britanniassa kuvaamaan teollisuuden aiheuttamia, historiallisia ympäristöongelmia, ja se oli peräisin William Blaken 1800-luvulla kirjoittamasta runosta. Keskiluokan ympäristöherääminen oli myös nähtävissä Mackenzien mainitessa eteläisen Britannian lomailijoiden luonnonsuojelun Skotlantia kohtaan. Kommentti myös osoitti 1970-luvulla Britanniaa vaivanneiden talous- ja työttömyysongelmien vaikutuksen ympäristöpolitiikkaan. Kaikista teollisuuden haittavaikutuksista huolimatta öljyä tarvittiin luomaan teollisuutta ja työpaikkoja alueelle, jossa poismuutto voimistui jatkuvasti.

Energiakriisin puitteissa Britannian parlamentin keskusteluissa sivuttiin vaihtoehtoisia energiamuotoja ja mahdollisuuksia käyttää vaikeammin hyödynnettäviä öljy- ja kaasuvaroja. Vaihtoehtoisten energiamuotojen suhteen keskustelua käytiin ennen muuta ydinvoimasta, mutta myös aurinkoenergia, vuorovesivoima ja polttokennot mainittiin.²⁹⁴ Vaikka ydinvoiman riskeistä oltiin tietoisia, pidettiin ydinvoimaloita energiantuotannon kannalta yhtenä parhaimmista vaihtoehdoista fossiilisille polttoaineille²⁹⁵.

Jo Harold Wilsonin hallituksen laatimassa ympäristönsuojelua käsittelevässä White Paperissa oltiin oltu tyytyväisiä radioaktiivisen jätteen valvontaan Britanniassa, ja siinä ydinvoimaa pidettiin yhtenä onnistuneimpana saastumisen vastaisena järjestelyinä.²⁹⁶ Parlamentin keskusteluista heijastui 1970-luvun alussa usko siihen, että tulevaisuudessa tultaisiin käyttämään ydinvoimaa enemmän sen riskeistä huolimatta.²⁹⁷ Aihe alkoi saada aiempaa enemmän huomioita Heathin kaudella, mutta siihen suhtauduttiin melko luottavaisesti. Vallalla ollut asennetta kuvasi ympäristökomitean ensimmäinen raportti. Siinä radioaktiivisen jätteen uhkien todettiin olevan vakavia, mutta nestemäisen radioaktiivisen jätteen päästämistä vesistöihin pidettiin riskittömänä, jos radioaktiivisuutta oli vain vähän.²⁹⁸

²⁹⁴ Ks. Esim. HL Deb 28.2.1973 vol 339 c 628–726.

²⁹⁵ Clapp 1994, 63.

²⁹⁶ Cm 4373, 200.

²⁹⁷ HL Deb 7.11.1973 vol 346 c 368, Clifford.

²⁹⁸ Cm 4585, 609.

Energiakriisin myötä energiapolitiikka ja ympäristöpolitiikka kietoutuivat yhä enemmän toisiinsa. Ympäristökeskusteluun nousivat useammin öljyvarojen hyödyntämisen ympäristövaikutukset, uusiutuvien luonnonvarojen hyväksikäyttö, ydinvoima ja radioaktiivinen jäte. Saastumisesta puhuttiin edelleen, mutta uudet teemat olivat nousseet vahvasti sen rinnalle. Voidaan ajatella, että ympäristökeskustelu alkoi hiljalleen laajentua ja monipuolistua, mikä näkyi myös puolueiden vaaliohjelmissa vuonna 1974. On muistettava, että vaikka ympäristöstä puhuttiin koko ajan yhä enemmän, jäi se yhä useimmiten muiden aiheiden varjoon ja siihen viitattiin monesti vain ohimennen.

3.5 Ympäristöteema laajenee puolueiden ohjelmissa

Helmikuussa 1974 järjestetyissä parlamenttivaaleissa kukaan ei saanut selvää äänenemmistöä. Vaikka konservatiivit saivat hiukan enemmän ääniä, vaalijärjestelmästä johtuen työväenpuolue sai muutaman paikan enemmän parlamenttiin. Näin ollen työväenpuolue muodosti Britanniassa harvinaislaatuisen vähemmistöhallituksen.²⁹⁹ Jo saman vuoden lokakuussa pidettiin uudet vaalit, joiden tarkoituksena oli saada maahan pidemmän aikavälin vakautta ja hallitukselle vahvempi legitimitetti ajaa läpi politiikkaansa. Työväenpuolue voitti lokakuun vaalit ja pääsi muodostamaan enemmistöhallituksen. Se toimi hallituspuolueena aina seuraaviin vaaleihin saakka, jotka järjestettiin keväällä 1979.³⁰⁰ Harold Wilsonin toinen pääministerikausi kesti huhtikuuhun 1976 asti, jolloin hän jäi eläkkeelle, ja kokenut James Callaghan valittiin hänen seuraajakseen. Täytevaaleissa vuonna 1977 työväenpuolue menetti enemmistön parlamentissa ja liittoutui vuodeksi liberaalien kanssa muodostaen koalitiohallituksen.³⁰¹

Ympäristö pysyi osana pääpuolueiden ohjelmia molemmissa vuoden 1974 vaaleissa, vaikka se ei ollut minkään ohjelman keskiössä. Heathin kausi oli ollut vaikea, ja sitä olivat sävyttäneet vahvasti öljykriisi, useat lakot ja muutaman kuukauden kestänyt kolmipäiväinen työviikko. Vaalien aikaan Britannian budjettivaje, inflaatio, työttömyys olivat tuntuvia, eivätkä kaikki olleet tyytyväisiä Britannian liittymisestä Euroopan talousyhteisöön. Työväenpuolue vaati jopa

²⁹⁹ UK General Elections since 1832. Työväenpuolue sai vuoden 1974 helmikuun vaaleissa 301 paikkaa, konservatiivit 296, liberaalit 14, Walesin Plaid Cymru 2, Skotlannin kansallinen puolue 7, Ulsterin unionistinen puolue 9 ja muut 5 paikkaa.

³⁰⁰ UK General Elections since 1832. Työväenpuolue sai vuoden 1974 lokakuun vaaleissa 319 paikkaa, konservatiivit 276, liberaalit 13, Plaid Cymru 3, Skotlannin kansallinen puolue 11, Ulsterin unionistit 10 ja muut 2 paikkaa.

³⁰¹ Rubinstein 2003, 310–312. James Callaghan oli toiminut aiemmin valtiovarainministerinä (1964–1967), sisäministerinä (1967–1970) ja ulkoministerinä (1974–1976).

kansanäänestystä jäsenyydestä.³⁰² Nämä teemat hallitsivat vaaliohjelmia, ei ympäristö. Vaaliohjelmien perusteella Britannia oli vuonna 1974 kriisissä. Jälkikäteen voidaan ajatella, että ympäristön nostaminen esiin kriisistä huolimatta merkitsi sitä, että ympäristö oli hiljalleen vakiinnuttamassa asemaansa osaksi puolueiden politiikkaa.

Puolueissa alettiin nähdä, että ympäristöteemalla voitiin voittaa äänestäjien kannatusta. The Guardianissa kirjoitettiin, että liberaalit olivat ottaneet sen jopa yhdeksi tärkeimmistä agendoistaan vuoden 1972 puoluekokouksessa. Kirjoituksen mukaan oli käynyt ilmi, että liberaalit pystyivät vakuuttamaan ottavansa ympäristön vakavasti yhtä hyvin – tai jopa paremmin – kuin muut puolueet. The Guardianissa todettiin, että konservatiivit hyötyivät siitä, että heidän ympäristöministerinsä Peter Walker oli ollut niin aktiivinen. Kehumalla liberaaleja ja konservatiivien entistä ministeriä The Guardian kritisoi työväenpuoluetta siitä, että se erottui ympäristöasioissa sen hetkellä passiivisuudellaan ja jälkiviisaudellaan.³⁰³ Yleinen mielipide näytti kannattavan aktiivista ympäristöpolitiikkaa.

The Guardianin pääkirjoitus ennakoி helmikuun 1974 vaaliohjelmia. Konservatiivit alleviivasivat helmikuussa odotetusti sitä, että he olivat perustaneet ympäristöministeriön. Siinä listattiin Britannian saavutuksia ympäristötoimien tiimoilta, keuhuttiin Britannian johtoasemaa maailmalla ja luvattiin muun muassa, että kaikkia saastumisen eri muotoja vähennettäisiin edelleen.³⁰⁴ Ympäristön osalta ohjelma oli yksityiskohtaisempi ja laajempi kuin vuonna 1970, mutta oman aseman ylistäminen oli entuudestaan tuttua. Todennäköisesti konservatiivit pureutuivat ympäristöön aiempaa enemmän, koska se oli kriisin keskellä yksi harvoista politiikan osa-alueista, johon moni oli tyytyväinen.

Työväenpuolueen helmikuun vaaliohjelmassa keskityttiin kritisoimaan konservatiiveja. Ympäristö oli ohjelmassa selvästi pienemmässä roolissa kuin vuonna 1970. Ohjelmassa yksinkertaisesti todettiin, että työväenpuolueen tarkoituksena oli ”parantaa ympäristöä, jossa kansamme elää, työskentelee ja viettää vapaa-aikaansa”.³⁰⁵ Ehkä ympäristö jäi sivummalle siksi, että työväenpuolue oli ollut ympäristöasioissa usein samaa mieltä konservatiivien kanssa, eikä

³⁰² Morgan 1992, 317–318; Rubinstein 2003, 307.

³⁰³ The Guardian 21.8.1972, kirjoittaja ei tiedossa, The Liberals like it clean.

³⁰⁴ UK General Elections Party Manifesto, Conservative Manifesto February 1974.

³⁰⁵ UK General Elections Party Manifestos, Labour Manifesto February 1974. ”Improve the environment in which our people live and work and spend their leisure”.

sillä ollut varaa kritisoida heitä. On yllättävää, ettei työväenpuolue tehnyt enempää ympäristölupauksia tai hyödyntänyt vallitsevaa yleistä mielipidettä ja pelkoa ympäristön tuhosta.

Liberaalien helmikuun 1974 vaaliohjelma erottui ympäristön osalta merkittävästi konservatiivien ja työväenpuolueen ohjelmista. Siinä esitettiin, että luonnonresurssien säilyttämisen tulisi kuulua ympäristönsuojeluun. Tämän lisäksi rajallisten resurssien säilyttäminen ja suojele nostettiin siinä yhdeksi keskeiseksi politiikkatavoitteeksi. Liberaalien mielestä rajoittamaton kasvu oli ongelma, joka oli aiheuttanut yhteiskunnalle ja ympäristölle paljon vahinkoa. Ohjelmassa todettiin, että monet paikalliset ympäristöongelmat, kuten esimerkiksi melu tai maaperän rappeutuminen, olivat merkkejä rajoittamattoman kasvun ja hyvän elämän yhteensopimattomuudesta. Koska planeetan resurssit olivat rajalliset, ei energian, raakamateriaalien ja ruokavarojen kasvavaa kulutusta ollut mahdollista jatkaa. Rajallisten resurssien kysyntää voitiin liberaalien mukaan vähentää kontrolloimalla kotimaan inflaatiota tai hylkäämällä edellisten hallitusten politiikka bruttokansantuotteen maksimoinnista. Liberaalit eivät myöskään hyväksyneet Maplinin lentokenttäprojektia pitäen sitä irrallisena energia- ja ympäristönäkökohdista.³⁰⁶

Liberaalien ympäristöpolitiikka oli vaaliohjelman perusteella rohkeaa. Silmiinpistävintä siinä oli ympäristöpolitiikan tiivis integroiminen osaksi muuta politiikka sekä ympäristön ja talouspolitiikan vahva yhdistäminen. Hyvä esimerkki tästä oli ehdotus ratkaista ympäristöongelmia inflaation torjumisella tai talouskasvun rajoittamisella. Liberaalien tapa puhua kasvusta ja planeetan resurssien rajallisuudesta muistutti jossain määrin Kasvun rajat -raporttia, jossa myös mainittiin, kuinka elintärkeää oli tutkia rajoittamattoman materiaalsen kasvun hintaa ja pohtia sille vaihtoehtoja³⁰⁷.

Haig on todennut, että liberaalit ovat huomioineet ympäristöhuolet vihreään puolueeseen verrattavalla tavalla. Hänestä liberaalien ympäristöaate voi selittyä osittain sillä, että vaikka liberaalit ovat olleet huonosti edustettuina kansallisella tasolla, ovat he olleet merkittävä voima paikallisella tasolla kunnallisvaltuustoissa. Paikallisella tasolla ympäristöaiheet ovat olleet ilmeisempiä ja ihmiset niille vastaanottavaisempia. Liberaalien ero työväenpuolueeseen ja konservatiiveihin on Haigin mukaan ollut se, että jälkimmäiset eivät ehkä olleet rehellisiä tukiessaan ympäristönsuojelijoiden ajatuksia.³⁰⁸ Vaikka Haigin väite saattaa pitää paikkaansa, ei hän perustele väitettään. Argumentin uskottavuutta syö myös se, että Haig kumoo liberaalien

³⁰⁶ UK General Elections Party Manifestos. Liberal Manifesto February 1974.

³⁰⁷ Meadows et al. 1972, 191.

³⁰⁸ Haig 2002, 224. ”cursory lip sevice”.

vihreään politiikkaan kohdistuneen kritiikin viittaamalla omiin kokemuksiinsa tapaamisistaan liberaalidemokraattisten poliitikkojen kanssa.³⁰⁹

Helmikuun vaaleissa vuonna 1974 energia oli kaikkien kolmen pääpuolueen keskeisiä vaaliteemoja energiakriisistä johtuen. Työväenpuolue ja konservatiivit eivät kuitenkaan yhdistäneet energiapolitiikkaa ja ympäristöä yhtä selkeästi toisiinsa kuin liberaalit, vaikka niiden molempien helmikuun ohjelmissa puhuttiin energiansuojelusta, luonnonvarojen ja polttoaineen säästämisestä sekä energiatehokkuudesta. Konservatiivit painottivat, että heidän perustamansa energiaministeriön pitkän aikavälin tavoite oli saavuttaa kansallinen energiaomavaraisuus. Vaikka he asettivat paljon taloudellista toivoa Pohjanmeren öljyvaroihin, mainittiin ohjelmassa myös mahdollisuudet hyödyntää metaanikaasua, aurinkovoimaa ja vuorovoimaa. Öljyvaroista tai ydinvoimasta puhuttaessa he eivät maininneet ympäristöä lainkaan.³¹⁰

Työväenpuolueen helmikuun vaaliohjelmassa listattiin toimia, joilla työväenpuolue tarttuisi energiakriisiin. Niissä huomioitiin myös ympäristö, sillä työväenpuolue ilmoitti muun muassa kannattavansa investointeja julkiseen liikenteeseen, jotta riippuvuutta yksityisautoilusta voitiin vähentää. Lisäksi työväenpuolue mainitsi, että öljykriisi oli vain yksi esimerkki ongelmista, joita kaikki kansat joutuivat kohtamaan hyödyntäessään maapallon rajallisia luonnonvaroja. Työväenpuolue painotti kansainvälisen yhteistyön tärkeyttä maailman resurssien käytössä.³¹¹

Vuoden 1974 lokakuun vaaliohjelmat poikkesivat helmikuisista ympäristön osalta yllättävän paljon. Suurin ero oli siinä, että liberaalit olivat pudottaneet ympäristön ohjelmastaan kokonaan.³¹² Liberaalien lokakuun vaaliohjelma oli itse asiassa ainut Britannian pääpuolueiden vaaliohjelmista vuoden 1970 jälkeen, jossa ympäristöä ei mainittu lainkaan. Erikoista on se, että vielä puoli vuotta aiemmin liberaalit alleviivasivat ympäristöasiaa vaaliohjelmassaan eniten. Toinen merkittävä ero oli se, että työväenpuolue painotti ympäristöä huomattavasti enemmän lokakuussa kuin helmikuussa. Konservatiivien ympäristöpolitiikka oli pääpuolueista yhdenmukaisinta.

³⁰⁹ Ibid.

³¹⁰ UK General Elections Party Manifestos, Conservative Manifesto February 1974; Labour Manifesto February 1974.

³¹¹ UK General Elections Party Manifestos, Labour Manifesto February 1974.

³¹² UK General Elections Party Manifestos, Liberal Manifesto October 1974.

Työväenpuolueen lokakuun vaaliohjelmassa puhuttiin paljon Britannian öljyvaroista ja aiheen käsittelyyn liitettiin ympäristönäkökulma. Ohjelmassa oli ympäristöstä tällä kertaa myös kokonainen alaluku. Siinä muun muassa listattiin asioita, joita työväenpuolue oli tehnyt ympäristön eteen ollessaan hallituksessa. He ottivat ohjelmassaan myös kunnian Maplinin lentokenttähankkeen romuttamisesta. Lisäksi työväenpuolue huomautti kaiken heidän politiikkansa koskevan jossain vaiheessa ihmisten ympäristöä.³¹³ Työväenpuolueen ohjelman ympäristöosio muistutti konservatiivien ja liberaalien helmikuun ohjelmia. Siinä ylistettiin omia tekoja konservatiivien malliin. Liberaaleilta oli omaksuttu pyrkimys integroida ympäristö eri politiikan aloille.

Konservatiivien lokakuun vaaliohjelmassa korostettiin entistä enemmän tavoitetta energiaomavaraisuuteen. Samalla konservatiivit muistuttivat yhä energiansäilyttämisen tarpeesta. Merkittävin ero helmikuuhun vaaliohjelmaan konservatiiveilla oli se, että lokakuun ohjelmassa he esittivät, että hyvin kontrolloidulla ja suunnatulla talouden kasvulla pystyttiin parantamaan ympäristöä.³¹⁴ Tämä poikkesi erittäin paljon liberaalien helmikuun vaaliohjelmasta, jossa talouskasvu nähtiin ympäristön kannalta erityisen ongelmalliseksi. Muilta osin konservatiivien ympäristöosio oli hyvin samanlainen kuin helmikuun. Siinä muun muassa luvattiin parantaa ympäristötoimia kaikenlaisten saastumisen muotojen estämiseksi ja muistutettiin konservatiivien saavutuksista ympäristötoimissa.

Lopuksi on huomioitava, että Britanniaan perustettiin vuonna 1973 ihmiset-puolue³¹⁵, joka oli Euroopan ensimmäinen vihreä puolue. Se osallistui parlamenttivaaleihin molemmissa vuoden 1974 vaaleissa heikolla menestyksellä. Ihmiset-puolueella ja myöhemmin ekologiapuolueella oli verrattain pieni vaikutus ympäristöpolitiikan muodostumiseen Britanniassa 1970-luvun alussa, minkä vuoksi sitä ei käsitellä tässä yhteydessä kovin tarkasti.³¹⁶ Sen marginaalista roolia kuvastaa se, että puolueen saama julkisuus vuoden 1974 vaalien aikaan lehdistössä oli lähes olematonta. Sama pätee sen perustamista koskevaan uutisointiin vuotta aikaisemmin. Puolueen jäsenmäärä pysyi sen alkuvuosina pienenä. Vihreä puolue sai ensimmäisen vaaleilla valitun paikan parlamenttiin vasta vuonna 2010.³¹⁷

³¹³ UK General Elections Party Manifestos, Labour Manifesto October 1974.

³¹⁴ UK General Elections Party Manifestos, Conservative Manifesto October 1974.

³¹⁵ Ihmiset-puolue (*“People”*) muutti nimensä vuonna 1975 ekologiapuolueeksi (*The Ecology Party*) ja vuonna 1985 vihreäksi puolueeksi (*The Green Party*).

³¹⁶ Rüdiger & Lowe 1986, 263, 266.

³¹⁷ BBC 7.5.2010, kirjoittaja ei tiedossa, *“Election: Green Party gain first MP with Brighton win”*.

Yksi merkittävimmistä syistä ihmiset-puolueen ja myöhemmin ekologiapuolueen kehnoon menestykseen oli Rüdigen ja Lowen mukaan ympäristöliikkeiden haluttomuus tukea puoluetta. Tämä johtui siitä, että Britanniassa ympäristönsuojelijoilla oli pitkä perinne vaikuttaa asioihin ikään kuin järjestelmän sisältä. Jos ryhmiä pidettiin maltillisina, vastuullisina ja kunnioitettavina, integroitiin ne epäviralliseen neuvonantoprosessiin.³¹⁸ Tästä hyvänä esimerkkinä käy ympäristökomitea, jossa vaikutti iso joukko tunnettuja ympäristönsuojelijoita.

Kaiken kaikkiaan vuoden 1974 yleisvaalien vaaliohjelmat sekä uuden ympäristöasioihin keskittyneen puolueen nousu puoluekentälle osoittavat hyvin, kuinka ympäristöpolitiikka oli kehittynyt Britanniassa neljässä vuodessa. Keskustelu ympäristöstä ei rajoittunut enää vain saastumiseen vaan se nähtiin paljon laajemmin. Erityisesti energiakriisi oli muuttanut ympäristöpolitiikan painotuksia ja nostanut keskusteluun luonnonvarojen rajallisuuden. Ympäristöaihe oli neljässä vuodessa hieman politisoitunut, mikä näkyi eroissa puolueiden vaaliohjelmissa talouden ja ympäristönäkökohtien kohdatessa. 1970-luvun alussa puolueet vielä hakivat omaa ympäristöpoliittista kantaansa, mikä näkyi vuoden 1974 vaaliohjelmissa. Esimerkiksi liberaalit integroivat ympäristöaspektin monipuolisesti politiikkaansa helmikuussa, mutta eivät maininneet sitä lainkaan lokakuussa. Puolueet näyttivät myös hakevan omaa ympäristöpainotustaan. Työväenpuolue oli esimerkiksi ainut puolue, joka molemmissa vaaleissa korosti haluaan panostaa julkiseen liikenteeseen yksityisautoilun vähentämiseksi. Konservatiivit puolestaan olivat ainut puolue, joka mainitsi uusiutuvien luonnonvarojen hyödyntämisen ja puhui vahvasti energiaomavaraisuuden puolesta. Ympäristöpolitiikasta tuli näin monimuotoisempaa ja spesifimpää ja sen myötä vähän kiistanalaisempaa.

4 YMPÄRISTÖPOLITIIKAN UUDET PAINOPISTEET, VUODET 1974–1979

4.1 Kansainvälinen ja kansallinen ympäristöpolitiikka lähentyvät

Edellinen hallituskausi oli ollut nopeaa ympäristöpolitiikan kansainvälistymisen aikaa. Vuodesta 1974 vuoteen 1979 ulottuvalla työväenpuolueen hallituskaudelle³¹⁹ ei osunut ympäristön kannalta yhtä suuriksi merkkipaaluiksi muodostuneita kokouksia tai tapahtumia kuin edeltävälle konservatiivien kaudelle. Vuoden 1972 Tukholman kokousta vastaava YK:n ympäristö- ja

³¹⁸ Rüdig & Lowe 1986, 270.

³¹⁹ Työväenpuolue pysyi vallassa vuodesta 1974 vuoteen 1979. Pääministeri Harold Wilson jäi eläkkeelle keväällä 1976 ja hänen seuraajaksensa valittiin puolueen sisäisellä äänestyksellä James Callaghan. Kabinetti pysyi hyvin samanlaisena pääministerin vaihdosta huolimatta ja myös ympäristöpolitiikka säilyi kutakuinkin muuttumattomana. Näin ollen on luontevaa käsitellä Wilsonin ja Callaghanin kausia yhtenä työväenpuolueen hallituskautena.

kehityskonferenssi järjestettiin seuraavan kerran vasta vuonna 1992 Rio de Janeirossa. Tästä huolimatta kansainvälisyydestä tuli entistä tärkeämpää vuosina 1974–1979, ja ajanjaksolla järjestettiin paljon muita kokouksia. Kansainvälinen ympäristöpolitiikka alkoi konkretisoitua ja monimutkaistua, kun eri tapaamisissa ryhdyttiin luomaan modernia kansainvälistä ympäristölainsäädäntöä³²⁰.

Merkittävä piirre ajanjakson yleiselle brittiläiselle ympäristöpoliittiselle keskustelulle oli se, että kansainvälinen ja kansallinen ympäristöpolitiikka kietoutuivat niissä tiiviisti toisiinsa. Ympäristökeskustelua käytiin nyt useimmiten kansainvälisellä tasolla, vaikka Britannian perimmäiset intressit olivat suurimmaksi osaksi kansallisia. Itse asiassa aikaa 1970-luvun puolivälistä 1980-luvun puoliväliin on pidetty kylmän sodan aikaisen globalisaation huippuna³²¹, mitä myös ympäristökeskustelun kansainvälistyminen saattoi ilmentää. Kansainvälistymistä edisti todennäköisesti Britanniassa erityisesti taloudellinen integraatio EEC:n kanssa. Näin ollen olisi keinokekoista käsitellä kansallista ja kansainvälistä ympäristökeskustelua toisistaan täysin erikseen, koska niistä keskusteltiin työväenpuolueen hallituskaudella pääasiassa yhdessä. Vaikka keskustelu todennäköisesti pysyi kansainvälisenä myös tulevaisuudessa, on tarkasteluajanjakson lyhyden vuoksi mahdotonta sanoa, kuinka pysyvää kansallisen ja kansainvälisen ympäristöpolitiikan läheneminen oli.

Britannian parlamentissa käydyn ympäristökeskustelun kansainvälistyminen noin 1970-luvun puolivälissä heijastaa ajan yleistä poliittista tilannetta erinomaisesti. EEC:n ja Britannian suhde nousi esiin erilaisissa keskusteluissa toistuvasti sen poliittisen kiistanalaisuuden ja ajankohtaisuuden vuoksi. Debatti EEC-jäsenyydestä kulmineitui Britanniassa vuonna 1975 pidettyyn kansanäänestykseen, jonka seurauksena Britannia pysyi yhteisössä. Ympäristökeskustelun painopisteitä selittää myös se, että Britannia aloitti vuonna 1975 öljyntuotannon Pohjanmerellä. Lisäksi maan taloustilanne oli työväenpuolueen hallituskaudella yhä heikko, mikä näkyi synkissä inflaatio-, elinkustannus-, teollisuustuotanto- ja työttömyyslukuissa.³²² Tässä kontekstissa Pohjanmeren luonnonvarat olivat Britannian taloudelle harvoja hyviä uutisia. Yleisesti ottaen talousnäkökulmat näyttivät ohjailevan ympäristökeskustelua koko ajan enemmän.

³²⁰ Sand 2007, 31.

³²¹ Therborn 2000, 163.

³²² Morgan 1992, 363, 366, 383, 391, 401–402; Rubinstein 2003, 310–311.

Huomionarvoinen piirre ympäristökeskusteluissa oli se, että iso osa niistä käytiin ylähuoneessa. Ylähuoneessa oli mahdollista keskustella yleisemmällä tasolla ympäristöstä, mutta toisaalta siellä voitiin käydä alahuonetta yksityiskohtaisempia debatteja. Lordeilla näytti olevan paljon erityistietoa aiheesta, ja näin ollen heidän rooli muodostui ympäristöasioissa neuvoa-antavaksi. Vaikka erimielisyyttä esiintyi toisinaan, näytti debatti pysyvän keskustelevana ja erimielisyydet maltillisina, kuten ylähuoneessa usein on tapana. Tosin on hyvä muistaa se, että kirjoitetut parlamentin keskustelut eivät välitä äänenpainoja ja ilmeitä, jotka voisivat auttaa erottamaan mahdollisia mielipide-eroja erityisesti ylähuoneessa. Yleisesti ottaen voidaan kuitenkin olettaa debattien olleen melko rauhallisia, sillä yleisiä keskeyttäviä huutoja ei esiintynyt.

Vuosina 1974–1979 Britanniassa ympäristöpolitiikka laajeni niin paljon, että kaikkia sen osa-alueita ei ole tämän tutkielman puitteissa mahdollista käsitellä lähteiden runsauden vuoksi. Yleisesti voidaan todeta, että parlamentissa keskityttiin työväenpuolueen hallituskaudella aiheisiin, joissa Britannialla oli eniten omia intressejä. Näitä olivat ennen kaikkea merten saastumiseen, ydinenergiaan liittyvät uhkat ja uhanalaisten lajien kauppa. Huomattava piirre ajanjakson brittiläisessä ympäristökeskustelussa oli myös se, että EEC:n ja Britannian ympäristöpolitiikan välinen suhde nousi keskusteluissa esiin yhä useammin. Lisäksi Yhdysvaltojen politiikkaa pidettiin edelleen tarkasti silmällä.

4.1.1 Merten saastuminen

Merten saastuminen nousi esiin työväenpuolueen kaudella keskusteltaessa erilaisista kansainvälisistä kokouksista. Tärkeimmät olivat YK:n merioikeuskonferenssi (*The United Nations Conference on the Law of the Sea*) sekä hallitustenvälisen merenkulkujärjestön (*The Inter-Governmental Maritime Organization, IMCO*) kansainvälinen konferenssi tankkeriturvallisuudesta ja saastumisen ehkäisystä (*The International Conference on Tanker Safety and Pollution Prevention*)³²³.

Meriin liittyvät konferenssit liittyivät aktiiviseen keskusteluun merten saastumisesta ja öljyvuodoista. Parlamentissa erityisesti merioikeuskonferenssin tärkeyttä perusteltiin sillä, että Britannialla oli saarivaltiona paljon laivaliikennettä ja että maa oli hyvin riippuvainen ulkomaankaupasta. Britanniassa haluttiin ylläpitää sen vapauksia tärkeillä merten läpikulkureiteillä, joita hyödynsivät brittiläiset kauppalaivat ja sotavoimat. Lisäksi Britannian

³²³ IMO:n Internet-sivusto. IMCO:n nimi muuttui vuonna 1982 Kansainväliseksi merenkulkujärjestöksi (*The International Maritime Organization, IMO*).

intresseihin vaikutti sen laaja öljy-, mineraali- ja kaasuvaroja sisältävä mannerjalusta, jonka hallinta oli sille tärkeää.³²⁴ Konferenssit merioikeudesta ja tankkeriturvallisuudesta nähtiin tärkeänä myös siksi, että Britannian rannikkoa pidettiin erittäin alttiina öljyasteelle. Se aiheutti huolta, koska öljynporausta kehittyi Pohjanmerellä nopeaa vauhtia ja alueella oli alkanut liikennöidä paljon öljytankkereita³²⁵.

Yleiseen mielipideilmastoon vaikutti se, että maailmalla koettiin 1970-luvulla erittäin paljon öljyonnettomuuksia, sillä Torrey Canyonin jälkeisistä maailman kahdestakymmenestä suurimmasta öljyvuodosta jopa seitsemän tapahtui 1970-luvulla.³²⁶ Britanniaa kosketti erityisesti vuoden 1977 öljyonnettomuus, joka tapahtui Pohjanmerellä. Toinen Britannian kannalta keskeinen öljyvahinko tapahtui Englannin kanaalissa vuonna 1978 säiliöalus Amoco Cadiz haaksirikkouduttua Ranskan Bretagnen rannikolle. Se oli siihen asti suurin merellä tapahtunut öljyonnettomuus.³²⁷

Ei ole ihme, että YK:n merioikeuskonferenssi oli niin usein pinnalla työväenpuolueen hallituskaudella, sillä sen puitteissa järjestettiin vuosina 1973–1982 yhteensä jopa yksitoista istuntoa. Vuosia kestäneen konferenssin tuloksena saatiin aikaan merioikeusyleissopimus (*The United Nations Convention on the Law of the Sea, UNCLOS*) vuonna 1994. Lopullisessa sopimuksessa määriteltiin eri maiden oikeudet ja vastuut hyödyntää meriä sekä niiden sisältämiä luonnonvaroja, ja yhtenä sen keskeisistä tavoitteista oli taata meriympäristön suojeleminen. Nykyään sopimusta pidetään yhtenä tärkeimmistä moderneista kansainvälisistä ympäristösopimuksista.³²⁸ Tästä huolimatta konferenssin ympäristöulottuvuudet jäivät brittiparlamentin keskusteluissa 1970-luvulla auttamattomasti muiden aiheiden varjoon. Merioikeuskonferenssin tiimoilta parlamentissa kiisteltiin ennen kaikkea sopimuksen vaikutuksista kalatalouteen erityisesti Skotlannissa, eksklusiivisista talousalueista, eri maiden oikeuksista merenpohjan mineraaleihin ja muihin luonnonvaroihin sekä EEC:n ja Britannian välisestä suhteesta neuvotteluissa.³²⁹ Keskustelun muut painopisteet heijastavat erinomaisesti edellä kuvailtua yleistä poliittista tilannetta ja Britannian taloudellisia intressejä.

³²⁴ HL Deb 19.5.1976 vol 370 c 1398–1399, Campbell.

³²⁵ HL Deb 25.1.1978 vol 388 c 350, Campbell.

³²⁶ Tankkeriomistajien kansainvälinen saastumisyhteenliittymä (*The International Tanker Owners Pollution Federation Limited, ITOPF*) Internet-sivusto. ITOPF ylläpitää tietokantaa öljyvuodoista ja julkaisee niistä tilastoja. On mahdollista, että ITOPF ajaa ennen muuta tankkereiden omistajien etuja, joten sen tilastoihin täytyy suhtautua varauksellisesti. Näyttää siltä, että riippumattomien virallisten tilastojen saatavuus öljyonnettomuuksista on vaikeaa.

³²⁷ HC Deb 25.4.1977 vol 930 c 719–731; IMO:n Internet-sivusto.

³²⁸ Kiss & Shelton 2004, 30; YK:n Internet-sivusto.

³²⁹ Ks. esim. HL Deb 9.3.1976 vol 368 c 1244–63.

Ympäristönäkökohdat nousivat esiin merioikeuskonferenssin yhteydessä erityisesti käsiteltäessä syvän merenpohjan mineraalien hyödyntämistä. Ympäristön puolestapuhujaksi profiloitunut työväenpuolueen lordi Peter Ritchie-Calder oli monesti huolissaan mineraalien louhimisen mahdollisista vaikutuksista ekosysteemiin ja suhtautui varauksella sitä varten kehitettyyn uuteen teknologiaan. Toukokuussa 1976 hän puhui pitkään merenpohjan ferromangaanipahkuroiden louhimisesta ja totesi:

Jos aiomme louhia näitä mineraaleja, vastaa se avolouhintaa. - - Emme tiedä mikä vaikutus merenpohjan häiritsemisellä on noissa syvyyksissä. - - Jos merenpohjan sedimenttejä tuodaan ylös hydraulisella imulla jopa 16 000 jalan syvyydestä niin kuin nyt tehdään, - - , ei merenpohjasta nosteta ylös vain kylmiä vesiä, vaan myös merenpohjan piileviä, jotka ovat syntyneet ja lisääntyneet pimeydessä. Hetkenä, jolloin ne altistuvat fotoneille eli hetkenä, jolloin niistä tulee fotosynteettisiä, alkavat ne lisääntyä ja ne lisääntyvät vauhdilla, joka on verrattavissa heinäsiirkkavitsaukseen mitä pintaeläinten ravinteisiin tulee.³³⁰

Ritchie-Calder oli toiminut ennen poliittista uraansa tiedetoimittajana ja ylähuoneessa hänet tunnettiin tieteellisen tiedon levittäjänä³³¹. Hänen tieteellinen otteensa näkyi myös tässä kommentissa hänen puhuessaan hydraulisesta imusta, piilevistä, ferromangaanipahkuroista ja fotoneista. Ritchie-Calderin tekemä vertaus Raamatussa esiintyvän heinäsiirkkavitsauksen ja piilevien lisääntymisen välillä voidaan nähdä vahvan kannanoton lisäksi retorisenä kikkailuna vedota myös ylähuoneen uskonnollisempiin jäseniin. Avolouhoksiin viittaamalla Ritchie-Calder saattoi puolestaan yrittää vaivihkaa muistuttaa ylähuonetta Britannian historiallisista ympäristöongelmista ja estää vastaavanlaista vahinkoa tapahtumasta tulevaisuudessa. Muut ylähuoneen jäsenet puoluetustoistaan riippumatta myötäilivät yhteen ääneen Ritchie-Calderin kannanottoja tuomatta kuitenkaan itse keskusteluun uusia ympäristönäkökohtia.

³³⁰ HL Deb 19.5.1976 vol 370 c 1423–1431, Ritchie-Calder. “If we are to extract these minerals from the ocean bed, it will be the equivalent of opencast mining. - - We have no idea what will be the effect of this disturbance of the seabed at that depth. It may not be bad, I do not know—nobody knows. But if you bring up the sediments of the seabed, even from 16,000 feet as they are doing at this moment by hydraulic suction - - you bring up not only the cold waters; you bring up the seabed diatoms which have been born and bred in blackness. The moment they are exposed to the photons, the moment they become photosynthetic, they start multiplying and they multiply at a rate which is equivalent, to put it mildly, to a locust plague so far as the feedingstuffs of the surface animals are concerned.” 16 000 jalkaa on noin 4,9 kilometriä.

³³¹ The Times 2.2.1982, kirjoittaja ei tiedossa, ”Obituary: Lord Ritchie-Calder”.

Vaikka ympäristöpohdinnat eivät olleet päällimmäisenä hallitusta edustaneen ulkoministeriön osastopäällikön (*The Under-Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs, 1974–1975*) lordi Goronwy-Robertsin puheenvuorossa, tukeutui hän Ritchie-Calderin argumentteihin useassa eri kohdassa. Tästä huolimatta hän tyytyi vain mainitsemaan esiinnoitset ympäristöuhat ja toteamaan, että merioikeuden kehittämiseksi täytyi tehdä lisää tutkimusta sekä meren hyödyntämisen eduista että vaaroista.³³²

Myös keskustelun aloittanut konservatiivien lordi Gordon Campbell näytti kunnioittavan Ritchie-Calderin näkemyksiä merenpohjan mineraalien hyödyntämisen osalta ja tokaisi: ”Jules Verne tietää yhä aiheesta yhtä paljon kuin tiedemiehet”.³³³ Kärkkäällä kommentillaan Campbell luultavasti tarkoitti sitä, että tiedemiesten tieto merenpohjasta perustui lähinnä arvailuun, sillä Jules Verne oli seikkailuromaaneistaan tunnettu 1800-luvun tieteiskirjailija. Campbell ei suhtautunut yhtä suopeasti Goronwy-Robertsiiin ja kritisoi häntä siitä, että tämä oli tuonut näytille yhden mineraalipahkuran. Campbell kysyi häneltä, mitä ilmeisimmin sarkastiseen sävyyn, aikoiko hän sijoittaa pahkuran kirjastoon. Hän tiedusteli Goronwy-Robertsilta myös, pystyikö hän takaamaan, että kalastettu pahkura ei ollut peräisin alueelta, johon oli päästetty radioaktiivista jätettä.³³⁴ Tällainen piikittely oli ympäristökeskusteluissa ollut tähän asti harvinaista varsinkin ylähuoneessa.

Lordi Goronwy-Roberts puhui ympäristöstä myös muutamaa kuukautta aiemmin merioikeuskonferenssin yhteydessä. Tuolloin hän kertoi, että Britannia oli laittanut konferenssissa eteenpäin omia ehdotuksia, joiden tarkoituksena oli rajoittaa erityisesti laivoista aiheutuvaa saastumisesta. Hänestä rajoitukset tuli toteuttaa niin, etteivät ne ”aiheuttaneet kohtuuttomasti puuttumista laivaliikenteen legitiimeihin intresseihin”. Laivoista peräisin olevan saastumisen osalta hän uskoi, että sääntöjen piti olla yleisesti kansainvälisesti sovitut. Vastuu niiden noudattamisesta täytyi kansainvälisten regulaatioiden mukaan pysyä lippuvaltioilla.³³⁵ Goronwy-Robertsin kommentti antaa hyvän kuvan siitä, millaista Britannian hallituksen kansainvälinen ympäristöpolitiikka näytti olevan työväenpuolueen kaudella. Moni halusi vastustaa saastumista ja toimia aktiivisesti asian hyväksi, mutta taloudelliset edut, kuten tässä tapauksessa laivanomistajien edut, menivät silti usein ympäristön etujen edelle.

³³² HL Deb 9.3.1976 vol 368 c 1256, Ritchie-Calder; HL Deb 19.5.1976 vol 370 c 1423–1431.

³³³ HL Deb 19.5.1976 vol 370 c 1454, Campbell. ”Jules Verne still apparently knows as much as the scientists on this subject.”

³³⁴ HL Deb 19.5.1976 vol 370 c 1453, Campbell.

³³⁵ HL Deb 9.3.1976 vol 368 c 1244–1261, Campbell, Ritchie-Calder, Roberts. ”unreasonable interference with the legitimate interests of shipping”

Merioikeuskonferenssin lisäksi työväenpuolueen hallituskaudelle osui IMCO:n järjestämä vuoden 1978 kansainvälinen konferenssi tankkeriturvallisuudesta ja saastumisen ehkäisystä. Siellä luotiin kansainvälinen yleissopimus alusten aiheuttaman merten saastumisen ehkäisemiseksi (*The International Convention for the Prevention of Pollution from Ships, MARPOL*). Tankkerikonferenssia käsittelevien ydinkysymys oli ehdotus erillisten painovesitankkien (*segregated ballast tanks, SBT*) asentamisesta raakaöljysäiliötankkereihin, joiden kuollut paino oli vähintään 20 000 tonnia.³³⁶ Lyhyesti kyse oli siitä, että ilman erillisiä tankkeja joka kerta kun alus päästi painovedet ulos, pumppasi se myös ylijäämäistä öljyä mereen, mikä aiheutti paljon operationaalisia öljypäästöjä.³³⁷ Britannian hallitus vastusti erillisten painovesitankkien asentamisen pakkoa vanhoihin tankkereihin, koska se olisi tullut Britannialle kalliiksi, mutta kannatti niiden asentamista uusiin aluksiin. Huomattakoon, että Yhdysvallat ajoi vahvasti läpi vaatimuksia erillisistä painovesitankeista sekä vanhoihin että uusiin aluksiin.³³⁸ Konferenssi oli Yhdysvalloille tärkeä, sillä koko konferenssi oli järjestetty sen aloitteesta.³³⁹

Suurin osa ylähuoneen lordeista oli painovesitankkien osalta yhtä mieltä. Esimerkiksi laivayhtiö Bank Linen puheenjohtaja lordi Andrew Weir sekä konservatiivien lordit Gordon Campbell ja Harmar Nicholls pitivät erillisten tankkien rakentamista vanhoihin aluksiin liian kalliina. Heidän mielestään ympäristöedut saatiin pienemmällä kustannuksella raakaöljypesumenetelmällä (*crude oil washing, COW*).³⁴⁰ COW oli operationaalista öljyasaastumista vähentävä menetelmä, jossa tankit pestiin matkojen välillä säiliössä olevalla raakaöljyllä eikä vedellä.³⁴¹

Työväenpuolueen lordi Ritchie-Calderin näkemykset olivat keskustelun ainoita soraääniä, sillä hän piti hallituksen kantaa SBT:n asentamisesta vain uusiin aluksiin epäjohdonmukaisena. Hän luetteli joukon muita maita, Yhdysvallat mukaan lukien, jotka olivat valmiita toimimaan tarpeen vaatiessa yksipuolisesti. Muiden lordien argumentit SBT:tä vastaan eivät täysin vakuuttaneet lordi Ritchie-Calderia. Hän piti COW:n menetelmää hyvänä osana ongelman ratkaisemista, muttei riittävänä korvaamaan SBT:tä.³⁴² Aihe ei selvästi ollut puoluepoliittinen työväenpuolueen

³³⁶ HL Deb 25.1.1978 vol 388 c 344, Ritchie-Calder.

³³⁷ Devanney 2006, 40.

³³⁸ HL Deb 25.1.1978 vol 388 c 346, 350, Ritchie-Calder, Campbell.

³³⁹ IMO:n Internet-sivusto.

³⁴⁰ Ks. esim. HL Deb 25.1.1978 vol 388 c 346–359, Ritchie-Calder, Campbell, Weir.

³⁴¹ IMO:n Internet-sivusto.

³⁴² HL Deb 25.1.1978 vol 388 c 344–400, Ritchie-Calder, Campbell.

lordin Ritchie-Calderin kyseenalaistaessa hallituksen politiikkaa ja konservatiivien lordi Campbellin ja lordi Nichollsin kannattaessa sitä. Laivayhtiöiden edut näyttivät olevan hyvin edustettuina muun muassa Weirin liputtaessa niitä. Keskusteluissa selvästi pelättiin, että erityisesti Yhdysvallat alkaisi soveltaa tankkereihin kohdistuvia rajoituksia ja säännöksiä yksipuolisesti. Tämä olisi ollut erittäin haitallista Britannian kaupankäynnille, minkä vuoksi brittien asenteen oli oltava konferensseissa keskusteleva.

Silmiinpistävää debateissa oli se, että samat lordit olivat äänekkäitä sekä tankkeriturvallisuuteen että merilakikonferenssiin liittyvissä keskusteluissa. He olivat aktiivisia aiheen tiimoilta myös ylähuoneen ulkopuolella, sillä esimerkiksi Peter Ritchie-Calder oli merensuojelua koskevan neuvoo-antavan komitean (*The Advisory Committee on Protection of the Sea, ACOPS*) puheenjohtaja.³⁴³ Voi olla, että samat henkilöt olivat jatkuvasti äänessä myös siksi, että keskustelut muuttuivat koko ajan teknisimmiksi ja moni lordi ei ehkä siksi pystynyt osallistumaan siihen. Toinen kiinnostava seikka merten saastumista koskeviin keskusteluihin osallistuneista ylähuoneen jäsenistä oli se, että monet heistä olivat kotoisin Skotlannista, kuten esimerkiksi lordi Ritchie-Calder ja lordi Campbell. Skotlantilaisten kiinnostus merten saastumiseen ja sen kansainvälisiin ulottuvuuksiin selittyy ainakin osittain sillä, että Skotlannissa kalastus oli tärkeä elinkeino. Se puolestaan nähtiin osana skotlantilaista identiteettiä. Pohjanmeren öljylöydöt vaikuttivat vahvasti alueen talouteen, mutta aiheuttivat Skotlannille myös ympäristöriskejä.

4.1.2 Ydinvoiman uhat

Työväenpuolueen energiaministeri Tony Benn totesi vuonna 1977, että kaikki ydinvoimaan liittyvät asiat olivat määritelmällisesti kansainvälisiä.³⁴⁴ Vaikka energiatarpeen tyydyttämisestä puhuttiin usein kansallisella tasolla, pidettiin ydinvoiman aiheuttamia uhkia kansainvälisinä. Aktiivinen debatti ydinvoimasta ja sen ympäristövaaroista käynnistyi työväenpuolueen hallituskaudella 1970-luvun toisella puoliskolla. Sen käynnisti syyskuussa 1976 julkaistu ydinvoimaa ja ympäristöä käsittelevä ympäristökomitean kuudes raportti.

Komitea perusteli aiheen valintaa toteamalla, että useissa maissa oli kasvavaa levottomuutta ydinvoimaa ja sen mahdollisia ympäristöriskejä kohtaan.³⁴⁵ Merkittävänä taustatekijänä toimi myös 1970-luvun energiapula ja huoli tulevasta kuilusta energian kysynnän ja tarjonnan välillä

³⁴³ Ibid.

³⁴⁴ Hc Deb 7.12.1977 vol 940 c 1568, Benn.

³⁴⁵ Cm 6618, 321.

Pohjanmeren öljy- ja kaasuvarojen ehtyessä. Moni näki ydinvoiman ainoana tapana täyttää tämä kuilu. Koska sen hetkisissä ydinvoimaloissa käytetty ydinpolttoaine uraani oli niukka luonnonvara, alettiin Britanniassa harkita plutoniumilla toimivien hyötöreaktoreiden (*breeder reactor*) rakentamista. Britanniassa oli määrä ratkaista vuonna 1976, aiottiinko maahan rakentaa sellainen.³⁴⁶ Ympäristökomitean raportin teemaan saattoi vaikuttaa muun ohella se, että komitean uudeksi puheenjohtajaksi oli valittu fyysikko Sir Brian Flowers vuonna 1974, jolloin komitea oli päättänyt teemasta. Flowers oli ollut toisen maailmansodan aikana mukana anglokanadalaisessa atomipommiprojektissa ja kuulunut sodan jälkeen hetken atomienergiatutkimuslaitoksen (*The Atomic Energy Research Establishment*) ydinfysiikkaosastoon. Myöhemmin hän saavutti kansainvälistä mainetta ydinrakennefysiikkona toimiessaan professorina eri yliopistoissa ja tiedeinstituuteissa.³⁴⁷ Flowersin kiinnostuksenkohteet olivat erilaiset kuin hänen edeltäjänsä kasvitieteilijä Ashbyn, millä oli vaikutusta komitean työn painotuksiin.

Ympäristökomitean kuudes raportti oli erittäin perusteellinen. Vaikka sen nimi oli ydinvoima ja ympäristö, käsiteltiin siinä laajasti myös energia- ja turvallisuuspolitiikkaa. Raportilla komitea pyrki käynnistämään ydinvoimasta laajan julkisen debatin Britanniassa³⁴⁸. Ympäristöaspektit jäivät siinä monelta osin muiden aiheiden varjoon, vaikka kyseessä oli nimenomaan ympäristökomitean raportti. Pohjimmiltaan aihe nähtiin ihmisen ja tämän ympäristön selviytymisen kysymyksenä³⁴⁹. Hallitus reagoi komitean raporttiin toukokuussa 1977 julkaisemalla siihen vastaukseksi ympäristöministeriön laatiman White Paperin.³⁵⁰ Molemmista raporteista uutisoitiin näkyvästi sekä *The Times*issa että *The Guardian*issa, ja aktiivinen keskustelu aiheesta alkoi.³⁵¹

Vaikka Flowersin raportti oli pyritty tekemään maallikolle ymmärrettäväksi, oli se hyvin tieteellinen, ja monelta osin vaikeasti ymmärrettävä asiaan perehtymättömälle. Esimerkiksi lordi

³⁴⁶ *The Observer* 25.7.1976, Walter C. Patterson, ”Plutonium: our fearful option”; von Hippel 2010, 1. On mahdollista, että plutoniumilla toimivilla nopeilla hyötöreaktoreilla voidaan tuottaa enemmän polttoainetta kuin mitä ne kuluttavat. Hyötöreaktoreiden toiminta perustuu fissioreaktioon, jossa atomeita halkaistaan. Korkeiden kustannusten, luotettavuuden ja turvallisuusseikkojen takia maailmalla ei vielä ole lainkaan kaupallisia hyötöreaktoreita. Fuusioreaktiossa atomeja yhdistetään, mutta niitäkään ei vielä ole olemassa.

³⁴⁷ *The Guardian* 29.6.2010, Alec Merrison & Anthony Tucker, ”Lord Flowers obituary”.

³⁴⁸ Cm 6618, 322–324.

³⁴⁹ Flowers 1976, 25.

³⁵⁰ Cm 6820.

³⁵¹ Ks. esim. pääkirjoitukset *The Times* 23.9.1976, kirjoittaja ei tiedossa, ”The Nuclear Option”. *The Guardian* 28.5.1977, kirjoittaja ei tiedossa, ”Flowers wins most of the arguments”.

Clement McNair myönsi raportin olleen hänelle todella raskas ja kertoi, että erityisesti raportin alkuosan teksti olisi voinut yhtä hyvin olla kirjoitettu sanskritiksi³⁵². Hän kuitenkin kehui raporttia toteamalla, että se olisi ollut moitteetonta sanskritia, koska se oli niin erinomaisesti kirjoitettu.³⁵³ Kaiken kaikkiaan Flowersin raportti otettiin hyvin vastaan kiistanalaisuudestaan huolimatta, ja sitä pidettiin erittäin tärkeänä keskustelunavaajana³⁵⁴.

Komitean raportissa pyrittiin puntaroimaan ydinvoimaa sekä sen puolesta että vastaan, mikä oli tärkeä osa raportin sisältöä. Komitea myönsi, että ydinvoima näytti olevan ainut vaihtoehtoinen energialähde, jolla pystyttiin kohtamaan kasvava energian kysyntä tulevaisuudessa. Raportissa kerrottiin, että radioaktiivisuuden liittyi syvään juurtunutta huolta, minkä vuoksi riskejä oli tapana dramatisoida. Tämä puolestaan saattoi komitean mukaan johtaa harhakäsityksiin, jos aiheesta ei ollut perusymmärrystä. Tämän jälkeen raportissa listattiin joukko ydinvoiman etuja. Siinä esimerkiksi kerrottiin ydinvoiman tarjoavan laajan lisäenergianlähteen ihmiskunnalle, mikä saattoi merkitä parantuvia elinoloja. Ydinvoiman rutiiniympäristövaikutukset olivat vähemmän haitallisia kuin fossiilisilla polttoaineilla käyvien voimaloiden. Ydinvoima myös vähensi komitean mukaan tarvetta kaivostoiminnalle, joten työväen ei tarvinnut enää työskennellä epämiellyttävissä ja joskus jopa vaarallisissa oloissa. Ydinvoimaa pidettiin myös hiili- tai öljyenergiaa halvempänä. Lisäksi komitea huomautti, että ydinvoimalat käyttivät vähemmän polttoaineita kuin fossiilisilla polttoaineilla toimivat voimat.³⁵⁵

Ydinvoimavastaiset argumentit oli jaettu raportissa ydinaseiden leviämiseen, plutoniumin ohjaamiseen ja radiologisten standardien epävarmuuteen. Ympäristön kannalta mikään ei ollut raportin mukaan ympäristölle yhtä vahingollista kuin ydinsota. Vasta-argumentit reaktoriturvallisuudesta ja radioaktiiviseen jätteestä olivat ristiriitaisimpia. Reaktoriturvallisuuden osalta komitea päättyi siihen tulokseen, että reaktorivahingot eivät olleet kokoluokaltaan ainutlaatuisia viitaten riskeihin kemianteollisuudessa. Komitean mielestä erilaisista vahingoista aiheutuvat kuolemat ja loukkaantumiset olivat osa elämää ja monissa ihmisen toiminnoissa edut voittivat niihin liittyvät riskit. Komitea ei pitänyt reaktoriturvallisuuden riskejä riittävänä syynä hylätä ydinvoima ja totesi:

³⁵² HL Deb 22.12.1976 vol 378 c 1392, McNair; Cm 6618. Raportin alussa käsiteltiin esimerkiksi radioaktiivisuuden, radiobiologian perusteita ja ydinvoiman fysiikan perusteita.

³⁵³ Ibid.

³⁵⁴ Ks. esim. The Times 23.9.1976, kirjoittaja ei tiedossa, ”The nuclear option” tai HC Deb 27.5.1977 vol 932 c 1773, Abse.

³⁵⁵ Cm 6618, 391–393, 404.

Suuri vahinko, joka johtaisi – sanottakoon – muutamiin satoihin kuolemiin ja satojen miljoonien puntien omaisuuden tuhoutumiseen, vaikkapa kansalliseen suuronnettomuuteen, voitaisiin kestää, mutta sillä voisi olla järkyttäviä seurauksia ydinteollisuudelle. Tällaiset vahingot ovat todennäköisempiä vähemmän kehittyneissä maissa, joissa on vähemmän teknologista infrastruktuuria tai traditiota, mutta jälkiseuraukset Britanniassa ja muualla olisivat silti huomattavat.³⁵⁶

Näin komitea päätyi selvästi kannattamaan ydinvoimaa, vaikka se oli käymässä läpi ydinvoimavastaisia argumentteja. On kiinnostavaa, että ympäristökomitea oli mahdollisen onnettomuuden osalta enemmän huolissaan sen seurauksista ydinteollisuudelle kun esimerkiksi ihmisille, puhumattakaan ympäristöstä. Vaikka komitea kertoi pyrkivänsä objektiivisuuteen, näytti raportti selkeästi liputtavan ydinteollisuuden etuja. Raportin alussa osoitettiin erityiskiitokset Britannian atomienergiaviranomaiselle (*The United Kingdom Atomic Energy Authority, UKAEA*) ja mainittiin, että Flowers oli sen johtokunnan osa-aikainen jäsen³⁵⁷. On vaikea olla näkemättä yhteyttä näiden asioiden välillä, vaikka raportissa varta vasten korostettiin, ettei UKAEA ollut painostanut Flowersia.³⁵⁸

Yhtenä raportin tärkeimmistä teemoista on pidetty ydinjätteen käsittelyä,³⁵⁹ joka nousi esiin ydinvoimavastaisia argumentteja esitettäessä. Raportin mukaan erittäin pitkiä aikoja säilömistä vaativa radioaktiivinen jäte huolestutti monia. Komitean mielestä, että ihmisten ja instituutioiden suhteessa sekä tulevien sukupolvien kyvyssä ylläpitää tarvittavaa jätteen hallintaa tuli olettaa jatkuvuutta. Raportissa esitettiin, että jos oletettiin jotain muuta, oletettiin yhteiskunnan ja instituutioiden hajoaminen. Jos taas olisi olemassa olosuhteet, jossa radioaktiivinen jäte aiheuttaisi onnettomuuden, olisi jätteestä aiheutuva onnettomuus vähemmän vakava ongelma ihmiskunnalle. Komitea oli vahvasti sitä mieltä, että

- - olisi vastuutonta ja moraalisesti väärin sitouttaa tulevaisuuden sukupolvet suuren luokan

³⁵⁶ Cm 6618, 394–399. ”A major accident leading, say, to several hundred deaths and hundreds of millions of pounds of property damage, though a national disaster, could certainly be sustained, but it might have devastating consequences for the nuclear industry. Such accident appear more likely to occur in less developed countries having little technological infrastructure or tradition, but the repercussions in the UK and elsewhere could still be considerable.”

³⁵⁷ Cm 6618, 321.

³⁵⁸ Ibid.

³⁵⁹ Ks. esim. The Guardian 29.6.2010, Alec Merrison & Anthony Tucker, ”Lord Flowers obituary”.

fissiovoimaan, ellei voitu todistaa kiistattomasti, että oli olemassa ainakin yksi metodi, jolla voitiin turvallisesti eristää nämä jätteet määräämättömäksi tulevaisuudeksi.³⁶⁰

Raportti vaikutti hieman ristiriitaiselta. Toisaalta se ei näyttänyt olevan kovin huolissaan radioaktiivisen jätteen hallinnasta tulevaisuudessa, mutta toisaalta se käytti sitä yhtenä perusteena sille, että kaupallisten plutoniumilla toimivien hyötöreaktoreiden kehitystä tuli viivyttää. Sen mukaan näin saatiin lisää aikaa tutkia plutoniumtalouden (*plutonium economy*)³⁶¹ yhteiskunnallisia ja poliittisia аспектеja ennen kuin ensimmäiset askeleet siihen suuntaan otettiin. Ympäristövahinkojen lisäksi vaarat liittyivät muun muassa siihen, ettei riittävää turvallisuutta voitaisi taata tai että turvallisuustoimet aiheuttaisivat vahinkoa kansalaisvapauksille (*civil liberties*). Vaarat liittyivät muun muassa mahdollisiin terroristihyökkäyksiin ja ydinaseiden leviämiseen, sillä plutoniumia oli uraania helpompi käyttää ydinaseiden valmistukseen. Komitea siis kannatti ydinvoimaa, mutta ei uusien hyötöreaktoreiden rakentamista, ennen kuin jäteongelmalle oli löytynyt ratkaisu. Komitea myös alleviivasi kannattavansa muiden energialähteiden kehitystä energian säästämistä, yhdistettyjä lämpö- ja voimajärjestelmiä ja fuusiovoimaa.³⁶² Komitean kanta hyötöreaktoreihin oli todennäköisesti UKAEA:lle pettymys, koska se oli painostanut hallitusta jo yli vuoden saadakseen luvan edetä nopean hyötöreaktorin rakentamisessa.³⁶³

Työväenpuolueen ympäristöministeri Peter Shore ilmoitti toukokuussa 1977 vastauksena Flowersin raporttiin, ettei Britanniaan rakennettaisi plutoniumilla toimivaa nopeaa hyötöreaktoria, ennen kuin täysi julkinen tutkimus oli tehty projektista. Samalla hallitus hyväksyi suurimman osan Flowersin raportin suosituksista, vaikka ei ollut valmis antamaan lopullista vastaustaan kaikkiin komitean päätelmiin ja suosituksiin. Energiapolitiikan osalta hallitus lupasi ottaa komitean suositukset huomioon myöhemmin julkaistavassa Green Paperissa.³⁶⁴ Yleisesti hallituksen asiakirjassa esiteltiin kohta kohdalta ympäristökomitean raportin sisältöä ja lainattiin siitä. Tämän jälkeen hallitus esitti kantansa siihen ja kertoi, miten se

³⁶⁰ Cm 6618, 400–401. ”- - it would be irresponsible and morally wrong to commit future generations to the consequences of fission power on a massive scale unless it has been demonstrated beyond reasonable doubt that at least one method exists for the safe isolation of these wastes for the indefinite future.”

³⁶¹ Plutoniumtaloudella tarkoitettiin sellaista yhteiskuntaa, jossa turvauduttiin suuriin määriin plutoniumia.

³⁶² Cm 6618, 513, 517; Cm 6820, 579.

³⁶³ The Guardian 28.5.1977, kirjoittaja ei tiedossa, ”Flowers wins most of the arguments”.

³⁶⁴ Cm 6820, 573–587; HC Deb 27.5.1977 vol 932 c 1769, Shore; Britannian parlamentin Internet-sivusto. Green Paper on hallituksen tuottama neuvoa-antava dokumentti. Sen tavoite on herättää keskustelua valitusta aiheesta sekä parlamentin sisällä että sen ulkopuolella ja antaa hallitukselle palautetta sen ehdotuksista.

aikoi toimia asian suhteen. Suurimmasta osasta hallitus ja ympäristökomitea olivat yhtä mieltä ja erimielisyydet koskivat lähinnä toimintatapoja yhteisen päämäärän saavuttamiseksi. White Paperissa keskityttiin pohtimaan erityisesti niitä komitean esittämiä kysymyksiä, joilla oli kansainväliset ulottuvuudet. Ne koskivat radioaktiivisen jätteen hallintaa ja siihen liittyviä turvallisuusongelmia, kuten ydinaseiden lisääntymistä eri maissa ja plutoniumin mahdollista päätymistä terroristiryhmien käsiin sekä näiden ongelmien seurauksia.³⁶⁵ Valittujen aiheiden taustalla vaikutti tietysti kylmä sota ja ydinsodan uhka.

The Guardianin pääkirjoituksessa keuhuttiin hallituksen päätöstä viivyttää ydinvoimaa. Siinä myös uskottiin, että ainoastaan Pohjanmeren odottamattomat öljytulot olivat mahdollistaneet sen. Pääkirjoituksen mukaan vetäytyminen saattoi olla ainoa mahdollinen vaihtoehto, kun otettiin huomioon ydinvoimavastainen lobbaus ja sen menestys yhdistää ydinvoimalat ”noidankattiloihin” (*”witches’ cauldron”*).³⁶⁶ Noidankattilat oli melko osuva mielikuva ydinvoimaloista. Sanontaa on käytetty brittilehdistössä kuvaamaan jotain jännittävää tai vaarallista tilannetta, jonka seurauksista ei voitu olla varmoja. Ydinvoiman ympärillä näytti olevan paljon uskomuksia ja asioita, joita ihmiset eivät ymmärtäneet. The Guardianin mukaan suurin osa ydinvoimaan liittyvistä todellisista vaaroista liittyi radioaktiivisen jätteen hävittämiseen³⁶⁷. Toinen huomionarvoinen uhka oli, että matalatasoista säteilyä pääsisi meriin ja ilmaan ja löytäisi näin tiensä ruokaketjuihin. Lehdessä mainittiin uusiutuvien energiamuotojen käyttö ydinvoiman vaihtoehtona.³⁶⁸ The Times oli samoilla linjoilla hallituksen, Flowersin raportin ja The Guardianin kanssa ja näki hallituksen ydinvoimaa lykkäävän päätöksen oikeana. Lisäksi lehti toivoi panostusta vaihtoehtoisten energiamuotojen kehitykseen.³⁶⁹

Parlamentissa Flowersin raportista ja hallituksen vastauksesta siihen keskusteltiin ahkerasti sekä ylä- että alahuoneessa. Vaikka aiheesta oltiin eri mieltä, pysyi keskustelu yhä melko rauhallisena. Keskustelujen sisältö mukaili raportteja ja keskittyi useammin energia- ja turvallisuuspolitiikkaan kuin ympäristöpolitiikkaan. Etenkin plutoniumtalouden uhka kansalaisvapauksille koettiin keskusteluissa erityisen tärkeäksi aiheeksi. Myös keskustelua ydinvoiman puolesta ja vastaan käytiin, ja usein tässä yhteydessä joko kannatettiin tai vastustettiin Flowersin raporttia. Keskusteluissa nousi esiin myös ydinvoiman kansainvälinen

³⁶⁵ Cm 6820, 569–572.

³⁶⁶ The Guardian 28.5.1977, kirjoittaja ei tiedossa, ”Flowers wins most of the arguments”.

³⁶⁷ Ibid.

³⁶⁸ Ibid.

³⁶⁹ The Times 28.5.1977, kirjoittaja ei tiedossa, ”Keeping the nuclear option open”.

luonne.³⁷⁰ Tämä tuli esiin esimerkiksi lordi Clement McNairin jossain määrin jopa filosofisessa puheenvuorossa komitean raporttia käsittelevässä keskustelussa joulukuussa 1976. McNairin puhe oli poikkeuksellinen, koska se oli harvoja kommentteja, joka oli luonteeltaan ennen kaikkea ympäristöpoliittinen. Hän totesi, että Britannian nykyisen tai tulevien hallituksen kohtaamat ydinvoiman ongelmat olivat vain erittäin pieni osa globaalia ongelmaa, joka kohtasi kaikkia uhanalaisia lajeja ihmiset mukaan lukien³⁷¹. McNair painotti, että ydinvoimaan liittyvien ongelmien aikaväli ei ollut historiallinen vaan geologinen, eikä ihmisillä ollut kokemusta tämän mittakaavan ongelmien kohtaamisesta tai ratkaisemisesta.³⁷²

Pitäessään ihmisiä osana uhanalaisia lajeja hän liitti ihmiset osaksi muita maailman eliöitä ja ympäristöä. Huomattakoon, että uhanalaisista lajeista oltiin alettu puhua aktiivisesti vasta vuoden 1976 uuden lakiehdotuksen myötä (ks. luku 4.1.3), jolloin siitä oli tullut osa hallituksen kansainvälistä ympäristöpolitiikkaa. Näin ollen termin käyttö tässä tilanteessa selvästi liitti puheenvuoron muuhun ajanjaksolla käytyyn ympäristökeskusteluun. Puhuessaan globaalista ongelmasta hän todennäköisesti tarkoitti maailmanlaajuista ympäristöongelmaa, jonka ydinvoima saattoi aiheuttaa. Geologisen pitkän aikavälin ajattelu oli myös harvinaisempaa ja nostaessaan sen esiin McNair näytti pyrkivän osoittamaan, että aihe ylitti normaalin politiikan rajat. Hän totesi, että aiheen tiimoilta tehdyt päätökset tuli tehdä valtiomiehinä, ei politiikkoina³⁷³.

4.1.3 Uhanalaisten lajien kansainvälinen kauppa

Britannia ratifioi vuonna 1976 luonnonvaraisen eläimistön ja -kasviston uhanalaisten lajien kansainvälistä kauppaa koskevan yleissopimuksen (*The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora*, CITES), jonka tarkoitus oli taata, että luonnonvaraisista eläimistä ja kasvistosta käyty kauppa ei uhkaisi niiden selviytymistä. Keskustelu CITESistä kietoutui Britanniassa erottamattomasti debattiin kansallisesta lakiehdotuksesta koskien uhanalaisia lajeja ja niiden vientiä ja tuontia (*The Endangered Species Bill (Import and Export)*), josta saatiin aikaan laki vuonna 1976.³⁷⁴

³⁷⁰ Ks. esim. HL Deb 22.12.1976 vol 378 c 1308–1355; HC Deb 27.5.1977 vol 932 c 1766–1776.

³⁷¹ HL Deb 22.12.1976 vol 378 c 1392–1397, McNair.

³⁷² Ibid.

³⁷³ Ibid.

³⁷⁴ HC Deb 15.10.1976 vol 917 c 892–897, Howell.

Uhanalaisten lajien suojelu ei ollut Britanniassa aiheena kokonaan uusi. Villieläinten hallintaa oli yritetty säännöstellä siirtomaavaltojen kesken Lontoossa ensimmäisen kerran jo vuosina 1900 ja 1933 siinä kuitenkaan onnistumatta.³⁷⁵ Uhanalaisista lajeista (*endangered species*) ei kuitenkaan oltu puhuttu sillä termillä Britannian parlamentissa tai lehdistössä juuri lainkaan ennen 1970-lukua.³⁷⁶ Nykyään Oxford English Dictionary uhanalaisella lajilla tarkoitetaan eläin- tai kasvilajia, joka on vaarassa kuolla sukupuuttoon.³⁷⁷ 1950-luvulla Britannian parlamentissa sillä oli tarkoitettu suppeasti jonkun lajin vaarantamista vain tietyllä alueella.³⁷⁸ Vuoteen 1968 mennessä uhanalaiset eläimet näyttivät saaneen nykyisen merkityksensä lajista, joka oli vaarassa kuolla sukupuuttoon maailmasta.³⁷⁹ Termi ei itsessään aiheuttanut kiistaa, vaan pikemminkin se, mikä luettiin uhanalaiseksi.

Uhanalaisten lajien termin leviämisen kannalta oli merkittävää, että Yhdysvallat oli 1970-luvun alussa ajanut aktiivisesti kansainvälisiä rajoituksia uhanalaisten lajien tuonnista ja viennistä ja ottanut CITES-yleissopimuksen edistämiseksi keskeisen roolin.³⁸⁰ Koska Yhdysvalloissa uhanalaiset eläimet oli mainittu lehdistössä nykyisellä merkityksellä aiemmin³⁸¹ ja useammin kuin Britanniassa,³⁸² voi olla, että Yhdysvaltojen kansainvälisen aktiivisuuden myötä termin siirtyi Atlantin yli Britanniaan 1960-luvulla. Termin leviämistä saattoi edistää myös maiden läheiset suhteet sekä yhteinen kieli.

Kun uhanalaisista lajeista keskusteltiin Britannian parlamentissa 1970-luvulla, oli käsittelyssä lähes aina kansainvälisen luonnon- ja luonnonvarojen suojeluliiton (*The International Union for Conservation of Nature and Natural Resources, IUCN*) laatima CITES. Yleissopimus allekirjoitettiin Washingtonissa vuonna 1973, ja se astui virallisesti voimaan 1975.³⁸³ Britannia oli kansainvälisen lain soveltamisessa dualistinen maa, joten siellä nähtiin kansainvälinen ja kansallinen laki kahtena erillisenä lakijärjestelmänä.³⁸⁴ Näin ollen CITESillä ei ollut statusta Britannian kansallisessa laissa, ennen kuin se oli pantu toimeen maan omalla lainsäädännöllä.

³⁷⁵ Sand 1997, 33–34.

³⁷⁶ Hansard. Hakusana ”endangered species” tuottaa Hansard-tietokannassa kaksi osumaa ennen vuotta 1970. Vuosina 1970–1974 se mainittiin 21 kertaa ja vuosina 1974–1979 yhteensä 295 kertaa.

³⁷⁷ Oxford English Dictionary.

³⁷⁸ HL Deb 16.2.1955 vol 191 c 99, Buchan.

³⁷⁹ HC Deb 20.3.1968 vol 761 c 114W, Whitaker.

³⁸⁰ Sand 1997, 33–34.

³⁸¹ Ks. esim. The New York Times 19.2.1953, kirjoittaja ei tiedossa, ”Aubudon house”.

³⁸² The Times; The Guardian; The New York Times. Hakusana ”endangered species” tuottaa The New York Timesissa 1960-luvulla 73 osumaa ja 1970-luvulla 1384 osumaa. The Timesissa samat tulokset ovat 1960-luvulla 10 osumaa ja 1970-luvulla 159 osumaa ja The Guardianissa 1960-luvulla 4 osumaa ja 1970-luvulla 155 osumaa.

³⁸³ Sand 1997, 33–34.

³⁸⁴ Churchill 1991, 159.

Tämän vuoksi Britanniassa alettiin laatia uhanalaisten lajien vientiä ja tuontia koskevaa lakia 1970-luvulla. Keskustelut uhanalaisista eläimistä, CITESistä ja kansallisesta lakiehdotuksesta olivat parlamentissa 1970-luvulla lähes erottamattomat. Lehdistössä yhteys näiden välillä ei ollut yhtä vahva, ja uhanalaisten lajien hälyttävästä tilasta uutisoitiin toisinaan irrallaan CITESistä tai lakiehdotuksesta³⁸⁵.

Ensimmäinen uhanalaisia lajeja koskevan lakiehdotus (*The Endangered Species Bill*) vuoden 1974 tammikuulta oli peräisin yksittäiseltä parlamentin jäseneltä, ylähuoneen työväenpuolueen lordi William Wynne-Jonesilta.³⁸⁶ Työväenpuolueen hallitus puolestaan esitti oman uhanalaisten lajien tuontia ja vientiä koskevan lakiehdotuksen (*The Endangered Species Bill (Import and Export)*) helmikuussa 1976, minkä seurauksena Wynne-Jones perui oman ehdotuksensa toukokuussa 1976.³⁸⁷ Molempien lakiehdotuksen perimmäinen tavoite oli CITESin toimeenpaneminen. Hallituksen laatima lakiehdotus eteni parlamentissa nopeasti, koska aiheesta oli päästy keskustelemaan jo runsaasti Wynne-Jonesin ehdotuksen käsittelyjen yhteydessä. Lailla oli myös kiire, koska Britannia halusi ratifioida sopimuksen ennen vuoden 1976 lopussa järjestettävää ensimmäistä CITESin jäsenmaiden kokousta. Ympäristöministeriön apulaismministeri Denis Howellin mukaan oikea ratifioinnin ajoitus mahdollisti ”meidän toimimisen täydessä roolissa ensimmäisessä konferenssissa”.³⁸⁸ Tämä voitaneen tulkita niin, että hallituksen tavoitteena oli optimoida Britannian vaikutusvalta CITESissä. Britannia ratifioi sopimuksen lokakuussa 1976 ja kansallinen laki astui voimaan marraskuussa 1976³⁸⁹. Mainittakoon vielä, että Britanniassa oli tavoitteista huolimatta poikkeuksellisesti toimeenpantu yleissopimus väliaikaisesti vanhempien lakien puitteissa jo alkuvuodesta 1976 lähtien.³⁹⁰

CITESin ratifioinnin ongelmat liittyivät siihen, että maan merentakaiset alueet haluttiin sisällyttää ratifiointiin, koska Britannia ei voinut ratifioida sopimusta niiden puolesta enää jälkikäteen.³⁹¹ Alueilla ei vielä ollut olemassa lainsäädäntöä sopimuksen toimeenpanemiseksi, joten Britannian piti antaa niille aikaa sellaisen valmistelemiseen.³⁹² Merentakaisilla alueilla oli iso merkitys ratifioinnissa, sillä esimerkiksi Britannian merentakainen alue Hongkong oli yksi

³⁸⁵ Ks. esim. The Times 29.3.1961, kirjoittaja ei tiedossa, ”The mass killing of rare oryx”.

³⁸⁶ HL Deb 21.1.1974 vol 348 c 1242–1246, Wynne-Jones.

³⁸⁷ HL Deb 26.2.1976 vol 368 c 817–827, Stedman; HL Deb 20.5.1976 vol 370 c 1568.

³⁸⁸ HC Deb 15.10.1976 vol 917 c 895, Howell. ”to enable us to play a full part in the first conference”.

³⁸⁹ Endangered Species (Import and Export) Act 1976.

³⁹⁰ HC Deb 15.10.1976 vol 917 c 892–897, Howell.

³⁹¹ HL Deb 20.3.1975 vol 358 c 895–908, Mond, Sourton, Forbes.

³⁹² HC Deb 15.10.1976 vol 917 c 892–897, Howell.

maailman suurimmista eläinkaupan keskuksista.³⁹³ Lopulta Hongkong saatiin sisällytettyä ratifiointiin, mutta se sai neuvoteltua ehdot koskien norsunluu- ja matelijatuotteiden kauppaa.³⁹⁴ Toinen syy ratifioinnin viivästyminen oli se, että EEC-maiden oli alun perin tarkoitus ratifoida sopimus yhdessä. Alkuvuodesta 1976 kävi kuitenkin ilmi, ettei se ollut mahdollista. Ylähuoneessa oltiin tämän vuoksi huolissaan mahdollisesta epäedullisesta kilpailutilanteesta, johon Britannia saattoi joutua, mikäli muut EEC-maat eivät ratifioineet sopimusta yhtä nopeasti kuin Britannia.³⁹⁵

Wynne-Jonesin lakiehdotus nautti ylähuoneessa heti alusta asti laajaa kannatusta, vaikka sekä ensin vallassa ollut konservatiivihallitus että sen jälkeinen työväenpuolueen hallitus vastustivat sitä. Konservatiivihallitus oli vastustanut ehdotusta vedoten muun muassa jo olemassa olevan lainsäädännön riittävyteen, lisäselvitysten tarpeeseen ja käytännön ongelmiin³⁹⁶. Työväenpuolueen hallitus puolestaan piti sitä sopimattomana yksityisen jäsenen lakiehdotukseksi (*Private Member's Bill*).³⁹⁷ Ylähuoneen jäsenet olivat puoluetustaan riippumatta tyytymättömiä hallitukseen hitauteen ratifoida CITES. Esimerkiksi konservatiivihallituksen aikana konservatiivi Charles Strachey oli ihmetellyt sitä, että vaikka hallitus oli hyväksynyt lakiehdotuksen periaatteet, oli se silti pitänyt ehdotusta huonona. Hänestä hallitus oli tehnyt näin ilmoittamatta, mitä se aikoi itse tehdä asialle. Vaikka hallituksen suoraan kehotti olla äänestämättä Wynne-Jonesin ehdotukselle toista luentaa, äänesti ylähuone sille sen äänin 29–19.³⁹⁸ Tästä käy hyvin ilmi myös se, kuinka aihetta pidettiin puheenvuoroissa tärkeänä, mutta kuinka vähän jäseniä oli paikalla keskustelemassa ja äänestämässä siitä.

Ylähuone tuki pitkään ja uskollisesti Wynne-Jonesin lakiehdotusta. Moni toivoi, että hallitus olisi laatinut oman ehdotuksensa aiheesta, mikäli se jatkoi Wynne-Jonesin ehdotuksen vastustamista.³⁹⁹ Kun hallitusta edustava työväenpuolueen ryhmäkurin valvoja (*whip*) lady Phyllis Stedman lopulta kertoi hallituksen kilpailevasta lakiehdotuksesta Wynne-Jonesin lakiehdotusta käsittelevässä keskustelussa, otettiin tieto vastaan kriittisesti. Konservatiivi lordi Charles Stourton esimerkiksi totesi, että sen hetkisestä debatista oli tullut ajanhukkaa, koska sillä

³⁹³ The Times 26.2.1976, Sir Peter Scott, "Plugging the loopholes that threaten animal survival".

³⁹⁴ HC Deb 15.10.1976 vol 917 c 903, Howell. Alahuoneessa oltiin kiinnostuneita näistä ehdoista, mutta hallitusta edustanut ministeri ei osannut tarkentaa niiden sisältöä ja lupasi kirjoittaa vastauksen kysyjälle myöhemmin.

³⁹⁵ HL Deb 26.2.1976 vol 368 c 829, 838–841, Stourton, Browne.

³⁹⁶ HL Deb 21.1.1974 vol 348 c 1245–1254, Young.

³⁹⁷ HL Deb 5.2.1976 vol 367 c 1428–1429, Stedman; HL Deb 20.3.1975 vol 358 c 895, Mond.

³⁹⁸ HL Deb 21.1.1974 vol 348 c 1255–1258, 1273, Strachey.

³⁹⁹ Ks. esim. HL Deb 20.3.1975 vol 358 c 908, Forbes.

ei voitu vaikuttaa hallituksen vielä julkaisemattomaan lakiehdotukseen.⁴⁰⁰ Konservatiivien lordi Roger Bootle-Wilbraham totesi ylähuoneen ensipuheessaan, että oli törmännyt keskustelussa parlamentaariseen taistelukenttään.⁴⁰¹ Tällä hän tietysti tarkoitti sitä, että uhanalaisista lajeista oli pian kaksi kilpailevaa lakiehdotusta. Lordi Wynne-Jones itse hyväksyi hallituksen aikomuksen esittää lakiehdotus, mutta vaikutti närkästyneeltä siitä, ettei hänelle ollut näytetty sitä, eikä kerrottu sen sisällöstä.⁴⁰²

Hallituksen lakiehdotuksesta käytiin toukokuussa 1976 ylähuoneessa erittäin pitkä, yksityiskohtainen ja tekninen keskustelu siihen liittyvistä muutosehdotuksista. Nyt ehdotus toivotettiin jo yksimielisesti tervetulleeksi ja Stedmania keuhuttiin keskustelussa yhteen ääneen.⁴⁰³ Tämä siitä huolimatta, että ensimmäisessä hallituksen ehdotusta käsittelevässä debatissa moni oli vielä pitänyt Wynne-Jonesin ehdotusta parempana⁴⁰⁴. Toukokuussa vaikutelma oli, että ylähuoneen jäsenet olivat sopuisasti laatineet lakiehdotukseen muutokset ja että siihen oltiin kauttalinjain tyytyväisiä. Keskustelussa jäsenet kehuivat toisiaan ja suurin osa osanottajista opposition eturiviä ja Wynne-Jonesia myöten näyttivät haluavan saada lakiehdotuksen läpi pian, jotta yleissopimus voitiin ratifoida.⁴⁰⁵

Molempien lakiehdotusten kohdalle ylähuoneen jäsenet olivat eniten huolissaan niiden toimeenpanemisen ongelmista eli käytännössä siitä, miten tulli pystyi tunnistamaan eri uhanalaiset lajikkeet ja valmistetut tuotteet.⁴⁰⁶ Lisäksi konservatiivien lordi Bootle-Wilbraham huomautti jatkuvasti, että lakiehdotus keskittyi liian vähän kasveihin. Hänen vahvoihin kantoihinsa vaikutti selvästi hänen puutarhuritaustansa, orkideaharrastuksensa ja kuuluminen useaan merkittävään puutarhurijärjestöön.⁴⁰⁷ Lordi Wynne-Jones puolestaan arvosteli hallituksen lakiehdotusta muun muassa siitä, ettei se pitänyt sisällään lajien siirtämistä maiden välillä ja ettei sen pitkässä nimessä mainittu eläinten ja niiden osien ja tuotteiden kauppaa.⁴⁰⁸ Alahuoneessa erimielisyyttä aiheutti erityisesti se, pitikö lakiehdotuksen antaa yksityisille toimijoille tai alan tunnustetuille järjestöille lupa puuttua lain rikkomuksiin yksityisillä syytteesenpanoilla.⁴⁰⁹

⁴⁰⁰ HL Deb 5.2.1976 vol 367 c 1437, Stourton.

⁴⁰¹ HL Deb 5.2.1976 vol 367 c 1442–1443, Bootle-Wilbraham.

⁴⁰² HL Deb 5.2.1976 vol 367 c 1459, Wynne-Jones.

⁴⁰³ HL Deb 4.5.1976 vol 370 c 435–520, 1074–1134.

⁴⁰⁴ HL Deb 26.2.1976 vol 368 c 838, Skeffington 838.

⁴⁰⁵ HL Deb 4.5.1976 vol 370 vol 370 c 435–520, 1074–1134.

⁴⁰⁶ HL Deb 5.2.1976 vol 367 c 1439–1451, Stourton, Beaumont, Monck.

⁴⁰⁷ HL Deb 5.2.1976 vol 367 c 1442–1447, Bootle-Wilbraham.

⁴⁰⁸ HL Deb 26.2.1976 vol 368 c 817–835, Stedman, Stourton, Wynne-Jones.

⁴⁰⁹ HC Deb 15.10.1976 vol 917 c 902–903, Howell.

Silmiinpistävää uhanalaisia lajeja koskevissa keskusteluissa oli monen ylähuoneen jäsenen vahva kiinnostus ja osaaminen aiheesta. Keskustelu uhanalaisten lajien lakiehdotuksesta oli suurimmaksi osaksi sopuisaa, eikä aiheen puitteissa ollut selkeitä puoluerajoja, mitä myös lordit kehuivat ihmettelevään sävyyn. Eniten eripuraa aiheutti se, että alun perin lakiehdotuksen oli laatinut yksityinen parlamentin jäsen, jonka jälkeen hallitus esitti aiheesta oman erillisen lakiehdotuksen. Hyvä osoitus puoluerajattomuudesta oli myös se, että molemmat lakiehdotukset olivat peräisin työväenpuolueelta.

Uhanalaisista lajeista tuli osa aktiivista brittiläistä ympäristökeskustelua 1970-luvulla. Kansainvälinen huoli uhanalaisista lajeista saattoi saada lisäpontta amerikkalaisesta ympäristöpolitiikasta, ja uhanalaisten lajien termi saattoi jopa siirtyä kansainvälisten sopimusten myötä Yhdysvalloista Britanniaan. Työväenpuolueen kaudella ratifioitu CITES oli tärkeä osa Britannian ympäristöpolitiikan kehitystä, koska sen toimeenpanemiseksi Britannian täytyi konkreettisesti muokata kansallista lainsäädäntöä. Merten saastumiseen, ydinvoiman uhkiin ja uhanalaisiin lajeihin liittyvissä debateissa, suhde muihin maihin ja erityisesti Euroopan talousyhteisöön oli tärkeässä asemassa.

4.1.4 Parlamentin suhtautuminen muiden maiden ja EEC:n ympäristöpolitiikkaan

Työväenpuolueen hallituskaudella vuosina 1974–1979 parlamentin ympäristökeskusteluissa ei enää korostettu Britannian ylivertaisuutta, vaikka menneet onnistumiset nousivat silti esiin. Näytti siltä, että parlamentin jäsenet eivät enää pitäneet Britanniaa ympäristöpolitiikan kärkimää. Muiden maiden ympäristötoimet olivat nyt keskusteluissa erityisen tarkkailun alla. Lisäksi Britannian suhde EEC:n herätti työväenpuolueen kaudella yhä enemmän kysymyksiä etenkin kansainvälisten ympäristösopimusten ja -kokousten yhteydessä.

Parlamentin keskusteluissa tuotiin edelleen esiin Britannian aiempi johtoasema ympäristötoimissa työväenpuolueen hallituskaudella. Britannian menneisyyden onnistumisia ympäristöpolitiikassa korostettiin nyt, kun parlamentin jäseniä yritettiin suostutella ottamaan aktiivisempi rooli kansainvälisessä toiminnassa. Kun lordi Wynne-Jones esimerkiksi esitti lakiehdotustaan ylähuoneelle uhanalaisista lajeista, totesi hän:

Olemme tässä maassa aina ottaneet huomattavan roolin uhanalaisten lajien kaupan kontrolloimisessa. Tämä maa voi väittää olleensa aina aktiivinen ja toiminut hyvin tässä asiassa.⁴¹⁰

Kehumalla Britannian toimintaa menneisyydessä yritti hän suostutella parlamentin hyväksymään hänen oman lakiehdotuksensa. Toisinaan hallituksen edustaja puolusti ympäristöpolitiikkaansa muistuttamalla parlamenttia Britannian menneistä saavutuksista. Samassa Wynne-Jonesin lakiehdotusta käsittelevässä keskustelussa hallituksen edustaja työväenpuolueen lady Phyllis Stedman totesi: ”Me tässä maassa olemme olleet perinteisesti johtajien joukossa luonnonsuojelussa. Brittiläinen panos sopimukseen johtaviin neuvotteluihin oli huomattava - - ”⁴¹¹. Viittaamalla Britannian rooliin CITESin luomisessa ja kehumalla maan luonnonsuojelua Stedman pyrki puolustamaan hallituksen ympäristöpolitiikkaa ja vakuuttamaan ylähuoneen siitä, että hallitus oli ympäristötietoinen, vaikka se ei kannattanut lakiehdotusta.

Jänicke on pohtinut syitä sille, miksi ympäristöpolitiikan edelläkävijämaa saattaa menettää johtoasemansa. Niitä voi olla muun muassa maan taloustilanteen muuttuminen, turhautuminen edelläkävijämaan asemaan, ylisääntely tai muut sääntelyn aiheuttamat kilpailulliset haitat ja muutokset hallituksessa. Syy voi olla myös itseään tuhoava menestys, jolloin tehdyt onnistuneet parannukset heikentävät kannatusta kunnianhimoisimmille teoille tulevaisuudessa.⁴¹² Näistä moni selittää myös Britannian johtoaseman menetystä ympäristöpolitiikassa. Taloustilanne oli Britanniassa heikko lähes koko 1970-luvun, mutta pahimmat talousongelmat osuivat vuodelle 1976, jolloin Britannia oli finanssikriisissä ja joutui hakemaan Kansainväliseltä valuuttarahastolta (*The International Monetary Fund, IMF*) lainaa. Tässä tilanteessa ympäristösäädösten aiheuttamista kilpailullisista haitoista tultiin Britanniassa yhä enemmän tietoisiksi. Esimerkiksi CITESin ratifioinnin aiheuttamista kilpailullisista rasitteista oltiin huolissaan, jos muut EEC-maat eivät ratifioineet sitä Britannian kanssa samaan aikaan. Jänicken mainitsema itseään tuhoava menestys näkyi Britanniassa selvästi parlamentin tuodittautuessa aiempiin onnistumisiin. Britannian johtoasemasta puhuttiin vielä silloin, kun asema oli jo menetetty, ja menneisyyttä käytettiin oikeuttamaan päätöksien viivästymisiä. Ilmiö näkyi myös

⁴¹⁰ HL Deb 5.2.1976 vol 367 c 1423, Wynne-Jones. “In this country we have always taken a prominent part in the control of trade in endangered species. This country can claim that it has always been active and has played a very good part in this matter.”

⁴¹¹ HL Deb 5.2.1976 vol 367 c 1427, Stedman. ”We in this country have traditionally been among the leaders in nature conservation. The British contribution to the negotiations leading up to the convention was notable.”

⁴¹² Jänicke 2005, 138.

siinä, että kun maassa oltiin saatu suuria saavutuksia ilman ja veden saastumisen vähentämisessä, oli kunnianhimoisimmille pitkän aikavälin hankkeille vaikeaa saada enää kannatusta.

Ympäristöpolitiikan nopea kansainvälistyminen 1970-luvulla ja Britannian aseman muuttuminen johtivat siihen, että työväenpuolueen hallituskaudella parlamentissa oltiin yhä kiinnostuneempia muiden maiden ympäristötoimista. Erityisesti Yhdysvaltojen toimintaa seurattiin parlamentissa jälleen tarkasti, mutta myös Japani ja Länsi-Saksa nousivat parlamentin ympäristökeskusteluissa esiin yhä useammin. Kun joulukuussa 1978 alahuoneessa esimerkiksi keskusteltiin lyijysaasteesta, huomautti työväenpuolueen Joyce Shore Butler, että Yhdysvalloissa, Japanissa ja Länsi-Saksassa käytettiin jo lähes lyijytöntä polttoainetta. Butlerin mielestä ainoastaan Britannian haluttomuus esti sitä tekemästä samaa.⁴¹³ Työväenpuolueen Audrey Wise oli samaa mieltä Butlerin kanssa ja totesi, että verrattuna Länsi-Saksan ja Yhdysvaltojen toimiin, oli Britannian asema häpeällinen.⁴¹⁴

Ei ole yllättävää, että keskusteluissa puhuttiin edellä mainituista maista, sillä erityisesti Yhdysvalloista ja Japanista tuli 1970-luvun kuluessa teollisuusmaiden edelläkävijämaita ympäristöpolitiikassa. Näiden maiden lisäksi myös Ruotsia ja Länsi-Saksaa pidettiin ympäristöasioissa menestyneinä.⁴¹⁵ Työväenpuolueen kaudella parlamentin viittaukset Yhdysvaltoihin liittyivät yleensä sen tutkimuksiin, edistykseen teknologiassa ja siellä harjoitettuun ympäristöpolitiikkaan.⁴¹⁶ Lisääntyvät viittaukset Yhdysvaltojen politiikkaan saattoivat olla myös merkki siitä, että työväenpuolue tavoitteli hallituskaudellaan lähempää suhdetta sinne. Ulkoministerinä (1974–1976) ja pääministerinä (1976–1979) toiminutta työväenpuolueen James Callaghania on pidetty sitoutuneena atlantistina⁴¹⁷.

Myös lehdistössä alettiin viitata 1970-luvun toisella puoliskolla enemmän muiden maiden ympäristökeskusteluun. Esimerkiksi The Guardianin sunnuntaiversio The Observerissa todettiin, että muissa maissa oltiin tietoisempia plutoniumtaloudesta. Sitä keskusteltiin vakavasti Yhdysvalloissa, Ranskassa sekä Japanissa, ja Ruotsissa aihe saattoi jopa suistaa hallituksen vallasta. The Observerin mukaan Britanniassa debatti oli myöhässä.⁴¹⁸ Muutamaa kuukautta

⁴¹³ HC Deb 12.12.1978 vol 960 c 408, Butler.

⁴¹⁴ HC Deb 12.12.1978 vol 960 c 416, Wise.

⁴¹⁵ Jänicke 2005, 135.

⁴¹⁶ Esim. HL Deb 19.5.1976 vol 370 c 1423–1429, Ritchie-Calder; HL Deb 11.5.1977 vol 383 c 360–361W, Jolliffe, Birk.

⁴¹⁷ Renwick 1996, 214–215.

⁴¹⁸ The Observer 25.7.1976, Walter C. Patterson, ”Plutonium: our fearful option”.

myöhemmin The Timesissa kerrottiin, että Ruotsin parlamenttivaalikampanjassa ydinvoimaohjelman potentiaalisille vaaroille oli annettu paljon huomioita ja vallassa olleen pääministeri Olof Palmen johtamat sosiaalidemokraatit olivat hävinneet vaalit kannattaessaan ydinvoimaa.⁴¹⁹ Tällä The Times halusi kenties osoittaa, että radioaktiivisen saastumiseen liittyi paljon tunteita, jotka saattoivat olla poliittisesti hyvin merkittäviä myös Britanniassa.

Vuosina 1974–1979 Britannian ja EEC:n ympäristöpolitiikan suhde nousi parlamentin keskusteluissa usein esiin. Tähän vaikutti se, että Britannia oli liittynyt EEC:hen vuonna 1973 pitkän sisäpoliittisen kädenväännön jälkeen. Britannian asemaa ja roolia yhteisössä haettiin ja jakolinja jäsenyyden kannattajiin ja vastustajiin oli yhä läsnä parlamentissa. Keskustelua oli omiaan lisäämään työväenpuolueen vuonna 1975 järjestämä kansanäänestys EEC-jäsenyydestä, jonka seurauksena Britannia pysyi yhteisössä. Erimielisyys jäsenyydestä näkyi konkreettisesti ympäristökeskusteluista hallituksen vaihduttua 1974. Mielipide-erot tulivat esiin muun muassa parlamentin valmistautuessa merioikeuskonferenssiin.

Esimerkiksi konservatiivien Patrick Wall tiedusteli työväenpuolueen ulkoministeriön apulaismministeri David Ennalsilta toukokuussa 1974, harkitsiko hän EEC:n politiikan koordinoimista kalastusrajoitusten osalta merioikeuskonferenssissa, vai oliko se vain brittiläistä politiikkaa. Wall kertoi, että joidenkin parlamentin jäsenten mielestä EEC:n politiikka voisi toimia tehokkaammin konferenssissa tuoden näin vaivihkaa ilmi myös oman näkemyksensä. Hallitusta edustanut Ennals oli haluton ottamaan kantaa aiheeseen.⁴²⁰ Tästä heijastuu hyvin se, kuinka varovaisesti työväenpuolueen hallitus suhtautui yhteistyöhön EEC:n kanssa ja kuinka vahvasti osa parlamentin jäsenistä kannatti tiiviimpää yhteistyötä yhteisön kanssa. Työväenpuolueen James Johnson antoi ymmärtää marraskuussa 1974, että oli tärkeämpää aikaansaada yhteinen kalastuspolitiikka EEC:n kanssa kuin kansainvälinen merioikeussopimus⁴²¹. Ennals reagoi tähän rohkeammin todeten, että oli tärkeää yrittää löytää sopimus EEC:n kanssa, mutta Britannian ensisijainen pyrkimys oli taata laajasti hyväksytty kansainvälinen sopimus.⁴²² EEC-jäsenyyden kannatus ei kulkenut 1970-luvun puolellessa puoluerajojen mukaan, mistä Johnsonin kommentti oli hyvä osoitus. Hallitus näytti silti olevan yhä varovaisen vastahakoinen yhteisön yhteiseen ympäristöpolitiikkaan konferenssissa.

⁴¹⁹ The Times 23.9.1976, kirjoittaja ei tiedossa, ”The nuclear option”.

⁴²⁰ HC Deb 1.5.1974 vol 874 c 1142, Wall, Ennals.

⁴²¹ HC Deb 27.11.1974 vol 882 c 420–422, Johnson, Ennals.

⁴²² Ibid.

Kun Britannian parlamentin ilmapiiri muuttui muuten EEC-myönteisemmäksi, suhtauduttiin EEC:n yhteiseen ympäristöpolitiikkaan yhä direktiivien osalta tahmeasti. EEC:n suunnittelemaa direktiivejä pidettiin parlamentissa usein liian kalliina, työvoimaa vaativina ja epäkäytännöllisinä. Tätä mieltä oli myös keskusteluihin osallistuneet ympäristökomitean entinen puheenjohtaja lordi Eric Ashby ja ympäristökomitean jäsen, työväenpuolueen Eirene White. Ylähuoneessa ajateltiin yleisesti, että Britannialla oli pitkän ajan kuluessa luotu saastumisen vähentämiseen toimiva, käytännöllinen ja joustava järjestelmä, jota ei haluttu muuttaa. Britannian pragmaattista lähestymistapaa ympäristönsuojeluun kehuttiin puolueesta riippumatta yhteen ääneen, ja ajateltiin, että Britannialla olisi ympäristönsuojelussa yhteisölle paljon annettavaa ja muilla mailla Britanniaa opittavaa. Vaikka Britannian parlamentissa ei usein kannatettu EEC:n direktiivejä ja keinoja ympäristön parantamiseen, painotettiin siellä sitä, että yhteisön ympäristönsuojelutavoitteista oltiin samaa mieltä.⁴²³ On tärkeä huomata, että vaikka suurin osa ylähuoneen jäsenistä oli samaa mieltä Britannian suhteesta EEC:n ympäristöpolitiikkaan, oli keskustelu käynyt huomattavasti aiempaa poliittisemmäksi, koska britit olivat kiistelleet direktiiveistä muiden EEC:n jäsenmaiden kanssa⁴²⁴.

EEC:n ympäristöpolitiikkaa kommentoivat usein samat ylähuoneen jäsenet, joita olivat muun muassa työväenpuolueen lady Eirene White, ympäristöministeriön osastopäällikkö lady Alma Birk, konservatiivien lordi Gordon Campbell ja lordi John Edmondson sekä puolueeseen kuulumaton lordi Eric Ashby. Todennäköisesti suurin osa heistä todella halusi suojella ympäristöä. Väitettä tukee se, että moni keskusteluun osallistuneista ylähuoneen jäsenistä oli profiloitunut ympäristön puolestapuhujiksi ja useilla heistä oli siihen vahvoja intressejä.⁴²⁵ Aiemmassa tutkimuksessa on todettu, että Britannia suhtautui Euroopan integraatioon ja EEC:n ympäristöpolitiikkaan alusta asti skeptisesti, mikä selittäisi hyvin myös parlamentin näkemyksiä direktiiveistä. Esimerkiksi Golubin mukaan Britannia ei ollut alun perinkään täysin tyytyväinen EEC:n ympäristöpolitiikkaan, koska sitä ei ollut mainittu Rooman sopimuksessa, jolla yhteisö oli

⁴²³ Ks. esim. HL Deb 13.10.1975 vol 364 c 722–754, White, Ashby, Birk.

⁴²⁴ Ks. esim. HL Deb 28 June 1977 vol 384 c 1064–1105.

⁴²⁵ Esimerkiksi lordi Edmondson oli toiminut konservatiivien edellisellä hallituskaudella puheenjohtajana kansallispuistojen politiikkaa arvioivassa komiteassa ja oli vuonna 1977 valittu ympäristötieteiden instituutin (*The Institution of Environmental Sciences*) puheenjohtajaksi. Konservatiivien Gordon Campbell oli vuodesta 1976 alkaen toiminut vuodesta 1976 alkaen neuvoa-antavan merisaastumiskomitean (*The Advisory Committee on Pollution at Sea*) varapresidenttinä. Kuten jo aiemmin todettiin lordi Ashbyllä ja lady Whitella oli vahvoja siteitä ympäristökomiteaan.

luotu.⁴²⁶ On myös ajateltu, että Britannian ja EEC:n ympäristösuhteita leimasi konfliktit ja kiistat, sillä 1970- ja 1980-lukujen aikana Britannian pyrki säilyttämään sen jo olemassa olevan lähestymistavan ympäristöongelmien rajoittamiseen. Kielteinen asenne yhteisön ympäristöpolitiikkaan loi Britannialle Euroopassa saastuttajan maineen.⁴²⁷ Ylähuoneessa näytettiin olevan huolissaan tästä negatiivisesta julkisuudesta, joten esimerkiksi lordi Ashby ja lady White halusivat korostaa aitoa haluaan suojella ympäristöä ja positiivista asennettaan EEC:tä kohtaan.⁴²⁸

Britannian kansainvälisessä ympäristökeskustelussa ei työväenpuolueen hallituskaudella tyydytty vain toteamaan ympäristövaikutusten ja saastumisen ylittävän valtioiden rajat. Parlamentissa alettiin puhua perusteellisesti erilaisista rajoituksista, turvallisuusvaatimuksista, vastuista, valvonnasta sekä lainsäädännöstä⁴²⁹. Britannia oli menettänyt kansainvälisen johtoaseman ympäristöpolitiikassa ja piti tarkasti silmällä muiden maiden ja erityisesti Yhdysvaltojen ympäristötoimia. Kun modernia kansainvälistä ympäristölainsäädäntöä alettiin kehittää Tukholman konferenssin jälkeen, näytti Britannia haluavan olla siinä aktiivisesti mukana. Britannian suhde EEC:n muuttui ajanjaksolla aiempaa poliittisemmaksi, parlamentin vastustaessa isoa osaa yhteisön kaavailemista ympäristödirektiiveistä. Kaiken kaikkiaan parlamentissa käyty keskustelu kansainvälisestä ympäristöpolitiikasta monimutkaistui ja konkretisoitui työväenpuolueen hallituskaudella.

4.2 Ympäristöpolitiikan rakenteiden ongelmia

Työväenpuolueen hallituskaudella vuosina 1974–1979 ei hallintoa järjestelty uudelleen samassa mittakaavassa kuin edeltävällä konservatiivien kaudella. Ympäristöpolitiikan monimutkaistuminen tarkoitti sitä, että ympäristöpolitiikkaa toteutettiin yhä useassa eri ministeriössä ja virastossa. Vastuualueiden jakaantuminen usealle ministeriölle ympäristöasioissa koettiin parlamentissa ongelmalliseksi. Näin ollen järjestelmää yritettiin yksinkertaistaa muun muassa siirtämällä ympäristöministeriölle enemmän vastuuta. Epäselvyyttä aiheutti erityisesti ympäristöministeriön ja energiaministeriön välinen työnjako energia- ja ympäristöpolitiikan kietoutuessa yhä tiiviimmin toisiinsa.

⁴²⁶ Golub 1996, 688.

⁴²⁷ Jordan 2000, 2; Golub 1996, 688–689.

⁴²⁸ Ks. esim. HL Deb 13 October 1975 vol 364 c 722, White, HL Deb 28 June 1977 vol 384 c 1064, 1070, Ashby.

⁴²⁹ Ks. esim. HL Deb 9.3.1976 vol 368 c 1244–1261, Campbell, Ritchie-Calder, Goronwy-Roberts; HL Deb 26.4.1977 vol 382 c 539, Peart; HL Deb 13.5.1976 vol 370 c 1074–1134.

Vastuualueiden jakautuminen eri ministeriöille kävi hyvin ilmi keskusteltaessa uhanalaisista lajeista. Sisäministeriö (*The Home Office*) esimerkiksi vastasi petolintujen ja pöllöjen tuontilisenssien myöntämisestä, kauppa- ja teollisuusministeriö (*The Department of Trade and Industry*) niiden myöntämisestä höyhenpeitteille ja turkisnahoille ja ympäristöministeriöt eläville eläimille. Uuden uhanalaisten lajien tuontia ja vientiä koskevan lakiehdotuksen myötä kaikista näistä lisensseistä vastasi jatkossa vain ympäristöministeriö. Pohjois-Irlannissa siitä vastasi maatalousministeriö. Ympäristöministeriö haluttiin muutenkin vastuuseen kaikesta CITESiin liittyvästä toiminnasta. Vastuiden yksinkertaistaminen otettiin vastaan keskustelussa yksimielisesti kiittäen.⁴³⁰

Vastuualueiden epäselvyys ja eri politiikan osa-alueiden rajaamisen ongelmallisuus ilmenivät puhuttaessa ydinvoimasta ja radioaktiivisesta jätteestä. Ongelma näkyi muun muassa ydinvoimaa ja ympäristöä käsittelevässä ympäristökomitean kuudennessa raportissa, ja siitä käydyssä keskustelusta. Raportissa kerrottiin, että terveys- ja sosiaaliturvaministeriö (*The Department of Health and Social Security*) oli vastuussa lääkkeissä käytettävästä säteilystä, kun taas ympäristöministeriö sekä maatalous-, kala- ja ruokaministeriö olivat yhdessä vastuussa radioaktiivisen jätteen hävittämisestä Englannissa ja Walesissa. Alkali- ja puhtaan ilman valvontaelin (*Alkali ja Clean Air Inspectorate*) oli puolestaan vastuussa radioaktiivisista päästöistä ilmakehään. Tarkastusryhmä oli ollut aiemmin osa ympäristöministeriötä, mutta se oli siirretty terveys- ja sosiaaliturvaministeriön alaisuuteen. Skotlannissa kaikki edellä mainitut toiminnat olivat teollisuusaastumisen tarkastusryhmän (*Her Majesty's Industrial Pollution Inspectorate*) alaisuudessa.⁴³¹ Komitea kommentoi raportissa ministeriöiden välistä työnjakoa toteamalla:

Olemme varmoja siitä, että hallituksella on yhteinen vastuu parhaan strategian kehittämiseksi radioaktiivisen jätteen hoitamiseksi. Vastuu on erityisesti ministeriöllä, joka on keskittynyt ympäristönsuojeluun, ei ministeriöllä, joka on keskittynyt ydinvoiman edistämiseen. Näin ollen sen täytyy kuulua ympäristöministeriölle.⁴³²

⁴³⁰ HL Deb 26.2.1976 vol 368 c 820–821, 841, Stedman, Browne.

⁴³¹ Cm 6618, 328.

⁴³² Ibid, 482. "We are clear that the responsibility for developing the best strategy for dealing with radioactive wastes is one for the Government, and specifically for a department concerned to protect the environment, not one concerned to promote nuclear power. It must therefore fall to the Secretary of State for the Environment."

Vaikutti siltä, että ministeriöiden välillä oli esiintynyt eripuraa vastuualueista, ja komitea halusi enemmän vastuuta ympäristöministeriölle. Komitea totesi, että radioaktiivisen jätteen hallinnan ongelma oli sen hajanainen vastuurakenne. Sen mukaan aihe oli niin keskeinen ydinvoimaohjelman ympäristönäkökohdille, että tarvittiin selkeä ja tunnistettava politiikan keskus. Komitea ehdotti, että ympäristöministeriön alaisuuteen perustettaisiin kaksi uutta elintä, jotka olivat ydinjätteen hallinnon neuvoantava komitea (*A Nuclear Waste Management Advisory Committee*) ja ydinjätteen hävittämisen yhdistys (*A Nuclear Waste Disposal Corporation*).⁴³³

Raportin ehdotus siirtää vastuu radioaktiivisen jätteen hallinnasta ympäristöministeriölle otettiin parlamentin keskusteluissa vastaan kiittäen. Esimerkiksi työväenpuolueen Robin Cook esitti esimerkin ydinjätteen hallinnan vastuualueiden ongelmasta käytännössä. Hän totesi, että kuljetettaessa ydinjätettä junilla, sen valvonta kuului liikenneministeriölle. Ydinvoimalassa jätteen valvonta kuului puolestaan energiaministeriölle ja kun se siirrettiin putkea pitkin kohti merta, kuului sen valvonta maatalous-, kala- ja ruokaministerille. Jos jäte puolestaan huuhtoutui sen jälkeen rannoille, kuului asia ympäristöministerille.⁴³⁴ Tällä Cook ilmaisi tyytymättömyytensä valvonnan tehottomuuteen.

Hallitus kertoi White Paperissa olevansa ympäristökomitean kanssa samaa mieltä vastuualueista ja totesi, että komitean suosituksen mukaisesti ympäristöministeri olisi jatkossa vastuussa ydinjätteen hallinnan politiikasta yhdessä Skotlannin ja Walesin ministerien kanssa. Lisäksi hallitus hyväksyi komitean ehdotuksen neuvoa-antavan komitean perustamisesta, mutta ei ydinjätteen hävittämisen yhdistyksen perustamista.⁴³⁵

Energiapolitiikka oli vahvasti läsnä ympäristökomitean raportissa ydinvoimasta ja ympäristöstä. Itse asiassa ympäristökomitea näytti välillä jopa unohtavan käsittelevänsä raportissaan ympäristöä. Tämä ei ole yllättävää ottaen huomioon, että komitean puheenjohtaja Brian Flowers oli esittänyt puheessaan Financial Timesin konferenssissa hieman ennen ympäristökomitean raportin julkaisua, että ympäristötekijöillä oli tärkeä osa energiapolitiikassa yleisesti. Flowers oli

⁴³³ Cm 6618, 482–484.

⁴³⁴ HC Deb 2.12.1977 vol 940 c 935–936, Cook.

⁴³⁵ Cm 6820, 574–575.

painottanut puheessaan, että ympäristöministeriöllä tuli olla yhtä paljon sanavaltaa energiapolitiikan muodostuksessa kuin energiaministeriöllä ja työministeriöllä.⁴³⁶

Ympäristönäkökohtien jääminen taka-alalle näkyi raportissa hyvin komitean käsitellessä Britannian virallista energiastrategiaa. Kyseisessä luvussa ympäristö nimittäin ohitettiin lähes viitteellisellä maininnalla. Komitea oli tästä tietoinen ja mainitsi, ettei ollut energiakomitea eikä yrittänyt tehdä täyttä analyysia energiapolitiikan kaikista tekijöistä⁴³⁷. Komitea puolusti raportissa tehtyjä valintoja toteamalla, että raportti olisi ollut puutteellinen, mikäli komitea ei olisi yrittänyt luoda laajempaa katsausta energiapolitiikasta. Flowersin puheesta huolimatta raportissa todettiin, ettei komitea ollut kiinnostunut energiapolitiikan muodostumisesta, vaikka oli erittäin kiinnostunut sen seurauksista ympäristölle. Komitean puuttuminen energiapolitiikkaan perusteltiin raportissa toteamalla, että oli tärkeää ottaa huomioon energiankysynnän kehitys Britanniassa, jos ydinvoiman kehitys haluttiin nähdä oikeassa perspektiivissä.⁴³⁸

Lehdistössä ja parlamentissa huomattiin Flowersin laajentaneen ympäristökomitean toimialaa energiapolitiikkaan. The Timesin pääkirjoituksessa kritisoitiin komitean raporttia energiastrategian osalta huomauttamalla, ettei Brian Flowersin komitea ollut pätevä antamaan neuvoja yleisistä energia-asioista. Tästä huolimatta kirjoituksessa myönnettiin, että raportissa käyty keskustelu energiastrategiasta herätti epäilyksiä suuren ydinkomponentin hankkimisesta ja ydinvoimaan sitoutumisesta isolla mittakaavalla.⁴³⁹ The Guardianin pääkirjoituksessa kommentoitiin hallituksen vastausta komitean raporttiin. Siinä pidettiin hallituksen päätöstä asettaa ympäristö-, Skotlanti- ja Wales -ministerit yhdessä vastuuseen radioaktiivisen jätteen kysymyksen ratkaisemisesta ”muurahaisen ratkaisuna elefantin ongelmaan”.⁴⁴⁰ Näytti siltä, että The Guardian piti hallituksen tekemää ratkaisua riittämättömänä.

Kokonaisvaltaisena politiikan osa-alueena ympäristöpolitiikka kosketi useaa eri ministeriötä ja virastoa. Tämä puolestaan aiheutti ongelmia työväenpuolueen hallituskaudella. Vastuita yritettiin

⁴³⁶ Flowers 1976, 25.

⁴³⁷ Cm 6618, 485, 488.

⁴³⁸ Cm 6618, 326, 485, 488.

⁴³⁹ The Times 23.9.1976, kirjoittaja ei tiedossa, ”The nuclear option”.

⁴⁴⁰ The Guardian 28.5.1977, kirjoittaja ei tiedossa, ”Flowers wins most of the arguments”. “the solution of the ant to the problems of the elephant.”

yksinkertaistaa siirtämällä sitä usein enemmän ympäristöministeriölle. Energiaministeriön ja ympäristöministeriön välinen suhde tuli erityisen ajankohtaiseksi ympäristökomitean kuudennen raportin myötä, sillä ympäristökomitea ei käsitellyt siinä ainoastaan ydinvoiman ympäristövaikutuksia vaan pohti Britannian energiapolitiikkaa yleisemmin.

4.3 Kansallinen ympäristökeskustelu laajenee

Yleisestä ympäristökeskustelusta tuli työväenpuolueen hallituskaudella vuosina 1974–1979 yhä kansainvälisempää ja laaja-alaisempaa. Kansallinen ympäristökeskustelu keskittyi ajanjaksolla enimmäkseen vuoden 1974 saastumista rajoittavaan lakiin, ja siitä kummunneseen keskusteluun alkalivalvontaelimestä. Se puolestaan johti myöhemmin uuden lähestymistavan omaksumiseen Britannian ympäristöpolitiikassa.

Käsitteellisesti ympäristökeskustelussa ei ajanjaksolla näyttänyt juuri tapahtuneen muutoksia. Ympäristöpolitiikan lisääntyvä kansainvälistyminen alkoi silti näkyä enemmän määritelmien tasolla. Tammikuussa 1979 ylähuoneessa keskusteltiin yleisellä tasolla tarpeesta tasapainottaa talous- ja ympäristönäkökohdat yhteiskunnallisessa ja teollisessa päätöksenteossa. Keskustelun yhteydessä sivuttiin ympäristön määritelmää useampaan otteeseen. Esimerkiksi piispa Michael Adie muistutti, että ”- - ympäristöllä ei tarkoitettu vain oman maamme ympäristöä vaan ympäristöä kokonaisuudessaan, koko asuttua kaikkeutta, jonka jaamme kaikkien rotujen kanssa kaikissa maissa ympäri maailmaa - -”.⁴⁴¹ Ympäristöministeriön osastopäällikkö työväenpuolueen Alma Birk puolestaan totesi, että ilman ja merten saastuminen olivat määritelmällisesti kansainvälisiä, joten oli tärkeää välttää eristäytynyttä asennetta ympäristöä kohtaan. Myös liberaalipuolueen lordi Timothy Beaumont mainitsi pohtiessaan ympäristön ja ekologian määritelmiä, että ”- - koko kansallinen elämä ja itse asiassa koko maailman elämää tuli katsoa maailman ekologian näkökulmasta”.⁴⁴²

Näytti siltä, että ainakin ylähuoneessa oltiin yksimielisiä ympäristön määritelmän kansainvälisestä luonteesta. Beaumontin kommentissa näkyi, kuinka ympäristöä saatettiin pitää niin kattavana aiheena, että sen tiimoilta voitiin käsitellä oikeastaan mitä tahansa aihetta.

⁴⁴¹ HL Deb 24.1.1979 vol 397 c 1411, Adie. ”- - the environment is not simply the environment of our own country but the total environment, the whole ecumene, which we share with people of all other races in all other countries across the world - - “

⁴⁴² HL Deb 24.1.1979 vol 397 c 1492, 1467, Birk, Beaumont. ”- - one should be looking at the whole of our national life, and indeed the life of the world, from the point of view of the entire ecology of the world as a whole.”

Beaumontilla saattoi olla aiheesta muita jäseniä vahvempi mielipide, sillä hän oli vastikään ollut perustamassa ympäristöasioihin keskittyntä ajatushautomoa Green Alliancea. Sen tarkoituksena oli nimenomaan saada ympäristö keskeisemmäksi poliittiseksi aiheeksi⁴⁴³, joten Beaumont saattoi puheenvuorollaan yrittää edistää Green Alliancen asiaa.

Ympäristön termin monipuolistuminen näkyi myös konservatiivien vuoden 1974 lokakuun vaaliohjelmassa. Siinä todettiin, että ympäristö saattoi tarkoittaa eri ihmisille eri asioita. Näitä saattoivat olla esimerkiksi tiukemmat rajoitukset saastumiselle, maailman rajallisten luonnonvarojen suojeleminen, rappeutuneen maaperän siivoaminen, perhesuunnitteluun rohkaiseminen, konserteissa ja gallerioissa käymisen mahdollisuuksien lisääminen ja televisiolähetysten laadun parantaminen.⁴⁴⁴ Näin ollen ympäristö nähtiin vahvasti sidoksissa yleisesti elämän laatuun, ei vain luontoon. Ympäristön käsitteen kattaessa yhä enemmän asioita sekä kansallisesti että kansainvälisesti, muuttuivat ympäristökeskustelut yhä epämääräisemmiksi ja vaikeammin paikallistettaviksi.

Saastumista kuvattiin ympäristökomitean ilman saastumista käsittelevässä viidennessä raportissa siten, että ”Saastumista tapahtuu, kun ihmisen toiminnan tuloksena riittävästi ainetta on ympäristössä aiheuttamaan vahingollisia seurauksia.”⁴⁴⁵ Todennäköisesti sillä tarkoitettiin ennen kaikkea saastumisen vaikutuksia ihmiseen, sillä raportissa todettiin, että tärkein syy rajoittaa ilman saastumista oli sen mahdolliset haittavaikutukset ihmisen terveydelle⁴⁴⁶. Saastumisen vaikutukset luontoon näyttivät yhä toissijaisilta asioilta.

Kaiken kaikkiaan ympäristön tai saastumisen määritelmistä ei puhuttu ajanjaksolla kovin usein. Tästä huolimatta ympäristökeskustelu näytti laajentuneen ja kansainvälistyneen. Ihminen oli yhä saastumisen ensisijainen kärsijä, vaikka myös saastumisen vaikutukset luontoon tiedostettiin.

4.3.1 Saastumista rajoittava laki

Kansallisessa kontekstissa käyty keskustelu saastumisen muodoista huipentui vuonna 1974 aikaansaatuun lakiin saastumisen rajoittamisesta (*Control of Pollution Act*), joka oli yksi

⁴⁴³ Green Alliancen Internet-sivusto.

⁴⁴⁴ UK General Elections Party Manifestos, Conservative Manifesto October 1974.

⁴⁴⁵ Cm 6371, 185. ”Pollution occurs when, as a result of man’s activities, enough of a substance is present in the environment to have harmful effects.”

⁴⁴⁶ Ibid.

merkittävimmistä ajanjakson ympäristöpoliittisista saavutuksista. Tästä huolimatta sen toimeenpano lykkääntyi muutamalla vuodella taloudellisten vaikeuksien vuoksi⁴⁴⁷. Laki sisälsi järjestelyjä liittyen jätteen hävittämiseen, veden saastumiseen, meluun ja ilmakehän saastumiseen⁴⁴⁸. Näin ollen laki voidaan nähdä lopputuloksena 1970-luvun alussa käydylle kansalliselle saastumiskeskustelulle, jota nämä saastumisen muodot olivat hallinneet. Sitä on myös pidetty askeleena kohti kattavampaa ympäristöpolitiikkaa.⁴⁴⁹ Lain hyväksymisen jälkeen ympäristökeskustelua hallitsivat pääosin kansainvälisemmät aiheet.

Lakiehdotus saatiin läpi nopeasti vuoden 1974 aikana. Voi olla, että työväenpuolueen hallitus oli päättänyt käsitellä sen ensi töikseen, koska ympäristö nähtiin yhä aiheena, josta puolueet olivat enimmäkseen samaa mieltä. On muistettava, että vaikka työväenpuolue oli toiminut vuoden 1974 helmikuun jälkeen hallituspuolueena, ei se ollut saanut vaaleissa äänenemmistöä. Näin ollen työväenpuolueen vähemmistöhallituksella oli vaikeuksia ajaa läpi politiikkansa. Tässä kontekstissa laajaa kannatusta koskevan aiheen eli ympäristön saastumista rajoittavan lain käsittely oli työväenpuolueelle suotuisaa.

Yleisesti ottaen lakiehdotus ja siitä käydyt keskustelut olivat pitkiä ja seikkaperäisiä. Konservatiivien Margaret Thatcher totesi lakiehdotuksen yhteydessä:

Tämä on erittäin yksityiskohtainen lakiehdotus. Koska en ole ollut suoraan poliittisesti tekemisissä aiheen kanssa - -, minun on ollut jonkin verran työlästä ja vaativaa valmistautua debattiin. Minulla ei tule mieleen yhtään lakiehdotusta, joka olisi esitelty huoneessa, jota olisi edeltänyt enemmän tutkimista, keskustelua ja neuvottelua debattiin valmistautumisessa kuin tämä lakiehdotus.⁴⁵⁰

Thatcherin kommentti antoi hyvän kuvan siitä, kuinka uuvuttavaksi keskustelu lakiehdotuksesta kävi ja kuinka joidenkin parlamentin jäsenten saattoi olla jopa vaikea seurata tai osallistua siihen. Keskustelun yksityiskohtaisuuteen vaikutti muun muassa se, että aiheesta oltiin keskusteltu laajasti jo konservatiivien hallituskaudella, jolloin lakiehdotus oli tunnettu nimellä lakiehdotus

⁴⁴⁷ HL Deb 24.1.1979 vol 397 c 1495, Birk; Jordan 1993, 10. Esimerkiksi lain toisen osan vaatimukset tiedon avoimuudesta toimeenpantiin vasta vuonna 1985.

⁴⁴⁸ Control of Pollution Act 1974.

⁴⁴⁹ McNaughton 2003, 122.

⁴⁵⁰ HC Deb 17.6.1974 vol 875 c 106, Thatcher. "This is a very detailed Bill. Not having been directly politically involved with the subject - -, I have found it a somewhat exhausting and exacting business in preparing for the debate. I cannot think of any Bill which I have seen introduced in the House which has been preceded by more investigation, research, discussion and consultation than this Bill."

ympäristönsuojelusta (*Protection of the Environment Bill*). Ehdotus oli nimenmuutosta ja muutamia korjauksia lukuun ottamatta pysynyt sisällöltään ja ydinajatuksiltaan likimain samana.

Lakiehdotuksen tarkoitus oli helpottaa sekä viranomaisten että yleisön tiedonsaantia jätteiden hävittämisestä, melutasoista sekä veteen ja ilmakehään päätyvistä päästöistä. Lakiehdotus antoi eri viranomaisille vallan määrätä rajat eri saastumisen muodoille tilanteesta riippuen sen sijaan, että niille oltaisiin määrätty absoluuttiset standardit. Siinä määriteltiin myös saastuttaja maksaa -periaate (*polluter pays principle*), jonka mukaan saastumisesta vastuussa olevat tahot maksoivat kulut, jotka ylittivät viranomaisten asettamat päästörajat.⁴⁵¹ Käytännössä lakiehdotuksen ensimmäisessä osassa asetettiin jätehuoltoviranomaiset vastuuseen siitä, että heidän alueidensa jätteet hävitettiin tyydyttävästi. Toisessa osassa veden saastumisen päästökontrolleja laajennettiin kaikkiin vesistöihin sisämaassa ja rannikoilla. Ehdotuksen kolmannessa osassa rajoitettiin melua painottaen erityisesti tehtaista ja rakennustyömaista aiheutuvaa meteliä. Neljännessä osassa pyrittiin vähentämään ilman saastumista muun muassa rajoittamalla lyijyn määrää polttoaineessa. Merkittävin ero aiempaan lakiehdotukseen oli se, että uudessa ehdotuksessa painotettiin enemmän kierrätystä ja jätteen uusiokäyttöä.⁴⁵²

Lakiehdotuksessa ikään kuin huipentui Britanniassa 1970-luvun taitteesta lähtien käyty kansallinen ympäristökeskustelu, jota oli hallinnut ilman, veden ja maan saastuminen sekä melu. Työväenpuolueen ympäristöministeri Anthony Crosland esitteli lakiehdotuksen alahuoneelle kesäkuussa 1974 ja totesi, että lakiehdotukseen liittyi erittäin vahvasti Britannian ensimmäiset askeleet järjestelmällisen saastumisen vastaisen politiikan luomisessa. Tähän oli hänen mukaansa kuulunut ympäristökomitean perustaminen, ympäristön saastumisen keskusyksikön luominen ja hallituksen White Paperin julkaiseminen ympäristönsuojelusta vuonna 1970. Croslandin mielestä erityisesti White Paperista oli nähtävissä jatkuvuus lakiehdotukseen.⁴⁵³ On luontevaa, että Crosland painotti näiden merkitystä, koska ne oli luotu työväenpuolueen hallituskaudella. Crosland kuitenkin myönsi, että edellisen kauden konservatiivihallitus oli tehnyt vähän enemmän kuin vain vahvistanut työväenpuolueen hallituksen luomaa politiikkaa⁴⁵⁴. Tällä hän todennäköisesti viittasi siihen, että konservatiivihallituksen kaudella oltiin luotu ympäristöministeriö. Konservatiivipoliitikot korostivat puheenvuoroissaan luonnollisesti

⁴⁵¹ HC Deb 17.6.1974 vol 875 c 97, Crosland.

⁴⁵² HL Deb 7.5.1974. vol 351 c 375–381, Shepherd.

⁴⁵³ HC Deb 17.6.1974 vol 875 c 94, Crosland.

⁴⁵⁴ Ibid.

rooliaan lakiehdotuksen synnyssä, pohjautuihan se heidän luomaan lakiehdotukseen edellisellä hallituskaudella.⁴⁵⁵

On huomionarvoista, että sekä työväenpuolueen että konservatiivien edustajat mainitsivat ympäristökomitean merkityksen lakiehdotuksen synnyssä. Sillä olikin ollut paljon vaikutusta ehdotuksen sisältöön. Komitea oli esimerkiksi suositellut toisessa raportissaan tiedon lisäämistä teollisuuden päästöistä ja jätteistä ja neljännessä raportissa lyijyn määrän vähentämistä polttoaineessa⁴⁵⁶. Lakiehdotuksessa yritettiin puuttua juuri näihin asioihin.

Ylähuoneesta lähtöisin oleva lakiehdotus otettiin hyvin vastaan parlamentin molemmissa huoneissa. Sitä keuhuttiin yhteen ääneen, ja sen haluttiin menevän läpi mahdollisimman nopeasti. Silmiinpistävä piirre ehdotusta koskevissa keskusteluissa oli jälleen se, että etenkin alahuoneessa parlamentin jäsenet nostivat esiin omien vaalipiiriensä käytännön ympäristöongelmia, kuten melu tai roskaaminen. Vaikka parlamentissa puollettiin ehdotusta yksimielisesti, oltiin joistain asioista myös eri mieltä. Konservatiivit esimerkiksi kritisoivat lakiehdotuksen nimen muuttamista. Konservatiivien lordi David Hennessy arvosteli nimeä toteamalla: ”Ruusu minkä nimisenä tahansa tuoksuisi yhtä suloiselta”.⁴⁵⁷ Viittaamalla Shakespearen Romeoon ja Juliaan hän tarkoitti sitä, ettei lakiehdotuksen nimen muuttaminen ollut muuttanut lakiehdotuksen sisältöä. Luonnollisesti Hennessy oli tyytyväinen lakiehdotuksen sisältöön, koska edeltävällä konservatiivien kaudella hän oli toiminut ylähuoneen johtajana ja oli yhdessä konservatiivien lady Janet Youngin kanssa ollut laatimassa sitä⁴⁵⁸. Näin ollen Hennessy pääsi arvostelemaan lakiehdotusta, jonka oli esittänyt sen hetkinen työväenpuolueen ylähuoneen johtaja Malcolm Shepherd.

Ehdotuksen sisältöön liittyvä kritiikki liittyi muun muassa parhaan käytettävissä olevan menetelmän (*best practicable means, BPM*) periaatteeseen. Sillä tarkoitettiin saastumisen minimoimista ottaen huomioon paikalliset olosuhteet, tekninen tietämys ja taloudelliset seuraukset⁴⁵⁹. Käytännössä se tarkoitti sitä, että paikalliset viranomaiset pystyivät asettamaan erilaisia saastuttamisen rajoja tapauskohtaisesti tekemällä kompromisseja ympäristönsuojelun ja

⁴⁵⁵ HC Deb 17.6.1974 vol 875 c 106, 151, Thatcher, Rossi.

⁴⁵⁶ Cm 4894, Cm 5780, 212.

⁴⁵⁷ HL Deb 30.4.1974 vol 351 c 11–12, Shepherd. Hennessy. ”What’s in a name; that which we call a rose by any other name would smell as sweet.”

⁴⁵⁸ Ks. esim. HL Deb 27.11.1973 vol 347 c 11–108.

⁴⁵⁹ Control of Pollution Bill 1974, 996, 67.

taloudellisten kustannusten välillä.⁴⁶⁰ Osa parlamentin jäsenistä piti menetelmää liian joustavana ja peräänkuulutti kiinteitä standardeja päästöille. Esimerkiksi työväenpuolueen Sydney Irving kertoi, että paikallisten viranomaisten mielestä BPM antoi liikaa liikkumavaraa yrityksille. Viranomaisilla oli myös ollut ongelmia saada tarvittavaa tietoa, jota tarvittiin parhaan menetelmän määrittämiseksi. Konservatiivien Michael McNair-Wilson näytti kyseenalaistavan menetelmän toteamalla, että oli vaikeaa seurata esimerkiksi melun kehitystä, jos sille ei asetettu tiettyjä rajoja.⁴⁶¹

Vertailun vuoksi mainittakoon, että kiinteitä standardeja kannatettiin Manner-Euroopassa ja erityisesti Länsi-Saksassa, jossa noudatettiin ennaltaehkäisyperiaatetta (*Vorsorgeprinzip*). Sen mukaan ympäristönsuojelun tavoite oli säilyttää ympäristön oma kapasiteetti palautua, ja siten päästöstandardit tuli asettaa niin tiukaksi kuin käytettävissä oleva teknologia salli. Ennaltaehkäisyperiaate oli tiukempi kuin parhaan käytettävissä olevan menetelmän periaate, koska siihen ei sisällynyt elementtiä kulujen laskemisesta. Käytännössä kulut eivät kuitenkaan voineet olla Länsi-Saksassakaan liian suuret suhteessa tavoiteltaviin ympäristötavoitteisiin. Ennaltaehkäisyn ja kustannusten minimoimisen yhdistyessä eurooppalaisessa politiikassa omaksuttiin myöhemmin parhaan käytettävissä olevan teknologian menetelmän, johon kuului liiallisten kulujen välttäminen (*best available technology not entailing excessive costs, BATNEEC*).⁴⁶² Tästä ei kuitenkaan puhuttu Britannian parlamentissa lakiehdotuksen yhteydessä.

Lakiehdotus sai parlamentissa kritiikkiä myös siitä, ettei siinä puututtu lentokoneista aiheutuvaan meluun. Lisäksi saastuttaja maksaa -periaate koettiin ongelmalliseksi maataloudelle. Lain toteutus nähtiin ylipäänsä vaikeana sen laaja-alaisuuden ja resurssien puutteen vuoksi.⁴⁶³ Työväenpuolueen lordi Henry Walston oli myös huolissaan siitä, että lakiehdotuksen toimeenpanon myötä tehtaita suljettaisiin Britanniassa, ja ne siirtyisivät muihin Euroopan maihin tai jopa Yhdysvaltoihin. Tämän vuoksi hallituksen piti Walstonin mielestä varmistaa, että myös yhteisön kumppanit ottivat samanlaisen lainsäädännön käyttöön, jotta teollisuus ei voinut siirtää tehtaitaan naapurimaihin jatkaen saastuttamista entiseen malliin.⁴⁶⁴ Erityisen paljon erimielisyyksiä parlamentissa syntyi lakiehdotuksen yhteydessä liittyen alkalivalvontaelimeen. Tällä keskustelun sivujuonteella oli merkittäviä vaikutuksia Britannian ympäristöpolitiikan

⁴⁶⁰ HC Deb 17.6.1974 vol 875 c 97, Crosland; O’Riordan & Weale 1989, 281.

⁴⁶¹ HC Deb 17.6.1974 vol 875 c 122–124, 161, Irving, McNair-Wilson.

⁴⁶² O’Riordan & Weale 1989, 290–291; Jordan 1993, 417. BPM ja BATNEEC tulivat 1990-luvulle tultaessa tarkoittamaan kutakuinkin samaa asiaa.

⁴⁶³ HL Deb 7.5.1974 vol 351 c 401–407 Eden, Molson.

⁴⁶⁴ HL Deb 7.5.1974 vol 351 c 432–435 Walston.

muotoutumiselle, sillä sen seurauksena maassa omaksuttiin uusi integroitu lähestymistapa saastumiseen kymmenen vuotta myöhemmin.

4.3.2 Integroitu lähestymistapa saastumiseen synty

Alkalivalvontaelimen tehtävä oli toimeenpanna alkalilakia (*Alkali Act*). Lain mukaan teollisuuden oli toimittava parhaan käytettävissä olevan menetelmän mukaan estääkseen vaarallisia päästöjä ilmakehään.⁴⁶⁵ Koska ilman saastumisen rajoittaminen oli osa saastumisen rajoittamista koskevaa lakiehdotusta, keskusteltiin sen yhteydessä myös alkalivalvontaelimen toiminnasta. Alkalivalvontaelin ja sen suhde paikallisiin viranomaisiin aiheutti poikkeuksellisen paljon erimielisyyksiä. Tämän seurauksena ympäristökomitea teki aiheesta lisäselvityksen, mikä johti lopulta uuden lähestymistavan syntymiseen saastumista kohtaan.

Saastumisen rajoittamista koskevassa lakiehdotuksessa määrättiin, että paikallisviranomaiset eivät olleet valtuutettuja tutkimaan alkalilain piiriin kuuluvia päästöjä, elleivät he tehneet siitä ilmoitusta.⁴⁶⁶ Tämä oli erityisen ongelmallinen kohta, sillä samana vuonna Britanniassa oli julkaistu raportti, jossa oltiin suositeltu alkalivalvontaelimen muuttamista vain neuvoa-antavaksi elimeksi siirtämällä sen voimat ja vastuut kokonaan paikallisille viranomaisille.⁴⁶⁷ Asiaa monimutkaisti osaltaan myös se, että parlamentissa oli samaan aikaan käsittelyssä myös toinen lakiehdotus, joka liittyi paikallisviranomaisten ja alkalivalvontaelimen suhteeseen. Se koski työturvallisuutta ja työterveyttä (*The Safety and Health at Work Bill*).⁴⁶⁸ Kun siitä tuli laki vuonna 1975, siirrettiin alkalivalvontaelin ympäristöministeriöltä saman lain myötä perustetun terveys- ja turvallisuushallinnon (*The Health and Safety Executive*) alaisuuteen.⁴⁶⁹ Muun muassa ympäristökomitea vastusti sitä jyrkästi, koska terveys- ja turvallisuushallinnon nähtiin olevan pääasiassa huolissaan työpaikoista. Komitea pelkäsi, että ympäristönäkökohdat saattoivat siten jäädä organisaatiossa vähemmälle huomiolle.⁴⁷⁰

Parlamentissa esimerkiksi työväenpuolueen Sydney Irving kyseenalaisti alkalivalvontaelimen toiminnan, koska sillä ei ollut riittävästi tarkastajia tehtaiden lukumäärään nähden. Irvingin ja hänen puoluetoverin Frank Hooleyn mielestä ongelmana oli myös valvontaelimen läheinen suhde teollisuuden kanssa, mistä hyvänä esimerkkinä oli se, että syytteitä oli nostettu tehtaita

⁴⁶⁵ Frankel 1974.

⁴⁶⁶ Control of Pollution Bill 1974, 1002, 73.

⁴⁶⁷ HL Deb 7.5.1974 vol 351 c 401, Eden; Frankel 1974.

⁴⁶⁸ HL Deb 7.5.1974 vol 351 c 401–441, Eden, Molson, White, Zuckerman, Garnsworthy.

⁴⁶⁹ Health and Safety at Work etc Act 1974.

⁴⁷⁰ Cm 6371, 248.

vastaan liian vähän. Hooleyn mukaan moni toivoi alkalivalvontaelimeltä kovempaa ja painostavampaa asennetta. Konservatiivien Hugh Rossi sen sijaan puolusti alkalivalvontaviranomaista. Hänestä sillä oli kumuloitunutta kokemusta ja asiantuntemusta, joka oli vailla vertaa maailmassa. Hän totesi, että alkalivalvontaviranomaista kadehdittiin maailmalla sen järkevistä lähestymistavasta, joka oli mahdollistanut sen tulokset käytännön tasolla. Alkalivalvontaelimen menestys johtui Rossin mielestä yhteistyöstä, joka sillä oli teollisuuden kanssa. Hänestä menestys ei ollut yhteydessä syytteiden lukumäärään.⁴⁷¹ Alkalivalvontaelin oli herättänyt niin paljon kysymyksiä saastumista rajoittavan lakiehdotuksen yhteydessä, että työväenpuolueen ympäristöministeri Anthony Crosland päätyi tilaamaan ympäristökomitealta aiheesta erillisen selvityksen. Hän pyysi komiteaa tutkimaan kotitalouksista ja teollisuudesta peräisin olevan ilman saastumisen rajoittamisen metodien tehokkuutta, pohtimaan eri viranomaisten suhdetta ja tekemään aiheesta suosituksia.⁴⁷²

Ympäristökomitean vuonna 1976 julkaistu viides raportti ilman saastumisen kontrollista oli vastaus Croslandin toimenpidepyyntöön. Komitea ei kuitenkaan rajoittanut raporttiaan ainoastaan ilman saastumiseen. Raportin tärkein sisältö oli nimittäin uuden integroidun lähestymistavan esittäminen saastumisen rajoittamiseen yleisesti. Komitea suositteli, että alkalivalvontaelimen tilalle perustettaisiin uusi keskusvalvontaelin (*Her Majesty's Pollution Inspectorate, HMPI*), jolla olisi laajempi rooli saastumisen kontrolloinnissa. Sen tehtävänä olisi neuvotella teollisuuden kanssa saastumisen vähentämisestä, ja sen vastuuseen kuuluisi kaikkien teollisuuden prosesseista aiheutuvien saastumisongelmien huomioiminen. Käytännössä integroitu lähestymistapa tarkoitti sitä, että ympäristön saastumista tarkasteltiin kokonaisuutena niin, että esimerkiksi ilman saastumista ei tarkasteltaisi irrallaan maan tai veden saastumisesta. Ilmansaasteiden väheneminen saattoi nimittäin lisätä päästöjä vesistöihin tai päinvastoin. Uuden elimen tarkoituksena oli toimia alkalivalvontaelimen tapaan parhaiden käytettävissä olevien menetelmän periaatteen mukaan parhaan käytettävissä olevan ympäristöratkaisun (*best practicable environmental option*) saavuttamiseksi.⁴⁷³

Vaikka ympäristöministeri Crosland oli tilannut komitealta selvityksen, ei ministerit tai hallituksen edustajat kommentoineet raporttia parlamentissa koko työväenpuolueen

⁴⁷¹ HC Deb 17.6.1974 vol 875 c 111, 123, 148, Irving, Hooley.

⁴⁷² HC Deb 17.6.1974 vol 875 c 103, Crosland; Owens 2012, 5. Yleensä komitea sai itse päättää käsittelemänsä aiheen. Tästä huolimatta komitealta pyydettiin sen olemassa olon aikana selvitystä jostain tietystä aiheesta vain kolmesti (Cm 6371, 1976; Cm 8358, 1981; Special Report RCEP, 2005).

⁴⁷³ Cm 6371, 179–184, 250.

hallituskaudella. Parlamentissa kysyttiin säännöllisin väliajoin hallituksen lausuntoa raportista, mutta joka kerta vastauksena oli, että vastausta pohdittiin vielä⁴⁷⁴. Kun konservatiivit tulivat hallitusvastuuseen toukokuussa 1979, saatiin hallituksen vastausta raporttiin yhä odottaa. Konservatiivihallitus reagoi siihen vasta vuonna 1987 perustamalla saastumisen valvontaelimen (*Her Majesty's Inspectorate of Pollution, HMIP*)⁴⁷⁵. Koska raporttia ei käsitelty parlamentissa koko tarkasteluajanjaksolla, on vaikea sanoa, kuinka yksittäiset parlamentin jäsenet suhtautuivat siihen. Myös lehdistössä vallitsi samankaltainen hiljaisuus raportin kommentoinnin osalta. The Timesissa sitä ei mainittu lainkaan työväenpuolueen kaudella, mutta The Guardianissa uutisoitiin sen julkaisemisesta heti tammikuussa 1976 esittelemällä sen pääkohdat⁴⁷⁶.

O'Riordan ja Weale ovat epäilleet, että hallitus viivytteli komitean viidenteen raporttiin vastaamisessa, koska työväenpuolueen hallitus ei halunnut hajottaa vastaperustettuun terveys- ja turvallisuushallintoon liittyvää hallinnollista ratkaisua, jossa liitoilla oli vahva asema.⁴⁷⁷ Komitean suositusta integroidusta lähestymistavasta on pidetty enteellisenä, sillä on tulkittu, että siinä puhuttiin integroidusta saastumisen rajoittamisesta (*integrated pollution control, IPC*), vaikka termiä ei vielä silloin käytetty. IPC:n ytimessä on ollut kokonaisvaltainen ja monitieteinen ajattelutapa, ja sen tarkoituksena on ollut osoittaa tarve positiivisille poliittisille päätöksille niin, että jätteet löytävät parhaan paikan ympäristössä. IPC:llä on tavoiteltu myös parasta ympäristövaihtoehtoa, jolla vähennetään jätteiden syntyä ja muokataan niiden viimeistä muotoa. Britanniassa alettiin toteuttaa IPC:tä vasta 1990-luvun alussa, mutta sen juuret olivat ympäristökomitean viidennessä raportissa.⁴⁷⁸

4.4 Ympäristöteema pysyy puolueiden vaaliohjelmassa

Wilsonin hallitus oli kohdannut kutakuinkin samat taloudelliset ongelmat kuin kaksi edeltävää hallitusta muun muassa inflaatio- ja työttömyyslukujen pysyessä korkealla. Ongelmat olivat jatkuneet myös Callaghanin pääministerikaudelle, jolloin Britannia oli joutunut jopa anomaan Kansainvälisen valuuttarahastolta (*The International Monetary Fund, IMF*) apupakettia punnan arvon romahdettua. Britannia oli saanut Callaghanin pääministerikaudella jonkin verran helpotusta taloudelliseen ahdinkoonsa ydinvoimasta, vahvasta hiiliteollisuudesta ja

⁴⁷⁴ Ks. esim. HC Deb 25.1.1977 vol 924 c 557W, Reid, McElhone, HC Deb 2.5.1978 vol 949 c 25W, Braine, Howell tai HC Deb 3.4.1979 vol 965 c 628–629W, Sainsbury, Howell.

⁴⁷⁵ Jordan 1993, 409.

⁴⁷⁶ The Times 1.16.1976, David Pallister, "New powers, methods, and means urged in pollution report".

⁴⁷⁷ O'Riordan & Weale 1989, 284–288.

⁴⁷⁸ Jordan 1993, 407, 414–415.

Pohjanmereltä löytyneistä öljy- ja kaasuvaroista. Tästä huolimatta talvi 1978–1979 oli Britanniassa hyvin vaikea. Hallituksella oli runsaasti ongelmia ammattiliittojen kanssa, ja maassa koettiin useita lakkoja, jotka olivat johtuneet pääosin hallituksen pyrkimyksestä pitää inflaatio kurissa rajoittamalla palkankorotuksia. Laaja-alaisen tyytymättömyyden seurauksena hallitus menetti parlamentin luottamuksen, ja Callaghan joutui määräämään yleisvaalit alkuvuodesta 1979.⁴⁷⁹ Konservatiivit voittivat toukokuussa pidetyt vaalit selkeästi ja pääministeriksi nousi vuoden 1975 helmikuussa puolueen johtoon valittu Margaret Thatcher.⁴⁸⁰

Aikakauden yleinen poliittinen tilanne näkyi tuttuun tapaan puolueiden vaaliohjelmissa, joissa kaikissa painotettiin talousongelmien selvittämistä ja teollisuussuhteiden parantamista. Jokaisella puolueella oli toki myös joukko muita ydintavoitteita. Tyypilliseen tapaan vaaliohjelmissa kritisoitiin vastapuolen politiikkaa ja puolustettiin omaa. Ympäristö mainittiin konservatiivien ja työväenpuolueen vaaliohjelmissa, muttei se ollut pääosassa.⁴⁸¹

Konservatiivien vaaliohjelman ympäristöosio oli työväenpuolueen ja liberaalien osioihin verrattuna lyhyin ja ympäripyörein. Siinä korostettiin jälleen edellisen konservatiivihallituksen menestystä saastumisen vähentämisessä sekä tietysti perinteiden ja maaseudun suojelemisessa. Siinä luvattiin antaa erityistä huomioita rappeutuneen maaperän korjaamiselle, vaarallisten jätteiden hävittämiselle sekä jokien ja kanaalien saastumisen vähentämiselle. Energiapolitiikan yhteydessä ohjelmassa todettiin lyhyesti, että ympäristöaiheet liittyivät tiiviisti energiakehitykseen ja että ydinvoimalla ja hiiliteollisuudella oli tärkeä rooli energiakysyntään vastaamisessa.⁴⁸² Ympäristöä käsiteltiin konservatiivien vaaliohjelmassa vähemmän kuin vuoden 1974 ohjelmissa, mutta osion sisältö oli likimain sama sen painottaessa konservatiivien aiempia saavutuksia ja tiettyjä saastumisen muotoja. Ohjelmasta oli pudotettu maininnat vaihtoehtoisten energiamuotojen kehittämisestä ja siitä, kuinka talouskasvulla voitiin parantaa ympäristöä. Nyt konservatiivit painottivat ydinvoiman ja hiiliteollisuuden roolia energiapolitiikassa. Kokonaisuudessaan konservatiivien ympäristöpolitiikka jäi ohjelmassa aiempaa pienempään rooliin.

⁴⁷⁹ Morgan 1992, 363, 366, 383, 391, 401–402; Rubinstein 2003, 310–311.

⁴⁸⁰ UK General Elections since 1832. Konservatiivit saivat vuoden 1979 toukokuun vaaleissa 339 paikkaa, työväenpuolue 268, liberaalit 11, Skotlannin kansallinen puolue 2, Ulsterin unionistit 5, Walesin Plaid Cymru 2 ja muut 7 paikkaa.

⁴⁸¹ UK General Elections Party Manifestos, Conservative, Labour and Liberal Manifestos 1979.

⁴⁸² UK General Elections Party Manifestos, Conservative Manifesto 1979.

Myös työväenpuolueen vaaliohjelmassa oltiin ylpeitä oman puolueen menneistä ympäristösaavutuksista, mutta todettiin, että ympäristölle oli annettava enemmän painoarvoa tulevaisuudessa. Ohjelma oli ympäristöpolitiikan osalta konservatiivien ohjelmaa konkreettisempi. Sen lisäksi että työväenpuolue lupasi työstää politiikkaansa luonnonvarojen säilyttämiseksi, aikoi se muun muassa vähentää lyijyn määrää polttoaineessa, tuottaa vuosittain raportin parlamentille ympäristön tilasta ja panostaa rappeutuneen maaperän puhdistamiseen. Lisäksi ohjelmassa luvattiin energiapolitiikan yhteydessä jatkaa vaihtoehtoisten energiamuotojen kehitystä. Työväenpuolue ei ottanut ohjelmassaan vahvaa kantaa ydinvoimaan, vaan painotti turvallisuustekijöiden tärkeyttä ja lisätutkimuksen tarvetta.⁴⁸³ Työväenpuolueen ympäristöpolitiikassa ei näyttänyt tapahtuneen suurempia muutoksia edellisten vaalien jälkeen.

Liberaalien vaaliohjelma oli pääpuolueiden ohjelmista ympäristöpolitiikan kannalta jälleen poikkeuksellisin. Se oli laajempi versio heidän vuoden 1974 helmikuun vaaliohjelmassaan määritellystä ympäristöpolitiikasta, jossa se oli integroitu osaksi muuta politiikkaa. Liberaalien vuoden 1979 vaaliohjelmassa oli nostettu ympäristönäkökulman mukaan ottaminen kaikkiin hallituksen politiikan osa-alueisiin jopa yhdeksi pääteemaksi. Ympäristöpolitiikassaan liberaalit painottivat ennen kaikkea Britannian ja koko maailman ympäristön rajallisten luonnonvarojen suojelemista pitkällä aikavälillä. Ohjelman mukaan uusiutumattomia luonnonvaroja käytettiin liikaa, ja ihmisen toiminta uhkasi luonnon ympäristöä. Ohjelmassa povattiin, että pula ruuasta, raakamateriaaleista ja energiasta aiheuttaisi merkittäviä muutoksia elintapoihin tulevaisuudessa. Näin ollen liberaalit uskoivat niukkojen luonnonvarojen suojelemiseen, taisteluun jätettä ja saastumista vastaan, tarpeeseen säilyttää luonnon ympäristö tuleville sukupolville sekä taloudellisten ja yhteiskunnallisten prioriteettien uudelleen järjestämiseen. Liberaalit suhtautuivat varauksellisesti suuren luokan sitoutumiseen ydinvoimaan. Pohjanmeren öljyvarojen hyödyntäminen piti liberaalien mielestä jakaa pidemmällä aikavälillä, ja tulot niistä investoida laajempaan energiansuojeluun sekä vaihtoehtoisten energiamuotojen kehittämiseen. Tämän lisäksi liberaalit lupasivat ohjelmassaan muun muassa saada saastuttajat maksamaan saastuttamisestaan, esittää taloudellisia houkuttimia suojella luontoa, uusiokäyttää teollisuuden joutomaata, kierrättää, kieltää uhanalaisista lajeista peräisin olevien tuotteiden tuonti tai valmistus sekä kieltää kaupallinen valaanpyynti.⁴⁸⁴

⁴⁸³ UK General Elections Party Manifestos, Labour Manifesto 1979.

⁴⁸⁴ UK General Elections Party Manifestos, Liberal Manifesto 1979.

Liberaalien ympäristöpolitiikka oli laaja-alaista, ja se kuvasi hyvin ajanjakson ympäristöpolitiikkaa, jossa energiapolitiikka ja ympäristöpolitiikka olivat kietoutuneet toisiinsa. Poikkeuksellista liberaalien vaaliohjelmalle oli se, että siinä luonnonvarojen suojeleminen ja ympäristö olivat yläluku, jonka alla käsiteltiin energiapolitiikkaa, liikennettä, ruokaa ja maataloutta sekä ympäristönsuojelua. Ympäristöpolitiikka asetettiin näin laajemmaksi viitekehykseksi useammalle eri keskustelulle. Erityisen kiinnostavaa oli energiapolitiikan käsittely ympäristöpolitiikan alla, sillä olihan työväenpuolueen hallituskaudella käyty laajaa keskustelua ympäristöministeriön ja energiaministeriön välisistä vastuista. Liberaalien ympäristöpolitiikassa oli myös joukko muita huomionarvoisia seikkoja, kuten esimerkiksi halu säilyttää luonnon ympäristö tuleville sukupolville, mikä ennakoiki kestävän kehityksen ajatusta. Vuoden 1979 vaaleissa liberaalit olivat ainoa puolue, joka nosti ohjelmassaan esille saastuttaja maksaa -periaatteen tai uhanalaiset eläimet. Näillä tietenkin viitattiin edeltävän ajanjakson tuoreisiin lakeihin saastumisen rajoittamisesta ja uhanalaisten lajien viennistä ja tuonnista. Liberaalit oli myös ainoa pääpuolueista, joka suhtautui avoimen epäileväisesti sitoutumiseen suuren luokan ydinvoimaan.

Huomionarvoista liberaalien vaaliohjelmalle oli se, että painottaessaan pitkän aikavälin ympäristöpolitiikkaa se pääsi kritisoimaan konservatiivien ja työväenpuolueen harjoittamaa lyhyemmän aikavälin ympäristöpolitiikkaa. Aiemmissa vaaliohjelmissa ei oltu moitittu muiden puolueiden ympäristöpolitiikkaa, vaikka brittiläisissä vaaliohjelmissa vastustajia arvosteltiin usein melko kovasanaisesti. Ympäristöpolitiikka oli ollut aihe, josta oltiin voitu olla puolueiden kesken melko yksimielisiä. Tämä ei ole yllättävää ottaen huomioon, kuinka yhdenmukaista ja sopuisaa Britannian ympäristöpolitiikka oli ollut läpi 1970-luvun ja kuinka vähän puoluepolitiikkaa oli esiintynyt parlamentin ympäristökeskusteluissa. Liberaalien vaaliohjelma irrottautui näin ollen vallitsevasta ympäristöpoliittisesta konsensuksesta.

Liberaalien täysin muista pääpuolueista poikkeava ympäristöpolitiikka selittyi osittain sillä, että puolueen ensisijaisena tavoitteena oli aikaansaada kokonaisvaltainen reformi Britannian hallituksessa, vaalijärjestelmässä ja yritysmaailmassa sekä erottautua konservatiiveista ja työväenpuolueesta. Käytännössä Britanniassa vallitsi kaksipuoluejärjestelmä, jolloin kolmannen ja pienimmän puolueen suurin tavoite luonnollisesti oli uudistaa vaalijärjestelmä. Näin ollen muutenkin uudistushenkiseen agendaan sopi hyvin radikaalimpi vaihtoehtoinen ympäristöpolitiikka. Ehkä liberaalit kilpailivat vaaleissa äänistä myös ekologiapuolueen kanssa, mikä sai sen painottamaan ympäristöpolitiikkaa aiempaa enemmän. Näyttää siltä, että Haig on

saattanut sittenkin olla oikeassa väittäessään liberaalien olleen ainut puolue, jonka ympäristöhuomiot olivat verrattavissa vihreään puolueeseen (ks. luku 3.5).

Vaikka ekologiapuolue oli hädin tuskin säilynyt hengissä 1970-luvun puolivälissä, oli se ennen vuoden 1979 vaaleja saanut uudistuttua ja käännettyä kannatuksensa vahvaan nousuun.⁴⁸⁵ Itse asiassa se oli nopeimmin kasvava poliittinen puolue Britanniassa vuonna 1979. Heillä oli vaaleissa ehdolla yli 50 ehdokasta, mikä tarkoitti pääsyä ensimmäistä kertaa televisio- ja radiolähetyksiin sekä lisääntyvää näkyvyyttä sanomalehdissä.⁴⁸⁶ Vain pari kuukautta ennen vaaleja ekologiapuolueen puheenjohtaja Jonathan Tyler totesi *The Guardianissa*, että puolueen kannatus oli noussut paikallisvaaleissa jopa 5–18 prosenttiin ja lähestynyt Bathissa, Lontoossa ja Birminghamissa jopa työväenpuolueen kannatuslukemia. Tyler kertoi, että suurimmat puolueet kamppailivat lyhyen aikavälin ongelmien kanssa, kun ekologiapuolue keskittyi pitkän aikavälin ongelmiin.⁴⁸⁷ Näytti siltä, että liberaalit kalastelivat samoja ääniä ekologiapuolueen kanssa. Olihan heidän vaaliohjelmassaan myös puhuttu pitkän aikavälin ympäristöpolitiikasta ja kritisoitu konservatiivien ja työväenpuolueen lyhytnäköisyyttä. *The Guardianin* artikkelissa todettiin vaalien jo ollessa ohi:

Vaalikampanjan aikaan huolestuneet liberaalien ja hermostuneet työväenpuolueen miehet alkoivat mutista ekopuolueen korvaan, että heidän täytyi tavata, kun vaalit olivat ohi ja katsoa, eivätkö he voisi päätyä yhteen.⁴⁸⁸

Tämä oli selvä osoitus siitä, että ekologiapuolue nähtiin puoluekentässä tärkeänä tekijänä. Seuraavina vuosina puolueen jäsenmäärät lisääntyivät tuntuvasti, mutta jäivät silti huomattavasti pienemmiksi kuin muiden pienten puolueiden⁴⁸⁹.

Kun brittilehdistö uutisoi vaaleista, jäi ympäristöpolitiikka muiden aiheiden varjoon. Näin ollen ympäristöpolitiikan saama huomio lehdistössä oli yhdenmukaista konservatiivien ja työväenpuolueen vaaliohjelmien painotusten kanssa. Talousaiheet, teollisuussuhteet, verotus ja

⁴⁸⁵ Rüdig & Lowe 1986, 266–268. Vaikka ekologiapuolueen ehdokkaat eivät saaneet vuonna 1979 yhtään paikkaa parlamenttiin, sai puolue vaaleissa yhteensä lähes 40 000 ääntä. Vuoden 1974 vaaleissa äänimäärät olivat jääneet helmikuussa noin 4 600 ääneen ja lokakuussa vajaan 2 000 ääneen. Vertailun vuoksi todettakoon, että vuoden 1979 vaaleissa konservatiivit saivat voittajapuolueena noin 13 697 900 ääntä.

⁴⁸⁶ *The Guardian* 12.5.1979, Lesley Adamson, "Green fingers".

⁴⁸⁷ *The Guardian* 20.2.1979, Anthony Tucker, "General election platform for ecologists".

⁴⁸⁸ *The Guardian* 12.5.1979, Lesley Adamson, "Green fingers". "During the election campaign anxious Liberals and nervous Labour Party men began muttering the Eco Party's ear that they really must get together when it was all over and see if they couldn't well, get together."

⁴⁸⁹ Rüdig & Lowe 1986, 266–268.

poliittinen järjestelmä olivat asialistalla päällimmäisenä⁴⁹⁰. Lehdissä ympäristöpolitiikka nousi esiin vaalien yhteydessä usein, jos aiheena oli ekologiapuolue⁴⁹¹, mutta muuten se jäi aiheena yleensä vai mainintojen tasolle.⁴⁹² Toisinaan ympäristön huomioimista toivottiin lehdissä vaaliohjelmiin enemmän, mutta silloin näytettiin kannattavan melko selkeästi liberaaleja.⁴⁹³ Lisäksi on huomattava, että The Timesissa ympäristöpolitiikkaa käsiteltiin vaalien yhteydessä vähemmän kuin The Guardianissa.

Ympäristöpolitiikka oli vakiintunut osaksi Britannian pääpuolueiden vaaliohjelmia vuoteen 1979 mennessä. Se näytti silti jäävän konservatiivien ja työväenpuolueen vaaliohjelmissä yhä muiden aiheiden varjoon, ja sitä käsiteltiin pääosin ohjelmien alaluvuissa. Liberaalien vaaliohjelmassa sävy oli rohkeampi. Siinä kaavailtiin laajempi-alaista pidemmän aikavälin ympäristöpolitiikkaa, joka pyrittiin ulottamaan kaikkiin politiikan osa-alueisiin. Liberaalien ohjelman ympäristöpolitiikka oli samansuuntainen ekologiapuolueen ympäristöpolitiikan kanssa. Näin ollen vaikutti siltä, että Britannian ympäristöpolitiikkaan oli vuoteen 1979 mennessä syntynyt aitoja eroavaisuuksia.

5 PÄÄTÄNTÖ

Kun huoli ympäristöstä kasvoi Britanniassa 1960- ja 1970-lukujen taitteessa, joutui julkinen valta reagoimaan siihen ponnekkaammin kuin aikaisemmin. Ympäristöongelmiin tartuttiin Britanniassa aluksi uudistamalla hallintorakennetta. Vuonna 1970 maahan perustettiin ensin ympäristökomitea sekä ympäristöasioita koordinoivan paikallishallinto- ja aluesuunnitteluministerin virka. Samana vuonna, hallitusvallan vaihduttua, maahan luotiin maailman ensimmäinen ympäristöministeriö. Parlamentissa käyty ympäristökeskustelu keskittyi vuosikymmenen taitteessa usein juuri hallinnollisiin rakenteisiin. Tehtyjen konkreettisten muutosten myötä ympäristöpolitiikasta tuli osa Britannian kansallista politiikkaa, vaikka, hieman ristiriitaisesti, itse ympäristöpolitiikan käsite tuli aktiiviseen käyttöön vasta hieman myöhemmin.

Parlamentissa alettiin keskustella enemmän ympäristöstä, kun hallinto oli saatu mukautettua uuteen tilanteeseen. Varsinaisen ympäristökeskustelun parlamentissa ja lehdistössä käynnistivät

⁴⁹⁰ Ks. esim. The Times 30.4.1979, kirjoittaja ei tiedossa, ”The choice for the country”; The Guardian 7.4.1979, kirjoittaja ei tiedossa, ”Labour yesterday produced the first of the party manifestos for May...” tai The Guardian 11.4.1979, kirjoittaja ei tiedossa, ”The Liberals lay it out”.

⁴⁹¹ The Times 30.4.1979, kirjoittaja ei tiedossa, ”Election outsiders on far left and right”.

⁴⁹² Ks. esim. The Guardian 7.4.1979, kirjoittaja ei tiedossa, ”Labour yesterday produced the first of the party manifestos for May...”.

⁴⁹³ Ks. esim. The Guardian 4.4.1979, Thomas Harford, ”Weighing up the manifestos after thirty years on”.

työväenpuolueen hallituksen vuonna 1970 julkaisema, ympäristöä käsittelevä White Paper sekä vuonna 1971 julkaistu ympäristökomitean ensimmäinen raportti. White Paperissa määriteltiin hallituksen lähestymistapa saastumiseen ja komitean raportissa luotiin yleiskatsaus ympäristön tilaan Britanniassa. Näillä asiakirjoilla oli tärkeä rooli brittiläisen ympäristökeskustelun lähtökohtien määrittelemisessä ja sen käynnistämisessä.

Erityisesti riippumattomalla ympäristökomitealla oli tärkeä rooli ympäristöpolitiikassa 1970-luvulla, ja sillä näytti olevan erityisen paljon valtaa 1970-luvulla ympäristökeskustelun suunnannäyttäjänä. Komitean laatimat raportit ja niiden teemat nousivat yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta aina näkyvästi esille sekä parlamentissa että lehdistössä. Raporteissa tehdyillä valinnoilla komitea ohjasi yleistä ympäristökeskustelua Britanniassa. Komitean kannanotoilla oli merkittävää poliittista painoarvoa, mistä hyvänä osoituksena oli esimerkiksi hallituksen päätös lykätä hyötöreaktorin rakentamista vuonna 1976 ympäristökomitean suosituksesta.

Britannian ympäristöpolitiikka alkoi vasta muotoutua tutkimusajanjaksolla, eikä 1970-luvulla näyttänyt olevan varmuutta siitä, mitkä asiat kuuluivat siihen. Näin ollen ympäristöasioita käsiteltiin monessa yhteydessä, ja ne kuuluivat usean eri ministeriön ja viraston toimialaan. Epäselvyydet vastuista ja velvollisuuksista aiheuttivatkin toistuvasti ongelmia. Hallintorakennetta yritettiin virtaviivaistaa läpi vuosikymmenen siirtämällä ympäristöministeriölle enemmän vastuuta. Näytti kuitenkin siltä, että 1970-luvun lopussa ongelma oli sama kuin vuonna 1970, jolloin työväenpuolueen Wayland Young totesi: ”Kun puhutaan ihmisympäristöstä, puhutaan kaikesta, ja ei voi olla kaiken ministeriötä”⁴⁹⁴.

Erityisesti konservatiivien hallituskaudella vuosina 1970–1974 ympäristökeskustelun keskiössä olivat saastumisen eri muodot. Niihin lukeutuivat ennen muuta ilman ja vesistöjen saastuminen, maaperän rappeutuminen ja melu. Ympäristökeskusteluissa vallitsi 1970-luvun alkupuolella Britannian parlamentille poikkeuksellinen yksimielisyys. Lähes kaikki puheenvuoron saaneet parlamentin jäsenet vastustivat saastumista, eikä yhdellekään puolueelle haluttu antaa ympäristönsuojeluun yksinoikeutta. Voi olla, että aiheesta ei oltu todellisuudessa näin yksimielisiä ja ettei erimielisyyttä ympäristöasioissa vain haluttu tuoda julki keskusteluissa. Koska ympäristöaiheista ei juuri järjestetty parlamentin debattien yhteydessä äänestyksiä, on

⁴⁹⁴ The Guardian 2.2.1970, Lord Kennet, ”Control of pollution or human race will end.” ”When you speak of the human environment, you speak of everything, and you cannot have a Ministry of everything.”

vaikea arvioida, kuinka yksituumaisia aiheesta oikeasti oltiin tai kuinka paljon jäseniä edes osallistui kyseisiin keskusteluihin⁴⁹⁵.

Parlamentin keskusteluissa äänessä olleiden parlamentin jäsenten äkillistä halukkuutta näyttäytyä ympäristönsuojelijoina selittää ennen kaikkea 1970-luvun alkupuolella vallinnut vahva yleinen mielipide siitä, että ympäristöstä oli pidettävä parempaa huolta tai edessä olisi apokalyptisesti maapallon tuho. Aiheesta oli myös tullut muun muassa kansainvälisen ympäristöheräämisen ja erilaisten tapahtumien ja julkaisujen myötä muodikasta. Yksimielisyyden lisäksi ensimmäisiä 1970-luvun alkupuolella käytyjä ympäristökeskusteluja leimasi se, että monet parlamentin jäsenet käyttivät niitä hyväkseen tuodakseen esille omien vaalipiiriensä ympäristöongelmia. Erimielisyyttä aiheuttivat lähinnä ympäristöongelmien ratkaisemisen tärkeysjärjestys ja eri toimijoiden vastuualueet.

1970-luvun alun saastumiskeskustelu huipentui parlamentissa saastumista rajoittavaan lakiin, joka saatiin parlamentissa läpi vuonna 1974. Se piti sisällään järjestelyjä liittyen jätteen hävittämiseen, veden saastumiseen, meluun ja ilmakehän saastumiseen, jotka olivat suurin piirtein ne saastumisen muodot, joista oli puhuttu aktiivisesti White Paperin ja ympäristökomitean ensimmäisen raportin julkaisemisen jälkeen. Lakiehdotuksesta käydyt parlamenttidebatit osoittivat hyvin neljän vuoden aikana tapahtuneet muutokset keskusteluissa. Parlamentin jäsenet eivät enää vain lausuneet yhteen ääneen ympäristön olevan tärkeä, vaan nyt keskustelussa käsiteltiin jo esimerkiksi päästörajoituksista, niiden valvontaa sekä kustannusten jakamista.

Vuosikymmenen toisella puoliskolla ympäristökeskustelun fokus siirtyi yhä kansainvälisimpiin aiheisiin. Keskustelun ytimessä olivat tuolloin erityisesti merten saastuminen, uhanalaisten eläinten kansainvälinen kauppa ja ydinvoiman uhat sekä suhde EEC:n ympäristöpolitiikkaan. Merten saastuminen ja uhanalaisten eläinten kauppa liittyivät vahvasti ajanjaksolla järjestettyihin kansainvälisiin konferensseihin. Konferensseja kannatettiin parlamentissa ja Britannian haluttiin ottavan niissä aktiivinen rooli. Tästä huolimatta Britannian taloudellisten etujen puolustaminen ja edistäminen nousivat keskusteluissa ympäristönsuojelua näkyvämmiin esiin.

⁴⁹⁵ Esimerkiksi saastumista rajoittavan lain käsittelyssä ei näyttänyt esiintyvät äänestyksiä parlamentin täysistunnoissa ylä tai alahuoneessa. Ks esim. ehdotuksen komiteavaihe ylähuoneessa HL Deb 16.5.1974 vol 351 c 1161–1231 tai toinen luenta alahuoneessa HC Deb 17.6.1974 vol 875 c 94–167.

Keskustelu luonnonvaraisen eläimistön ja -kasviston uhanalaisten lajien kansainvälistä kauppaa koskevasta yleissopimuksesta eli CITESistä oli yksi kiinnostavimmista kansainvälisen ympäristökeskustelun aiheista, koska Britannian kansallista lainsäädäntöä jouduttiin muokkaamaan sen ratifioimiseksi 1970-luvun puolivälin jälkeen. Näin kansainvälinen ympäristöpolitiikka alkoi konkreettisesti vaikuttaa Britannian kansalliseen politiikkaan ja lainsäädäntöön. Oman lisänsä keskusteluun antoi se, että uhanalaisista eläimistä alettiin puhua ensimmäisen kerran toistuvasti vasta tuolloin. Yhdysvallat oli aktiivinen toimija 1970-luvulla uhanalaisten lajien sopimusten edistämiseksi, ja on todennäköistä, että termi saattoi siirtyä Britanniaan Yhdysvalloista. Siellä uhanalaisista lajeista oli puhuttu lajin sukupuuttoon kuolemiseen uhan merkityksessä aiemmin ja useammin kuin Britanniassa.

Ydinvoiman uhat nousivat keskusteluun 1970-luvun toisella puoliskolla erityisesti sen jälkeen, kun ympäristökomitea käsitteli niitä kuudennessa raportissaan vuonna 1976. Ympäristönäkökohdat jäivät parlamentin keskusteluissa useimmiten energia- ja turvallisuuspolitiikan varjoon, kuten oli osittain käynyt myös ympäristökomitean raportissa. Komitea antoi energiapolitiikkaan liittyviä suosituksia ydinvoimaa käsittelevässä raportissaan, mikä osoittaa hyvin, kuinka lähellä energiapolitiikka ja ympäristöpolitiikka olivat 1970-luvun loppupuolella. Ympäristöpolitiikka ja energiapolitiikka olivat lähentyneet jo 1970-luvun alussa, kun keskustelu luonnonvarojen suojelemisen ja hyödyntämisen suhteesta oli ollut pinnalla maailmalla velloneen energiakriisin ja Pohjanmereltä löytyneiden öljyvarojen myötä.

Vaikka ympäristöpolitiikka muuttui erityisen kansainväliseksi 1970-luvun puolivälin jälkeen, oli brittiläisellä ympäristökeskustelulla ja -politiikalla kansainvälinen ulottuvuus koko tutkielman kattaman ajanjakson ajan. Kansainvälistyminen näkyi keskusteluissa erityisesti Tukholmassa vuonna 1972 järjestetyn YK:n ensimmäisen ympäristökongressin jälkeen, sillä sen myötä kansainvälistä ympäristöyhteistyötä alettiin syventää. Britannian ympäristöpolitiikkaan vaikutti yhä enemmän myös EEC:n ympäristöpolitiikka sen jälkeen, kun Britannia liittyi yhteisöön vuonna 1973.

Ympäristöpolitiikan termiä käytettiin Britannian parlamentissa ensimmäisiä kertoja toistuvasti puhuttaessa EEC:n ympäristöpolitiikasta. Näin ollen termi todennäköisesti omaksuttiin Britanniaan Manner-Euroopasta. EEC:hen liittyvät ympäristökeskustelut aiheuttivat parlamentissa jonkin verran hankausta, vaikka kiivaimmat keskustelut liittyivät aluksi enemmän itse yhteisön jäsenyyteen. Kasvava erimielisyys keskusteluissa oli merkki aiheen hiljattaisesta

politisoitumisesta. Sen jälkeen kun yhteisön jäsenyys oli parlamentissa vuosikymmen puolenvälin jälkeen suurin piirtein hyväksytty, oltiin EEC:n ympäristöpolitiikan osalta kuitenkin yllättävän yksimielisiä. Kaavailtuja direktiivejä pidettiin parlamentissa pääsääntöisesti liian kalliina ja epäkäytännöllisinä, ja Britannian jo olemassa olevaa ympäristöpolitiikkaa EEC:ssä esitettyjä ehdotuksia parempina. Aiheen politisoituminen näkyi 1970-luvun loppupuolella ennen kaikkea polarisoitumisessa muiden EEC-maiden ja Britannian välillä, eikä niinkään eri brittipuolueiden välillä. Usein ympäristöasioissa profiloituneet parlamentin jäsenet ottivat kantaa EEC:n ympäristöpolitiikkaan, joten ei ole syytä olettaa, että he eivät olisi tahtoneet ajaa ympäristön etua. Näytti siltä, että parlamentissa ei vain haluttu toteuttaa ympäristöpolitiikkaa EEC:n määräämällä tavalla. Näin ollen Britannian ja EEC:n välinen suhde ympäristöasioissa oli alusta alkaen vaikea.

Huomattava muutos tutkimusajanjakson ympäristökeskusteluissa liittyi parlamentin jäsenten suhtautumiseen Britannian ja muiden maiden ympäristöpolitiikkaan. Vielä 1960- ja 1970-lukujen taitteessa parlamentin keskusteluista huokui syvä tyytyväisyys Britannian omiin ympäristötoimiin ja Britanniaa pidettiin maailman johtavana maana ympäristöteoissaan – osittain aiheesta. Tilanne muuttui erityisesti Yhdysvaltojen ryhtyessä aktiivisesti ajamaan tiukempia ympäristösäädöksiä 1970-luvun alussa. Yhdysvallat nousi johtoasemaan, ja Britannia alkoi jäädä siitä ja monesta muusta maasta jälkeen. Asemanmuutos näkyi parlamentin keskusteluissa, joissa Britannian erinomaisuutta ei enää konservatiivien hallituskaudella 1970–1974 korostettu yhtä vahvasti kuin vuosikymmenen taitteessa. Menneitä onnistumisia nostettiin silti edelleen ahkerasti esiin ja painotettiin sitä, kuinka paljon Britannialla oli annettavaa saastumisen vastaiseen työhön. Vuosikymmenen loppupuolella myös parlamentissa ymmärrettiin, että Britannia oli jäänyt muista maista jälkeen.

Ympäristöpolitiikan muotoutumisen kannalta oli merkittävää, että 1970-luvun alkupuolella aiheeseen liittyviä keskusteluja käytiin tasapuolisesti sekä ala- että ylähuoneessa, kun suurin osa 1970-luvun lopun ympäristökeskusteluista käytiin ylähuoneessa. Yleisellä tasolla käydyt ja melko yksimieliset keskustelut ympäristönsuojelusta ja eri vaalipiirien ympäristöongelmista muuttuivat kymmenessä vuodessa erittäin teknisiksi ja pitkiksi keskusteluiksi esimerkiksi siitä, tuliko painovesitankkien asentaminen raakaöljytankkereihin olla pakollista. Parlamentin jäsenten saattoi olla yhä vaikeampi osallistua yksityiskohtaiseksi käyneeseen keskusteluun, ja kentiesiksi äänessä olivat vuosikymmenen loppupuolella samat henkilöt. Toisaalta keskusteluissa näytti olevan paikalla monesti vain vähän parlamentin jäseniä, mikä saattoi heijastaa

vaatimatonta kiinnostusta aiheeseen. Vaikutti siltä, että mitä vakiintuneemmaksi osaksi politiikkaa ympäristö tuli ja mitä tarkemmaksi siitä käyty keskustelu kävi, sitä vähemmän poliittista painoarvoa sillä oli verrattuna muihin politiikan osa-alueisiin. Erinomainen osoitus tästä oli se, että vielä 1960-luvun lopussa ja 1970-luvun alussa pääministeri ja opposition johtaja osallistuivat aktiivisesti parlamentissa käytyyn ympäristökeskusteluun, mutta vuosikymmenen loppupuolella eivät enää lainkaan.

Ominainen piirre Britannian parlamentissa käydylle ympäristökeskustelulle vuosina 1969–1979 oli se, että ne olivat vain harvoin puoluepoliittisia ja että parlamentin jäsenillä näytti olevan niissä melko paljon liikkumavaraa. Vuonna 1969 debateissa oli vielä pyrkimystä saada aikaan vastakkainasettelua hallituksen ja opposition välillä esimerkiksi ympäristökomitean perustamisen yhteydessä, mutta hyvin nopeasti ympäristöstä kehkeytyi parlamenttia yhdistävä aihe. Useimpien ympäristökeskustelujen puoluerajattomuus oli Britannian parlamentin keskusteluille erittäin harvinaista, sillä yleensä parlamentin debatteja kuvaa vahva polarisoituminen hallitus- ja oppositiopuolueiden välillä. Näytti siltä, että ympäristöpolitiikka ei itse asiassa ollut Britanniassa 1970-luvulla kovin poliittista. Selvä merkki ympäristöaiheen epäpoliittisuudesta oli se, että siitä käytiin sekä ala- että ylähuoneessa hyvin vähän äänestyksiä koko 1970-luvulla. Moni parlamentin jäsen valitsi sen myös aiheeksi ensipuheelleen, joka on ollut tapana pitää riidattomana. Ympäristöpolitiikan epäpoliittisuus saattoi olla yksi syy sille, että iso osa ympäristökeskusteluista käytiin vuosikymmenen loppupuolella juuri ylähuoneessa, jota ei ole pidetty luonteeltaan yhtä poliittisena kuin Britannian parlamentin alahuonetta⁴⁹⁶.

Kokonaisuudessaan ympäristöpolitiikka oli hyvin johdonmukaista läpi 1970-luvun, ja se ei kokenut suurempia muutoksia hallitusten vaihtuessa. Tämä ei ole yllättävää, jos otetaan huomioon, että erityisesti työväenpuolueen ja konservatiivien puolueohjelmat olivat lähellä toisiaan ympäristöpolitiikan osalta kaikissa ajanjakson vaaleissa. Liberaalien vuoden 1979 vaaliohjelma oli sen sijaan tutkimusjakson poikkeuksellisin ympäristön kannalta, sillä siinä pitkän aikavälin ympäristönäkökohdat nousivat jopa yhdeksi pääteemoista. Vaaliohjelmallaan liberaalit irrottautuivat Britanniassa koko vuosikymmenen vallinneesta ympäristöpoliittisesta konsensuksesta. Kaiken kaikkiaan 1970-luvun harjoitettu ympäristöpolitiikka oli Britanniassa hyvin pragmaattista, byrokraattista ja hajanaista. 1970-luvun taitteen alun huoleen ympäristöstä oli jo totuttu vuosikymmenen loppuun tultaessa ja sen terävin kärki oli laantunut.

⁴⁹⁶ Ks. esim. Häkkinen 2014, 274.

Ympäristöpolitiikka oli silti tullut jäädäkseen, ja se on pysynyt puolueiden agendalla tähän päivään asti.

Tässä tutkielmassa oli tarkoitus tarkastella Britannian ympäristöpolitiikan muotoutumista parlamentissa vuosina 1969–1979. Käsitehistoriaa hyödynnettiin apukeinona mahdollisuuksien mukaan. Monipuolisten ja runsaiden lähteiden avulla Britannian ympäristöpolitiikan luonne, sisältö ja ympäristökeskustelun ääriviivat 1970-luvulla avautuivat erinomaisesti. Britannian ympäristöpolitiikka ajanjaksolla oli monella tavalla omalaatuista erityisesti parlamentin keskusteluiden laaja-alaisuuden, epäpoliittisuuden ja puoluerajattomuuden vuoksi. Näiden erityispiirteiden vuoksi käsitteelliset muutokset ja kiistat käsitteistä eivät osoittautuneet lähdeaineistossa kovin silmiinpistäviksi. Joitain kiistanalaisia käsitteitä esiintyi ympäristökeskustelun yhteydessä, mutta ne eivät koskeneet suoranaisesti ympäristöä, vaan esimerkiksi ydinenergiaa. Tästä hyvä esimerkki on plutoniumtalouden käsite, joka nousi pinnalle ympäristökomitean kuudennen raportin myötä. Tutkielman laatimisessa erityisesti skinneriläisestä käsiteanalyysin painottamasta kontekstoinnista ja puhujien tarkoituserien selvittämisessä oli hyötyä esimerkiksi etsittäessä selittäviä tekijöitä keskustelun painopisteille. Koselleckin määrittelemä käsiteanalyysi oli erityisen tärkeä apuväline, sillä se auttoi paikallistamaan ympäristöpolitiikan käsitteen ilmestymisen ja erottamaan keskustelujen poikkeuksellisen epäpoliittisen luonteen. Tärkein Koselleckin huomio tutkielman kannalta oli se, että sanoista muuttuu käsitteitä vasta niiden muuttuessa monitulkintaisiksi ja kiistanalaisiksi.

Britannian ympäristöhistoriaa ei ole aiemmin tutkittu käsitteitä läpivalaisemalla, mikä luo monia mahdollisuuksia laajentaa tutkimusta ajallisesti ja selvittää ennen kaikkea se, milloin aihe politisoituu ja miten. Vaikka 1980-luvun ympäristökeskustelun vihreän käsitteen tulo on aiemmassa tutkimuksessa huomioitu⁴⁹⁷, olisi kiinnostavaa tutkia sitä lisää huomioiden 1970-luvulla käyty keskustelu. Ympäristöpolitiikan muotoutumisen vertailu eri maiden välillä olisi myös houkutteleva aihe jatkossa. Olisi kiehtovaa vertailla esimerkiksi Saksan ja Britannian välisiä eroja ja selvittää, tekikö Saksan voimakkaampi ympäristöliikkeen toiminta maan ympäristöpolitiikasta Britanniaa kiistanalaisempaa ja poliittisempaa sekä aiheuttiko Saksan ympäristökeskustelujen mahdollisesti poliittisempi luonne maan nousemisen maailman johtavaksi maaksi ympäristöasioissa 1970-luvun jälkeen. Tämän lisäksi olisi kiinnostavaa avata tarkemmin esimerkiksi kansainvälisen ympäristölainsäädännön vaikutusta Britannian ympäristöpolitiikkaan. Tutkimusta ympäristöpolitiikan historiasta tarvitaan jatkossa lisää, sillä

⁴⁹⁷ Myllyntaus 1994, 5.

sen tutkimus on aiheen merkittävydestä huolimatta jäänyt hyvin vähäiseksi. Menneisyyden ympäristöpolitiikan tunteminen on ensiarvoisen tärkeää tulevaisuuden politiikkaa laadittaessa, jotta jatkossa onnistumisia voidaan toistaa ja epäonnistumisia välttää.

LÄHTEET

Alkuperäislähteet

Carson, Rachel (1962/1999), *Silent spring*. London: Penguin Books. Johdannon kirjoittanut lordi Schakleton ja esipuheen Julian Huxley.

Control of Pollution Bill (H.L.) A Bill intituled an act to make further provision with respect to waste disposal, water pollution, noise, atmospheric pollution and public heath; and for purposesconnected with the matters aforesaid 1974. (HCPP, JY)

Control of Pollution Act 1974.

<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1974/40>, viitattu 25.9.2013.

Endangered Species (Import and Export) Act 1976.

<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1976/72>, viitattu 20.6.2013.

Flowers, Brian (1976), "A watchdog's view". *Bulletin of the Atomic Scientists*, vol. 32, no 10, 24–27. (EBSCOhost, HY)

Frankel, Maurice (1974), *The Alkali inspectorate: The control of industrial air pollution (social audit) a special report*. London: Social Audit Ltd.

Health and Safety at Work etc Act 1974.

<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1974/37/contents/enacted>, viitattu 9.10.2013.

Helsey, Melvyn & Codd Fintan (2011), "Aviation: proposals for an airport in the Thames estuary, 1945–2011", <http://www.parliament.uk/briefing-papers/SN04920>, viitattu 9.1.2012.

Johnson, Stanley P. (1973), *The politics of environment. The British experience*. London: Tom Stacey Ltd.

Local government reform. Short version of the report of the Royal Commission on Local Government in England, Cm 4039, London: HMSO 1968–1969, viitattu 30.11.2011. (HCPP, JY)

Meadows, Donella H. et al. (1972), *The limits to growth. A report for the Club of Rome's project on the predicament of mankind*. London: Earth Island Limited.

Natural Environment Research Council. Report of the council for the period 1 June 1965–31 March 1966, Vol. XLIII, Paper Nro 353, London: HMSO 1967, viitattu 24.1.2011. (HCPP, JY)

Nature Conservancy Council. First report covering the period 1 November 1973–31 March 1975, Vol. IX, Paper Nro 499, London: HMSO 1975, viitattu 24.1.2011. (HCPP, JY)

Nicholson, Max (1970), *The environmental revolution. A guide for the new masters of the earth*. London: Hodder and Stoughton.

Hansard 1803–2005. *The Parliamentary Debates, House of Commons and House of Lords*, <http://hansard.millbanksystems.com/>, viitattu 8.1.2014.

The Protection of the Environment - The Fight against Pollution (1970), Cm 4373, London: HMSO 1969–1970, viitattu 22.2.2011. (HCPP, JY)

Report of the World Commission on Environmental and Development: Our Common Future. A/42/427. United Nations Documents (UND), 11 December 1987, <http://www.un-documents.net/wced-ocf.htm>, viitattu 27.10.2011.

The Reorganisation of Central Government (1970), Cm 4506, London: HMSO 1970–1971, viitattu 24.1.2011. (HCPP, JY)

Royal Commission on Environmental Pollution. First report (1971), Cm 4585, London: HMSO 1970–1971, viitattu 20.1.2011. (HCPP, JY)

Royal Commission on Environmental Pollution. Second report: three issues in industrial pollution (1972), Cm 4894, London: HMSO 1971–1972, viitattu 20.1.2011. (HCPP, JY)

Royal Commission on Environmental Pollution. Third report: pollution in some British estuaries and coastal waters (1972), Cm 5054, London: HMSO 1971–1972, viitattu 20.1.2011. (HCPP, JY)

Royal Commission on Environmental Pollution. Fourth report, pollution control: progress and problems (1974), Cm 5780, London: HMSO 1974–1975, viitattu 20.1.2011. (HCPP, JY)

The Times 1785–2007. (JY), viitattu 19.5.2013.

The Guardian 1821–2003 and The Observer 1791–2003 (JY), viitattu 19.5.2013.

The New York Times 1851–2009, viitattu 10.6.2013.

UK General Elections Party Manifestos, <http://www.politicsresources.net/area/uk/man.htm>, viitattu 25.1.2012.

UK General Elections since 1832, <http://www.politicsresources.net/area/uk/edates.htm>, viitattu 25.1.2012.

Tutkimuskirjallisuus

Ackrill, Robert (2000), The common agricultural policy. Sheffield: Sheffield Academic Press.

AHR conversation: Environmental historians and environmental crisis. Participants Hoffmann, Richard, C., Langson, Nancy, McCann, James C., Perdue, Peter C., Sedrez, Lise. American Historical Review, 1.12.2008, 1430–1465. (JSTOR, JY)

Arnold, David (1996), The problem of nature: environment, culture and European expansion. Massachusetts: Blackwell.

Burges, Alan & Eden, Richard J. (2004), "Ashby, Eric, Baron Ashby (1904–1992)", Oxford Dictionary of National Biography. Oxford: Oxford University Press. <http://www.oxforddnb.com/view/article/50791>, viitattu 16.4.2013. (HY)

Butler, David & Butler, Gareth (2000), *Twentieth-century British political facts, 1900–2000*. Basingstoke: Macmillan Press Ltd.

Churchill, Robin (1991), "International environmental law and the United Kingdom". *Journal of Law and Society*, vol. 18, no 1, 155–173.

Clapp, B. W. (1994), *An environmental history of Britain since the industrial revolution*. London: Longman.

Devanney, Jack (2006), *Impending disasters in tankers*. Florida: The CTX Press.

Dryzek, John S. et al. (2002), "Environmental transformation of the state; the USA, Norway, Germany and the UK". *Political Studies*, vol. 50, no 4, 659–682. (EBSCO, JY)

Golub, Jonathan (1996), "Sovereignty and subsidiarity in EU environmental policy. *Political Studies Association*, vol 44, no 4, 686–703.

Green, E. H. H. (2002), *Ideologies of conservatism*. New York: Oxford University Press.

Grove, Richard, H. (2001), "Environmental history". In Burke, Peter (ed.), *New perspectives on historical writing*. Cambridge: Polity, 261–282.

Haig, Edward (2002), "The development of environmental discourse in British political manifestos since 1945". *Studies in Languages and Cultures*, vol. 23, no 2, 235 - 250. <http://www.lang.nagoya-u.ac.jp/proj/genbunronshu/23-2/haig.pdf>, viitattu 7.11.2012.

Hajer, Maarten A. (1995), *The politics of environmental discourse. Ecological modernization and the policy process*. Oxford: Clarendon Press.

Halonen, Mia, Ihalainen Pasi & Saarinen, Taina (forthcoming 2014), *Diverse discourses in time and space. Historical, discourse analytical and ethnographic approaches to multi-sited language policy discourse*. In Halonen, Mia, Ihalainen Pasi & Saarinen, Taina (ed.), *Language policies in Finland and Sweden. Interdisciplinary and multi-sited comparisons*. Bristol: Multilingual Matters.

Hamblin, Jacob Darwin (2008), "Gods and devils in the details: marine pollution, radioactive waste and an environmental regime circa 1972". *Diplomatic History*, vol. 32, no 4, 539–560. (EBSCO, JY)

Hays, Samuel P. (1991), "Three decades of environmental politics: the historical context". In Lacay, Michael J. (ed.), *Government and environmental politics: essays on historical developments since World War Two*. Washington (D.C.): Woodrow Wilson Center Press, 19–79.

von Hippel, Frank (2010), "Overview: the rise and fall of plutonium breeder reactors", A research report of the International panel on Fissile Materials. vol. 8, 1–16. <http://fissilematerials.org/library/rr08.pdf>, viitattu 24.5.2013.

Howard, Anthony (2007), "Jenkins, Roy Harris, Baron Jenkins of Hillhead (1920–2003). Oxford Dictionary of National Biography. Oxford: Oxford University Press. <http://www.oxforddnb.com/view/article/88739?docPos=&backToResults=>, viitattu 20.4.2012. (HY)

Hughes, J. Donald (2008), *Maailman ympäristöhistoria. An Environment history of the world: humankind's changing role in the community of life.* Suomeksi kääntänyt Jyrki Vainonen. Tampere: Vastapaino.

Hynes, Catherine (2009), *The year that never was. Heath, the Nixon administration and the Year of Europe.* Dublin: University College Dublin Press.

Häkkinen, Teemu (2014), *The Royal Prerogative redefined. Parliamentary debate on the role of the British Parliament in large-scale military deployments, 1982–2003.* Jyväskylä: University of Jyväskylä. (JYX)

Ihalainen, Pasi (2006), "Between historical semantics and pragmatics. Reconstructing past political thought through conceptual history". *Journal of Historical Pragmatics*, vol. 7, no 1, 115–143.

Ihalainen, Pasi (2013), "Vertaileva Euroopan historian tutkimus parlamenttihin historian näkökulmasta". *Tieteessä tapahtuu* 4, 30–35.

Jenkins, Roy (2004), "Crosland, (Charles) Anthony Raven (1918–1977)". *Oxford Dictionary of National Biography.* Oxford: Oxford University Press. <http://www.oxforddnb.com/view/article/30985?docPos=&backToResults=%2Fsearch%2Fresults%2Fcontributors.jsp%3FcontributorId%3D30112>, viitattu 20.4.2012. (HY)

Jordan, Andrew (1993), *Integrated pollution control and the evolving style and structure of environmental regulation in the UK.* *Environmental Politics*, vol. 2, no 3, 405–427, http://cserge.ac.uk/sites/default/files/wm_1993_01.pdf, viitattu 10.1.2014.

Jordan, Andrew (2002), *The Europeanization of British environmental policy: a departmental perspective.* New York: Palgrave Macmillan. (EBRARY, JY)

Jordan, Andrew (2004), "The United Kingdom. From policy 'taking' to policy 'shaping'". In Jordan, Andrew & Liefferink, Duncan (ed.), *Environmental policy in Europe: The Europeanization of national environmental policy.* London: Routledge, 205–223.

Jänicke, Martin (2005), "Trend-setters in environmental policy: the character and role of pioneer countries". *European Environment*, vol 15, 129–142. (Wiley InterScience)

Kiss, Alexandre & Shelton, Dinah (2004), *Environmental law.* Ardsley, New York: Transnational Publishers.

Koselleck, Reinhart (1979/2004), *Futures of the past. On the semantics of historical time. Vergangene Zukunft. Zur Semantik geschichtlicher Zeiter.* Englanniksi kääntänyt Keith Tribe. Alkuperäinen saksankielinen teos ilmestynyt ensimmäisen kerran 1979. New York: Columbia University Press.

Massa, Ilmo (1991), "Ympäristöhistoria tutkimuskohteena". Historiallinen aikakauskirja, 4, Ympäristöhistoria. Helsinki: Suomen historiallinen seura, 294–301.

McNaughton, Neil (2003), Understanding British and European political issues. Manchester: Manchester University Press.

McNeill, J. R. (2003), "Observations on the nature and culture of environmental history", History and Theory, vol. 42, no 4, 5–43. (JSTOR, JY)

McCormick, John (1991), British politics and the environment. London: Earthscan.

Mitchell, Robert Cameron (1991), "From conservation to environmental movement: the development of the modern environmental lobbies". In Lacey, Michael J. (ed.), Government and environmental politics: essays on historical developments since World War Two. Washington (D.C.): Woodrow Wilson Center Press, 81–113.

Myllyntaus, Timo (1991), "Ympäristöhistoria – mitä se on?". Historiallinen aikakauskirja 4, Ympäristöhistoria. Helsinki: Suomen historiallinen seura, 291–294.

Myllyntaus, Timo (1994), Liikkeen voima – kansalaistoiminta ympäristökysymysten muovaajana. Oulu: Oulun yliopisto.

Myllyntaus, Timo & Saikku, Mikko (1999), "Environmental history: a new discipline with long traditions". Helsinki: Helsinki University Press.

Morgan, Kenneth O. (1992), The people's peace. British history 1945–1990. Oxford: Oxford University Press.

Nicholson, Max (1990), The new environmental age. Cambridge: Cambridge University Press.

Howard, Anthony (2007), "Jenkins, Roy Harris, Baron Jenkins of Hillhead (1920–2003). Oxford Dictionary of National Biography. Oxford: Oxford University Press. <http://www.oxforddnb.com/view/article/88739?docPos=&backToResults=>, viitattu 20.4.2012. (HY)

O'Riordan, Timothy & Weale, Albert (1989), "Administrative reorganization and policy change: the case of Her Majesty's inspectorate of pollution". Public Administration, vol. 67, 277–294. (EBSCO, JY)

Oxford English Dictionary, <http://oed.com/>, viitattu 25.10.2011. (HY)

Owens, Susan (2012), "Experts and the environment - The UK Royal Commission on Environmental Pollution 1970- 2011". Journal of Environmental Law, vol. 24. no 1, 1–22, <http://jel.oxfordjournals.org/content/24/1/1.full.pdf>, viitattu 26.4.2012.

Palonen, Kari (2012), "Parlamentaarinen retoriikka. Puntaroivan ja suostuttelevan politiikan tyyli". Teoksessa Heikkinen, Vesa et al. (toim.), Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käytäntöä. Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisu 29. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus, 31–61.

- Renwick, Robin (1996), *Fighting with allies. America and Britain in peace and war*. London: Macmillan Press Ltd.
- Rubinstein, William D. (2003), *Twentieth-century Britain. A political history*. Houndmills: Palgrave Macmillan.
- Rüdiger, Wolfgang & Lowe, Philip D. (1986), "The Withered Greening of British Politics". *Political Studies*, vol. 34, no 2, 262–284.
- Rogers, Robert & Walters, Rhondi (2006), *How parliament works*. Harlow: Longman.
- Rootes, Christopher (2008), The environmental movement. In Klimke, Martin & Scharloth, Joachim (ed.), *1968 in Europe: A history of protest and activism, 1956–1977*. New York: Palgrave Macmillan, 295–306.
- Saikka, Mikko (2008), "Gloobalin ympäristöhistorian yhdysvaltalaisilla juurilla". Teoksessa Hughes, J. Donald (toim.), *Maailman ympäristöhistoria. An Environment history of the world: humankind's changing role in the community of life*. Suomeksi käänttänyt Jyrki Vainonen. Tampere: Vastapaino, 9–14.
- Sand, Peter H. (1997), Whither CITES? The evolution of a treaty regime in the borderland of trade and environment. *European Journal of International Law*, vol 8, no 1, 29–59. (Oxford Journals, HY)
- Sand, Peter H. (2007), "Evolution of international environmental law". In Bodansky, Daniel et al. (ed.), *The Oxford handbook of international law*. Oxford: Oxford University Press.
- Sheail, John (2002), *Environmental history of twentieth-century Britain*. Hampshire; New York: Palgrave. (EBRARY, JY)
- Simmons, I. G. (2008), *Global environmental history 10.000 BC to AD 2000*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Skinner, Quentin (2002), *Visions of politics, volume 1: regarding method*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Soininen, Suvi & Turkka, Tapani (2008), *The parliamentary style of politics*. Helsinki: Finnish Political Science Association.
- Therborn, Göran (2000), Globalizations: dimensions, historical waves, regional effects, normative governance. *International Sociology*, vol. 15, no 2, 151–179. (Sage journals, HY)
- Vogel, David (2003), "The hare and the tortoise revisited; the new politics of consumer and environmental regulation in Europe". *British Journal of Political Science*, vol. 33, no 4, 557–580.
- Woodhouse, Keith (2009), "The politics of ecology: environmentalism and liberalism in the 1960s". *Journal for the Study of Radicalism*, vol. 2, no 2, 53–84. (Project Muse, HY)
- Worster, Donald (1988), "The appendix: doing environmental history". In Worster, Donald (ed.), *The ends of earth*. Cambridge: Cambridge University Press.

The Yale Law Journal (1973), "New Perspectives on International Environmental Law". The Yale Law Journal, vol. 82, no. 8, 1659–1680.

Young, Roland (1962), The British parliament. London: Faber and Faber.

Young, Stephen C. (1993), The politics of the environment. Chorlton: Baseline Books.

Muut lähteet

Aitken, Ian (2010), "Lord Walker of Worcester obituary", The Guardian 23.6.2010, <http://www.guardian.co.uk/theguardian/2010/jun/23/lord-walker-of-worcester-obituary>, viitattu 10.4.2012.

Dalyell, Tam (1994), "Obituary: Lord Shackleton", The Independent 24.9.1994, <http://www.independent.co.uk/news/people/obituary-lord-shackleton-1450860.html>, viitattu 17.1.2012.

Cambridgen yliopiston Maantieteen laitoksen Internet-sivusto, "Professor Susan E Owens OBE FBA AcSS MA PhD". <http://www.geog.cam.ac.uk/people/owens/>, viitattu 30.1.2013.

Britannian hallituksen Internet-sivusto. <https://www.gov.uk/government/news/written-ministerial-statement-on-defra-s-arm-s-length-bodies>, viitattu 30.1.2013.

Britannian parlamentin Internet-sivusto, <http://www.parliament.uk/>, viitattu 21.11.2011.

Green Alliancen Internet-sivusto. <http://www.green-alliance.org.uk/grea1.aspx?id=176&terms=history>, viitattu 30.10.2013.

IMO:n Internet-sivusto, <http://www.imo.org/ourwork/environment/pollutionprevention/oilpollution/pages/background.aspx>, viitattu 5.4.2013.

Kirjoittaja ei tiedossa (2010), "Election: Green Party gain first MP with Brighton win", BBC 7.5.2010, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8666445.stm>, viitattu 5.3.2013.

Merrison, Alec & Tucker, Anthony (2010), "Lord Flowers obituary", The Guardian 29.6.2010, <http://www.guardian.co.uk/science/2010/jun/29/lord-flowers-brian-flowers-obituary>, viitattu 3.5.2013.

ITOPF:n Internet-sivusto, <http://www.itopf.com/information-services/data-and-statistics/statistics/>, viitattu 27.3.2013.

YK:n Internet-sivusto, <http://untreaty.un.org/cod/diplomaticconferences/lawofthesea-1982/lawofthesea-1982.html>; http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/convention_historical_perspective.htm, viitattu 11.3.2013.